

ORTA ANADOLU KALKINMA AJANSI
TR72 BÖLGESİ
2014-2023
BÖLGE PLANI

**ORTA ANADOLU
KALKINMA AJANSI
TR72 BÖLGESİ
2014-2023
BÖLGE PLANI**

**KAYSERİ
SİVAS
YOZGAT**

www.oran.org.tr
yatirim.oran.org.tr

ÖNSÖZ

**Kalkınma Bakanlığı
tarafından verilen yetki ile
yerel ve merkezi düzeyde
ilgili tüm paydaşların katkı
ve görüşleriyle hazırlanan
TR72 Bölgesi 2014-2013
Bölge Planı,**

641 sayılı Kalkınma Bakanlığı'nın
Teşkilat ve Görevleri Hakkında
Kanun Hükmünde Kararnamenin
23/A maddesi gereğince
Sn. Başbakan başkanlığında
oluşturulan Bölgesel Gelişme
Yüksek Kurulu'nun 30/12/2014
tarih ve 2014/1 sayılı kararı ile
onaylanmıştır.

Uzun dönemli çalışma ve araştırmalara dayalı olarak hazırlanan Bölge Planı, uygulanabilir bir plan olmasının yanı sıra bölgenin gelişme eksenleri, öncelikleri ve potansiyellerini gerçekçi bir temelde yansıtan bir plan hedefiyle hazırlanmıştır. Bu amaçla, hazırlık sürecinin her aşamasında bölgedeki yerel yönetimler, kamu, özel kesim, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve üniversitelerin aktif katılımlarıyla katkıları alınmış; bununla birlikte katılımcılık birinci derecede Ajans Kalkınma Kurulu aracılığıyla sağlanmıştır. Plan metni, hazırlık safhasında ayrıca Ajans internet sitesi aracılığıyla kamuoyunun görüşüne açılmış; merkezi düzeydeki kurum/kuruluşların görüş ve önerileri de plan metninde değerlendirilmiştir.

Plan kapsamında, birincil ve ikincil verilere dayalı ileri düzey analiz metotları kullanılmış; analizlerden elde edilen sonuçlar, TR72 Bölgesinin ilçeleri düzeyine kadar inen ve istatistiklere yansımayan paydaş görüşleri ile doğrulanmış ve zenginleştirilmiştir.

Kayseri, Sivas ve Yozgat illerini kapsayan TR72 Bölgesi için 10 yıllık bir perspektifle hazırlanan TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda, Bölgenin vizyonu, "Ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilir, beşeri ve sosyal sermayesi gelişmiş, potansiyellerini değere dönüştürmüş, kent ve sosyal altyapısını geliştirerek yaşam kalitesini arttırmış, ulaşılabilir Orta Anadolu" olarak belirlenmiştir.

2014-2023 döneminde TR72 Bölgesi'nin belirlenen vizyon temelinde "rekabet edebilirlik", "sosyal kalkınma", "sürdürülebilir çevre ve enerji" ve "kentsel ve kırsal altyapı" olmak üzere 4 eksen çerçevesinde geliştirilmesi öngörülmüştür. Söz konusu eksenlerin altında öncelik alanları ve tedbirler tanımlanmış; ulusal plan, program, strateji ve eylem planı dokümanlarında belirlenen önceliklerle ilişkisi kurulmuştur.

Kurulduğu günden bu güne Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, TR72 Bölgesinde ilki 2010-2013 dönemi olmak üzere, iki plan hazırlık dönemi geçirmiştir. Ajans, ilk plan döneminde gerek hazırlık ve uygulama sürecine ilişkin gerekse TR72 Bölgesine ilişkin edindiği bilgi ve tecrübeyi 2014-2023 plan dönemine aktarmıştır. Bu kapsamda, bir önceki plan döneminden farklı olarak, TR72 Bölgesi, birincil ve ikincil verilere dayalı analizler sonucu 5 alt bölgeye ayrılmış; TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nda belirlenen eksen, öncelik ve tedbirler ise mekânsal olarak farklılaştırılmıştır.

Bölgenin mevcut durumunu ve bölgesel gelişim için alınması gereken tedbirleri gerçekçi bir şekilde belirleyen planın 2014-2023 döneminde hazırlık sürecinde olduğu gibi tüm ilgili paydaşların aktif katkı ve faaliyetleriyle uygulanabileceği ve bölgesel gelişime yön verilebileceği unutulmamalıdır. Bu doğrultuda, tüm tarafların beklenen katkıyı sağlamaları planda belirlenen vizyona ulaşılması açısından son derece önemlidir.

TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nın hazırlanmasına verdikleri destek sebebiyle başta Kalkınma Bakanlığı temsilcileri, Ajans Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu üyeleri ile yerel ve merkezi düzeydeki tüm paydaşlarımıza ve yoğun mesai harcayarak planın son haline getirilmesini sağlayan Ajans personeline özverili çalışmalarından dolayı teşekkürlerimi sunar; Bölge Planı'nın bölgemiz ve ülkemize hayırlı olmasını temenni ederim.

Kamil TAŞCI

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı

Genel Sekreteri

2014
2023

ORTA ANADOLU KALKINMA AJANSI TR72 BÖLGESİ 2014-2023 BÖLGE PLANI

İÇİNDEKİLER

II	YÖNETİM KURULU SUNUŞU
IV	ÖNSÖZ
VIII	KISALTMALAR DİZİNİ
X	ŞEKİLLER DİZİNİ
XI	TABLOLAR DİZİNİ
XII	YÖNETİCİ ÖZETİ
1	1. PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ VE KATILIMCILIK
10	2. BÖLGENİN DÜNYA VE TÜRKİYE ÖLÇEĞİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ
17	3. KOMŞU BÖLGELERLE İLİŞKİLER
20	4. VİZYON, GELİŞME EKSENLERİ VE ÖNCELİKLER
103	5. TEDBİRLERİN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLARLA İLİŞKİLENDİRİLMESİ
118	6. ALT BÖLGELER
121	6.1 TR72 BÖLGESİ KALKINMIŞLIK ENDEKSİ ÇALIŞMASI VE SEKTÖREL ALT BÖLGELER
124	6.2 ALT BÖLGELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ
135	6.3 TEDBİRLERİN MEKÂNSALLAŞTIRILMASI
143	7. MEKÂNSAL ORGANİZASYON VE KADEMELENME
150	7.1 I. KADEME MERKEZLER: ANKARA, KAYSERİ, ADANA
151	7.2 II. KADEME MERKEZLER: MALATYA, SIVAS
152	7.3 III. KADEME MERKEZLER: YOZGAT, SORGUN, ŞARKIŞLA, DEVELİ, NEVŞEHİR, NİĞDE, KAHRAMANMARAŞ
153	7.4 IV. KADEME MERKEZLER: BOĞAZLIYAN, SARIKAYA, AKDAĞMADENİ, SUŞEHİR, DİVRİĞİ, YAHYALI, BÜNYAN
154	8. PERFORMANS GÖSTERGELERİ
161	9. FİNANSMAN
164	10. UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME
168	11. KAYNAKÇA

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği	MTA	Maden Tetkik Arama
ABD	Amerika Birleşik Devletleri	MYO	Meslek Yüksek Okulu
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi	OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
Ar-Ge	Araştırma-Geliştirme	OKP	Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)
AVM	Alışveriş Merkezi	OSB	Organize Sanayi Bölgesi
BGUS	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi	OVP	Orta Vadeli Program
BSYK	Beşeri Sermaye ve Yaşam kalitesi	SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı	SODES	Sosyal Destek Programı
DSİ	Devlet Su İşleri	STA	Serbest Ticaret Anlaşması
GSBH	Gayri Safi Bölgesel Hâsıla	STK	Sivil Toplum Kuruluşu
GSKD	Gayri Safi Katma Değer	TEDES	Trafik Elektronik Denetleme Sistemi
IPARD	Instrument for Pre-accession Assistance in Rural Development (Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni)	TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
İŞGEM	İş Geliştirme Merkezi	TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezi
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu	TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgesi
KAP	Karadeniz Akdeniz Bölünmüş Otoyol Projesi	TKDK	Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
KGM	Karayolları Genel Müdürlüğü	TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler	TSO	Ticaret ve Sanayi Odası
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı	TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
KÖYDES	Köy Altyapısının Desteklenmesi	TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
KSS	Küçük Sanayi Sitesi	TÜRKONFED	Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı	URAK	Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurulu
		YHT	Yüksek Hızlı Tren

KALKINMA AJANSLARI

AHİKA Ahiler Kalkınma Ajansı (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde), TR71 Bölgesi

ANKARAKA Ankara Kalkınma Ajansı (Ankara), TR51 Bölgesi

BAKA Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (Antalya, Burdur, Isparta), TR61 Bölgesi

BAKKA Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (Bartın, Karabük, Zonguldak), TR81 Bölgesi

BEBKA Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (Bilecik, Bursa, Eskişehir), TR41 Bölgesi

ÇKA Çukurova Kalkınma Ajansı (Adana, Mersin), TR62 Bölgesi

DAKA Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (Van, Bitlis, Hakkâri, Muş), TRB2 Bölgesi

DİKA Dicle Kalkınma Ajansı (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), TRC3 Bölgesi

DOĞAKA Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye), TR63 Bölgesi

DOKA Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize), TR90 Bölgesi

FKA Fırat Kalkınma Ajansı (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli), TRB1 Bölgesi

GEKA Güney Ege Kalkınma Ajansı (Aydın, Denizli, Muğla), TR32 Bölgesi

GMKA Güney Marmara Kalkınma Ajansı (Balıkesir, Çanakkale), TR22 Bölgesi

İKA Ipekyolu Kalkınma Ajansı (Gaziantep, Adıyaman, Kilis), TRC1 Bölgesi

İSTKA İstanbul Kalkınma Ajansı (İstanbul), TR10 Bölgesi

İZKA İzmir Kalkınma Ajansı (İzmir), TR31 Bölgesi

KARACADAĞ Karacadağ Kalkınma Ajansı (Diyarbakır, Şanlıurfa), TRC2 Bölgesi

KUDAKA Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (Erzurum, Erzincan, Bayburt), TRA1 Bölgesi

KUZKA Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (Çankırı, Kastamonu, Sinop), TR82 Bölgesi

MARKA Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova), TR42 Bölgesi

MEVKA Mevlana Kalkınma Ajansı (Konya, Karaman), TR52 Bölgesi

OKA Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat), TR83 Bölgesi

ORAN Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (Kayseri, Sivas, Yozgat), TR72 Bölgesi

SERKA Serhat Kalkınma Ajansı (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars), TRA2 Bölgesi

TRAKYAKA Trakya Kalkınma Ajansı (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ), TR21 Bölgesi

ZEKA Zafer Kalkınma Ajansı (Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak), TR33 Bölgesi

ŞEKİLLER DİZİNİ

- XIII** Şekil 1. Alt Bölgeler
- 2** Şekil 2. Plan Hazırlama Süreci ve Katılımcılık
- 13** Şekil 3. Bölgenin Dünyadaki Konumu
- 23** Şekil 4. Gelişme Eksenleri-Öncelikler
- 24** Şekil 5. Düzey2 Bölgeleri GSKD Payları ve GSKD Sektörel Paylar (1)
- 25** Şekil 6. Düzey2 Bölgeleri Rekabetçilik Araştırması Sonuçlarına Göre Bölge İlleri Sıralaması (4)
- 32** Şekil 7. Düzey2 Bölgeleri İtibarıyla İmalat Sanayinin Teknoloji Yığılılaşmaları (1) (7)
- 37** Şekil 8. Düzey2 Bölgeleri İhracat Payları Karşılaştırması (1)
- 38** Şekil 9. Bölgede İhracat Payı En Yüksek İlk 10 Ülke, 2012 Yılı (9)
- 38** Şekil 10. Bölgenin En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke, 2012 Yılı (9)
- 39** Şekil 11. Düzey2 Bölgesi ve Bölge İlleri İthalatının Teknoloji Skorları (1) (7)
- 39** Şekil 12. Düzey2 Bölgeleri ve Bölge İlleri İhracatının Teknoloji Skorları (1) (7)
- 43** Şekil 13. OSB Alanları ve Doluluk Oranları (2011) (16)
- 43** Şekil 14. KSS'ler Doluluk Oranı ve İşyeri Sayısı (16)
- 44** Şekil 15. Erciyes Teknopark Sektörel Dağılımlar (18)
- 58** Şekil 16. Bölgede Faal Derneklerin İlçelere Göre Dağılımı ((35) (36) (37))
- 63** Şekil 17. Türkiye ve Bölge Ölçeğinde Temel İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Edilenlerin Cinsiyet Dağılımı, 2012 Yılı (1)
- 68** Şekil 18. İlçeler 10 Bin Kişi Başına Düşen Hastane Yatak, Uzman Hekim, Eczane ve Diş Hekimi Sayıları (47) (48) (51)
- 73** Şekil 19. Partikül Madde (PM10) yıllık ortalama konsantrasyonu (55) (56)
- 73** Şekil 20. Sülfür Dioksit (SO₂) yıllık ve kış ayları ortalama konsantrasyonu (55) (56)
- 75** Şekil 21. Bölgede yer alan havzalar
- 77** Şekil 22. Orman alanları (normal ve bozuk) ile ormansız alanların il yüzölçümüne oranı (62)
- 81** Şekil 23. Tehlikeli atık üretimi dağılımı, 2009 (68)
- 83** Şekil 24. Bölgedeki Korunan Alanlar Haritası
- 86** Şekil 25. Kişi Başı Elektrik Tüketimi (kwh/kişi), 2011 Yılı (70)
- 92** Şekil 26. Türkiye Geneli ve Bölgenin Coğrafi Erişilebilirlik Endeksi (16)
- 93** Şekil 27. Türkiye Geneli ve Bölgenin Demir Yolu Ağı (73)
- 93** Şekil 28. Bölgenin Yurt İçi ve Yurt Dışı Hava Ulaşım Ağı (74)
- 94** Şekil 29. Bölgenin Ulaşım Ağı
- 95** Şekil 30. Türkiye Geneli Hızlı Tren Güzergâhları (75)
- 96** Şekil 31. KAP Projesi (76)
- 97** Şekil 32. Türkiye Genelinde Lojistik Köy Merkezleri, Limanlar ve Demiryolu Bağlantıları
- 98** Şekil 33. Bölgenin Boğazköprü-Yenice-Gelemen Lojistik Köy ve Limanlarla İlişkisi
- 98** Şekil 34. Kayseri-Boğazköprü Lojistik Köyü-OSB-Serbest Bölge-Havaalanı İlişkisi
- 100** Şekil 35. OECD Ülkelerinde Sabit-Mobil Genişbant İnternet Penetrasyon Oranları
- 100** Şekil 36. GenişBant İnternet Abone Sayısı (1000 kişi) 2011 (16)
- 101** Şekil 37. Baz İstasyonu Sayısı ve GSM Abone Sayısı (1000 kişi) 2011 (16)
- 101** Şekil 38. II. Bazında Türk Telekom Fiber Altyapısı (77)
- 122** Şekil 39. Alt Bölge Değerlendirme Haritası
- 123** Şekil 40. Bölgenin Kalkınmışlık Endeksi ve Nüfus Haritası
- 125** Şekil 41. I. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması
- 127** Şekil 42. II. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması
- 129** Şekil 43. III. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması
- 132** Şekil 44. IV. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması
- 134** Şekil 45. V. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması
- 144** Şekil 46. Bölge için Ulusal Düzeyde Bölgesel Gelişme Senaryosu
- 145** Şekil 47. Bölge için Bölgesel Düzeyde Mekânsal Gelişme Senaryosu
- 146** Şekil 48. Kayseri İli Mekânsal Gelişim Şeması
- 147** Şekil 49. Sivas İli Mekânsal Gelişim Şeması
- 148** Şekil 50. Yozgat İli Mekânsal Gelişim Şeması
- 149** Şekil 51. Bölgenin Kentsel Kademelenmesi ve Etki Alanı

TABLolar DİZİNİ

- 8** Tablo 1. Katılımcılık Stratejisi
- 15** Tablo 2. Düzey2 Bölgeleri Karşılaştırması
- 26** Tablo 3. Rekabet Edebilirlik Eksen - Öncelikler ve Tedbirler
- 27** Tablo 4. Bölge İllerinde Patent ve Marka Başvuruları (2011) (5)
- 28** Tablo 5. Öncelik 1. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi - Tedbirler
- 29** Tablo 6. Sektörel Dağılım Oranları (%) (6)
- 29** Tablo 7. Bölge İmalat Sanayiinde Öne Çıkan Sektörler ve Performansları
- 30** Tablo 8. Bölgedeki İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi
- 33** Tablo 9. İmalat Sanayinin Geliştirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 36** Tablo 10. Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi - Tedbirler
- 40** Tablo 11. Dış Ticaretin Güçlendirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 42** Tablo 12. Girişimcilik Altyapısının ve Kültürünün Geliştirilmesi - Tedbirler
- 45** Tablo 13. Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Firmalar
- 45** Tablo 14. Yatırım Teşvik Belge Sayısı (20)
- 45** Tablo 15. Yatırım Teşvik Belgesi ile Oluşturulan Sabit Yatırım Tutarı, Milyon TL (20)
- 47** Tablo 16. Yatırım Ortamının İyileştirilmesi - Tedbirler
- 55** Tablo 17. Geleneksel Sektörlerin (Tarım Hayvancılık ve Madencilik) Geliştirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 57** Tablo 18. Sosyal Kalkınma Eksen - Öncelikler ve Tedbirler
- 60** Tablo 19. Beşeri, Sosyal Sermaye ve Kurumsal Kapasite ile Yönetişimin Geliştirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 62** Tablo 20. Kültür ve Kültürel Altyapı Göstergeleri (40)
- 64** Tablo 21. Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 67** Tablo 22. Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi Önceliği - Tedbirler
- 69** Tablo 23. Sağlık Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması ve Altyapısının Güçlendirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 71** Tablo 24. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Öncelik Alanları ve Tedbirler
- 74** Tablo 25. Bölgede Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve İklim Değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması Önceliği - Tedbirler
- 76** Tablo 26. Su Potansiyeli (59) (60) (61)
- 76** Tablo 27. Su Kaynaklarının Yönetişi ve Verimli Kullanılması - Tedbirler
- 78** Tablo 28. Bölge İllerinde Çevresel Sorunların Önceliklendirilmesi, 2009-2010 (57)
- 79** Tablo 29. Belediye Atıksu İstatistikleri, 2010 (1)
- 80** Tablo 30. Su Kaynakları Kirlilik Yükünün Azaltılması ve Çevresel Altyapının Kent ve Kırsalda Geliştirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 82** Tablo 31. Temiz Üretim ve Çevresel Atık Yönetimi Uygulamalarının Geliştirilmesi - Tedbirler
- 85** Tablo 32. Doğal Yaşam Alanları ve Kültürel Mirasın Korunması Önceliği - Tedbirler
- 86** Tablo 33. Türkiye, Bölge ve Bölge İlleri Kişi Başı Elektrik Tüketimi (kwh/kişi) 2011 Yılı (1)
- 89** Tablo 34. Enerji Altyapısının İyileştirilmesi Önceliği - Tedbirler
- 91** Tablo 35. Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Öncelikler ve Tedbirler
- 96** Tablo 36. Bölgeye Erişilebilirliğin Artırılması ve Kent İçi Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi Önceliği
- 99** Tablo 37. Lojistik Kapasitesinin Artırılması Önceliği - Tedbirler
- 102** Tablo 38. Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Artırılması Önceliği - Tedbirler
- 104** Tablo 39. Rekabet Edebilirlik Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi
- 109** Tablo 40. Sosyal Kalkınma Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi
- 113** Tablo 41. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi
- 117** Tablo 42. Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi
- 121** Tablo 43. İlçeler Kalkınmışlık Sıralaması
- 122** Tablo 44. İllerin İlçeler Bakımından Kalkınmışlık Grupları Dağılımları
- 136** Tablo 45. Rekabet Edebilirlik Eksen - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler
- 138** Tablo 46. Sosyal Kalkınma Eksen - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler
- 140** Tablo 47. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler
- 142** Tablo 48. Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler
- 156** Tablo 49. Rekabet Edebilirlik Eksen - Performans Göstergeleri
- 158** Tablo 50. Sosyal Kalkınma Eksen - Performans Göstergeleri
- 159** Tablo 51. Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Performans Göstergeleri
- 160** Tablo 52. Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Performans Göstergeleri

**“TR72 Bölgesi
2014-2023
Bölge Planı”,
3194 sayılı İmar
Kanunu'nun
8. maddesi
çerçevesinde,
Kalkınma Bakanlığı
tarafından verilen
yetki ile Orta Anadolu
Kalkınma Ajansı (ORAN)
koordinasyonunda
katılımcılık yaklaşımıyla
Bölgenin 10 yıllık
geleceğini belirlemek
üzere hazırlanmıştır.**

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bölge Planı; ulusal düzeydeki politika, plan ve stratejiler ile bölgesel ve yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi güçlendiren; paydaşlar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesine; sürdürülebilir bir bölgesel gelişmenin sağlanmasına; kaynakların yerinde ve etkin kullanımına temel teşkil eden ve bölgesel düzeyde sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini ve yerleşmelerin gelişme potansiyelini belirleyen plandır. “TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı”, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesi çerçevesinde, Kalkınma Bakanlığı tarafından verilen yetki ile Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN) koordinasyonunda katılımcılık yaklaşımıyla ulusal önceliklere uyumlu olarak Bölgenin 10 yıllık geleceğini belirlemek üzere hazırlanmıştır.

Bölgenin bir yol haritası niteliğinde olan plan, üst ölçekli program, plan ve belgelerde tanımlanan amaç ve hedeflerin başarılmasına katkıda bulunmakta, alt ölçekli plan ve stratejilere ise genel bir çerçeve sağlamaktadır. Plan hazırlık sürecinde katılımcılık birinci derecede Kalkınma Kurulu aracılığıyla sağlanmış; hazırlık sürecinde Bölgedeki yerel yönetimler, kamu, özel kesim, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve üniversitelerin aktif katılımının sağlanması esas alınmıştır. Bölge Planı, birincil ve ikincil veriler ışığında yapılan derinlemesine analiz ve çalışmalara dayalı olarak bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak temel hedefiyle Bölgenin sektörel rekabet edebilirliğini artırarak ve

Bölge potansiyellerini azami derecede kullanarak, refah düzeyi yüksek tercih edilebilir bir bölge oluşturmayı amaçlamaktadır.

2008 yılında küresel ölçekte başlayan ve Avrupa Birliği (AB) genelinde önemli ölçüde etkili olan ekonomik krizin ardından, bir ölçüde toparlanma süreci de başlamıştır. Toparlanma süreciyle, AB’de makine ve teçhizat yatırımlarının yanı sıra kapasite kullanım oranlarında da artış beklenmektedir. Afrika’daki siyasi gelişmeler ve Japonya’da son dönemlerde görülen depremin etkileriyle mal fiyatlarında artış beklentisi doğmuştur. 2010 yılında başlayan Arap Baharının ve Suriye’deki ortamın etkileri günümüzde de devam etmektedir. Bölgenin 2012 yılındaki dış ticareti incelendiğinde, ihracatta Irak, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Çin ve İtalya’nın ithalatı ise Rusya, Kazakistan, Çin, Almanya ve İtalya’nın başı çektiği görülmektedir. Bu çerçevede, Bölge dış ticaretinin son dönemlerdeki gelişmelerden sınırlı düzeyde etkilenmesi beklenmektedir. AB ile üyelik müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılmasıyla süregelen çalışmalar neticesinde, Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslı (Fasıl 22) müzakereye açılmış olup, bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarının azaltılmasında önemli bir merhaledir. Bu süreç, bölge içi gelişmişlik farkları yüksek olan Bölge için önümüzdeki dönemde fon kaynaklarının Bölgeye çekilmesi açısından fırsata dönüştürülebilir. Bununla birlikte, AB müzakereleri açısından Fasıl 22’den doğan yükümlülüklerin gerekli tedbirler alınmadığı takdirde Bölge ve ülke için zorlayıcı olması beklenmektedir.

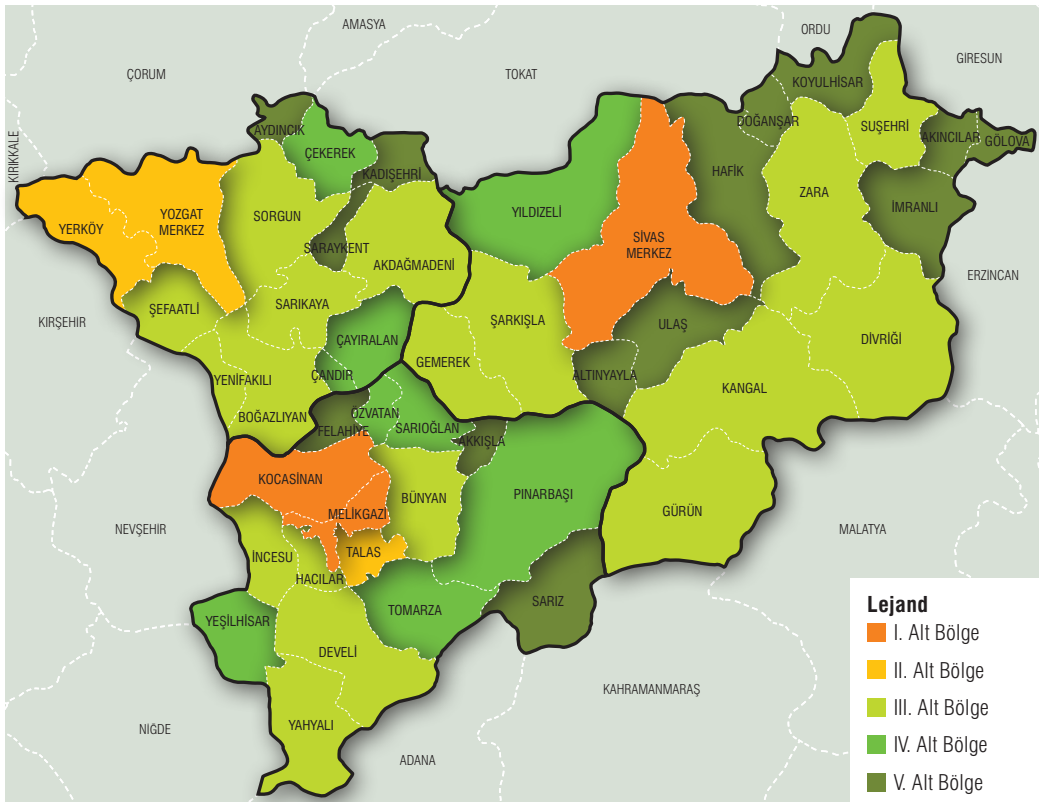
Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) sıralamasına göre 81 il arasında Kayseri 17. sırada, Sivas 49. sırada ve Yozgat 65. sırada yer almıştır. Bölge illeri için Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS)'ta farklı gelişim stratejileri tanımlanmış, BGUS mekansal amaçlarında Kayseri Büyüme Odakları arasında, Sivas Bölgesel Çekim Merkezi, Yozgat ise Yapısal Dönüşüm İlleri arasında değerlendirilmiştir. Bu durum, ülke genelinde illerin konumunu gösterdiği kadar, Bölgedeki üç il arasında da büyük bir sosyo-ekonomik gelişmişlik farkı olduğunu da göstermektedir. Bölge sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yanında sanayiden turizme, tarım ve madencilığe kadar birçok sektörde geliştirilmeye açık bir potansiyel taşımaktadır.

Bölge içerisinde belirli merkezler, Bölge içinde ve dışında önemli ölçüde çekim merkezi statüsündedir. Kırsal alanlar ise sosyo-ekonomik açıdan çoğunlukla tarıma bağımlı bir yapı sergilemekte, kimi alanlarda temel hizmetlere erişimde güçlük çekilmektedir. Tüm bunlar değerlendirildiğinde, Bölge için belirlenen gelişim alanlarının mekansal olarak farklılaştırılması ihtiyacı doğmuştur.

Bu doğrultuda, Bölge, ilçeler bazında yapılan “TR72 Bölgesi Kalkınmışlık Endeksi Çalışması” ve “Sektörel Alt Bölge Çalışmaları (İmalat Sanayi, Hizmetler, Tarım, Madencilik)” ile gelişmişlik seviyesine göre 5 alt bölgeye ayrılmıştır. I. alt bölge, Bölge içerisinde en gelişmiş grubu temsil ederken 5. alt bölge en az gelişmiş grubu temsil etmektedir (Şekil 1).

1.

Şekil: Alt Bölgeler

Bölge illeri için Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS)'ta farklı gelişim stratejileri tanımlanmış,

BGUS mekansal amaçlarında Kayseri Büyüme Odakları arasında, Sivas Bölgesel Çekim Merkezi, Yozgat ise Yapısal Dönüşüm İlleri arasında değerlendirilmiştir.

Bölgede bir önceki planlama döneminde olduğu gibi, 2014-2023 döneminde de

**Enerji Sektörüne
Yönelik İmalat
Sanayi, Gıda
Sanayi, Sağlık
Sektörüne Yönelik
İmalat Sanayi
ve Savunma
Sektörüne Yönelik
İmalat Sanayi
stratejik alanlar
olarak seçilmiştir.**

Bölgenin vizyonu “Ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilir, beşeri ve sosyal sermayesi gelişmiş, potansiyellerini değere dönüştürmüş, kent ve sosyal altyapısını geliştirerek yaşam kalitesini arttırmış, ulaşılabilir Orta Anadolu”dur. Plan kapsamında Bölgenin mevcut durumu ve gelişme aksları dikkate alınarak, “Rekabet Edebilirlik”, “Sosyal Kalkınma”, “Sürdürülebilir Çevre ve Enerji” ve “Kentsel ve Kırsal Altyapı” olmak üzere 4 eksen belirlenmiştir. Belirlenen eksenler altındaki öncelikler ve bu kapsamda öngörülen tedbirlerin uygulaması, söz konusu alt bölgeler bazında önceliklendirilerek mekânsal olarak farklılaştırılmıştır.

Günümüzde küresel rekabet kavramı ve ulusal ve uluslararası piyasalara entegrasyon önem kazanmış olup, rekabet edebilirlik ekonominin gelişmesi ve içinde bulunan ortamın refah seviyesinin artması bakımından önemli bir unsur olarak görülmektedir. Sektörel bazda rekabet edebilirliğin artırılması, Bölge için olduğu kadar ulusal ölçekte de önemlidir. Kayseri’de fabrikasyon metal ürünleri imalatı, mobilya imalatı, elektrikli teçhizat imalatı, Sivas’ta metal cevherleri madenciliği, diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, Bölge illeri arasında özellikle Yozgat’ta tarım ve hayvancılık sektörleri detaylı olarak analiz edilmiş, Bölgede ve ulusal ölçekte de rekabet gücü potansiyeli taşıyan veya taşıma potansiyeli olan rekabetçi/öncü sektörler olarak tespit edilmişlerdir. Bunların dışında Bölge genelinde tarım ve hayvancılık, tekstil, makine ve teçhizat, metal eşya sektörleri de ön plana çıkmaktadır. Bölgenin orta gelir tuzağı riskinde bulunması sektör çeşitlendirmesine gidilmesini ve yeni sektörlerin Bölgede geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bölgede bir önceki planlama döneminde olduğu gibi, 2014-2023 döneminde de

Enerji Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi, Gıda Sanayi, Sağlık Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi ve Savunma Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi stratejik alanlar olarak seçilmiştir. Sektörel rekabetçiliğin temin edilerek, Bölgenin rekabet avantajı sağlaması ve Bölgede refah seviyesinin artırılması amacıyla rekabet edebilirlik ekseninde, Bölge imalat sanayinde kümelenme yaklaşımının geliştirilmesi, Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge), yenilikçilik ve ilgili sektörlerde endüstriyel tasarım uygulamalarının yaygınlaştırılması öncelikli olarak ele alınmıştır. Ayrıca, Bölgenin içinde bulunduğu orta gelir tuzağı riskini azaltmak üzere imalat sanayinde rekabetçi olarak tespit edilen sektörlerin Bölgede tetiklenmesi, dış ticaretin geliştirilmesi ve sektörel çeşitlenmenin sağlanması ile stratejik olarak seçilen sektörlerin Bölgede geliştirilmesi öncelikler arasında yer almıştır. Bölgenin önemli düzeyde potansiyel taşıdığı hizmetler ve geleneksel sektörlerin (tarım, hayvancılık ve madencilik) rekabet gücünün artırılmasına yönelik öncelik alanları da bu kapsamda tanımlanmıştır.

Bölgeler arasında olduğu kadar, bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması da Bölge için önemlidir. Kayseri sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi ile Sivas ve Yozgat’tan önemli ölçüde ayrışırken, Kayseri’nin merkez ilçeleri ile diğer ilçeleri arasındaki gelişmişlik farkları da bir hayli fazladır. Bu bakımdan önemli kent merkezleri ve alanlarda sosyo-kültürel altyapının geliştirilmesi, fiziksel altyapı ile eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi Bölgede geliştirilmeye ihtiyaç duyulan alanlar olup, yaşam kalitesinin iyileştirilmesini hedefleyen sosyal kalkınma ekseninde bir öncelik alanı olarak tanımlanmıştır. Sivas ve Yozgat ülke genelinde verilen göç bakımından üst sıralarda gelmektedir. Kayseri’nin kırsal alanlarında da önemli düzeyde göç görül-

mektedir. Bu durum, Bölgede göçün azaltılmasına dönük önlemlerin plan dâhilinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Ayrıca, Bölgede ihtiyaç duyulan alanlarda işgücü açığının kapatılması, istihdam olanaklarının artırılması ve kayıt dışı istihdamın azaltılmasına yönelik tedbirler de bu eksen altında ele alınmıştır. Son dönemlerde benimsenen sürdürülebilir kalkınma ve insan odaklı kalkınma yaklaşımı çerçevesinde sosyal kalkınma ekseninde kaynakların etkin kullanımı ve yerelden kalkınmanın sağlanması açısından kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, katılımcı kültürel ortamın geliştirilmesi ele alınan öncelikler arasındadır.

Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Ekseninde ulusal bir politika önceliğinin yansıması olarak yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve enerji verimliliği uygulamalarının Bölgede yaygınlaştırılması bir öncelik olarak seçilmiştir. Bölgede özellikle imalat sanayi ve önemli kent merkezlerinde görülen ısınma ve trafik kaynaklı hava kirliliğinin önlenmesi, endüstriyel simbiyoz uygulamalarının yaygınlaştırılması, çevresel altyapının iyileştirilerek canlılara sağlıklı bir çevre bırakılması, su kaynaklarının yönetimi, iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesi de dikkate alınarak, gelecek nesillere sürdürülebilir bir çevre bırakılması amacına hizmet eden çevresel öncelikler belirlenmiştir. Ayrıca bu eksen altında Bölgenin sahip olduğu zengin doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı, genişleme ihtiyacıyla birlikte birçok medeniyetin izlerini taşıyan Bölgede kültürel doku ve mimarinin korunarak, planlı kentleşme uygulamalarının yaygınlaştırılması, en fazla karşılaşılan doğal afetlere karşı korunma kapasitesinin artırılması söz konusu eksen altında ele alınan öncelikler arasındadır.

Kentsel ve Kırsal Altyapı Ekseninde ulusal ve uluslararası piyasalara entegrasyonun güçlendirilmesi açısından önem taşıyan erişilebilirliğin artırılması için, ulaşım altyapısının güçlendirilmesi bir öncelik olarak ele alınmıştır. Bölgede ulusal öncelikler çerçevesinde bilgi altyapısının geliştirilmesi, sunulan hizmetlerin tüm kesimlere kolay, hızlı, güvenli olarak erişilebilir şekilde sunulması için bilgi toplumuna geçişin hızlandırılması diğer bir öncelik alanı olarak tanımlanmıştır. Öte yandan Bölgede sanayinin ve diğer sektörlerde mal akışının yoğun olduğu alanlarda, navlun maliyeti nedeniyle dezavantajlı konumda olan Bölgede lojistik altyapısının iyileştirilmesi 2014-2023 döneminde öncelikli olarak ele alınacaktır.

TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 641 sayılı Kalkınma Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesinin 23/A Maddesi gereğince Sn. Başbakanımız başkanlığında oluşturulan Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulunun 30.12.2014 tarih ve 2014/1 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

Kalkınma ajanslarının çalışmalarını yönlendiren temel stratejik çerçeve olan bölge planları yerel yönetimlerin stratejik planları ve imara ilişkin planlar açısından da referans belgelerdir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 41. Maddesi ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 31. maddesinde belediyeler ve il özel idarelerinin stratejik planlarını varsa, bölge planına uygun olarak hazırlamalarına yönelik hükümler bulunmaktadır. 3194 sayılı İmar Kanununun 5. ve 8. maddeleri gereğince, Çevre Düzeni, Nazım ve Uygulama İmar Planlarının bölge plan kararlarına uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

TR72 Bölgesinin 2014-2023 döneminde

“Rekabet Edebilirlik”,
“Sosyal Kalkınma”,
“Sürdürülebilir Çevre ve Enerji” ve “Kentsel ve Kırsal Altyapı”
olmak üzere 4 ekseninde geliştirilmesi hedeflenmiştir.

1. PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ VE KATILIMCILIK

1. PLAN HAZIRLAMA SÜRECİ VE KATILIMCILIK

2.

Şekil: Plan Hazırlama Süreci ve Katılımcılık

BÖLGE PLANI ÖN HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

- ✓ Bölge planı eğitimleri
- ✓ Bölgeye ilişkin literatür taraması
- ✓ Ulusal ve uluslararası planlama süreçlerinin değerlendirilmesi

HAZIRLIK

MEVCUT DURUM ANALİZİ

Birinci Aşama

Bölge planlama sürecine katkı sağlayacak aktörlerin belirlenmesi

Paydaş analizlerinin yapılması

İkinci Aşama

Bölgenin temel kaynak ve dinamiklerini belirlemek üzere yerel aktörler ile irtibat kurulması

Verilerin toplanması ve veri seti oluşturulması

Analiz ve sentez çalışmaları

Üçüncü Aşama

GZFT çalışmaları

Sektörel çalıştaylar

Dördüncü Aşama

Kalkınma Kurulu ve Yönetim Kurulunda alınan kararlar

BÖLGEYİ ANLAMAK

BÖLGE VİZYONUNUN OLUŞTURULMASI ve DESTEKLENMESİ

Eksen Öncelik ve Tedbirlerin Belirlenmesi

Performans Göstergeleri

Finansman

DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER

BÖLGEYİ İLERİ TAŞIMAK

İZLEME

Plan hazırlık sürecinin her aşamasında Bölgedeki yerel yönetimler, kamu, özel kesim, STK ve üniversitelerin aktif katılımının sağlanması esas alınmış ve **plan hazırlık sürecinde katılımcılık birinci derecede Kalkınma Kurulu aracılığıyla sağlanmıştır.**

TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesi çerçevesinde, Kalkınma Bakanlığı tarafından verilen yetki uyarınca, ORAN koordinasyonunda Bölge paydaşlarının sürece katılımlarıyla hazırlanmıştır. Plan hazırlık sürecinin her aşamasında Bölgedeki yerel yönetimler, kamu, özel kesim, STK ve üniversitelerin aktif katılımının sağlanması esas alınmış ve plan hazırlık sürecinde katılımcılık birinci derecede Kalkınma Kurulu aracılığıyla sağlanmıştır. 2011 yılında başlatılan ikincil verilere dayalı analiz ve çalışmaların, birincil kaynaklarla doğrulanması, paydaşlarca yeterli sahiplenmenin geliştirilerek, planın mümkün olduğunca Bölge önceliklerini gerçekçi bir temelde yansıtması ve sonraki aşamalarda uygulanabilirliğinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Paydaşların farklı düzeylerde katılımcılığı (bilgi, danışma, ortak karar alma ve uygulama) sağlanırken, resmi yazı, ORAN web sitesi, derinlemesine mülakat, odak grubu toplantıları, resmi toplantılar ve çalıştaylar ile anket (elektronik ortamda ve yüz yüze) vb. araçlar kullanılmıştır.

Bölge Planı hazırlama aşamalarına yönelik alınan eğitimlerin ışığında yapılan literatür taramaları ve ilgili kurumlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler Bölge Planının alt yapısını oluşturacak şekilde süzölmüş ve çeşitli aşamalarda kullanılmıştır. Bölge Planı mevcut durum analizi sürecinde öncelikli olarak ulusal ve uluslararası düzeydeki planlar içerik ve yapı olarak değerlendirmeye alınmıştır. Bu aşamada, başta, "Orta Vadeli Program (OVP) 2014-2016", "Onuncu Kalkınma Planı (OKP)

2014-2018" ve "Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) 2014-2023" olmak üzere, "Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014", "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013", "Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016", "Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planı", "Tarım Stratejisi", "TR72 Bölge Planı 2010-2013", "Türkiye Turizm Stratejisi 2023", "Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı 2013-2017", "Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2010-2014 Stratejik Planı", "Girdi Tedarik Stratejisi", "Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) Stratejik Planı", "Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi", "KENTGES 2010-2013", "AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi", "Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023)", "Erozyonla Mücadele Eylem Planı", "Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı", "Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi", "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı", "Enerji Verimliliği Strateji Belgesi", "Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi", "Ulaştırma Stratejik Planı 2009-2013", Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2014-2015) olmak üzere diğer plan ve stratejilerle ilgili bilgi alt yapısı oluşturulmuştur.

Bunu takip eden süreçte yerel yönetimlerin illere yönelik hazırlamış olduğu planlar (İl Özel İdareleri 2010-2014 Stratejik Planları, Erciyes Master Planı, Milli Eğitim Müdürlükleri Stratejik Planları) ve raporlar (Sanayi ve Ticaret Durum Raporu, Çevre Durum Raporu vb.) incelenerek ulusal ve yerel aktörlerin

Bölge Planı hazırlama aşamalarına yönelik alınan eğitimlerin ışığında yapılan literatür taramaları ve ilgili kurumlarla yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler Bölge Planının alt yapısını oluşturacak şekilde süzölmüş ve çeşitli aşamalarda kullanılmıştır.

Raporlara katkı sağlayan Sektörel Çalışma Grubu üye sayısı yaklaşık

150'dir. Süreç içerisinde 47 toplantı

düzenlenmiş olup,
bahse konu alanlarda
mevcut durum analizleri
gerçekleştirilerek
sektörlerin iller bazında
gelişimi için yapılması
gerekenler tartışılmıştır.

Bölgenin geleceğine yönelik amaç ve hedefle-
ri ile ilgili veriler toplanmıştır.

Bölge Planı hazırlık sürecinde paydaş ana-
lizi yapılmış, bilgi, danışma, ortak karar
alma ve uygulama sürecindeki aktörler tes-
pit edilmiştir. Kalkınma Kurulu planlama
sürecinin her aşamasında öncelikli olarak
ele alınmıştır. Hazırlık sürecinde Kalkınma
Kurulu ve Yönetim Kurulunun görüşlerine
başvurulmuştur.

Plan hazırlığı çerçevesinde yapılan araştı-
rma ve geniş katılımlı çalıştaylar ile odak
grubu toplantıları önemli bir yer tutmuştur.
Bu kapsamda, öne çıkan çalışmalar aşağıda
özetlenmiştir;

Sektörel Çalışma Grubu Toplantıları ve Raporları:

Bölgenin her bir ili için “Tarım,
Hayvancılık ve Gıda” “Sanayi ve Ticaret”,
“Enerji ve Madencilik” ve “Turizm ve Sos-
yal Altyapı” olmak üzere 4 farklı sektörel
çalışma grubu oluşturulmuştur. Sürecin et-
kin yönetimi ve yerel dinamiklerin harekete
geçirilmesi amacıyla “İl Kalkınma Kurulu”
üyeleri başta olmak üzere kamu, üniversite,
STK, meslek örgütleri, özel sektör ve diğer
kurum ve kuruluş temsilcilerinden tama-
men gönüllülük esasıyla oluşturulan çalışma
grupları 2011 yılı Şubat-Nisan ayları ara-
sında farklı tarih ve yerlerde ORAN koor-
dinasyonunda bir araya gelmiştir. Raporlara
katkı sağlayan Sektörel Çalışma Grubu üye
sayısı yaklaşık 150'dir. Toplamda 47 top-
lantı düzenlenmiş olup, bahse konu alanlarda
mevcut durum analizleri gerçekleştirilerek
sektörlerin iller bazında gelişimi için yapıl-
ması gerekenler tartışılmıştır. Söz konusu
raporlar grup başkanları tarafından, 2011

yılı Mayıs ayında yapılan Kalkınma Kuru-
lunda sunulmuş olup, Kalkınma Kurulunun
da görüşü alınarak, raporlara nihai hali ve-
rilmiştir. Raporlar Bölge Planının ilgili bö-
lümünde değerlendirilmiştir.

İlçe Stratejik Analiz Toplantıları ve İlçe

Anketleri: Tabandan tavana kalkınma yak-
laşımı çerçevesinde, planlama sürecinde
yerelin katkısının alınması ve yerel po-
tansiyelin harekete geçirilmesi hedefiyle
merkez ilçeler hariç Bölgenin 42 ilçesin-
de gerçekleştirilen “İlçe Stratejik Analiz
Toplantıları”nda ilçelerin öncelikli sorun-
ları ve bunları çözmek için yapılabilecek-
ler ile ilçelerin potansiyelleri ve yatırım
alanları ORAN'ın talebi üzerine ilçe kay-
makamları başkanlığında kamu, özel sek-
tör ve STK temsilcilerinden oluşturulan
10-20 kişilik odak gruplarıyla tartışılmış-
tır. ORAN personelinin kolaylaştırıcı rol
üstlendiği toplantılarda Kayseri, Sivas ve
Yozgat illerinden 600'ün üzerinde katılımcı
planlama sürecinde görüşlerini dile getirme
imkânına sahip olmuştur. 2011 yılı sonun-
da başlatılan, 2013 yılı Ocak ayında ta-
mamlanan toplantılar ile 2014-2023 döne-
mi Bölge Planı hazırlık çalışmalarına altlık
sağlanması, ORAN'ın teknik ve mali destek
programlarının öncelik alanlarının belir-
lenmesi ve ilçenin kurumsal hafızasının ko-
runmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.
Toplantılar öncesinde ayrıca tüm ilçe kay-
makamlıklarına formatı ORAN tarafından
belirlenen bir anket uygulanmış, toplantı
ve anket sonuçları bütüncül bir yaklaşımla
değerlendirilerek, Bölge Planı çalışmaların-
da değerlendirilmiştir. “İlçe Stratejik Analiz
Toplantıları” üç ilde ayrıca Valiler başkanlı-

ğında kaymakamların katılımıyla düzenlenen toplantılarla güçlendirilmiştir.

Stratejik Sektörlere İlişkin Analiz Çalışmaları: 2013 yılında Kalkınma Bankası ve ORAN arasındaki işbirliğiyle bir önceki Bölge Planında seçilen stratejik sektörlerin (Enerji Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi, Gıda Sanayi, Sağlık Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi ve Savunma Sektörüne Yönelik İmalat Sanayi) analiz çalışması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu işbirliği ile Bölgenin kalkınmasına hizmet etmek üzere, Bölgede stratejik öneme sahip sektörlerin ulusal ve uluslararası trendler ışığında mevcut durumunu geliştirmek ve iyileştirmek için yapılması gerekenler tanımlanmıştır. Birincil veriyle elde edilen çalışma sonuçları, ORAN personelinin de aktif katılımıyla aralarında İl Müdürlükleri, Kayseri Sanayi Odası, Erciyes Üniversitesi Genom ve Kök Hücre Merkezi, Erciyes Teknopark A.Ş. gibi kurumların da bulunduğu orta-üst düzey kurum ziyaretleri ve derinlemesine mülakatlarla bütünleştirilmiştir.

Yozgat İmalat Sanayi Analizi: 2013 yılında Kalkınma Bankası ve ORAN arasındaki işbirliğiyle “Yozgat İmalat Sanayi Analizi” gerçekleştirilmiştir. Yozgat imalat sanayi ve ilde geliştirilebilecek sektörler bu çalışmayla detaylı olarak incelenmiş ve çıktıları Bölge Planının hazırlanmasında dikkate alınmıştır. Çalışma kapsamında ORAN personelinin katılımıyla Yozgat imalat sanayinde faaliyet gösteren 40’tan fazla firma temsilcisine anket uygulanmış ve derinlemesine mülakatlar yoluyla sektörün durumu hakkında bilgi toplanmıştır. Bu çalışma kapsamında 16-17 Nisan 2013 tarihlerinde ORAN uzmanları ile Kalkınma Bankası uzmanlarından oluşan heyet tara-

findan, Yozgat Valiliği, Yozgat İl Müdürlükleri, Yozgat Organize Sanayi Bölgesi (OSB) Müdürlüğü, Yozgat Ticaret ve Sanayi Odası (TSO) başta olmak üzere üst düzey ziyaretler gerçekleştirilerek Yozgat ili imalat sanayisinin mevcut durumu ve geleceğe yönelik potansiyelleriyle ilgili bilgi alınmıştır.

OKP ve BGUS Çalışmaları: Türkiye ve Bölge ölçeğinde, OKP ve BGUS konusunda tüm paydaşların görüşünü almak üzere ORAN internet sitesi (www.oran.org.tr) aracılığıyla 2012 yılı Ağustos ve Ekim ayları arasında anket yapılmıştır. ORAN Kalkınma Kurulu ve Sektörel Çalışma Grupları üyelerine de ayrıca bildirilmiş olan anket ile 42 kurum/kuruluş temsilcisine ulaşılmıştır. 4 Ekim 2012 tarihinde yapılan Kalkınma Kurulu Toplantısı’nda da anket sonuçları ile ilgili bilgilendirme sunumu yapılarak, Kalkınma Kurulu üyelerinin görüşleri de kayıt altına alınmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde Bölge için tematik alanlar ile bunlar için öncelik ve tedbirler dikkate alınmıştır. Tüm bu çalışmalardan elde edilen bulgular Bölge Planı hazırlık sürecinde de değerlendirilmiştir.

Bölgede Öncelikli/Rekabetçi Sektörlerin Belirlenmesi: Bölgede üç yıldız analiziyle belirlenen öncelikli/rekabetçi sektörler, 2012 yılında gerçekleştirilen bir odak grubu toplantısı sonuçları ve sonrasında Kalkınma Kurulu’nda uygulanan bir anket aracılığıyla desteklenerek, tespit edilmiştir. Odak grubu toplantısına yerel kurum ve kuruluşları temsilen 13 kurum temsilcisi katılım sağlamıştır.

Rekabet Gücü Analizleri: 2013 yılında Erciyes Üniversitesi işbirliğiyle yürütülen bir

ORAN personelinin kolaylaştırıcı rol üstlendiği İlçe Stratejik Analiz toplantılarında Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinden

600’ün üzerinde katılımcı planlama sürecinde görüşlerini dile getirme imkânına sahip olmuştur.

Bölge Planı
hazırlık sürecinde,
birincil ve ikincil
verilere dayalı analiz ve
çalışmalar yürütülmüş;
bu kapsamda, hazırlık
sürecinde paydaşların
katılım ve katkısını almak
üzere derinlemesine
mülakat, anket, çalıştay,
odak grubu toplantıları vb.
birçok araç kullanılmıştır.

diğer çalışma ile Bölgede öncelikli/rekabetçi olarak seçilen sektörler bazında (Kayseri’de fabrikasyon metal ürünleri imalatı, mobilya imalatı, elektrikli teçhizat imalatı; Sivas’ta metal cevherleri madenciliği ve diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı) elmas modeli ve açımlayıcı faktör analizine dayalı yapısal eşitlik modeli kullanılarak Bölgenin rekabet gücünün tespiti hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda belirlenen sektörlerin rekabetçiliğinde etkili olan ve geliştirilmesi gerekli faktörler sektör temsilcilerine uygulanan anket aracılığıyla belirlenmiş, çalışma sonuçları derinlemesine mülakat ve odak grubu toplantılarıyla desteklenmiştir. Bu kapsamda Bölgede yaklaşık 200 firma temsilcisine uygulanan anket sonuçları dikkate alınmış her bir sektör için ayrıca ORAN personelinin de aktif katılımıyla odak grubu toplantıları düzenlenerek ekonometrik model sonuçları doğrulanmıştır.

Bölge Çevre Sorunları Analizi: 2013 yılında Bölgede çevre sorunları ve bunlara neden olan etkenleri belirlemek amacıyla “Çevre Sorunları Anketi” tasarlanmıştır. Anket, resmi yazı yoluyla Bölge illerinde yer alan tüm ilçe ve belde belediyelerine resmi yazı yoluyla iletilmiş, gelen veriler işlenerek, istatistiksel analizleri gerçekleştirilmiştir.

Bölge Kurumsal Kapasite Analizi: 2013 yılında Bölge kurumsal kapasitesini tespit etmek ve geliştirilecek alanları tanımlamak üzere hazırlanan anket, hem resmi yazı aracılığıyla hem de e-posta aracılığıyla Kalkınma Kurulu, Bölgedeki İl ve Bölge Müdürlükleri, STK’lar ve özel sektöre iletilmiş; anket sonuçlarının istatistiksel değerlendirmesi yapılmış-

tır. Anketlere 600’ün üzerinde kurum/kuruluş katkı sağlamıştır.

2023 Vizyonunda Kayseri Sanayisi Çalıştayı ve Sivas Kent Ekonomi Forumu:

Kayseri Düşünce ve Atılım Derneği, Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Kayseri Sanayi Odası ve Melikşah Üniversitesi’nce Melikşah Üniversitesi ev sahipliğinde; Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)’in, Sermaye Piyasası Kurulu’nun, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’in, üniversitelerin üst ve teknik düzey temsilcilerinin katılımıyla 26-27 Nisan 2013 tarihlerinde düzenlenen “Erciyes Buluşmaları 2023 Türkiye Vizyonu” çalıştayına ORAN temsilcileri de katılım sağlamıştır. Ayrıca, 28 Nisan 2013 tarihinde Sivas’ta Milli Savunma Bakanı Sayın İsmet Yılmaz’ın da katılımıyla düzenlenen “Sivas Kent Ekonomi Forumu”na da katılım sağlanmıştır. Etkinliklerde tartışılan sorunlar ve ortaya konan proje fikirleri temin edilerek, Bölge Planı çalışmaları kapsamında değerlendirilmiştir.

Yozgat 2023 Kalkınma Çalıştayı: Yozgat Valiliği, Yozgat Belediyesi, Bozok Üniversitesi ve Yozgat TSO katkılarıyla ORAN tarafından Bölgenin kalkınmasına yön verecek politikaları belirlemek üzere, 2-3 Mayıs 2013 tarihlerinde Yozgat ilinde geniş bir katılımcı kitlesiyle (yaklaşık 150 kişi) “Yozgat 2023 Kalkınma Çalıştayı” düzenlenmiştir. Birinci gün “Gıda, Tarım ve Hayvancılık”, “Sanayi, Ticaret ve Turizm”, “Madencilik, Doğal Taşlar ve Yapı Malzemeleri” ve “Sosyal Kalkınma (Eğitim, Kültür, Sağlık, Altyapı)” olmak

üzere 4 farklı alanda düzenlenen eş zamanlı çalıştaylarla üst ve teknik düzeyde katılım sağlayan paydaşların görüşleri ortak bir paydada alınmıştır. Söz konusu çalıştay sonuçları ikinci gün, Başbakan Yardımcısı, Kalkınma Bakanı, Yozgat milletvekilleri, Yozgat Valisi, Kayseri Valisi, Yozgat Belediye Başkanı, Bozok Üniversitesi Rektörü, Kayseri İl Genel Meclis Başkanı, Yozgat İl Genel Meclis Başkanı, Yozgat Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı, Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürü ile kamu, STK'lar, meslek odaları, özel sektör, birlik ve üniversiteden teknik, orta ve üst düzey temsilcilerinden oluşan yaklaşık 150 kişilik bir katılımcı kitlesine sunulmuştur. Çalıştay sonuçları raporlanarak Bölge Planına girdi sağlanmıştır.

Bölgenin Tarım ve Madencilik Raporları:

2012 yılında ORAN tarafından hazırlanan ve Bölge Planına doğrudan girdi sağlayan Tarım ve Madencilik raporları, resmi yazı ve web sitesi aracılığıyla kamu kurum/kuruluşları, meslek odaları gibi ilgili yerel paydaşların görüşüne açılmış ve nihai hale getirilmiştir.

Büyük Proje Önerileri: Yereldeki kurum ve kuruluşların görüş ve katkılarını Bölge Planına daha fazla yansıtabilmek amacıyla Bölgede İl Planlama ve Koordinasyon Kurullarında yer alan tüm kurum ve kuruluşların il brifingleri, sunumları, stratejik öneme sahip bilgi ve belgeleri ile uygulanan ve 2014-2023 döneminde uygulanması olası projeleri belirlenen format üzerinden resmi yazı aracılığıyla alınmış, gelen bilgiler Bölge Planı hazırlık çalışmalarında değerlendirilmiştir.

Vizyon Belirleme: Bölgenin katılımcı bir yakla-

şimla önümüzdeki 10 yıllık süreç sonunda ulaşmayı amaçladığı yeri ortaya koyacak vizyonu belirlenmesi için resmi yazı aracılığıyla web sitesi üzerinden Kalkınma Kurulu başta olmak üzere kilit yerel paydaşların görüşlerine başvurulmuş, 600'ün üzerinde yerel paydaş temsilcisi vizyon önerisini bildirmiştir. Vizyon önerileri üzerinden en çok kullanılan kilit kelimeler belirlenerek, Bölge vizyonu oluşturulmuştur.

Ortak İşbirliği Toplantıları: İlki 22 Mayıs 2013 tarihinde Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda, ikincisi, 18 Haziran 2013 tarihinde Ankara Kalkınma Ajansı ev sahipliğinde gerçekleştirilen “Ajanslarla Ortak İşbirliği” toplantısı kapsamında, Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA), ORAN ve Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİKA) temsilcilerinin bir araya gelmesiyle, 2014-2023 Dönemi Bölge Planı hazırlıkları çerçevesinde komşu ajanslarla ve Düzey1 bölgeleri bazında ortak çalışma alanları belirlenmiştir.

Tüm Paydaşlardan Görüş Alınma Süreci: Her üç ilde de düzenlenen ve merkezi ve yerel paydaşları bir araya getiren geniş katılımı çalıştaylar, Bölge Planı çalışmalarında yerelin katkısını en üst düzeye taşımıştır. Nihayetinde Bölge önceliklerinin tespitine temel sağlayan Bölge Planı mevcut durum taslağı, ORAN web sitesi üzerinden 2013 Haziran ayı içerisinde kamuoyunun görüşüne açılarak nihai hale getirilmiştir. 01 Temmuz 2013 tarihinde Kalkınma Bakanlığı'na iletilen nihai taslak, Kalkınma Bakanlığı'nca Bakanlıkların görüşüne açılmış, gelen görüşler plana işlenmiştir.

2014-2023
Bölge Planı
hazırlıkları
çerçevesinde
**komşu ajanslarla
ve Düzey1 bölgeleri
bazında ortak
çalışma alanları
belirlenmiştir.**

Önemli çalışmaların tarihleri
GANNT şeması ile özetlenmiştir.

1.

Tablo: Katılımcılık Stratejisi

[illegible]

[illegible]

2. BÖLGENİN DÜNYA ve TÜRKİYE ÖLÇEĞİNDEKİ YERİ ve ÖNEMİ

2. BÖLGENİN DÜNYA ve TÜRKİYE ÖLÇEĞİNDEKİ YERİ ve ÖNEMİ

ABD ve Avrupa Ülkeleri gibi birkaç ülkenin egemen olduğu tek kutuplu bir dünya düzeninden çok kutuplu bölgesel güçlerin (Çin, Hindistan, Rusya, Brezilya) ivme kazanmasıyla, yeni bir dünya düzeni oluşmaktadır. Bu düzene geçiş çeşitli dönüşümleri ve krizleri de beraberinde getirmektedir. Bu dönüşüm ve krizlerin, gerek ulusal güvenliği gerekse piyasaların geleceğini tehlikeye attığı görülmektedir.

Dünya çapında etkili olan 2008 küresel krizi öncesi piyasalardaki likidite bolluğunun etkisiyle dünya genelinde ekonomilerde başta gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere yüksek oranlarda büyümeler yaşanmıştır. Başarısız finans kurum ve kuruluşlarının kurtarılması ile oluşan mali yük ile başlayan ekonomik kriz hızla dünyaya yayılmış özellikle ABD ve AB ülkeleri başta olmak üzere gelişmiş ekonomilerde büyüme oranlarını negatif değerlere düşürmüştür. Merkezi müdahalelerle finansal piyasalar düzeltilse de reel ekonomilerde krizin etkileri günümüzde dahi tam olarak giderilememiştir. Bu durum küreselleşmiş dünyanın ne kadar kırılgan olduğunun da bir göstergesi sayılabilir. Ancak, özellikle AB ülkelerinde krizin etkilerinin azalmasıyla birlikte, sektörel bazda üretim kapasitesinde ve bununla ilgili yatırımlarda artış beklentisi mevcuttur.

Türkiye’de 21. yüzyılın ilk çeyreğinde dünyadaki genel eğilimler ışığında, tek kutuplu

sistemden çok kutuplu sisteme geçiş, para düzeninin yeni şartlara uyarlanması (yeni yatırım fonlarının ortaya çıkması ve doların rezerv para olma özelliğinin zayıflaması vb.), askeri sistemde yeni bir yapılanma gibi gelişmeler göze çarpmaktadır. Plan döneminde 2023 vizyonu ve hedefleri doğrultusunda bu gelişmeler devam edecektir.

Suriye örneğinde olduğu gibi uluslararası düzeydeki uzlaşmazlıklar birçok devletin katılımı ile gerçekleştirilen çeşitli müzakereler yoluyla çözülmektedir. Ancak ileriki dönemde bu tarz anlaşmazlıkların, özellikle yakın coğrafyada, çözülmemesi durumunda, yeni güvenlik sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik ihtiyaçlar ortaya çıkabilecektir. Irak’a yapılan müdahale ve bunun yansımaları güvenlik noktasında önem arz etmektedir. Bununla birlikte Irak’taki durumun toparlanma sürecine girmesiyle, özellikle yapı malzemeleri konusunda Bölge üreticileri ihracat potansiyelini artırmıştır. Müdahale sonrası Ortadoğu’da ortaya çıkan gerek ekonomik gerek siyasi istikrarsızlık, ülke ve dolayısıyla Bölge için hem fırsat hem de tehdit oluşturabilecek unsurları beraberinde getirmektedir.

Yakın coğrafyada var olan ve olabilecek istikrarsızlık savunma sanayisinin stratejik önemini bu coğrafyada daha da artırmaktadır. 2010 yılında başlayan ve günümüzde de süren Arap Baharından, yakın coğrafyadaki

Dünya çapında etkili olan 2008 küresel krizi öncesi piyasalardaki likidite bolluğunun etkisiyle

dünya genelinde ekonomilerde başta gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olmak üzere yüksek oranlarda büyümeler yaşanmıştır.

Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Ceza-yir, Ürdün ve Yemen gibi birçok ülke etki-lenmiştir. Ulusal stratejiler doğrultusunda Bölgedeki birçok işletmenin ihracat yaptığı bir pazar olan (Irak, Suriye, Mısır, Tunus, Lübnan vb.) Orta Doğu ülkelerinde yaşanan ve yaşanabilecek yeni iç karışıklıklar Plan döneminde Bölgenin ihracatını olumsuz yönde etkileyebilecek ve Bölgede faaliyet gösteren sektörlerin, ihracat rakamlarını koruyabil-meleri ve artırabilmeleri için yeni pazarlara yönelmeleri gerekebilecektir. Japonya'da son dönemlerde görülen deprem ve ardından ya-şanan tsunami etkisiyle meydana gelen nükleer sızıntı, Afrika'daki siyasi gelişmeler ve demokratik ortama geçiş sürecinde bulunan ülkelerle ilişkiler, küresel piyasaları sınırlı da olsa etkilemiş, emtia fiyatlarında artış beklen-tisini doğurmuştur.

Bu ekonomik ve siyasi konjonktürlerin dışında küreselleşmenin çevre üzerindeki olumsuz etkileri de dikkat çekmektedir. Büyüyen ekonomilerin giderek artan enerji ihtiyaçlarından kaynaklanan küresel ısınma, gelecekte insanoğlunun su ve gıda sıkıntısıyla karşı karşıya geleceğini göstermektedir. Bu durumda, gerek ulusal çapta gerekse bölgesel ölçekte, üç ana eksen çerçevesinde stratejiler üretilmesi söz konusu olabilir: savunma, gıda ve enerji sektörü. Bölgede de gelecekte yaşanması tahmin edilen durumlar karşısında hazırlıklı olabilmek için gerekli adımlar atılacaktır.

Dünya için büyük bir tehdit oluşturan küresel ısınma Türkiye'yi de yakından ilgilendirmektedir. Ortadoğu'daki hızlı nüfus artışı da göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte

Japonya'da son dönemlerde görülen deprem ve ardından yaşanan tsunami etkisiyle meydana gelen nükleer sızıntı, Afrika'daki siyasi gelişmeler ve demokratik ortama geçiş sürecinde bulunan ülkelerle ilişkiler, **küresel piyasaları sınırlı da olsa etkilemiş, emtia fiyatlarında artış beklentisini doğurmuştur.**

3.

Şekil: Bölgenin Dünyadaki Konumu

2012 yılı verilerine göre;
Bölge, Türkiye
toplam nüfusunun
%3,1'ine
 sahip olup, düzey2
 bölgeleri arasında
11.
sıradadır.

su ve gıda sorunlarıyla karşı karşıya kalınacağı aşikârdır. Bölge, geniş arazileriyle tarım ve hayvancılık konusunda büyük potansiyele sahiptir. Son yıllarda Türkiye'nin de ilişkilerini geliştirdiği Ortadoğu ülkeleri, gıda açısından önemli pazar olanakları sunmaktadır.

Enerji eksenine gelindiğinde ise, enerjinin günümüz dünyasının en büyük gereksinimlerinden biri olduğu açıktır. Ancak fosil enerji kaynaklarının tükenmesi söz konusudur ve şimdiden yeni enerji kaynakları arayışına girilmiştir. Bu enerji kaynakları arasında özellikle rüzgâr ve güneş enerjisi ön plana çıkmakta olup, Bölgede söz konusu enerji sanayilerinin üretim sürecinde kullanılacak malzemelerin tedariki konusunda değerlendirilmeyi bekleyen önemli bir potansiyel mevcuttur.

Bölgedeki dış ticaret incelendiğinde; Kayseri ili diğer Bölge illerine göre ön plana çıkmaktadır. 2012 yılında ihracatçı firma sayısı sıralamasında Kayseri ili 12. sırada, Sivas 50., Yozgat ise 61. sırada yer almaktadır. İhracat miktarı bakımından ise Kayseri ili 12., Sivas 48., Yozgat ise 71. sıradadır. Ancak Kayseri ili ihracatçı firma sayısı ve ihracat miktarı bakımından iller arasında üst sıralarda yer alırken, ihracatçı firma başına düşen ortalama ihracat miktarına göre yapılan sıralamada üst sıralarda bulunmamaktadır. Kayseri ilinde ihracat potansiyeli yüksek, ilden yapılan ihracatı büyük oranda karşılayan firmalar bulunurken, aynı zamanda çok düşük miktarlarda ihracat yapan firmalar da bulunmaktadır.

Mevcut durumda Türkiye'nin Filistin, İsrail, Suriye ve Mısır ile serbest ticaret anlaşması (STA) bulunmaktadır. Suriye ile imzalanan

STA, Aralık 2011'den bu yana askıya alınmış bulunmaktadır. Lübnan ile 2010 yılı sonunda imzalanan STA'nın yürürlüğe girmesi için ise iç onay sürecinin tamamlanması beklenmektedir. Bu ülkeler ile olan STA'lar ve yapılacak diğer STA'lar Bölgenin de ihracatını doğrudan etkilemektedir.

2012 yılında Bölgenin en çok ihracat yaptığı ülkeler incelendiğinde Irak, Almanya, ABD, Çin ve İtalya'nın ilk 5 sırada yer aldığı görülmektedir. 2012 yılında en çok ithalat yapılan ülkeler ise sırasıyla; Rusya, Kazakistan, Çin, Almanya ve İtalya'dır. Orta Doğu ülkelerinde yaşanan iç karışıklıkların boyutlarının artması; özellikle bu Bölgelere ihracatın büyük çoğunluğunu gerçekleştiren sektörler olan; mobilya, metal eşya ve elektrikli makine ve cihazlar sektörlerinde olumsuz etkiler yapacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan diğer ülkelere yapılan ihracat miktarının artırılması ve yeni pazarlara girilmesi Bölge için önem arz etmektedir.

Yapılan analizler neticesinde farklılıklar olmakla birlikte, "Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler", "Tekstil ürünleri", "Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat", "Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar", "Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)" sektörlerinin dış ticarete ön plan çıkmaktadırlar.

Kış turizmi açısından da Bölge önemli bir konuma sahiptir. Erciyes Master Planı'nın tamamlanması ile Erciyes Dağı uluslararası seviyede bir kış turizmi merkezi olacaktır. Bölgedeki jeotermal potansiyeli de önümüzdeki dönemlerde yapılacak doğru yatırımlarla Bölgenin turizm değerlerinin

2.

Tablo: Düzey2 Bölgeleri Karşılaştırması

Bölgeler	SEGE Sırası (2011)	Nüfusun Payı (2012) (%)	2011-2012 Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)	Şehirleşme Oranı (2012) (%)	Bölgelerin GSKD'ye Katkısı (2010) (%)	Kişi Başına GSKD (2010) Endeks TR=100	İşsizlik Oranı (2011) (Yüzde)	İstihdamın Sektörel Yapısı (2011)			Üniversite Sayısı (2012)	Bütçe Gelirinin Giderlerini Karşılama Oranı (2011)
								Tarım Sektörü Payı (%)	Sanayi Sektörü Payı (%)	Hizmetler Sektörü Payı (%)		
TR10	1	18,3	1,69	99,0	26,9	150	11,8	0,5	39,8	59,7	45	7,8
TR21	8	2,1	1,52	68,9	2,7	129	8,8	19,5	38,6	41,9	3	1,5
TR22	10	2,2	0,83	59,8	2,2	97	5,3	39,7	18,6	41,7	2	0,7
TR31	3	5,3	1,01	91,4	6,5	121	14,7	12,6	30,7	56,7	9	4
TR32	7	3,7	1,02	59,0	3,6	95	8,5	36,8	19,7	43,6	3	0,8
TR33	12	3,9	0,79	63,8	3,6	90	4,7	44,7	21,9	33,4	4	0,7
TR41	4	4,9	1,23	88,7	6,3	129	7,6	12,1	43,3	44,5	6	1,4
TR42	6	4,5	1,84	81,2	6,0	136	11,9	21,6	34,2	44,3	7	6,7
TR51	2	6,6	1,53	97,5	8,7	134	9,4	5	22,8	72,2	16	1,3
TR52	11	3,0	0,67	75,6	2,3	76	6,8	34,6	24,1	41,2	5	0,6
TR61	5	3,7	2,15	70,0	4,1	113	9,3	33,6	12,1	54,3	5	1
TR62	9	5,0	0,84	84,4	4,1	80	10,7	30,2	19,5	50,3	5	1,4
TR63	21	4,0	0,84	58,6	2,6	64	12	34,3	23,6	42,1	3	1
TR71	18	2,0	0,38	64,4	1,5	75	8	35,9	17,9	46,2	5	0,7
TR72	14	3,1	0,15	77,0	2,4	74	10,7	40,1	25,8	34,1	6	0,5
TR81	13	1,3	0,07	51,8	1,3	89	7,6	43,2	21,6	35,5	3	1,2
TR82	19	1,0	0,75	57,3	0,8	74	5,7	53,7	13,3	33	3	0,3
TR83	15	3,6	0,01	65,3	2,7	72	5,3	45,5	17,6	36,9	5	0,5
TR90	17	3,4	1,28	57,7	2,6	76	6,4	53,6	14,8	31,8	6	0,5
TRA1	22	1,4	-0,09	63,4	0,9	65	6,3	48,5	12,6	38,7	4	0,3
TRA2	25	1,5	-0,28	48,8	0,7	45	10,2	55,8	13,7	30,5	4	0,2
TRB1	20	2,2	0,60	67,6	1,4	63	10,2	37,2	19,7	43,4	4	0,3
TRB2	26	2,8	1,78	50,0	1,1	42	12,3	42,3	16,9	40,6	4	0,1
TRC1	16	3,3	1,91	81,7	1,8	55	14,4	22,2	35,1	42,7	5	0,6
TRC2	23	4,4	2,04	63,5	2,0	47	8,4	28,1	18,6	53,3	2	0,3
TRC3	24	2,8	1,37	64,6	1,4	51	12,7	17	22,5	60,5	4	0,2
TÜRKİYE		100	1,21	77,3	100	100	9,8	25,5	26,5	48,1	168	0,9

Bölge, 2011 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre **26 düzey2 bölgesi arasında 14. sıradadır.**

başında gelecektir. Erişilebilirlik açısından Bölge, “Coğrafi Erişilebilirlik Endeksi”ne göre en yüksek değer alan bölgelerden birisidir. Bu durum özellikle yerli turist çekmek açısından önemli bir turizm potansiyeli teşkil etmektedir.

2012 yılı verilerine göre; Bölge, Türkiye toplam nüfusunun %3,1'ine sahip olup, düzey2 bölgeleri arasında 11. sıradadır. Nüfus artış hızı olarak Türkiye ortalamasının altında kalan Bölgede Kayseri ili göç alırken, Sivas ve Yozgat illeri göç veren iller durumundadır.

Bölge jeolojik yapısı nedeniyle zengin maden çeşitliliğine ve önemli maden yataklarına sahiptir. Bölgede özellikle Sivas'taki toplam ihracat oranının da önemli bir bölümünü maden ihracatı oluşturmaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde Bölgenin diğer düzey2 bölgeleri arasında sosyo-ekonomik açıdan birtakım veriler ışığında konumunu değerlendirmek kolaylaşacaktır. Bölge, 2011 yılı sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre 26 düzey2 bölgesi arasında 14. sıradadır. Nüfus artış hızı olarak 2010-2011 döneminde negatif değere sahip Bölge, şehirleşme oranı olarak Türkiye ortalamasına yakın bir değere sahiptir.

Bölge GSKD'ye olan katkısı bakımından, 2010 verilerine göre Türkiye genelinin %1,5'ini oluşturarak, 26 düzey2 bölgesi arasında 19. sırada yer almıştır. Yine aynı yıl kişi başına düşen GSKD değerine göre ise 26 düzey2 bölgesi arasında 15. sırada yer almaktadır.

Bölgenin bütçe gelirinin giderleri karşılama oranı 0,5'dir. Bölge kendi gelirleri ile giderlerini karşılayabilir durumda değildir. Bu oran Türkiye ortalamasının da altındadır. Plan döneminde alınan tedbirler ile bu oranın artırılması hedeflenmektedir.

Öte yandan Avrupa Ekonomik Topluluğu ile 1963 yılında Ankara Antlaşması ile başlayan AB-Türkiye ilişkileri, 1999 yılında Helsinki Zirvesiyle Türkiye'nin aday ülke statüsü kazanması ve 3 Ekim 2005 yılında AB üyelik müzakerelerinin başlamasıyla farklı bir aşamaya geçmiştir. Bu süreçte 14 fasıl açılmış olup, Bölgeyi yakından ilgilendiren, Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu faslı (Fasıl 22), bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farkları fazla olan Bölgeye sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarının azaltılması konusunda ilave fon akışının sağlanmasında fırsata dönüşebilecektir. Ayrıca Bölgenin kimi alanlarında tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomik yapısı nedeniyle Fasıl 12'den doğan yükümlülüklerden doğrudan etkilenebileceği söylenebilir.

3. KOMŞU BÖLGELERLE İLİŞKİLER

3. KOMŞU BÖLGELERLE İLİŞKİLER

Düzey2 bölgeleri sınırlarını aşan ve bölgeler arasında etkileşimi güçlendirerek sinerji yaratan konu ve alanlarda, ulusal program, plan ve diğer belgelerde tanımlanan üst ölçekli amaç ve hedeflerin başarılmaması açısından komşu bölgelerle işbirliğinin geliştirilmesi ve ortak alanların tanımlanması önem taşımaktadır. Bu amaçla, ilki Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda, ikincisi Ankara Kalkınma Ajansı'nın ev sahipliğinde olmak üzere, TR71 Bölgesi (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir), TR52 Bölgesi (Konya, Karaman), TR51 Bölgesi (Ankara) ve TR72 Bölgesi (Kayseri, Sivas ve Yozgat) arasında işbirliği geliştirilebilecek ortak alanlar tanımlanmıştır.

Bu bakımdan tüm işbirliği alanlarına zemin hazırlamak üzere, Bölgede ulaşım ağının ve altyapısının öncelikle geliştirilmesi; bu amaçla diğer ulaşım türleri yanında hızlı tren yatırımlarının bölge merkezlerini birbirine bağlaması ve bu alandaki yatırımların öne çekilmesi önemlidir. BGUS'ta belirlenen yerleşim sınıflamasında olduğu üzere Orta Anadolu Bölgesinin en önemli merkezleri olan BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen metropol alan olarak değerlendirilen Ankara ve BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen Büyüme Odakları olarak değerlendirilen Konya ve Kayseri arasında etkin bir ulaşım altyapısının tesis edilmesi, bu merkezler arasında mevcut etkileşimleri artıracaktır. Halen faaliyette olan Ankara-Konya hızlı tren

yatırımından sonra iki şehir arasında artan etkileşim Bölgenin tümüne yayılmalıdır.

Orta Anadolu'da imalat sanayi açısından önemli bir birikim mevcuttur. BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen büyüme odaklarının kendi aralarında ve kendilerine yakın büyüme odakları ile üretim sistemlerini bütünleştirici, ara ürün ticaretini kolaylaştırıcı destek mekanizmalarını geliştirilmesi ve metropol alanlarda küresel rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, imalat sanayi açısından bölgelerin önemli üretim merkezlerinin birbirleriyle olan endüstri içi ticaret ilişkilerini artırmak ve dış ticaret açığını azaltmak adına “**Bölge içerisinde yerli aramalı ticaretini**” artıracak mekanizmaların oluşturulması ve desteklenmesi yerel ekonomilere önemli bir ivme kazandıracak, üst ölçekte düzey1 bölgesinin ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücünün artırılmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle, düzey1 ölçeğinde Bölge içerisinde odaklanılan ortak ilgi alanları olan savunma sanayi, tıbbi cihazlar gibi sektörlerde bu tür işbirlikleri sektörel yapının geliştirilmesini de destekleyecektir. Ayrıca savunma sanayi alanında, Ankara'nın dünya çapında önemi olan firmalara sahip olması, Kırıkkale'de yine önemli işletmelerin bulunması, imalat sanayi gelişmiş Konya ve Kayseri'de de aramalı üretimi yapabilecek firmalarla birlikte uzun vadede Orta Anadolu'yu savunma sanayi kümesi olarak kurularak ortak bir vizyonu vurgulamak, yeni dönem için bir işbirliği alanı olacaktır.

Orta Anadolu için önem taşıyan bir diğer işbir-

TR71 Bölgesi

(Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir),

TR52 Bölgesi

(Konya, Karaman),

TR51 Bölgesi

(Ankara) ve

TR72 Bölgesi

(Kayseri, Sivas ve Yozgat) arasında işbirliği geliştirilebilecek ortak alanlar tanımlanmıştır.

4. VİZYON, GELİŞME EKSENLERİ VE ÖNCELİKLER

Geleneksel Sektörlerin
(Tarım Hayvancılık ve
Madencilik) Geliştirilmesi
Beşeri, Sosyal Sermaye
ve Kurumsal Kapasite ile
Yönetişimin Geliştirilmesi

Ar-Ge ve Yenilikçiliğin
Geliştirilmesi
Girişimcilik Altyapısının ve
Kültürünün Geliştirilmesi
Dış Ticaretin
Güçlendirilmesi

Sağlık Hizmetlerinin
Yaygınlaştırılması ve
Altyapısının Güçlendirilmesi
Su Kaynaklarının
Yönetişimi ve Verimli
Kullanılması

4. VİZYON, GELİŞME EKSENLERİ VE ÖNCELİKLER

Bölgenin (Kayseri, Sivas ve Yozgat) katılımcılık ilkesi çerçevesinde belirlenmiş **vizyonu**; “Ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilir, beşeri ve sosyal sermayesi gelişmiş, potansiyellerini değere dönüştürmüş, kent ve sosyal altyapısını geliştirerek yaşam kalitesini arttırmış, ulaşılabilir Orta Anadolu” olarak belirlenmiştir.

Bu vizyonun gerçekleştirilmesi doğrultusunda, katılımcılık ve yönetim, sürdürülebilirlik, şeffaflık, ulusal ve uluslararası politikalara uyum ve tamamlayıcılık ilkeleri dikkate alınmıştır.

Belirlenen vizyon temel olarak rekabetçilik, yüksek yaşam kalitesi, ulaşılabilirlik, gelişmiş beşeri ve sosyal sermaye olmak üzere 4 temel unsurdan oluşmaktadır.

Rekabet Edebilir Bir Bölge: Bölge kaynaklarının, etkin, verimli, sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir şekilde değerlendirilmesi, girişimciliğin, Ar-Ge ve yenilikçiliğin ön plana çıkarılması ve bir yandan yatırım ortamı ve geleneksel sektörleri geliştirirken, diğer yandan sektörel çeşitlilik ve katma değerli üretime geçişin sağlanması yoluyla ulusal ve uluslararası düzeyde bölgesel rekabet edebilirliğin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Gelişmiş Beşeri ve Sosyal Sermaye: Günümüzde kalkınma politikaları insan odaklı kalkınma yaklaşımını dikkate almaktadır. Yerinden kalkınma ancak, kurumsal kapasitesi ve insan kaynakları güçlü, etkin bir yönetime

sahip, bölgeler arasında ve Bölge içindeki kurum ve kuruluşlar arasında güçlü bir iletişim ve işbirliğini sağlamış ve katılımcı kültürel ortamı gelişmiş bir toplumla başarılabilmektedir. Bu nedenle, Bölge kaynaklarının etkin değerlendirilmesinde cinsiyet ve fırsat eşitliğini dikkate alan bir yaklaşımla bu hususların geliştirilmesi öncelikli olarak ele alınacaktır.

Yüksek Yaşam Kalitesi: Bölgeler arasında gelişmişlik farklarının azaltılması kadar Bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılması da Bölge için önemlidir. Bölge içinde dengeli gelişimin sağlanması, Bölge içinde önemli merkezlerin hem diğer yerleşimlere hem de çevre illere hizmet sağlayacak şekilde tasarlanması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda ihtiyaç duyulan temel hizmetlere erişimin iyileştirilmesi (sağlık, kaliteli eğitim vb.) yanında sosyo-kültürel altyapı ile sosyo-kültürel etkinliklerin de Bölgede geliştirilmesi ve planlı kentleşme uygulamalarıyla sahip olunan zengin kültürel ve mimari dokunun korunarak yaşanabilir mekânlar oluşturulması ve toplumun refah seviyesinin yükseltilerek Bölgenin tercih edilebilirliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Ulaşılabilirlik: Bölgenin içindeki ve dışındaki önemli merkez ve alanlara entegrasyonu iyileştirilerek erişimi artırılacaktır. Aynı zamanda Bölgenin bilgi toplumu haline dönüşmesi sağlanacak, Bölgede sağlanan hizmetlerin toplumun tüm kesimlerine kolay, hızlı, güvenli ve erişilebilir olması amacıyla bilgi altyapısı geliştirilecektir.

Yerinden kalkınma

ancak, kurumsal kapasitesi ve insan kaynakları güçlü, etkin bir yönetime sahip, bölgeler arasında ve Bölge içindeki kurum ve kuruluşlar arasında güçlü bir iletişim ve işbirliğini sağlamış ve **katılımcı kültürel ortamı gelişmiş bir toplumla başarılabilmektedir.**

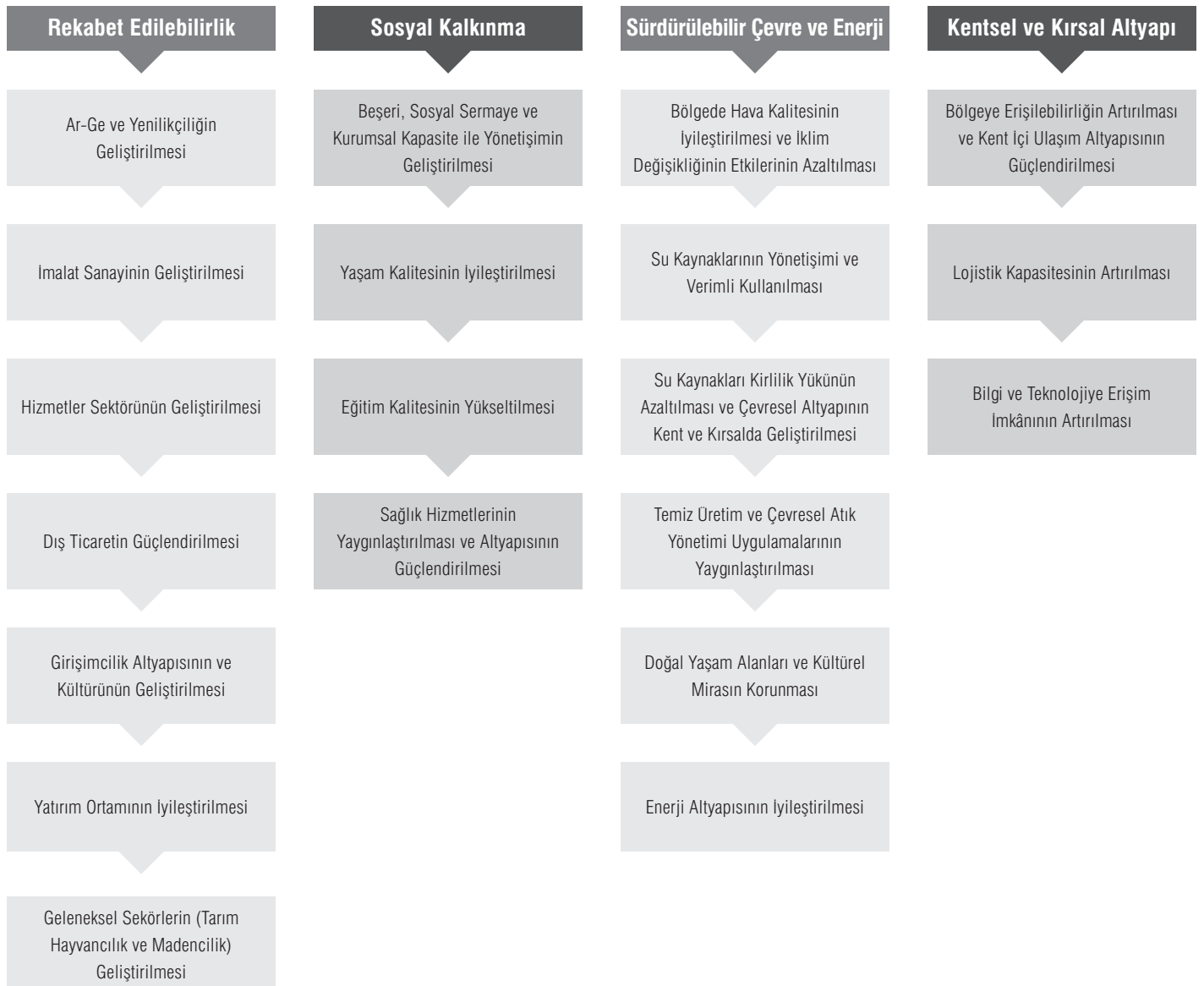
Planda OKP ile diğer plan ve strateji belgeleri dikkate alınarak; Kayseri'nin BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen Büyüme Odakları arasında, Sivas'ın BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen Bölgesel Çekim Merkezleri arasında ve Yozgat'ın ise BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen Yapısal Dönüşüm İlleri arasında olduğu değerlendirilerek uygun politikalar oluşturulmuştur.

Belirlenen vizyon kapsamında Bölge Planı, sürdürülebilir kalkınma ve insan odaklı kalkınma yaklaşımları dikkate alınarak “Rekabet Edebilirlik”, “Sosyal Kalkınma”, “Sürdürülebilir Çevre ve Enerji” ve “Kentsel ve Kırsal Altyapı” olmak üzere 4 eksen üzerine oluşturulmuştur. Eksenlere ulaşmayı hedefleyen öncelik alanları ve bu öncelik alanlarının başarılması doğrultusunda ise tedbirler tanımlanmıştır (Şekil 4).

Bölge Planı, sürdürülebilir kalkınma ve insan odaklı kalkınma yaklaşımları dikkate alınarak “Rekabet Edebilirlik”, “Sosyal Kalkınma”, “Sürdürülebilir Çevre ve Enerji” ve “Kentsel ve Kırsal Altyapı” olmak üzere 4 eksen üzerine oluşturulmuştur.

4.

Şekil: Gelişme Eksenleri - Öncelikler

EKSEN1. REKABET EDEBİLİRLİK

Günümüzde, firmaların rekabet gücü kadar, ulusal anlamda da rekabet gücü ön plana çıkmakta, rekabet gücünün artırılması üst ölçekli program ve planlarda tanımlanan bir politika alanı olarak görülmektedir. Rekabet edebilirlik, toplumların müreffeh bir yaşam seviyesine ulaşmasına, istihdamın tetiklenmesine, tüketicilerin ucuz ve kaliteli mala ulaşmasına ve ekonominin sağlıklı gelişimine imkân tanımaktadır. Rekabet edebilirlik OKP'de de temel unsurlardan biridir. Rekabet edebilirlik, klasik anlamda kümelенmeyle birlikte Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi ve verimliliğin artırılmasına dayanırken, bunların dışında birçok faktör sektörler ya da bölgelerin/ülkelerin rekabet gücü üzerinde etkilidir. Bölge çeşitli sektör-

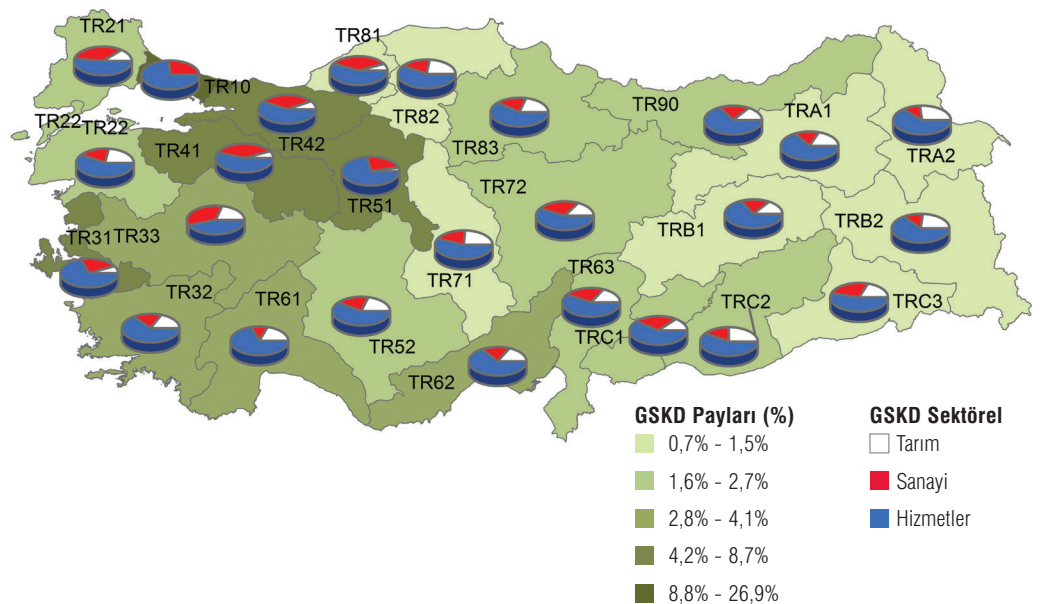
lerin geliştirilmesine uygun bir ortam sunmaktadır. Bölgenin sektörel temelde ulusal ve uluslararası alanda rekabet gücünün artırılması, Bölge ekonomisi yanında ulusal ekonominin büyümesine de olumlu katkıda bulunacaktır.

Bölge 2010 yılında Gayri Safi Katma Değer (GSKD)'den aldığı %2,4'lük payla 26 düzey2 bölgesi arasında 14. sıradadır. Hizmetler sektörünün toplam GSKD içindeki payı Türkiye ortalaması için %64,1 oranında tespit edilirken, Bölge için %56,1'dir. Bölge, tarım sektöründe 14., sanayi sektöründe 11., hizmetler sektöründe ise 15. sıradadır. Kişi başına düşen GSKD değeri bakımından ise Bölge, düzey2 bölgeleri arasında 16. sıradadır (1).

5.

Şekil: Düzey2 Bölgeleri GSKD Payları ve GSKD Sektörel Paylar (1)

Bölge 2010 yılında
Gayri Safi Katma Değer
(GSKD)'den aldığı
%2,4'lük
payıyla
26 düzey2
bölgesi arasında
14.
sıradadır.

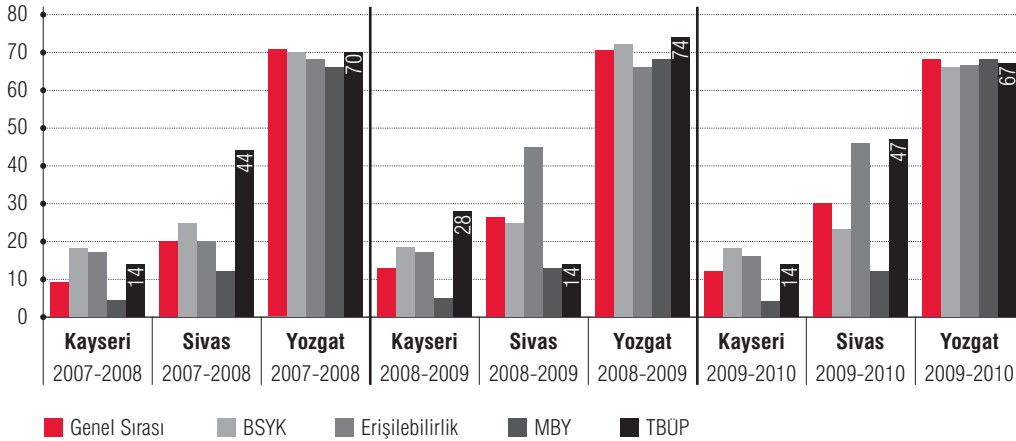
Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED) tarafından yapılan çalışmada 2004 ve 2008 yıllarındaki GSKD değerlerinden hareketle 2011 yılı için hesaplanan Gayrisafi Bölgesel Hâsıla (GSBH) bakımından, Bölge 18,1 milyar ABD doları ile 26 düzey2 bölgesi arasından 15. sırada, kişi başına bölgesel hâsıla ile değerlendirildiğinde ise 18. sırada yer almaktadır. Bölge tarım ve hizmetler sektörlerinin GSBH içerisindeki katkıları incelenen dönem boyunca artarken, sanayinin katkısı azalmaktadır (2).

Boğaziçi Üniversitesi tarafından yapılmış olan “Türkiye’nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması”nda Ekonomik Performansa göre iller arasında yapılan sıralamada Kayseri 25., Sivas 56., Yozgat 64. sıradadır (3). Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurulu (URAK) tarafından beşeri sermaye ve yaşam kalitesi, erişilebilirlik, markalaşma becerisi ve yenilikçilik, ticaret becerisi ve üretim potansiyeli olmak üzere dört ana değişken ile her yıl oluşturulan iller arası rekabetçilik endeksinde Bölge illerinin sıralaması Şekil 6’daki gibidir (4).

2011 yılı için hesaplanan Gayrisafi Bölgesel Hâsıla (GSBH) bakımından Bölge **18,1** milyar ABD doları ile 26 düzey2 bölgesi arasında **15.** sıradadır.

6.

Şekil: Düzey2 Bölgeleri Rekabetçilik Araştırması Sonuçlarına Göre Bölge İlleri Sıralaması (4)

Bölgede kişi başına düşen GSKD’nin artırılarak, Bölgenin rekabet edebilirlik seviyesini yükseltmek amacıyla “**Rekabet Edebilirlik Ekseni**” altında üst ölçekli planlar ve Bölgenin gelişme potansiyeli göz önünde bulundurularak, Bölgedeki Ar-Ge ve yenilik kapasite-

sinin artırılması; imalat sanayinin, hizmetler sektörünün, dış ticaretin, girişimciliğin ve geleneksel sektörlerin (tarım hayvancılık ve madencilik) geliştirilmesi öncelikleri kapsamında alınması gereken tedbirler 2014-2023 dönemi için belirlenmiştir.

3.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksenı - Öncelikler ve Tedbirler

REKABET EDEBİLİRLİK EKSENİ		
Öncelik Alanı	Tedbir	
1 Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi	1.1.	Ar-Ge ve yenilik eksenli bilgi üretimi artırılarak, sonuç odaklı araştırmaların ve markalaşmanın artırılması sağlanacaktır.
	1.2.	Ar-Ge altyapısının iyileştirilmesi sağlanacaktır.
	1.3.	Bölgede Ar-Ge, yenilik ve endüstriyel tasarım kültürü işletmecilere kazandırılacaktır.
	1.4.	Bölgesel yenilik stratejisi geliştirilecektir.
	1.5.	Ar-Ge ve yenilik konularında işbirliği mekanizmaları güçlendirilecektir.
2 İmalat Sanayinin Geliştirilmesi	2.1.	Katma değeri yüksek yenilikçi ve stratejik sektörel oluşumlar desteklenecektir.
	2.2.	Üreticilerin yeni teknolojik gelişmeler ile ilgili bilgilendirilmesi sağlanacak ve teknoloji düzeyi yüksek sektörler yatırımlar desteklenecektir.
	2.3.	Mevcut üretim tesislerinin modernizasyonu geliştirilecektir.
	2.4.	Bölgede rekabetçi sektörler geliştirilecektir.
	2.5.	Sektörel kümelenme ve ihtisaslaşma geliştirilecektir.
	2.6.	Ortaklıklar ve işbirlikleri geliştirilecektir.
	2.7.	Üreticilerin kalite güvence sistemleri konusunda bilinçlendirilmeleri sağlanacak ve standartlara uyum düzeyi artırılacaktır.
	2.8.	KOBİ'lerin yönetim becerilerinin geliştirilmesi ve kurumsal yetkinliklerinin artırılması sağlanacaktır.
3 Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi	3.1.	Bölgede turizm (kış, sağlık, doğa, kültür-inanç, eko, termal) altyapısı geliştirilecektir.
	3.2.	Bölgede turizm alanında tanıtım ve markalaşma çalışmaları yapılacaktır.
	3.3.	Turizm alanında kurumlar arasında işbirliği geliştirilecek, ortak tur programları belirlenecektir.
	3.4.	Bölgede toptan ve perakende ticaret ile inşaat sektörleri geliştirilecektir.
4 Dış Ticaretin Güçlendirilmesi	4.1.	Bölge ihracatında eş değer öneme sahip sektör ve pazar sayısı arttırılacak, ihrac edilen ürünlerde çeşitlenme sağlanacaktır.
	4.2.	Teknoloji seviyesi ve katma değeri yüksek ürün ihracatı sürdürülebilir bir şekilde arttırılacaktır.
	4.3.	İhracatçı sayısı ve ihracat kapasitesi arttırılacaktır.
5 Girişimcilik Altyapısının ve Kültürünün Geliştirilmesi	5.1.	Bölgede "Girişimcilik" konusunda farkındalık seviyesinin yükseltilmesi ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
	5.2.	Girişimcilerin bilgiye ve finansal kaynaklara erişimleri arttırılacaktır ve ortak iş kültürü yaygınlaştırılacaktır
	5.3.	Bölgede potansiyel girişimcilerin temel iş kurma ve işletme becerileri arttırılacaktır.
	5.4.	Bölgedeki girişimcilik altyapısı geliştirilecektir.
6 Yatırım Ortamının İyileştirilmesi	6.1.	İşletmelerin finansal kaynaklara ve hizmetlere erişimi iyileştirilecektir.
	6.2.	Yatırımcılar için uygun ve cazip maliyetli arsalar üretilmesi sağlanacaktır.
	6.3.	OSB ve serbest bölge başta olmak üzere yatırım alanlarının enerji, ulaşım, lojistik ve çevre ile ilgili altyapıları iyileştirilecek ve etkin kullanımı sağlanacaktır.
	6.4.	Ürünlerin kalite kontrollerinin ve testlerinin yapılacağı laboratuvar altyapısı geliştirilecektir.
7 Geleneksel Sektörlerin Geliştirilmesi (Tarım Hayvancılık ve Madencilik)	7.1.	Bölgedeki tarım işletmelerinin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması için işletmelerin optimum işletme büyüklüğüne ulaştırılması, modernizasyonu ve altyapılarının güçlendirilmesi sağlanacaktır.
	7.2.	Bölgede üretimde verimliliğin ve kalitenin yükseltilmesi, üretimde çeşitlenmenin sağlanması ve gen kaynaklarının korunması sağlanacaktır.
	7.3.	Tarımsal çevre, halk sağlığı, gıda kalitesi ve hijyeni, hayvan refahı, hayvan sağlığı, bitki sağlığı, atık yönetimi uygulamaları ve tarımda iyi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.
	7.4.	Bölgede kırsaldan/tarımdan ayrılan nüfus için ekonomik faaliyetler çeşitlendirilecektir.
	7.5.	Yerel ürünlerin coğrafi işaret kapsamına alınması, markalaştırılması ve ticarileştirilmesi sağlanacaktır.
	7.6.	Bölgede maden ürünlerini katma değeri yüksek ürünlere-mamul/yarı mamule -dönüştürmeye yönelik zenginleştirme ve işleme tesislerine dönük kapasite artırımı ve yatırım faaliyetleri geliştirilecektir.
	7.7.	Bölgede endüstriyel hammaddelerin değerlendirilmesine yönelik faaliyetler arttırılacaktır
	7.8.	Bölgede maden arama faaliyetleri yaygınlaştırılacak, madencilik faaliyetlerinde yeni teknolojilerin kullanımı, Ar-Ge uygulamaları ve laboratuvar altyapısı geliştirilecektir.

Öncelik 1. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi

Hızla gelişen dünyada ayakta kalabilmek, rekabet edebilmek için Ar-Ge'ye yapılan yatırımların artırılması ve inovasyona, yenilikçiliğe önem verilmesi göz önünde bulundurulması gereken etkenlerden başlıcalarıdır. OKP'nin ortaya konulan "yenilikçi üretim, istikrarlı büyüme" başlığında da Ar-Ge, inovasyon çalışmalarının, yenilikçi KOBİ'lerin desteklenmesinin ve işbirliği oluşumlarının küresel rekabeti yükseltici özellikleri üzerinde durulmaktadır.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından hazırlanan Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları Strateji Belgesi'nde (2003-2023), ülke için stratejik olan alanlarda yapılacak bilimsel araştırmalara odaklanma, Ar-Ge'ye kaynak ayırma, gerekli insan gücünü yetiştirme temel hedefler olarak belirlenmiştir.

Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011-2014), ülke sanayisinin rekabet edebilirliğinin ve verimliliğinin yükseltilmesi, ağırlıklı olarak yüksek katma değerli teknoloji ürünlerinin üretildiği sanayi dönüşümüne yönelik temel

amaç ve stratejileri içermektedir. OVP'de (2014-2016); Ar-Ge tabanlı, yenilikçi ve yüksek katma değer yaratan üretimin destekleneceğine, çıktılarının ticarileştirme ve markalaşma süreçlerinin hızlandırılacağına değinilmiştir.

Bölge Ar-Ge ve yenilikçilik göstergelerinde Türkiye ortalaması altında olup; ORAN tarafından yapılan analizler, çalıştaylar ve sektör temsilcileri ile yapılan görüşmeler neticesinde Ar-Ge ve yenilikçiliğin genel olarak; üniversite-sanayi işbirliği, Ar-Ge alanındaki farkındalık, bilgi ve tecrübe düzeyi, insan kaynakları alanındaki sorunlar nedeniyle gelişemediği görülmektedir.

Kayseri, yüz bin kişiye düşen patent başvuru sayısı açısından Türkiye ortalamasının üzerinde iken, yüz bin kişiye düşen marka başvurusu sayısı açısından Türkiye'nin bir miktar altında olup, bilgi üretme ve yenilikçilik kapasitesi açısından, Türkiye ortalamasına paralel gitmektedir. Sivas ve Yozgat illeri ise her iki parametre açısından da Türkiye ortalamasının oldukça altında olup, bilgi üretme ve yenilikçilik kapasiteleri oldukça sınırlıdır (Tablo 4) (5).

Hızla gelişen dünyada ayakta kalabilmek, rekabet edebilmek için **Ar-Ge'ye yapılan yatırımların artırılması ve inovasyona, yenilikçiliğe önem verilmesi göz önünde bulundurulması gereken etkenlerden başlıcalarıdır.**

4.

Tablo: Bölge İllerinde Patent ve Marka Başvuruları (2011) (5)

İller	Yüz Bin Kişiye Düşen Patent Başvuru Sayı Sırası	Yüz Bin Kişiye Düşen Marka Başvuru Sayı Sırası
Kayseri	9	12
Sivas	38	46
Yozgat	56	72

Kayseri
2012 yılında
728
marka tescili ile
iller arasında
10.
sırada,
Sivas
106
marka tescili ile
36.
sırada,
Yozgat
24
marka tescili ile
59.
sıradadır.

Kayseri 2012 yılında 728 marka tescili ile iller arasında 10. sırada, Sivas 106 marka tescili ile 36. sırada, Yozgat ise 24 marka tescili ile 59. sırada yer almaktadır (5). Bölgede marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım sayılarının ülke geneline göre düşük olması, Bölgedeki KOBİ'lerin Ar-Ge'ye daha fazla kaynak ayırmaları gerektiğini göstermektedir. Bölgede pazarlanabilir yenilikçi ürünlerin tespit edilip bir envanter haline getirilmesi, bu envanterin ilgili kurumlarla paylaşarak yenilikçi ürünlerin pazarlama süreçlerinin, markalaşmalarının geliştirilmesi sağlanacaktır.

Bölgedeki firmaların çoğunluğunun ürünlerinde veya üretim süreçlerinde yaptıkları ufak değişiklikleri Ar-Ge olarak nitelendirmeleri, **Ar-Ge ve teknoloji alanında bilinç seviyesinin artırılması** gerektiğini göstermektedir. Endüstriyel tasarım üretme kapasitesi düşük olan Bölgenin, özellikle mobilya ve metal eşya sektörlerinde **özgün endüstriyel tasarım üretme kapasitesi geliştirilecektir.**

Bölgede; Ar-Ge faaliyetlerini gerçekleştiren, bu faaliyetleri destekleyen ve bu faaliyetler sonucu ortaya çıkan bilgi ve teknolojiye faydalanan **kurumlar arasındaki bağın zayıf olması**

da yine işletmelerin işbirliğini nasıl sağlayacakları, desteklere nasıl ulaşacakları hususundaki farkındalıklarının yeterli olmamasından kaynaklanmaktadır. İşbirliğinin zayıf olması da, **Ar-Ge faaliyetlerinin sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde problemlere yol açmakta ve yapılan çalışmaların sanayinin ihtiyaçlarından uzak olmasına neden olmaktadır.** Bu nedenle, bilgi ile üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi ve Ar-Ge faaliyetlerinin uygulamaya yansıtılması için, ilgili kurumlar ile KOBİ'ler arasındaki işbirliği artırılacaktır. İmalat sanayinde ihtiyaç duyan firmalara hizmet etmek üzere üniversiteler bünyesinde **"Bilgi Merkezleri"** oluşturulacaktır. Ayrıca, personel ve altyapı eksikliği de göz önünde bulundurularak, Ar-Ge çalışmalarına yönelik kurumsal kapasite geliştirilecektir.

Ülkemizdeki ve AB'deki bölgesel yenilik stratejileri incelenerek elde edilen bulgular sonucunda paydaşlarla işbirliği içinde Bölgede yenilik bilincinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması sağlanacak ve bölgesel kalkınmayı hızlandıracak **yeniliğe dayalı bölgesel stratejiler geliştirilecektir.** BGUS'ta da "Bölgesel Yenilik Strateji"lerinin kalkınma ajansları koordinasyonunda hazırlanacağına değinilmiştir.

5.

Tablo: Öncelik 1. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi - Tedbirler

1	Ar-Ge ve yenilik eksenli bilgi üretimi artırılarak, sonuç odaklı araştırmaların ve markalaşmanın artırılması sağlanacaktır
2	Ar-Ge altyapısının iyileştirilmesi sağlanacaktır.
3	Bölgede Ar-Ge, yenilik ve endüstriyel tasarım kültürü işletmecilere kazandırılacaktır.
4	Bölgesel Yenilik Stratejisi geliştirilecektir.
5	Ar-Ge ve yenilik konularında işbirliği mekanizmaları geliştirilecektir.

Öncelik 2. İmalat Sanayinin Geliştirilmesi

Çevre Düzeni Planı'nda yer alan ilçelere yüklenerek sektörel fonksiyonlar dikkate alınarak yapılan 2040 yılındaki sektörel pay öngörülerine göre, önümüzdeki yıllarda sanayi sektörü Bölgede çok daha önemli hale gelecektir (Tablo 6) (6).

Bölge imalat sanayi, büyüklük açısından Türkiye genelinde orta kategoridedir. 2010 yılı itibarıyla Bölge, Türkiye geneli imalat sanayindeki işyeri sayısının %2,8'ini, istihdamın %3'ünü,

ciro ve yatırımların ise %2'sini oluşturmaktadır (1). Bölgede imalat sanayinde Türkiye ortalamasına göre işyeri başına daha fazla işçi çalıştırılmasına rağmen **işyerlerinin ciro yaratma ve verimlilik seviyeleri Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır**. Bölgedeki işletmelerin verimliliğini artırmanın en etkili yollarından biri, makine parkurlarının, üretim sistemlerinin, ilgili altyapılarının modernizasyonudur. Ayrıca, yeni teknolojilere yönelik işgücünün eğitimi ve işletme sahiplerinin ve çalışanların bilinçlendirilmesi çalışmaları gerçekleştirilecektir.

6.

Tablo: Sektörel Dağılım Oranları (%) (6)

	2000			2040		
	Tarım ve Hayvancılık	Sanayi	Hizmetler	Tarım ve Hayvancılık	Sanayi	Hizmetler
Yozgat	77,3	3,7	19	50	9	41
Sivas	66,5	5,4	28,1	40	15	45
Kayseri	47	16,4	36,6	25	24	51
TR72 Bölgesi	62,1	9,2	28,7	34	17	44

7.

Tablo: Bölge İmalat Sanayiinde Öne Çıkan Sektörler ve Performansları

NACE Rev. 2 Sektörler	Görelî Önem Taşıdığı Kriter			Görelî Büyüklük/Üstünlük Sağladığı Oran		
	İşyeri Sayısı	İstihdam	Ciro	İstihdam/İşyeri	Ciro/İşyeri	Ciro/İstihdam
10-Gıda	□	□	□			
13-Tekstil			□	□	□	□
14-Giyim Eşyası				□		
16-Ağaç, Ağaç ürünleri	□					
17-Kağıt ve Kağıt Ürünleri				□	□	
18-Basım Yayın				□		
22-Kauçuk&Plastik	□		□			
23-Mineral Ürünler	□					
24-Ana Metal				□		
25-Metal Eşya	□	□	□	□		
27-Elektrikli Teçhizat	□	□	□	□		
28-Makine ve Ekipman				□		
31-Mobilya	□	□	□	□	□	□
İmalat Sanayi	□	□	□	□		

Bölgedeki işletmelerin verimliliğini artırmanın en etkili yollarından biri, makine parkurlarının, üretim sistemlerinin, ilgili altyapılarının modernizasyonudur.

Ayrıca, plan döneminde yeni teknolojilere yönelik işgücünün eğitimi ve işletme sahiplerinin ve çalışanların bilinçlendirilmesi çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Bölgede imalat sanayi sektörleri için istihdam, işyeri sayısı ve ciro verileri kullanarak, “Üç Yıldız Tekniği” ile kümelenme analizi yapılmıştır.

İstihdam, ciro ve işyeri sayısı verilerinden yararlanılarak, Bölgenin Türkiye’ye kıyasla hangi göstergeler bakımından hangi sektörlerde görece önem taşıdığı analiz edilmiştir. Yapılan analize göre, mobilya, metal eşya, elektrikli teçhizat ve gıda sektörleri; Bölgede işyeri sayısı, istihdam ve ciro verilerine göre öne çıkan sektörlerdir (Tablo 7).

Bölgede imalat sanayi sektörleri için istihdam, işyeri sayısı ve ciro verileri kullanılarak, “Üç Yıldız Tekniği” ile kümelenme analizi yapılmıştır. Kümelenme özelliği (aday, potansiyel ya da olgun) gösteren sektörler, kümelenme özelliği gösterdiği katsayılara göre (büyüklük, baskınlık, uzmanlaşma) Tablo 8’deki gibidir.

8.

Tablo: Bölgedeki İmalat Sanayi Sektörlerinin Kümelenmesi

	Hangi Katsayılara Göre	Hangi Kriteria Göre	Sektörler
Olgun Küme	Büyüklük, Baskınlık, Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Gıda, Mobilya
		İstihdam	Elektrikli Teçhizat, Mobilya
		Ciro	Mobilya
Potansiyel Küme	Büyüklük ve Baskınlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
		Ciro	
	Büyüklük ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
		Ciro	
	Baskınlık ve Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Ağaç, Kauçuk&Plastik, Metal Eşya
		İstihdam	Gıda, Metal Eşya
		Ciro	Gıda, Tekstil, Kauçuk&Plastik, Metal Eşya, Elektrikli Teçhizat
Aday Küme	Büyüklük	İşyeri Sayısı	
		İstihdam	
		Ciro	
	Baskınlık	İşyeri Sayısı	Giyim Eşyası
		İstihdam	Tekstil, Giyim Eşyası, Kauçuk&Plastik, Mineral Ürünler
		Ciro	Mineral Ürünler, Ana Metal
	Uzmanlık	İşyeri Sayısı	Mineral Ürünler, Elektrikli Teçhizat
		İstihdam	
		Ciro	

Herfindahl-Hirschman endeksine göre; mobilya imalatı, fabrikasyon metal ürünlerin imalatı (makine ve teçhizat hariç) ve elektrikli teçhizat imalatı sektörleri öne çıkan sektörlerdir. Ciro verilerine göre bu üç sektöre ek olarak tekstil ürünlerinin imalatı ve gıda ürünlerinin imalatı sektörleri de Bölgede öne çıkan sektörler ara-

sındadır. Üç yıldız analizi ve Herfindahl-Hirschman sonuçlarına göre, Bölgede bazı sektörlerde işyeri sayısı, istihdam ve ciro kriterleri bazında yoğunlaşma yüksek, sektörel çeşitlilik düşüktür. Sektörel çeşitliliğinin düşüklüğü, Bölgede birkaç sektörde kilitlenme olduğunu göstermektedir.

Bölgede stratejik sektörlerin (gıda sanayi, savunma sanayi, enerji ekipmanları üretimi, tıbbi cihaz üretimi) geliştirilmesi ile bu kilitlenmişliğin önüne geçilmelidir. Ayrıca teknoloji düzeyi yüksek bu sektörlerin geliştirilmesi ile Bölgenin imalat sanayindeki teknoloji düzeyi de yükselecektir.

Gıdaya olan ihtiyacın sürekli olarak artması sektörün büyümesi ve stratejik bir konuma gelmesine sebep olmaktadır. Bölge işlenebilir geniş tarım arazileri ve meraları ile gıda sanayinin gelişmesi için çok önemli bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle Bölgede et ve et ürünleri, süt ve süt ürünleri, un ve unlu mameuller, meyve ve sebze ürünleri, tahıl ve bakliyat ürünleri, şeker sanayileri geliştirilmesi gerekli alt sektörlerdendir. Gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ölçek büyüklüğü ve verimliliği artırılacaktır.

Bölgede geçmişte kurulmuş olan uçak fabrikası ve halen faaliyetlerine devam eden Hava İkmal Bakım Merkezi, 1009. Ordu Donatım Ana Tamer Fabrikası, Askeri Havaalanı ve Aspilsan gibi askeri tesislerden dolayı, **savunma sanayi** için gerekli insan kaynakları, bilgi ve tecrübe birikimi mevcuttur. **Başta Teknokent ve Teknopark firmaları olmak üzere, Savunma ve Havacılık Sanayi ile ilgili alt sektörlerde KOBİ'lerin Savunma Sanayi Müsteşarlığı (SSM) bünyesinde bulunan portallarla irtibat kurması sağlanacaktır.** Teknokent ve Teknoparklar bünyesindeki firmaların Savunma ve Havacılık Sanayi sektörlerine yönelik Ar-Ge ve tasarım odaklı faaliyetleri geliştirilecektir.

Dünya genelinde alternatif, temiz ve ucuz enerjiye olan ihtiyaç giderek artmaktadır.

Bu nedenle hidroelektrik, jeotermal, güneş, rüzgâr ve biyoenerji gibi alternatif enerji kaynaklarından enerji üretilmesine yönelik projeler yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır. Dolayısı ile bu tip enerji üretim tesislerinde kullanılacak olan malzeme ve ekipmanların Bölgede imalatı konusunda çalışmalar yapılacaktır. Bunlar arasında özellikle tüketimi azaltıcı ve tasarrufu teşvik edici projeler (ısı pompaları ve ısı yalıtım malzemeleri ile güneş-rüzgâr enerjisi üretiminde kullanılan panel, türbin ve malzemelerinin üretimi gibi) geliştirilecektir.

Birçok sektöre oranla **tıbbi cihaz ve sarf malzemesi** imalatındaki karlılık oranları bu sektörü cazip hale getirmektedir. Bölgedeki sanayi altyapısının ve sağlık sektöründeki bilgi-tecrübe birikiminin güçlü olması sağlık sanayisinin bu Bölgede kurulması için bir potansiyel oluşturmaktadır. Sektör, ileri teknoloji sektörler arasında olup, Kayseri'de (öncelikli olarak) ve Sivas'ta sektörün üretim altyapısı geliştirilecek, Ar-Ge ve yenilikçi üretimler desteklenecektir. Tıbbi aletler sektörü özellikle tek kullanımlık tıbbi sarf malzemelerinin üretimi, minimal tanı ve tedavi cihazlarının geliştirilmesi ve kullanımı açısından geliştirilecektir.

Bölgede öne çıkan sektörler yapılan analizler ve sektörlerde yapılan görüşmelere göre; Kayseri'de fabrikasyon metal ürünleri imalatı, mobilya imalatı, elektrikli teçhizat imalatı; Sivas'ta metal cevherleri madenciliği ve diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı; Yozgat'ta ise diğer madencilik ve taşocakçılığı sektörleri rekabetçi sektörlerdir. Özellikle rekabetçi sektörler olarak belir-

Bölgede geçmişte kurulmuş olan uçak fabrikası ve halen faaliyetlerine devam eden Hava İkmal Bakım Merkezi, 1009. Ordu Donatım Ana Tamer Fabrikası, Askeri Havaalanı ve Aspilsan gibi askeri tesislerden dolayı, **savunma sanayi için gerekli insan kaynakları, bilgi ve tecrübe birikimi mevcuttur.**

Çalışan profillerinin dağılımı, Bölgede hâkim olan sektörlerin

%85

oranında işçiye ihtiyaç duyan düşük teknoloji sektörler olduğunu göstermektedir.

lenen bu sektörlerde kümelenme geliştirilecek ve plan dönemi boyunca özellikle bu sektörlerin gelişimi sağlanacaktır.

Çalışan profillerinin dağılımı, Bölgede hâkim olan sektörlerin %85 oranında işçiye ihtiyaç duyan düşük teknoloji sektörler olduğunu göstermektedir. Türkiye’de düşük, orta-düşük ve orta-yüksek teknoloji sektörlerin ciroları birbirine yakın iken Bölgede toplam cironun yarısından fazlası yalnız başına düşük teknoloji sektörlerden elde edilmektedir. Bölgede en yüksek yatırım düşük teknoloji düzeyindeki sektörlerde yapılmaktadır. Türkiye’de ise en çok yatırım orta-düşük teknoloji düzeyindeki sektörlerde yapılmaktadır. Yatırımların büyük oranda düşük teknoloji düzeyindeki sektörlerde yapıldığı düşünüldüğünde, ilerleyen yıllarda Bölge teknoloji seviyesi ile Türkiye teknoloji seviyesi arasındaki farkın açılması beklenmektedir.

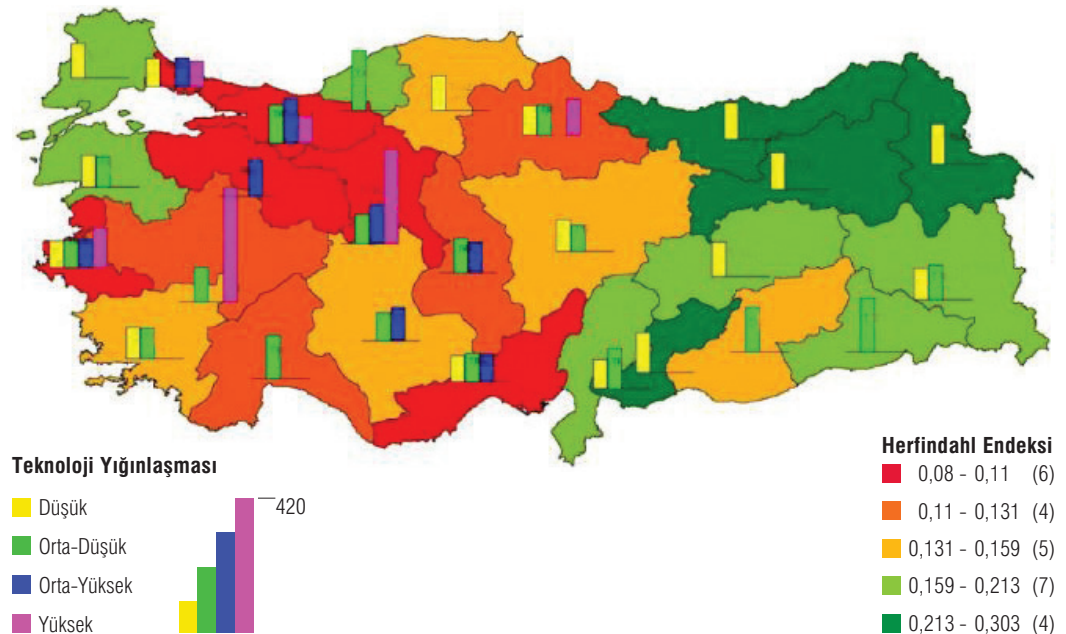
OVP’de (2013-2015) amaçlardan biri, imalat sanayiinde rekabet gücünü artırmak ve dünya ihracatından daha fazla pay almak üzere yüksek katma değerli mal üretimini artırarak yapısal dönüşümün hızlandırılmasıdır.

Bölgenin teknoloji düzeyini yükseltmek için, mevcut olan düşük teknoloji emek yoğun üretimden yüksek teknoloji üretim tekniklerinin yoğun olarak kullanıldığı katma değer daha yüksek oranlarda oluşturulduğu yeni yatırımların geliştirilmesi sağlanacaktır. İşletme sahipleri bu tür yatırımlarda çekinceli davranmaktadırlar. Bölgede işletmelerin teknolojik gelişmeler ile ilgili yakından bilgilendirilmeleri, bu konuda OSB’ler ya da üniversiteler bünyesinde gerekli altyapının oluşturulması sağlanacaktır.

İşletme ölçekleri incelendiğinde Bölgedeki firmaların ortalama %97’sinin KOBİ vasfında olduğu görülmektedir. Bölgede ve özellikle

7.

Şekil: Düzey2 Bölgeleri İtibarıyla İmalat Sanayinin Teknoloji Yığılmaşmaları (1) (7)

Kayseri’de aile şirketleri yaygın olup, kurum-sallaşma oldukça zayıftır. **Özellikle kurum-sallaşmama kaynaklanan problemler Bölgedeki KOBİ’lerde de görülmektedir.** Bölgedeki işletmeler danışmanlık hizmeti almaya kapalıdır. Bölgede özellikle KOBİ’lerin aile şirketi mantığında yönetilmesi işletmelerin büyümesi önündeki önemli engellerden birisidir. Bu konuda çeşitli bilinçlendirme faaliyetleri ile bu konunun çözümünde etkili olan uluslararası yöntemler (yönetim kurulunda yetki ve sorumlulukların açıkça belirlenmesi, performans sisteminin kurulması vb.) Bölgedeki KOBİ’lere kazandırılacaktır.

Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi önceliğinde olduğu gibi işletmelerin kurumsallaşması, verimliliklerinin artırılmasının önündeki sorunların çözümü ve rekabet edebilirliklerinin artırılması için üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Erciyes Buluşmaları 2023 Türkiye Vizyonu ve Yozgat 2023 Kalkınma Çalıştayı neticesinde de, özellikle üniversite ile sanayi arasında

olmak üzere, kurumlar arasında (işletmeler-üniversiteler-STK’lar-Odalar-kamu kurumları) işbirliği eksikliği olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, üniversite ile iş hayatı arasındaki iletişim kopukluğu ve üniversite ile sanayi arasındaki güven eksikliği de tespitler arasındadır.

Bölgede özellikle stratejik ve teknoloji düzeyi yüksek sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin, kalite sertifikasyonları ve gereklilikleri konusunda bilinçlendirilmesi ve sektöre göre değişen standartlara uyumları sağlanacaktır. Özellikle Kayseri’de olmak üzere Bölge illerinde, ürün güvenliği denetim sonuçlarına göre firmaların teknik olarak oldukça yetersiz olduğu ve bu alanda geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu dile getirilmiştir.

Bu bakımdan üreticilerin farkındalık yaratmak açısından bilinçlendirilmeleri önemlidir. Bu konuda sektörel kuruluşlar vb. aracılığı ile Bölgede eğitimlerin düzenlenmesi, basılı dokümanların hazırlanarak üreticilerin bilinçlendirilmesi ve standartlara uyum düzeylerinin artırılması sağlanacaktır.

Plan döneminde Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin, kalite sertifikasyonları ve gereklilikleri konusunda **bilinçlendirilmesi ve sektöre göre değişen standartlara uyum kapasiteleri artırılacaktır.**

9.

Tablo: İmalat Sanayinin Geliştirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Katma değeri yüksek, yenilikçi ve stratejik sektörel oluşumlar desteklenecektir.
2	Üreticilerin yeni teknolojik gelişmeler ile ilgili bilgilendirilmesi sağlanacak ve teknoloji düzeyi yüksek sektörlerde yatırımlar desteklenecektir.
3	Bölgede rekabetçi sektörler geliştirilecektir.
4	Sektörel kümelenme ve ihtisaslaşma geliştirilecektir.
5	Ortaklıklar ve işbirlikleri geliştirilecektir.
6	Üreticilerin kalite güvence sistemleri konusunda bilinçlendirilmeleri sağlanacak ve standartlara uyum düzeyi artırılacaktır.
7	KOBİ’lerin yönetim becerilerinin ve kurumsal yetkinliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Bölge hizmet sektöründe istihdam bakımından düzey2 bölgeleri arasında 16. sırada

gelmesine rağmen hizmet sektörünün toplam istihdamdan aldığı pay bakımından 24. sıradadır.

Özellikle, tarımdan ayrılması beklenen işgücüyle birlikte, Bölgede hizmetler sektöründe istihdamın artırılması kilit öneme sahiptir.

Öncelik 3. Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi

Bölge 2010 yılı GSKD değerleri incelendiğinde, istihdamın sektörel dağılımından farklı olarak, %56,1'lik payla ilk sırada hizmet sektörü gelmektedir. Ancak; Bölge 2010 yılı hizmetler sektörü GSKD'si bakımından düzey2 bölgeleri arasında 15. sırada yer almaktadır (1). Bölgenin hizmet ekonomisine geçiş süreci, verimliliğin düşük olduğu, gizli işsizlik unsuru barındıran tarımsal istihdamın hizmetler ve sanayi sektörüne kaydırılması ile mümkün hale gelebilecektir. Bölgede, planlanan yatırımlarla özellikle turizm ve eğlence alanında artış eğiliminin devam etmesi beklenmektedir.

Bölge hizmet sektöründe istihdam bakımından düzey2 bölgeleri arasında 16. sırada gelmesine rağmen hizmet sektörünün toplam istihdamdan aldığı pay bakımından 24. sıradadır (1). Bölgede toplam istihdamın payı artmasına rağmen, hizmet sektörünün istihdamdaki payı neredeyse aynıdır. **Özellikle, tarımdan ayrılması beklenen işgücüyle birlikte, Bölgede hizmetler sektöründe istihdamın artırılması kilit öneme sahiptir.**

Bölgenin dış ticaretinde hizmetler sektörü önemli bir pay almamakla birlikte, son 10 yılda toptan ve perakende ticaret, diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmetler sektörlerinin payları artmıştır (1).

Bölgede hizmetler sektörünün bir parçası olarak, ülkemizin mukayeseli üstünlüğe sahip olduğu sektörler arasında yer alan turizm (kış, sağlık, doğa, kültür-inanç, termal turizmi) ve ulaşım hizmetleriyle (8), toptan perakende ve ticaret, inşaat ve lojistik hizmetleri ön plana çıkmaktadır.

Üniversitelerin sayı ve niteliklerindeki artış ile birlikte Kayseri, sanayi ve ticaret anlamında da ivme kazanacaktır. Ayrıca, Kayseri'de tedavi ve tatil amaçlı yurt içi ve yurtdışından gelen birçok hasta kaliteli ve ekonomik sağlık hizmeti alabilmektedir. Kayseri Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin tamamlanması ile Kayseri, Bölgede önemli bir sağlık merkezi olacak, bu durumun da şehrin ticaret hayatına olumlu katkıları olacaktır.

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından yürütülen Yüksek Hızlı Tren (YHT) projesi kapsamında önümüzdeki yıllarda Kayseri'nin Ankara'ya olan mesafesi önemli ölçüde kısılacaktır. Bu sayede ticaret ve turizm başta olmak üzere birçok alanda yeni yatırım fırsatları doğacaktır. Kayseri'de son yıllarda gelişen önemli sektörlerden biri de turizmdir. "Erciyes Dağı Kayak ve Turizm Merkezi Projesi" ve "Anadolu Harikalar Diyarı Projesi" kapsamında gerçekleştirilen ve devam eden yatırımlar ile Kayseri'nin kış turizmi ve eğlence sektöründe potansiyeli artacaktır.

Sivas'ın özellikle giyim eşyası ticaretinde ve sağlık hizmetleri alanında diğer şehirlerin (Kayseri, Ankara, İstanbul) çekim alanında yer aldığı ifade edilebilir. Sivas'a en yakın ve ticari faaliyetler açısından gelişmiş iller arasında yer alan Kayseri'nin çekim etkisi son yıllarda oldukça artmıştır. Gemerek ve Şarkışla ilçeleri ile Yeniçubuk beldesi Kayseri'nin mutlak çekim alanına girmektedir.

Sivas çevresindeki iller tarafından gerek ham madde, gerek iş gücü gerekse de diğer kaynakların temini konusunda yararlanılabilmektedir. Bu da ilin her türlü gelişimi için kolaylık

sağlamaktadır. Cumhuriyet Üniversitesi'nin şehir ticaret hayatına sağladığı katkı çok önemlidir. Aynı şekilde yaz aylarında yurtdışından ve büyük şehirlerden şehre gelen Sivaslılar kent ekonomisine canlılık getirmektedir.

Yozgat'tan geçecek olan YHT ile büyük metropol kentlerin pazarına ulaşmada kolaylık yaşanacaktır ve bu da ildeki sanayileşmeye ve il ticaretine önemli katkılar sağlayacaktır. Bozok Üniversitesi kentin ticaret hayatına kısmen canlılık getirmiştir. Ancak şehir merkezinin daha cazip hale getirilmesi için gerekli altyapının ve sosyal alanların geliştirilmesi gerekmektedir. Görev yapan memurların Yozgat'ta ikamet etmek yerine, il merkezinde mevcut olan sosyal tesisleri kullanarak ikamet ettikleri gözlenmektedir. Ankara ve Kayseri gibi illerin yakın olmasından dolayı halk dayanıklı tüketim, hazır giyim gibi ihtiyaçlarını bu illerden karşılayabilmektedir.

OKP'de insan kaynaklarının ve hizmet kalitesinin artırılması gibi temel politikalar yer almaktadır. Bölgede hizmetler sektöründe özellikle, turizm (kış, sağlık, doğa, kültür-inanç, eko, termal turizm) ve ulaşım hizmetleriyle, toptan perakende ve ticaret, inşaat ve lojistik sektörlerine yönelik yatırım altyapısı iyileştirilecektir.

Bölge farklı turizm türlerinde potansiyeli olan bir Bölge olsa da, Bölge turizminin bilinirliği sınırlıdır. Bölge turizminin tanıtım ve markalaşma yolunda eksikliği bulunmaktadır. Bu kapsamda özellikle, Kayseri'de sağlık turizmi, kış turizmi; Sivas ve Yozgat'ta termal turizm ve kültür turizmi olmak üzere, turizmin geliştirilmesi için tanıtım ve marka çalışmaları

yapılacaktır. Ayrıca Bölgede özel önlemler alınarak kırsal ve eko-turizm (kuş gözlemciliği, doğa, akarsu vb.) de geliştirilebilecek turizm çeşitleri arasında yer almaktadır.

Altyapı ve erişilebilirlik olarak Erciyes Kayak Merkezi son yıllarda yapılan yatırımlar ile büyük ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak Bölgenin diğer turizm değerleri için aynısını söylemek mümkün değildir. Kültepe-Kaniş Karum Ören Yeri ve Sultan Sazlığı'na toplu taşıma araçlarıyla ulaşım için 2 km'lik yürüyüşle, ulaşılabilmesi gibi örnekler mevcuttur. **Bu kapsamda Yahyalı Kapuzbaşı Şelaleleri, Sultansazlığı gibi önemli cazibe merkezlerinin altyapı ve ulaşım imkânları ekolojiye zarar vermeden geliştirilecektir.**

Kırsal peyzaj değeri yüksek, yerel kültürel özelliklerin korunduğu özgün yöresel ürünlere sahip kırsal yerleşimlerin bir yandan tarımsal faaliyetler sürdürülürken aynı zamanda turizm amaçlı değerlendirilmesi, kırsal ekonomiyi çeşitlendirecek ve dinamizm kazandıracaktır. Bölge bu bağlamda birçok potansiyele sahiptir. Hacer Ormanları, Aladağlar, Sivas-Koyulhisar Eğriçimen Yaylası, Sivas-Gürün Şuğul Vadisi, Sivas'ta Sarıçiçek Yaylası, Arpacık Yaylası, Kengercik Yaylası gibi birçok alan Bölgede bu tür bir turizmin geliştirilmesine uygun bir potansiyel sağlayacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kayseri ilini Kapadokya Kültür ve Turizm Bölgesi altında, Yozgat ilini ise Hitit Kültür ve Turizm Bölgesi altında incelemiştir. Kayseri ili Bölgede en çok uçuşu olan havaalanına sahip olması ve Kapadokya Bölgesi turizm değerleri özelliklerini göstermesi sebebiyle (Talas yeraltı şehri, Soğanlı vb.) başta

Kayseri'de sağlık turizmi, kış turizmi; Sivas ve Yozgat'ta termal turizm ve kültür turizmi

olmak üzere, turizmin geliştirilmesi için tanıtım ve marka çalışmaları yapılacaktır.

Yozgat şehri Çorum ile beraber Hitit Turizm ve Kültür Bölgesi altındadır.

Hitit Bölgesi'nin canlanması ve tanıtımı için 2 şehrin ortak çalışmalar yapması ve işbirliğinin artırılması gerekmektedir.

Nevşehir olmak üzere, Kapadokya şehirleri ile etkileşim halindedir. Kapadokya Turizm Çalışması, ORAN ve Ahiler Kalkınma Ajansı işbirliği ile Bölgede düzenlenmiş ve ilk adımlar atılmıştır. Hava yoluyla gelen turistler genellikle Kayseri üzerinden Nevşehir'e gitmektedirler. **Bu turistlerden Bölgeye maksimum fayda sağlanabilmesi için kurumlar ve bölgeler arası işbirliği çalışmaları artırılacaktır.**

Yozgat şehri Çorum ile beraber Hitit Turizm ve Kültür Bölgesi altındadır. Hitit Bölgesi'nin canlanması ve tanıtımı için iki şehrin ortak çalışmalar yapması ve işbirliğinin artırılması

gerekmektedir. Yozgat iline giden YHT'nin tamamlanmasının ardından il, özellikle Ankara'dan kısa sürede ulaşılabilir bir şehir haline gelecektir. **Bu anlamda Yozgat ilinde termal turizm çalışmaları dâhilinde Ankara ilindeki kamu kurumları ve turizm acenteleri işbirliği ile çalışmalar yapılacaktır.**

Sivas ili Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca bir bölgeye dâhil edilmese de marka kent olarak adlandırılmıştır, yine güzergâh olarak Erzurum ili ile ortak çalışmalar yapılacaktır.

10.

Tablo: Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi-Tedbirler

1	Bölgede turizm (kış, sağlık, doğa, kültür-inanç, eko, termal) altyapısı geliştirilecektir.
2	Bölgede turizm alanında tanıtım ve markalaşma çalışmaları yapılacaktır.
3	Turizm alanında kurumlar arasında işbirliği geliştirilecek, ortak tur programları belirlenecektir.
4	Bölgede toptan ve perakende ticaret ile inşaat sektörleri geliştirilecektir.

Öncelik 4. Dış Ticaretin Güçlendirilmesi¹

2012 yılında Bölge, toplam ihracattan aldığı %1,11'lik pay ile 13. sırada yer almaktadır. Bölgenin 2002-2012 yılları arasında Türkiye ihracatındaki payı incelendiğinde, genel olarak artan bir seyir izlediği görülmekle birlikte, en fazla düşüş 2008, en fazla artışı 2011 yılında gerçekleşmiştir (1).

İhracatçı firma sayısı ve ihracat potansiyeli bakımından yapılan iller sıralamasında Sivas ve Yozgat illeri gerilerde kalmaktadır. Kayseri ise ihracat potansiyeli bakımından üst sıralarda olmasına karşılık ihracatçı firma başına düşen ortalama ihracat miktarı düşüktür. Kayseri ilinde ihracat potansiyeli yüksek, ilden yapılan ihracatı büyük oranda karşılayan firmalar bulunmaktadırken, aynı zamanda çok düşük miktarlarda ihracat yapan firmalar da bulunmaktadır. Buna göre Kayseri ilinde ihracat potansiyeli dü-

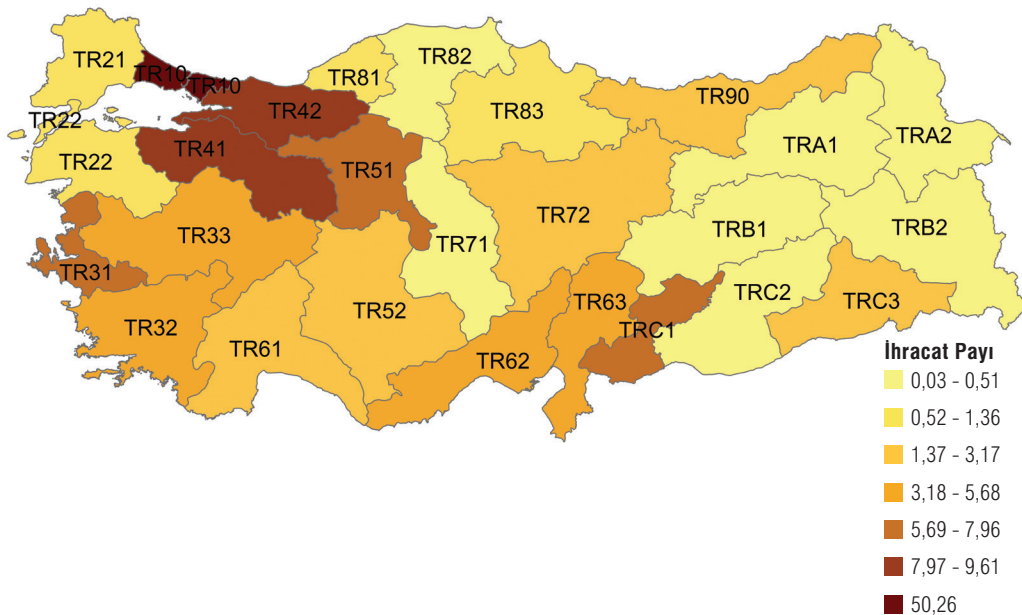
şük firmaların potansiyelini arttırmaya, Sivas ve Yozgat illerinde ise ihracatçı firma sayısını arttırmaya özel önem verilmesi gerekmektedir.

İhracatçı firma sayısı ve ihracat potansiyelinin artırılması amacıyla, ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde Bölge için en uygun ihracat stratejisinin geliştirilmesi, Bölge ihracatında önem arz eden sektörlerde fuarlara katılım düzeyinin artırılması, ihracatı arttırmaya yönelik eğitimlerin düzenlenmesi, ihracat odaklı üretim tekniklerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır. İhracat yapabilecek olan işletmelerin karşısındaki en büyük sorun pazara giriştir. Uluslararası kalite sistemlerine uyum yanında, e-ticaret vb. yöntemler de pazara girişte avantaj sağlamaktadır. Bölgede rekabetçi sektörler olarak seçilen mobilya imalatı ve elektrikli teçhizat sektörlerinde farklı dillerde web sitesinin bulunması rekabeti etkileyen bir faktör olarak tespit edilmiş ve bu sektörlerde geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Kayseri ilinde ihracat potansiyeli yüksek, ilden yapılan ihracatı büyük oranda karşılayan firmalar bulunurken, aynı zamanda çok düşük miktarlarda ihracat yapan firmalar da bulunmaktadır.

8.

Şekil: Düzey2 Bölgeleri İhracat Payları Karşılaştırması (1)

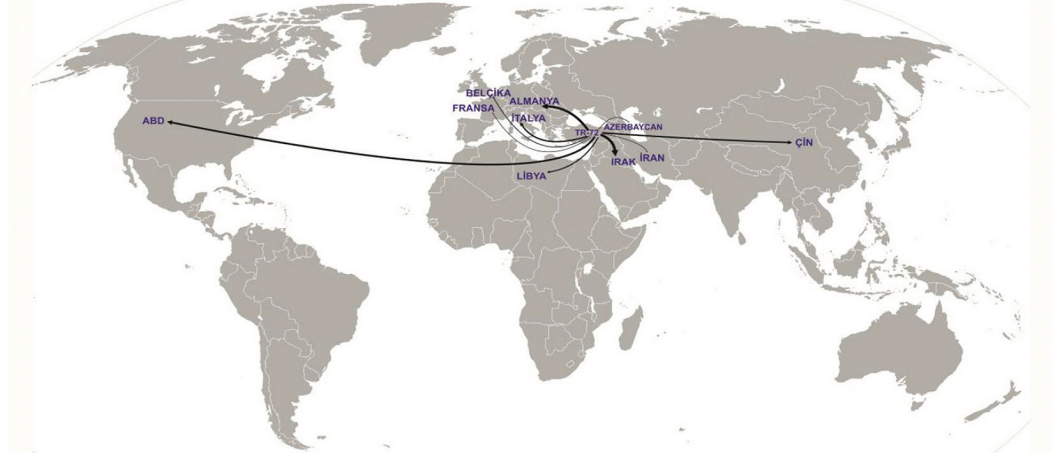
¹ 2012 yılına ait veriler TÜİK'ten 2013 yılı Ocak ayında elde edilmiştir.

2012 yılında Bölgenin en çok ihracat yaptığı ülkeler incelendiğinde Irak, Almanya, ABD, Çin ve İtalya'nın ilk 5 sırada yer aldığı görülmektedir.

2012 yılında en çok ithalat yapılan ülkeler ise sırasıyla; Rusya, Kazakistan, Çin, Almanya ve İtalya'dır.

9.

Şekil: Bölgede İhracat Payı En Yüksek İlk 10 Ülke, 2012 Yılı (9)

10.

Şekil: Bölgenin En Çok İthalat Yaptığı İlk 10 Ülke, 2012 Yılı (9)

2012 yılında Bölgenin en çok ihracat yaptığı ülkeler incelendiğinde Irak, Almanya, ABD, Çin ve İtalya'nın ilk 5 sırada yer aldığı görülmektedir. 2012 yılında en çok ithalat yapılan ülkeler ise sırasıyla; Rusya, Kazakistan, Çin, Almanya ve İtalya'dır (9).

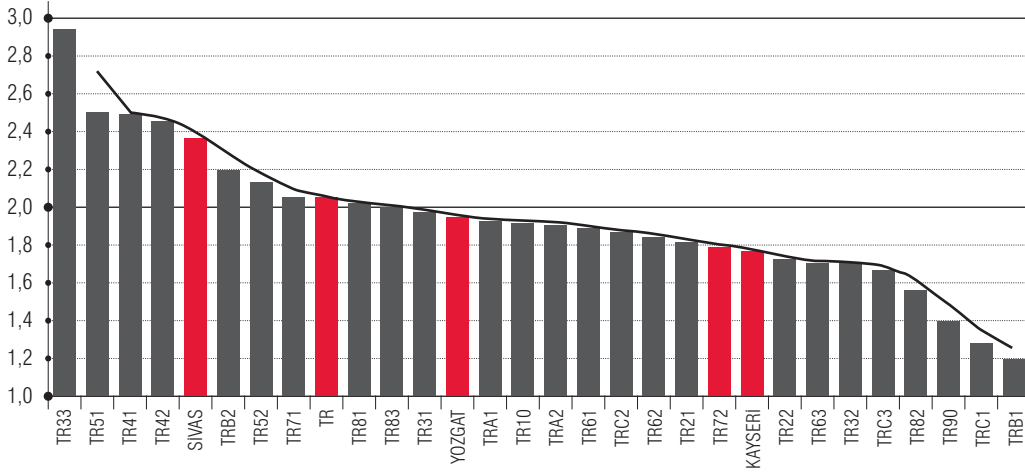
2023 Türkiye İhracat Stratejisi'nde, kalıcı ve sürdürülebilir bir ihracat artışının sağlanması, yenilikçiliğe ve Ar-Ge'ye dayalı, katma değeri yüksek, markalı ürün ve hizmetlerin ihracatının desteklenmesi, ihracatçılara dünya piyasalarında rekabet gücü kazandırılması, ihracatta kullanılan girdilerin piyasa fiyatlarından temininin kolaylaştırılması, pazara giriş imkânlarının artırılması

ve ihracatta pazar çeşitliliğinin sağlanması, ihracatçılara yönelik sürekli bilgi akışının sağlanması ve artırılmasının gerekliliği öngörülmüştür (10). **Belirlenen bu ulusal hedeflere ulaşılmasına katkı sağlanabilmesi için düzey2 bölgeleri ve iller bazında da ihracat potansiyelini ve çeşitliliğini arttırmak amacıyla yapılması gereken çalışmaların belirlenmesi önem taşımaktadır.**

Kayseri ilinin teknoloji skoru, Bölgenin diğer illerine göre düşüktür. Bunun sebeplerinden biri, düşük teknolojili "Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler", "Tekstil ürünleri" sektörlerinin ilde 2012 yılında en yüksek ihracata sahip olan sektörler olmasıdır.

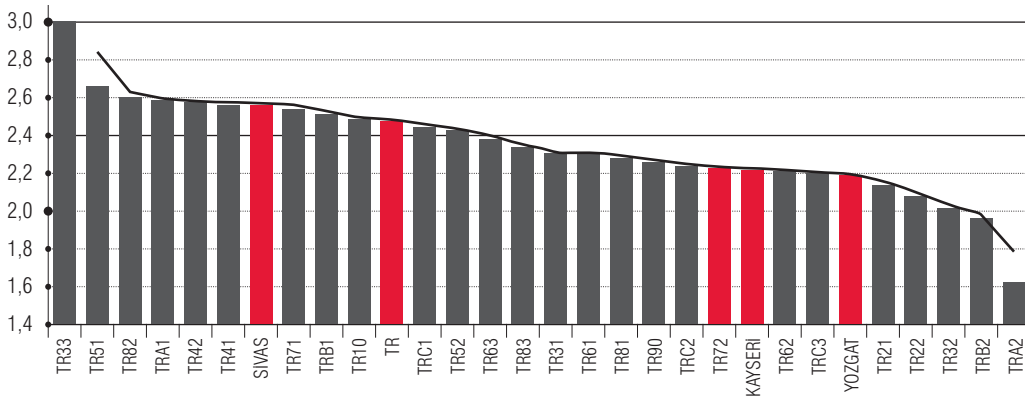
11.

Şekil: Düzey2 Bölgesi ve Bölge İlleri İthalatının Teknoloji Skorları (1) (7)

12.

Şekil: Düzey2 Bölgeleri ve Bölge İlleri İhracatının Teknoloji Skorları (1) (7)

Sivas ilinde 2012 yılında orta-yüksek teknoloji "Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat" sektörü en yüksek ihracata sahip 2. sektördür. Yozgat ve Sivas illerinde yüksek teknoloji "Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat" sektörü ön plana çıkmasa da ihracat payı yüksek sektörlerdendir. Bölgeden yapılan tıbbi cihazlar ihracatında 2007 yılından itibaren Kayseri ilinin öne çıkmasına, 2012 yılında Bölge genelinde gerçekleşen sektör ihracatının %77'si Kayseri'ye, %20'si Sivas'a, %3'ü de Yozgat'a ait olmasına karşılık düşük teknoloji sektörlerinin ihracat miktarlarının görece yüksek olması nedeniyle Kayseri ili teknoloji skoru, diğer illere göre düşük çıkmaktadır (7).

İlgili analizler göz önünde bulundurulduğunda Bölgede "Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler", "Tekstil ürünleri", "Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat", "Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar", "Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)", sektörleri yapılan analizlerin hepsinde ön pladadırlar.

Bölgede Balassa endeksine göre ön plana çıkan tek yüksek teknoloji sektörü olan "Tıbbi aletler; hassas optik aletler ve saat", orta-yüksek teknoloji "Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar" ile "Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat" sek-

Bölgede "Mobilya ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer ürünler", "Tekstil ürünleri", "Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat", "Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar", "Metal eşya sanayi (makine ve teçhizatı hariç)", sektörleri ön plana çıkmaktadır.

İthalata bağımlılığın azaltılarak, dış ticaret açığının azaltılması için, **Ar-Ge çalışmalarına ayrılan kaynak ve Bölgede teknoloji seviyesi yüksek sektörlerin ihracatı arttırılmalıdır.**

törlerine Bölge ihracatının teknoloji düzeyinin arttırılması için önem verilmesi gerekmektedir.

Düzy2 bölgelerinin ihracatta teknoloji skorları karşılaştırıldığında Bölgenin teknoloji seviyesi bakımından önde olmadığı görülmektedir. Ancak Bölgede “Savunma sanayi imalatı”, “Tıbbi cihazlar imalatı”, “Enerji ekipmanları imalatı” sektörleri stratejik öneme sahip, yüksek teknoloji sektörlerdir. Ayrıca teknoloji düzeyi yüksek olan “Tıbbi cihazlar imalatı” sektörü ve teknoloji düzeyi orta-yüksek olan “Başka yerde sınıflandırılmamış elektrikli makine ve cihazlar”, “Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı” sektörleri de yoğunlaşma endeksine göre Bölgede öne çıkan sektörler arasındadır. Bu sektörlerin üretim kapasitesi ve katma değeri yüksek ürün ihracatı desteklenecektir.

Bölgede dış ticaret dengesi açık vermektedir. **İthalata bağımlılığın azaltılarak, dış ticaret açığının azaltılması için, Ar-Ge çalışmalarına ayrılan kaynak ve Bölgede teknoloji seviyesi yüksek sektörlerin ihracatı arttırılmalıdır.** Tıbbi cihazlar imalatı sektöründe ürün çeşidinin çok fazla olması nedeniyle inovasyonun önemi çok büyüktür. İlgili sektörlerde Ar-Ge harcamalarına ayrılan kaynak miktarının arttırılması bu sektörlerde katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin artmasını sağlayacak, dışa bağımlılık azalacak, ihracat artacak, dolayısıyla da Bölgenin teknoloji seviyesi artacaktır. İhracat kapasitesinin, yan sanayi de dâhil olmak üzere, arttırılması amacıyla marka yaratılması, ürün kalitesinin arttırılması ve ürün gamının zenginleştirilmesi hedeflenecektir.

Bölgede ihracatta eş değer öneme sahip sektör sayısı Türkiye’ye oranla düşüktür. **Bölgenin dış ticaretinde önemli paya sahip olan sektörlerde yaşanacak herhangi bir darboğazda Bölge ekonomisinin bu durumdan en düşük seviyede etkilenmesi için ihracatta eş değer öneme sahip sektör sayısı arttırılmalıdır.** Sivas ve Yozgat illeri sıradan ürünler ihraç eden çeşitliliği düşük iller arasında gösterilmektedir. Bu durum özellikle Sivas ve Yozgat illerinde ihraç edilen ürünlerde çeşitliliğin sağlanmasının gerekliliğini göstermektedir. Bununla birlikte, Bölge ihracatının büyük çoğunluğunu Irak’a gerçekleştirmekte olup; Almanya, ABD ve Çin de ihracatın büyük çoğunluğunun gerçekleştirildiği ülkeler arasındadır. **Diğer ülkelere yapılan ihracat miktarının arttırılması ve yeni pazarlara girilmesi Bölge için önem arz etmektedir.** Bölge ihracatında eş değer öneme sahip sektörlerin sayısının arttırılması ve ihraç edilen ürünlerde çeşitliliğin sağlanması amacıyla, işletmelerin dış ticaret konusundaki bilgi ve bilinç düzeyinin ve ihracata dönük ürün çeşitliliğinin arttırılması (kapasite artırımı, modernizasyon, yenileme vb. yatırımlar) önemlidir.

İhracata yönelik gerekli adımları ve ulusal ve uluslararası yasa ve mevzuatı (Kyoto protokolü, dış ticaret mevzuatı ve CE kalite belgesi gibi) bilmeyen yapı malzemeleri üreticileri; pazara üstün standartlarda ürün çıkartamamakta, ihracatta sorunlar yaşamaktadırlar. Bölgede tüm sektörlerde üreticilerin, uluslararası kalite sertifikasyonları ve Kyoto protokolünün gereklilikleri konusunda farkındalık düzeylerinin arttırılması ve kalite sertifikasyon sistemlerinin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

11.

Tablo: Dış Ticaretin Güçlendirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Bölge ihracatında eş değer öneme sahip sektör ve pazar sayısı arttırılacak, ihraç edilen ürünlerde çeşitlenme sağlanacaktır.
2	Teknoloji seviyesi ve katma değeri yüksek ürün ihracatı sürdürülebilir bir şekilde arttırılacaktır.
3	İhracatçı sayısı ve ihracat kapasitesi arttırılacaktır.

Öncelik 5. Girişimcilik Altyapısının ve Kültürünün Geliştirilmesi

OKP'de girişimci sayısının artırılmasının, girişimcilik kültürünün benimsenmesinin, üniversite ve özel sektör işbirliğinin kolaylaştırılmasının, OSB'lerin kapasitelerinin geliştirilerek girişimcilere daha iyi hizmetler verilmesinin, Teknoloji Geliştirme Bölgesi (TGB)'ler ve araştırma merkezleri ile ilişkilerinin geliştirilmesinin, yenilikçi KOBİ'lerin desteklenmesinin, KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılmasının, KOBİ'lerin Ar-Ge, yenilik ve ihracat kapasiteleri geliştirilerek uluslararasılaşma düzeylerinin artırılmasının, markalaşmanın, kurumsallaşmanın ve yenilikçi iş modelleri geliştirmelerinin önemi üzerinde durulmaktadır.

Bu öncelik ile de, Bölgedeki girişimcilik kültürünün geliştirilmesi, girişimcilerin finansmana ve bilgiye ulaşmalarının kolaylaştırılması, potansiyel girişimcilerin iş kurmalarının kolaylaştırılması ve girişimcilik altyapısının iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

“İşteki duruma göre istihdam” verilerine göre; Bölge “Kendi Hesabına Çalışan veya İşveren” oranı ile (11) Türkiye ortalamasının üstünde yer almaktadır. 2012 yılı on bin kişi başına ekonomik faaliyete göre kurulan ve kapanan şirket, kooperatif ve ticaret ünvanlı işyerleri sayılarında, Bölge on bin kişi başına yaklaşık 3 işyeri artışı ile Türkiye ortalaması olan 5 işyeri artışının gerisinde kalmıştır. Kayseri ilinde 2012 yılı için on bin kişide yaklaşık 3,6 işyeri, Sivas ilinde 3,2 işyeri sayısı artışı görülürken, Yozgat ilinde ise on bin kişide 1 işyeri azalmıştır (12).

İller bazında ekonomik faaliyetler incelendiğinde; çalışan sayısına göre işyeri sayısında, özellikle Kayseri ilinde küçük şirketlerin ilde

sayı bakımından Sivas ve Yozgat'a göre daha önemli konumda olduğu söylenebilir. Kayseri ilinin Sivas ve Yozgat illerine göre bu anlamda daha girişimci olduğu düşünülebilir. Ancak yine de Kayseri ilinin de İstanbul, Ankara ve İzmir illeri gibi rakamlara ulaşabilmesi için Bölge girişimciliği artırıcı etkenlerden yararlanması gerekmektedir.

Bölgede Kayseri ili başarılı sanayisi ile öne çıkan iller arasında gelmektedir. ISO 500'de 12 şirket ve ISO ikinci 500'de 17 şirket ile Bölgede öne çıkmaktadır. Ancak; Sivas ili ISO 500'e 2 şirket ile girerken, Yozgat ili ISO 2. 500 listesine 1 şirket ile girebilmiştir (13) (14).

Bölgede girişimcilik eğitimleri, üniversitelerde verilen seçmeli dersler ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), KOSGEB tarafından verilen uygulamalı girişimcilik kursları ve özel kurslar tarafından verilen eğitimlerdir. Bölgede de aynı şekilde ilk ve orta eğitimde girişimcilik kavramının öğretilmediği görülmektedir. Bu anlamda Bölgede girişimcilik konusunda farkındalık düzeyi artırılacaktır.

Girişimcilik, ekonomi gibi kavramlar üzerine eğitim veren STK'lar ile iletişime geçilerek, özellikle Yozgat ve Sivas illerinde farkındalık oluşturulacaktır. Bölge içinde girişimcilik kültürünün benimsenmesi için toplantılar, konferanslar düzenlenecektir. Bölge için yeni pazarlar açılması sağlanacak ve Bölgenin yenilikçi yönü güçlendirilecektir. **KOSGEB, İŞKUR, Sanayi ve Ticaret Odaları ile işbirliği halinde girişimcilik kültürünün özellikle işletmeler ve girişimciler düzeyinde yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Teknopark, Teknoloji Transfer Ofisleri, TGB'ler gibi Ar-Ge'ye yönelik organizasyonların sayısı artırılacaktır.**

Bölgede girişimcilik kültürünün geliştirilmesi, girişimcilerin finansmana ve bilgiye ulaşmalarının

kolaylaştırılması, potansiyel girişimcilerin iş kurmalarının kolaylaştırılması ve girişimcilik altyapısının iyileştirilmesi planın uygulama döneminde ele alınacak konular arasındadır.

Girişimcilere yönelik devlet destekleri Bölge içinde tanıtılacak ve farkındalık oluşturulacaktır.

Girişim sermayesi ve melek yatırımcılık kavramlarının Bölge içinde bilinirliği artırılacak ve girişim sermayesi şirketleri ile girişimcilerin buluşabileceği panel ve konferanslar düzenlenecektir.

Türkiye’de girişimcilerin iş devam ettiremedeki en önemli gördüğü neden finansman sıkıntısı olarak belirtilmiştir. Devlet desteklerinin dışında girişimcilerin yararlanabileceği finansman mekanizmaları arasında girişim sermayesi ve melek yatırımcılık, mikro krediler, banka kredileri gösterilebilir. Girişim sermayesi şirketleri ve melek yatırımcılar, başlangıç veya çekirdek aşamasındaki girişimcilere finansman kaynağının yanında tecrübe, network ve pazar bilgisini aktararak destek olmaktadır. Günümüzde salt finans desteğinden ziyade, finans ve bilgi birikimi desteği öne çıkmaktadır. **Bölgede bu kavramların önce bilinirliğinin artması, sonrasında da uygulamalarının artması elzemdir. Yozgat İmalat Sanayi Analizinde finansman sorunlarının ağırlıklı olarak; alacakların tahsili ve vadeli satışlardan kaynaklandığı ortaya konulmuştur. Aynı zamanda Kayseri’de birlikte iş yapma, ortaklıklar oluşturma ile ilgili önemli sorunlar bulunmaktadır. Başarılı ortaklık örneklerinin ve modellerinin paylaşılması, ortaklık kültürü ile ilgili farkındalığı artıracaktır.**

Girişimcilere yönelik devlet destekleri Bölge içinde tanıtılacak ve farkındalık oluşturulacaktır. Girişim sermayesi ve melek yatırımcılık kavramlarının Bölge içinde bilinirliği artırılacak ve girişim sermayesi şirketleri ile girişimcilerin buluşabileceği panel ve konferanslar düzenlenecektir. Girişimciler arası ortaklık teşvik

edilecek, beraber iş yapma kültürü desteklenecektir. **Bölgedeki girişimcilerin yararlanabileceği mentorluk sistemi oluşturularak, bilgiye ulaşımın artırılması sağlanacaktır.**

Bölgede uygulamalı girişimcilik eğitimleri KOSGEB ve İŞKUR tarafından düzenlenen eğitimlerle verilmektedir. Üniversitelerde seçmeli ders olarak alınan girişimcilik dersi verilmektedir. Yapılan araştırmalara göre, girişimcilik dersleri hukuk, genel ekonomi, yabancı dil, iş ahlakı, teknoloji ve iletişim derslerinin yanı sıra piyasa koşulları, yasal mevzuatlar, iş kurma süreci, alınabilecek teşvikler, kişisel gelişim, kalite, rekabet etme, pazar araştırması gibi konuları da kapsamalıdır (15). **Bölgede girişimcilik eğitimleri yaygınlaştırılacak ve özellikle üniversitelerde verilen eğitimlerin içerikleri zenginleştirilecektir.**

Bölgede girişimcilik kültürünün artmasının yanında altyapısının da hazır olması önemlidir. Bölgede Kayseri ilinde Erciyes Teknopark ve Sivas ilinde Cumhuriyet Teknokent bulunmaktadır. Yozgat Bozok Üniversitesi’nde teknopark başvuruları yapılmış olup proje aşamasındadır. Hâlihazırda bulunan iki teknoparkın da bünyesinde teknoloji transfer ofisleri bulunmaktadır. Ayrıca Bölgede Kayseri ilinde üniversite-sanayi işbirliğini artırılacağı düşünülen Nano Teknoloji Merkezi kurulmuştur. **İnovasyon odaklı girişimciliğin gelişmesi için gerekli altyapı geliştirilecektir.**

12.

Tablo: Girişimcilik Altyapısının ve Kültürünün Geliştirilmesi - Tedbirler

1	Bölgede “Girişimcilik” konusunda farkındalık seviyesinin yükseltilmesi ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
2	Girişimcilerin bilgiye ve finansal kaynaklara erişimleri arttırılacaktır ve ortak iş kültürü yaygınlaştırılacaktır.
3	Bölgede potansiyel girişimcilerin temel iş kurma ve işletme becerileri arttırılacaktır.
4	Bölgedeki girişimcilik altyapısı geliştirilecektir.

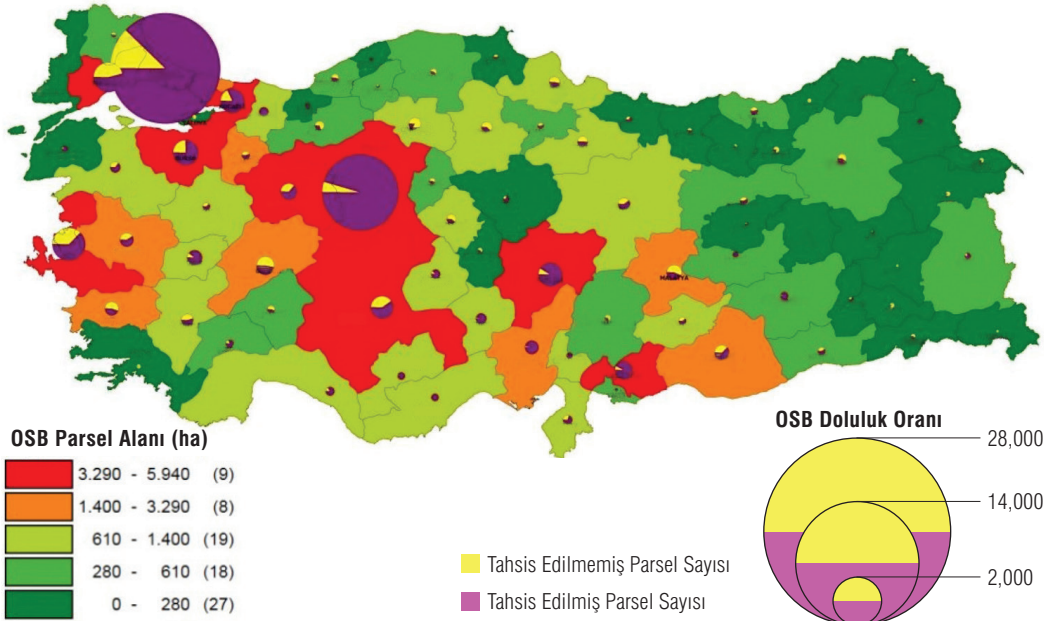
Öncelik 6. Yatırım Ortamının İyileştirilmesi

OVP'de (2013-2015), imalat sanayiinde başta olmak üzere yeni yatırımların gerçekleştirileceğine, ihracatın artırılması ve teknolojik gelişme için mevcut teşvik politikalarının etkin şekilde sürdürüleceğine, ihtiyaç duyulan alanlarda yatırım teş-

vik sisteminde gerekli revizyonların yapılacağına değinilmiştir. Bölgede 3'ü Kayseri'de 3'ü Sivas'ta ve 2'si Yozgat'ta olmak üzere 8 aktif OSB bulunmakta olup, en büyük OSB Kayseri OSB'dir. Aktif, inşaat halindeki ve proje aşamasındaki OSB'lerin tamamlanmasıyla Bölgede toplam 6,209 ha alan OSB olarak faaliyet gösterecektir.

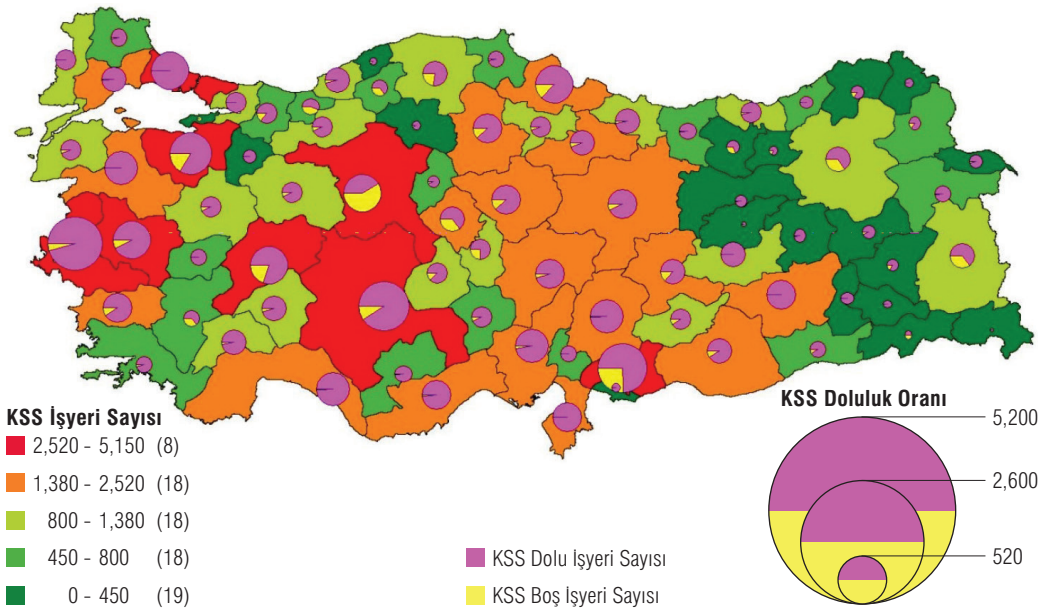
13.

Şekil: OSB Alanları ve Doluluk Oranları (2011) (16)

14.

Şekil: KSS'ler Doluluk Oranı ve İşyeri Sayısı (16)

Bölgede
3'ü Kayseri'de
3'ü Sivas'ta ve
2'si Yozgat'ta
olmak üzere

8

aktif OSB

bulunmakta olup, en
büyüğü Kayseri OSB'dir.

Bölgede yüksek ve orta-yüksek teknoloji sektörlerine yönelik girdi üretimine, **Serbest Bölge'deki imkanların tanıtımına ve Ar-Ge faaliyetlerine özel önem verilmelidir.**

Serbest Bölgelerin yabancı sermaye yatırımlarını ve teknoloji girişini sağlayarak dış ticareti artırmak, yerli üreticilerin dünya piyasalarındaki fiyattan ve düzenli şekilde girdi temin etmelerini sağlayarak uluslararası rekabet güçlerine katkıda bulunmak, gelişmiş üretim ve yönetim tekniklerinin yurt dışından ülkeye getirilerek ekonomik standartları yükseltmek gibi avantajları bulunmaktadır.

Kayseri Serbest Bölgesi'nde 80 civarında işletmede yaklaşık 2.200 kişiye istihdam sağlanmaktadır (17). Serbest Bölgenin en önemli tesisleri ofis büro mobilyaları, sac boru ve profil, elektrostatik toz boya, yatak-baza, dayanıklı tüketim malları, alüminyum iletken tel tesisleri, beyaz eşya üretim fabrikası gibi üretim ağırlıklı tesislerden oluşmaktadır. Bölge demiryolu inşaat aşamasında olan Boğazköprü Lojistik Köyüne 900 m, uluslararası karayoluna 600 m uzaklıkta bulunmasından dolayı her türlü yatırım için uygun bir arazi üzerindedir. Türkiye'nin en geniş Serbest Bölge alanına sahip olan Serbest Bölge aynı zamanda düşük arsa satış fiyatı ile de yatırım yapmaya en uygun

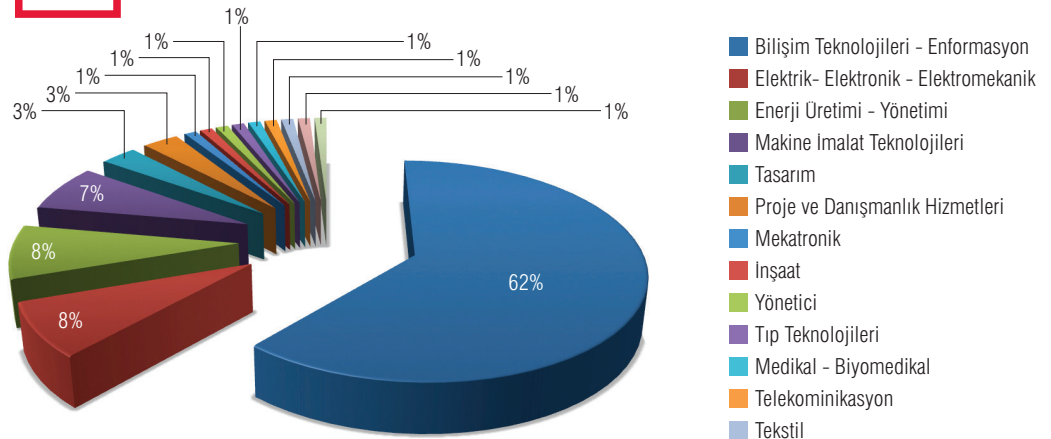
bölgelerdendir. Bu avantajlar da göz önünde bulundurularak, özellikle Bölgede yüksek ve orta-yüksek teknoloji sektörlerine yönelik girdi üretimine, Serbest Bölge'deki bu imkânların tanıtımına ve Ar-Ge faaliyetlerine özel önem verilmelidir.

Kayseri ve Sivas illerinde birer teknopark faaliyet göstermektedir. Yozgat ilinde de bir teknopark açılması gündemdedir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Bölgesel Rekabet Edebilirlilik Operasyonel Programı (BROP) kapsamında Erciyes Teknopark Bölgesel İnovasyon Merkezinin Kurulması Projesi ile desteklenen Erciyes Üniversitesi TGB (Erciyes Teknopark)'da 80 civarında firma bulunmaktadır.

Erciyes Teknopark'ın yanı sıra Erciyes Üniversitesi'nde Teknoloji Geliştirme Merkezi (TEKMER) de bulunmaktadır. KOBİ'lerin Ar-Ge projelerine sahip çıkıp, KOBİ'lere teknik desteğin daha kolay ve etkin olarak sağlanması, üniversite ile sermaye arasında işbirliğinin kurulup güçlendirilmesi, bu işbirliğine başka kamu ve özel kurumların katılımıyla üretim, ihracat, kalite ve teknoloji yönetimi konularında bir sinerji yaratılması amaçlarıyla kuru-

15.

Şekil: Erciyes Teknopark Sektörel Dağılımlar (18)

lan TEKMER, mekân, makine-teçhizat, danışmanlık, fuarlara katılım destekleri gibi pek çok destek sunarak Ar-Ge yatırımı yapan firmalara katkıda bulunmaktadır. Ayrıca yine Erciyes Üniversitesi kapsamında teknoloji transfer ofisi bulunmaktadır.

Cumhuriyet Teknokent; Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas Valiliği, Sivas Belediye Başkanlığı, Sivas TSO, Cumhuriyet Üniversitesi Vakfı ve Bilkent Üniversitesi'ne bağlı Ankara Cyberpark işbirliğiyle 7 Eylül 2007'de kurulan bir bilim ve teknoloji parkıdır. Teknokent kapsamında 20 firma faaliyet göstermektedir.

13.

Tablo: Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Firmalar

Bölge	Firma Sayısı
Kayseri	62
Sivas	38
Yozgat	11
TR72	111
TÜRKİYE	29.877

Bölgede kişi başına yatırımın en yüksek olduğu il Sivas, en düşük olduğu il ise Kayseri'dir. Özellikle Kayseri'de kişi başına düşen imalat sektörü yatırımları oranı düşüktür (19).

Yabancı sermayeli şirket yatırımlarında ise daha çok İstanbul başta olmak üzere 3 büyük metropol, Marmara Bölgesi ve turistik yöreler tercih edilmektedir.

Yatırım teşvik belge sayısında ise Bölge Türkiye'nin %4'ünü, yatırım teşvik belgesi ile oluşturulan sabit yatırım tutarında ise yalnızca %1'ini oluşturmaktadır (Tablo 14) (Tablo 15) (20).

2007-2012 yılları arasında Bölge sadece bir büyük ölçekli yatırım çekmiş ancak; Ar-Ge yatırımı çekmemiştir. Büyük ölçekli yatırımlar daha çok 1. bölge illerinde toplanmaktadır (20). Bölgede yapılan büyük ölçekli yatırımları arttırmak bölgenin gelişmesine hız katacak olup, bunu sağlamanın yolu da bölgenin tanıtımının daha iyi yapılmasından geçmektedir.

14.

Tablo: Yatırım Teşvik Belge Sayısı (20)

	Kayseri	Sivas	Yozgat	TR72	TÜRKİYE
2012	66	39	28	133	4.362

15.

Tablo: Yatırım Teşvik Belgesi ile Oluşturulan Sabit Yatırım Tutarı, Milyon TL (20)

	Kayseri	Sivas	Yozgat	TR72	TÜRKİYE
2012	513	162	105	780	57.764

Bölgede kişi başına yatırımın en yüksek olduğu il Sivas, en düşük olduğu il ise Kayseri'dir.

Özellikle Kayseri'de kişi başına düşen imalat sektörü yatırımları oranı düşüktür.

Sivas ilinde alınan yatırım teşviklerinin %54,69'u, Yozgat ilinde %27,15'i ve Kayseri ilinde ise %18,30'u **bu illerin dışındaki yatırımcılar tarafından gerçekleştirilmiştir.**

Bölgesel teşvik sisteminde illerin sınıflandırılmasında Kayseri 2. bölgede, Sivas 4. bölgede ve Yozgat ise 5. bölgede yer almaktadır. Sivas ve Kayseri illeri, aynı grupta yer aldığı diğer illere göre ortalama bir konumda bulunurken, Yozgat ili diğer 5. bölge illerine göre teşvikten yararlanma noktasında geride kalmıştır. Bunun başlıca nedenleri arasında limana yakın olan illerin yatırım çekme noktasında daha çekici olması, büyük şehirlere daha yakın alternatif illerin bulunması, yan sanayi kuruluşlarının yeterince gelişmemiş olması ve işgücü tedarikinde yaşanan güçlükler olarak gösterilebilir (21). **Yozgat'ın 5. bölgede olması avantajını iyi değerlendirmek için, yatırım imkânları iyileştirilecek ve daha fazla tanıtım yapılacaktır.**

Sivas ve Kayseri illerinde yatırımların büyük bir kısmını merkez ilçeler çekmektedir. Yozgat ilinde ise teşviklerin ilçelere dağılımı daha dengeli bir yapı göstermektedir. Sivas ilinde alınan yatırım teşviklerinin %54,69'u, Yozgat ilinde %27,15'i ve Kayseri ilinde ise %18,30'u bu illerin dışındaki yatırımcılar tarafından gerçekleştirilmiştir (20). **Bu durum, Sivas ve Yozgat illerinde girişimciliğin fazla gelişmediğini, teşvik sistemi uygulamasının yeterince bilinmediğini veya bu uygulamadan yararlanılmadığını ve il finans kaynaklarının yatırımlara tam olarak dönüşmediğini göstermektedir. İlçelerde girişim ruhunun canlandırılması, Kayseri ve Sivas gibi merkezi yapının kuvvetli olduğu illerde, ilçelere daha fazla yatırımın çekilmesi için çalışmalar yapılacaktır.**

Yozgat ve Sivas illeri Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) desteklerinden faydalanmış olup, alınan destekler daha çok süt inekçiliğine ve besi inekçiliğine

yöneliktir. Sivas ilinde ayrıca arıcılık faaliyetleri de destek almıştır. Açılan 6 teklif çağrısında en fazla desteği yaklaşık 30 milyon TL'lik destekle Yozgat ili almıştır (22). Kayseri merkez ilçeleri nüfus yoğunluğunun fazla olmasından dolayı Kayseri ili genel olarak kırsal alan tanımına girmemektedir. Buna rağmen merkez ilçeler dışındaki ilçeler baskın kırsal alandır.

KOSGEB desteklerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde Bölge illerinin destek miktarı bakımından sırasıyla Kayseri, Yozgat ve Sivas; işletme başına düşen destek miktarı bakımından ise sırasıyla Yozgat, Kayseri ve Sivas şeklinde sıralandığı görülmektedir. **Bu durum Yozgat ilinde KOSGEB desteklerinin işletmeler arasında bilinirliğinin fazla olduğunu, Sivas ilinde ise KOSGEB desteklerinden yeterince faydalanılmadığını göstermektedir (23).**

Bölgedeki KOBİ'lerin önemli sorunlardan biri finansal kaynaklara erişim sorunudur. KOBİ'lerin banka kredilerine erişimi arttırılacak, uluslararası kredi kriterleri ve kurumsal yönetim ilkeleri konusunda KOBİ'ler bilinçlendirilecek, girişim sermayesi, iş melekleri ve KOBİ borsası sistemleri geliştirilecektir.

Ayrıca OVP (2014-2016) kapsamında yerel düzeyde ekonomik dönüşümü destekleyen başta bölgesel girişim sermayesi ve kredi garanti fonu olmak üzere girişimcilik, finansman, işletme ve organizasyon modelleri oluşturulması planlanmıştır.

Artan ihtiyaçlar doğrultusunda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından oluşturulacak yeni OSB, İhtisas OSB, Teknopark, KSS, Endüst-

ri Bölgesi gibi yatırım alanlarının üretilmesi teşvik edilecektir. Özellikle Kayseri ilinde doluluk oranları oldukça yüksektir. Bir yatırım için en önemli unsurlardan birisi yatırım alanının kolay bulunabilmesi ve yatırım alanı maliyetidir. Bu konuda Bölgede yeni teşvik sistemi etkisi ile de taleplerin artmasına paralel olarak uygun ve cazip maliyetli arsalar üretilmelidir.

Günümüzde üretim maliyetlerinin Bölgedeki sektörlerin uluslararası alanda söz sahibi olması açısından kritik öneme sahip olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Özellikle teknoloji düzeyi düşük sektörlerde bu durum daha da etkin bir öneme sahiptir. Ülkemizin enerji açısından dışa bağımlı olduğu da başka bir gerçektir. **Tüm bu parametreleri birlikte değerlendirdiğimizde Bölgedeki üretim maliyetlerinin düşürülmesinde en önemli etken kaynakları verimli kullanmaktır. Bu da ancak mevcut altyapıların iyileştirilmesi ve etkin kullanımı ile mümkündür. Bu bağlamda; Bölgedeki ilgili altyapı iyileştirilmesi desteklenecek, işletmelerde bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.**

Uluslararası standartlarda kalite ve sertifikasyon belgeleri verebilen altyapılar Bölgede yeterli miktarda bulunmamaktadır. Bu özellikle ihracat rakamlarını yükseltme he-

definde olan Bölge için olumsuz bir durum yaratmaktadır. Bu durum gerekli altyapının oluşumu desteklenerek çözüme kavuşturulmalıdır. Sektörün ihtiyaç duyduğu test laboratuvarı mevcudiyeti özellikle Bölgede rekabetçi sektör olarak seçilen mobilya imalatı için rekabet gücünü etkileyen bir faktör olarak tespit edilmiş ve sektörün bu alanda geliştirilmesi gerekliliği bulunmuştur. **Başta mobilya imalat sektörü olmak üzere Bölge imalat sanayinde test laboratuvarı altyapısı geliştirilecektir.**

Finansal kiralama ve faktöring hizmetleri Bölgede yeterince gelişmiş değildir. Özellikle finansal kiralama, bir üretim sistemini karşılamakta zorlanan küçük çaplı üreticiler açısından değerlendirilmesi gereken bir sistemdir. Faktöring ise alacakların riskini azaltan işletmeleri belirsizliklerin daha az olduğu bir yapıya yöneltten bir uygulamadır. Her iki sistem de Bölgede yeterli seviyelerde uygulanmamaktadır. Hedef üreticiler bilgilendirilerek bu sistemlerin Bölgede geliştirilmesi sağlanmalıdır. Sanayi alanında yatırım yapacak girişimcilere yönelik yatırım kredisi konusunda gerekli kolaylıkların sağlanması, kredi garanti fonları benzeri yapıların çoğaltılması gerekmektedir. İpotek sisteminin girişimciler lehinde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

16.

Tablo: Yatırım Ortamının İyileştirilmesi - Tedbirler

1	İşletmelerin finansal kaynaklara ve hizmetlere erişimi iyileştirilecektir.
2	Yatırımcılar için uygun ve cazip maliyetli arsalar üretilmesi sağlanacaktır.
3	OSB ve serbest bölge başta olmak üzere yatırım alanlarının enerji, ulaşım, lojistik ve çevre ile ilgili altyapıları iyileştirilecek ve etkin kullanımı sağlanacaktır.
4	Ürünlerin kalite kontrollerinin ve testlerinin yapılacağı laboratuvar altyapısı geliştirilecektir.

Bölgedeki işletmelerin finansal kaynaklara ve hizmetlere erişiminin iyileştirilmesi

Bölge Planı uygulama sürecinde ele alınacak tedbirlerden birisidir.

Tarım halen, ülke ve Bölgede toplam nüfus, istihdam

ve GSKD'si içinde
önemli düzeyde bir pay
almaktadır.

Öncelik 7. Geleneksel Sektörlerin (Tarım Hayvancılık ve Madencilik) Geliştirilmesi

Bölgede bitkisel üretim bakımından özellikle tahıllar, endüstriyel bitkilerden şekerpancarı, yumru bitkilerden ülke genelinde tohumluk ihtiyacının yaklaşık %60'ının karşılandığı patates, spesifik kuru baklagiller ile küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık ön plana çıkarken; Bölge, hayvansal ürünlere hizmet eden kırmızı et ve et ürünleri, süt, tavuk yumurtası, iç su alabalık yetiştiriciliği ve arıcılık bakımından ülke genelinde önemli bir pay almaktadır. Bölge, zengin florasıyla tıbbi ve aromatik bitkiler, yem bitkileri yetiştiriciliği, çeşitli alanlarda çerezlik kabak, elma, kayısı, üzüm gibi spesifik ürünlerle meyvecilik ve jeotermal enerji kaynaklarıyla seracılık bakımından geliştirilmeye açık bir potansiyel sergilemektedir. Ülke ortalamasının üzerinde yer alan çayır-mera alanları, yem bitkileri yetiştiriciliğine uygun geniş tarım alanları, arazi yapısı ve uygun çevre koşulları ile büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği konusunda yatırımcılara önemli fırsatlar sunulmaktadır. Bu çerçevede Bölgede, hem bitkisel, hem de hayvansal üretim faaliyetleri önem taşımaktadır.

Tarım halen, ülke ve Bölgede toplam nüfus, istihdam ve GSKD'si içinde önemli düzeyde bir pay almaktadır. Bölgede köy/belde alanlarında yaşayanların oranı, GSKD içerisinde tarımın aldığı pay ve son beş yılda tarımsal istihdamın Bölge toplam istihdamı içerisindeki payı, Türkiye'dekine göre, daha yüksek bir oranda gerçekleşmiştir. Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) (OECD) sınıflandırma sistemine göre, Bölge illerinden

Sivas ve Yozgat tamamen kırsal alanlar, Kayseri ise orta ya da önemli kırsal alanlar statüsüne girmektedir. 2007-2011 döneminde Bölgede köy/belde nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %31,32'den %23,97'ye gerilemiştir (1). Kadınlar ve gençlerin önemli bir bölümü Bölgede ücretsiz aile işçisi konumunda olup, sektör, özellikle kırsal alanlarda sosyo-ekonomik bağımlılık arz etmektedir. Bu kapsamda, Bölgede, ilçelerden, il merkezlerine ve Bölge dışına yaşanan göç, gelecek 10 yılda tarımdan hizmet ve sanayi sektörüne kaymayla birlikte, göç olgusunu da tetikleyen tarım sektöründe çözülmenin artmasının öngörülmesi, uzun vadede beklenen sosyo-ekonomik sorunların (işsizlik ve yoksulluk vb.) hafifletilmesi için, dezavantajlı gruplar önceliğinde makro politikalara dayalı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu nedenle, Bölgede, yerelden kalkınmanın sağlanması ve Sivas ve Yozgat'ta uygulanan Instrument for Pre-accession Assistance in Rural Development (Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni) (IPARD) programının da öncelik alanlarından biri olduğu üzere, kırsalda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi önemlidir. Ayrıca tarım ve tarımdan ayrılan nüfus için çeşitli finansman araçlarının geliştirilmesi de önem arz etmektedir.

Teknik ve ekonomik açıdan tarımsal verimliliği düşüren ve Türk tarımının genel sorunlarından biri olan optimum işletme büyüklüğünün altındaki tarım işletmeleri Bölgenin de genel sorunları arasındadır. Bölgede, yetersiz örgütlenme ile karakterize edilen küçük işletmeler üretim maliyetini düşürmede ve tarımsal ürünleri pazarlamada büyük işletmeler kadar başarılı olamamaktadır. Bu du-

rum, Bölge kaynaklı tarımsal ürünlerin iç ve dış pazarda rekabet şansını düşürmektedir. Bölgedeki hayvancılık işletmeleri optimum büyüklüğün altındadır. 50 baş ve altındaki büyükbaş işletmelerin oranı Kayseri'de %99, Sivas'ta %83 olup, Yozgat'ta da durum benzerdir (24) (25). Bu, Bölgenin hayvancılık alanında rekabetçiliğini düşürmektedir. Özellikle dış pazarda ihracat odaklı üretim için gerekli uzmanlaşma, bitkisel ve hayvansal üretimle iştigal eden küçük ölçekli işletmelerde eksik olup, geleneksel üretim metodlarının kullanımı yaygındır.

2008-2012 döneminde Bölgenin dış ticaret hacmi küçülmüştür (1). Bu küçülmede Yozgat'ın etkisi daha büyüktür. Sivas ve Yozgat'ta görülen durum da, ihracatçı müşavir firmaların büyük çoğunluğunun Kayseri'de olması sebebiyle ihracat yapmak isteyen Sivas ve Yozgat'taki yatırımcıların Kayseri'ye yönlendirilmesi etkilidir. Bu bağlamda Sivas ve Yozgat'ta uygun yatırım altyapısının desteklenerek geliştirilmesi gerekmektedir. Sektör, bütünü itibarıyla rekabetçi değildir. Ancak, rekabetçilik açısından belli başlı alt sektörler ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede, Bölgede tarımsal ürünlerin rekabetçiliğinin artırılması, uzmanlaşmanın ve markalaşmanın sağlanması gerekmektedir.

Her ne kadar önemsiz düzeyde olsa da, Bölgenin tarım ve hayvancılık ithalatı içerisinde en büyük payın, tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış ürünlerde olduğu düşünüldüğünde, tahıl grubu üretiminin Bölge için önemini korumaya devam edeceği anlaşılmaktadır. Bölge bitkisel üretiminin belirli ürünler hariç üretim miktarı ve ekilen alan oranı fazla ol-

masına rağmen, verimi oldukça düşük olup, bu durum rekabet edebilirliği olumsuz etkilemektedir. Hayvansal üretimde de yerli ırkın halen hatırı sayılır bir düzeyde olması verimliliğin önündeki en büyük engellerdendir. Bu amaçla, sertifikalı tohum kullanımına önem verilmesi ve bitkisel ve hayvansal üretimde ıslah çalışmaları ve sektörel rekabet edebilirliği sağlayıcı kaliteli üretimin teşvik edilmesi gerekmektedir.

Bölge korunan alanlarıyla ve tıbbi aromatik bitkiler potansiyeliyle önemli bir gen kaynağı konumundadır. Tek başına Sivas'ta ülkedeki tıbbi ve aromatik bitki kaynaklarının %15'i bulunmaktadır (26). Bölgede özellikle tıbbi ve aromatik bitkiler bakımından sınırlı araştırma yapılmıştır. Bölgeye önemli bir katma değer sağlama potansiyeli açısından, envanter, kültür ve ıslah alanlarında özellikle tıbbi ve aromatik bitkilerle ilgili daha fazla araştırma ve güncel çalışmalar yanında doğaya zarar vermeden tıbbi ve aromatik bitkilerin (drog) toplanmasıyla ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede, kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik tedbirler Bölgede önem kazanmaktadır.

Bölgede bitkisel üretimde verimlilik, ürün artışı ve ürün çeşitliliğini etkileyen sulama altyapısının geliştirilmesine ve aynı zamanda sulanan alanların artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. %72,56'lık sulanabilir alana sahip Bölge tarım alanlarının ancak; %14,07'si sulanmaktadır (25) (27) (28) (29). Toplulaştırma ile birlikte üretimde verimlilik artışı ve katma değer artışını da beraberinde getiren, üretim çeşitliliği açısından son derece önemli olan sulama konusunda Bölgede sulanan

Bölge korunan alanlarıyla ve tıbbi aromatik bitkiler potansiyeliyle önemli bir gen kaynağı konumundadır.

**Tek başına Sivas'ta
ülkedeki tıbbi ve
aromatik bitki
kaynaklarının
%15'i
bulunmaktadır.**

Bölgede bulunan hayvan barınaklarının ve kesimhanelerin halk sağlığı, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kurallarına uygun şekilde dönüşümü desteklenmeli

ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlarca sağlanan destekler hakkında üreticiler haberdar edilmelidir.

alanların artırılması ve altyapının güçlendirilmesi (su kaynaklarının sulama amaçlı değerlendirilmesi, mevcut su kanallarının bakımı, basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması vb.) ihtiyacı mevcuttur. Arazinin optimum işletme büyüklüğüne ulaşması için toplulaştırma çalışmaları da önem taşımaktadır. Ayrıca, Bölgede özellikle sulamaya açılacak alanlarda uygun üretim desenin özel sektör, üniversiteler ve kamu kurumları ile müşterek çalışmalarla ortaya çıkarılması katma değeri yüksek çeşitlerin yaygınlaştırılması, dolayısıyla çiftçi gelirlerinin ve bitkisel üretimin ekonomik değerinin artırılması açısından gerekmektedir. Bitkisel üretimde, soğuk hava depolarının eksikliği (özellikle Yozgat özelinde), kalibrasyon tesislerinin yetersizliği yanında sütte soğuk zincirin muhafaza edilmesi gerekliliği sektörün geliştirilmesinde ihtiyaç duyulan başlıca alanlardandır.

Öte taraftan, ülkenin ulusal, uluslararası ve AB uyum müzakerelerinden kaynaklanan yükümlülüklerini karşılaması yanında gelecekte ülkenin destek sisteminin ilgili AB mevzuatına uygun hale getirilmesi ve kapanış kriterlerinin bir parçası olması sebebiyle çevre, bitki sağlığı, hayvan refahı, hayvan sağlığı ve halk sağlığı alanında iyi uygulamaların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Gıda kalitesi ve hijyeni ve hayvan refahı açısından Bölgede bulunan hayvan barınaklarının ve kesimhanelerin halk sağlığı, hayvan sağlığı ve hayvan refahı kurallarına uygun şekilde dönüşümü desteklenmeli ve bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlarca sağlanan destekler hakkında üreticiler haberdar edilmelidir. Aynı zamanda Bölgede faaliyet gösteren ve civar illerden de hayvan getirilen Bölgede bulunan hayvan

pazarlarının önemli bir bölümünün ruhsatsız olması ve modern bir altyapıya sahip olmaması; özellikle kapanış kriterlerinde ve Bölgenin içinde bulunduğu coğrafya için ilerleme raporlarında vurgulanan başta şap hastalığı olmak üzere diğer hayvan hastalıklarının yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Bölgenin bazı yerlerinde, çevre ve halk sağlığı açısından risk teşkil eden, ilçe merkezlerinde bulunan ahırların, kombinaların merkez dışına taşınması ve hayvancılığın gelişmiş olduğu bazı ilçelerde organize hayvancılık bölgelerinin kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizde AB'ye uyum çerçevesinde, açılış ve kapanış kriterleri belirtilen fasılların etkisiyle yasal düzenlemelerin uzun vadede Bölge tarımsal üretiminde gerekli tedbirler alınmadığı takdirde zorlayıcı bir faktör olması beklenmektedir. Sonuç olarak, AB uyum müzakerelerinin getirdiği yükümlülükler (özellikle Fasal 12 çerçevesinde) ve giderek artan gıda güvenliği talepleri, tarıma dayalı sanayisi halen gelişme potansiyeli taşıyan Bölgedeki işletmelerin modernizasyonla birlikte altyapılarının güçlendirilmesi ihtiyacını da doğurmaktadır. Öte taraftan yöreye uygun ürünlerin yetiştirilmesi, mera alanlarının ıslahı, çiftçilerin demonstrasyon ve eğitim çalışmalarıyla minimum ve sığ işleme teknikleri ve sulama teknikleri konusunda bilinçlendirilmesi, organik maddenin korunması, erozyonu önleyici tedbirlerin alınması, çayır ve mera alanlarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı gibi konularda çiftçilerin bilinçlendirilmesi, dolayısıyla tarımda iyi uygulamaların yaygınlaştırılması, bir taraftan çevre, halk sağlığına hizmet ederken diğer taraftan üretimde verimlilik ve kalitenin artırılmasına hizmet edecektir.

Sivas ili öne çıkmakla birlikte Bölge, organik tarımda kümelenme potansiyeli taşımaktadır. Bölgenin toplam bitkisel üretimi içerisinde aldığı pay göz önüne alındığında, hâlihazırda Bölge için önemli bir ekonomik faaliyet olarak gözükmese de, Bölge çiftçisinin organik tarım gibi sertifikalı üretim programlarına yönlendirilmesi, Bölgenin tarım ürünlerinde rekabet edebilirliğini artırması yanında, tarım ürünlerinde ihracat imkânını getirecek, ayrıca ürünün katma değerini yükselterek çiftçinin eline geçen fiyat değerini artıracaktır. Dolaylı olarak da, gıda güvenliğine katkıda bulunarak, tüketici sağlığı açısından olumlu etkide bulunacaktır. Bununla birlikte GLOBALGAP gibi sertifikalı üretimlerin de desteklenmesi, Bölgeye rekabet avantajı getirecektir.

Bölgede özellikle hayvan hastalıklarının teşhis ve tedavisi için acil müdahale durumunda hastalıkların teşhisi kan ve doku örneklerinin Bölgede bulunan laboratuvar ortamında tahlillerinin yapılması için bir hayvan hastanesinin kurulması (özellikle Bölgedeki hayvan pazarları önceliğinde) ve faaliyete geçmesi gerekmektedir.

Bölge coğrafi işaret kapsamında tescillenmiş birçok ürüne sahiptir. Ancak, hâlihazırda tescil ve marka değeri taşıyan, henüz bir girişimde bulunulmamış birçok ürünü de barındırmaktadır. Bunlar arasında, yağlama, nevzine, gilaburu, Cırgalan biberi, Divriği peyniri, Tozanlı Vadisi balı, testi kebabı, Koyulhisar domatesi gibi pek çok ürün mevcuttur. Bu tür ürünlerin coğrafi işaret kapsamına alınması ve ticarileştirilmesi Bölge ekonomisine olumlu katkı sağlayacaktır. Tarımsal ürünle-

rin coğrafi işaret alması hem üreticinin gelirini artırması hem de tüketicinin kaliteli ürüne ulaşması açısından önemlidir. Aynı zamanda, coğrafi işaretli ürünlerimizin AB'de tescil edilmesi hem kırsal ekonominin canlanması hem de ürünlerimizin AB piyasasında yer alması bakımından önemi haizdir. Ulusal düzeyde coğrafi işaret almış ürünlerin AB'de de tescil edilmesine yönelik girişimler de teşvik edilecektir.

Yozgat'ın Bölge illeri arasında son 10 yıllık dönemde aldığı kamu yatırımı payı nispeten düşüktür. Ayrıca ulaştırma ve tarım alanlarında yapılan kamu yatırımlarının payı diğer alanlara göre düşüktür. Yozgat'ın büyük potansiyel taşıdığı tarım alanında yapılan yatırımların payının artırılması ilin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Katma değeri nispeten yüksek olan ve son 10 yıllık süreçte Bölgede üretimi önemli ölçüde düşen baklagil üretiminin uygun alanlarda yaygınlaştırılmasına ve veriminin artırılmasına ilişkin çalışmaların yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Pancardan şeker üretimi konusunda iyi bir konumda olan Bölgede, pancar küspesinin Bölgede önemi koruyan hayvancılık faaliyetlerinde hayvan yemi olarak kullanılabildiği de dikkate alındığında, pancar üreticilerine üretim teknikleri ve Bölgede pancarın alternatif değerlendirme metotları açısından bilgi sağlanması son derece yararlı olacaktır. Yağlı tohumlar bakımından ülkemiz ağırlıklı olarak ithalatçı bir konumdadır. Bölgenin kolza üretimi, Türkiye üretiminin her ne kadar oldukça küçük bir bölümünü oluştursa da düzey2 bölgeleri arasında 2010 yılında 9.,

Yağlama, Nevzine, Gilaburu, Cırgalan Biberi, Divriği Peyniri, Tozanlı Vadisi Balı, Testi Kebabı, Koyulhisar Domatesi gibi
coğrafi işaretli ürünlerimizin AB'de tescil edilmesi hem kırsal ekonominin canlanması hem de ürünlerimizin AB piyasasında yer alması bakımından önemlidir.

Bölge alternatif enerji kaynağı olan jeotermal kaynaklar bakımından zengindir.

Bölgede özellikle Yozgat'ta jeotermal enerji kaynaklarının bulunduğu Yerköy, Boğazlıyan, Sorgun, Sarıkaya, Saraykent gibi yerlerde seracılık önemli bir alternatif üretim modeli fırsatı sunmaktadır.

2012 yılında 5. sırada (500 ton) gelmektedir. Son 10 yıllık dönemde, yağlı tohumlar üretimi Türkiye'dekinden daha fazla artış trendi göstermiştir. Yağlı tohumlarda spesifik ürünlere odaklanması ve Bölgede yaygınlaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Kayseri'de de ot borsasının kurulması ve yem bitkileri üretiminin planlanmasıyla ilgili çalışmaların yapılması önemlidir. Meyvecilikte Bölge lokal alanlarda ve ürünlerde ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, depolama, işleme ve satış altyapısının geliştirilmesi ve pazar payı yüksek yarı bodur ve bodur çeşitlerin Bölgede yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmaların hayata geçirilmesi önemlidir (27). Bölgede bağ kültürü ve belirli alanlarda iklim ve toprak koşulları uygun olmasına rağmen gittikçe azalan üzüm üretimi yaygınlaştırılmalıdır.

Bölge alternatif enerji kaynağı olan jeotermal kaynaklar bakımından zengindir. Bölgede özellikle Yozgat'ta jeotermal enerji kaynaklarının bulunduğu Yerköy, Boğazlıyan, Sorgun, Sarıkaya, Saraykent gibi yerlerde seracılık önemli bir alternatif üretim modeli fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, Sivas'ta Yıldızeli, Suşehri ve Şarkışla ilçeleri ile Balıkcıermik bölümü, Kayseri'de Himmetdede-Tekgöz mevki ve Bayramhacılı mevki güneş enerjisiyle birlikte jeotermal seracılık için uygun özellik taşıyan alanlardır². "Tarıma Dayalı İhtisas OSB" uygulama yönetmeliği, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 2015 yılı hedefleri doğrultusunda 10 ilde tarıma dayalı organize sera bölgesi kurmayı hedeflemektedir. Bu iller; Afyonkarahisar, Aydın, Denizli, Diyarbakır, İzmir, Konya,

Kütahya, Manisa, Şanlıurfa ve Yozgat illeridir.

Balık işleme tesisi Bölge alabalık arzının yetersiz kalması nedeniyle diğer illerden alabalık sevkiyatı yapmaktadır. Su ürünleri Bölgede gelişme potansiyeli taşımaktadır. Sivas'ta su ürünleri işleme tesisi kurulması yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. İşleme tesislerinin Bölgede geliştirilmesi önemlidir.

Bal üretiminde güvenilirlik, kalite, standartlara uygun üretim (kalıntı) ve süreklilik son derece önem taşımaktadır. Çiftçilerin bu yönde bilinçlendirilmesi ve ihracata yönelik bal üretiminin teşvik edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Organik bal üretimi Bölge için bir fırsattır (27).

Bölgesel rekabetçiliği teşvik etmek, üretimde verim ve kalite artışını sağlayabilmek üzere, teknolojik ilerleme ve gelişmelerin ve olası kümelenmelerin desteklenmesi, ihracatın teşvik edilmesi ve ilgili kurum/kuruluşların örgütlü yapıların Ar-Ge kapasitelerinin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Tarıma dayalı sanayisi geliştirilebilecek Bölgede, tarım ve gıda alanında kurulması planlanan tarım ve hayvancılık ihtisas bölgelerinde öncelikli olmak üzere, kümelenme temelli kalkınma yaklaşımıyla Bölge gelişmesine hız kazandırmak amaçlanmaktadır.

Bölgede tarım alanında birden fazla kurum/kuruluş faaliyet göstermekte ve destek programları hazırlamaktadır. Desteklerin doğru yönlendirilmesi ve desteklerden faydalanma oranının artırılması için ana sorumlu kuruluş

² Jeotermal kaynakların bulunduğu alanlar için www.mta.gov.tr web sitesi ve TR72 Bölge Profili'nden (2011) yararlanılmıştır.

olan İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü koordinasyonunda Bölgede paydaşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi son derece önemlidir.

Tarımla ilgili detay tedbirler, mevcut durumda alt bölge stratejilerinde yer verilmiştir. Genel olarak, tarımsal işletmelerin alanında uzmanlaşması, optimum işletme büyüklüğüne ulaşılması, tarımda örgütlenmenin güçlendirilmesi, kırsaldan ayrılan nüfus için yeni ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi, kabul edilmiş uluslararası norm ve standartlarda üretim yapılmasının uygun araçlarla teşvik edilmesi, sosyal güvenceye sahip kalifiye ara elemanların yetiştirilmesi ve işletmelerde istihdam edilmesi gibi unsurların geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Uygun alanlarda ürün deseninin değiştirilerek, katma değeri yüksek çeşitlere yöneltilmesi sertifikalı üretimin Bölgede yaygınlaştırılması ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi (paketleme tesisleri ve dondurulmuş ürünler vb.), Bölgenin rekabet edebilirlik gücünü büyük ölçüde artıracaktır.

Bölgede tarım dışında öne çıkan bir başka geleneksel sektör madenciliktir. Madencilik, metal cevherleri madenciliği ve metalik olmayan mineral ürünler şeklinde iki alt başlıkta ele alınmaktadır. Sivas'ta bu iki sektörün rekabet gücü taşıdığı tespit edilmiştir. Metal cevherleri madenciliğinde Türkiye'nin en önemli demir yatakları Sivas ve Kayseri'nin Yahyalı ilçesinde bulunmaktadır. Yahyalı Attepe sahasında bulunan demir sadece rezerv açısından değil yapısal olarak da dünyada nadir görülen özelliğe sahiptir (30). Türkiye'deki demir-çelik sektörünün hammadde ihtiyacını karşılayan

tek pelet tesisi Divriği'dedir (31). Kayseri ve Sivas'taki rezervler Türkiye'deki demir cevherinin %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Bölgenin bir başka önemli metalik madeni ise kromdur. Krom yatakları ağırlıklı Kayseri ve Sivas'ta yer almakla birlikte Yozgat'ta da gözlemlenmektedir. Kayseri'de maden işletme ruhsatlarının %17'si, Sivas'ta ise %16'sı krom madenine aittir.

Metalik madenlerin yanı sıra Bölgede önemli endüstriyel hammadde kaynakları da bulunmaktadır. Özellikle Yozgat'ta madencilik sektöründe endüstriyel hammaddeler öne çıkmaktadır. İldeki başlıca endüstriyel hammaddeler kireçtaşı (kalker), feldspat ve kaya tuzudur. Kireçtaşının 2009 yılındaki üretimi 1,5 milyon tonu geçmiştir. Bunlara ek olarak kuvarsit, tuğla-kiremit hammaddeleri, florit, bazalt, çimento hammaddesi marn ile grafit ildeki önemli endüstriyel hammaddelerdir (32).

Demir rezervi büyüklüğü dikkate alınırsa, Bölgede bir entegre demir-çelik tesisi bulunmamaktadır. Bu konu araştırılması gereken bir konudur. Ayrıca Bölgedeki krom potansiyeli ve öneriler dikkate alındığında Sivas veya Kayseri'de (Yahyalı) kurulabilecek ferro-krom tesisine yönelik fizibilite çalışmasının yapılması faydalı olacaktır. Bölgede yeni aramaların yapılması ve arama faaliyetlerine devam edilmesi önem taşımaktadır. Diğer metalik olmayan ürünlerin imalatı kapsamında Bölgedeki bir diğer önemli maden zenginliği ise doğaltaştır. Ülke genelinde doğaltaş bakımından Sivas ili öne çıkmaktadır. İldeki doğaltaş üreticilerinin kurumsallaşma, dış ticaret, markalaşma gibi konularda gelişme

Bölgedeki krom potansiyeli ve öneriler dikkate alındığında

Sivas veya Kayseri'de (Yahyalı) kurulabilecek ferro-krom tesisine yönelik fizibilite çalışmasının yapılması faydalı olacaktır.

göstermesi gerekmektedir.

Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı sektörünün temel özellikleri, emek yoğun olması ve nakliye ve navlun ücretlerinin önemli bir maliyet kalemi oluşturmaktadır. Sektör, diğer pek çok sektöre hammadde, malzeme, yarı mamul, ürün sunan bir sektördür. Dolayısıyla pek çok sektörle ilişkisi olan bir sektör olup, özellikle inşaat sektörü ile ilişkisi olan sektörlerin başında gelmektedir.

Diğer metalik olmayan mineral ürünler imalatı sektörünün rekabet gücü üzerinde etkili olan faktörler şu şekilde tespit edilmiştir: Firmanın mevcut teknoloji düzeyi, yatırım seviyesi, öz sermayesi, çalışan vasıflı personelin mesleki sertifika sahipliği, nitelikli işgücü temini imkânı, yıllık Ar-Ge harcamaları, kapasite kullanım oranı, ürünleri test ettirme durumu, test laboratuvarlarının mevcudiyeti, enerji teminindeki sorunlar, personel performans değerlendirme sisteminin mevcudiyeti, satış tutarları, ihracat satış tutarları, destekleyici kurumların varlığı (ORAN, Sivil Meslek Kuruluşları, Sanayi Odası, Ticaret Odası, AKİB ve KOSGEB'in Varlığı).

Sektörün temel sorunları arasında, lojistik ve navlun sorunu, nakliye ücretlerinin yüksek olması, emek yoğun sektör olması dolayısıyla maliyetlerinin yüksek olması, nakliye ile ilgili desteklerin kesilmesi sektör için yeni teşviklere ihtiyaç duyulması, illerin coğrafi konumu, vasıflı ve vasıfsız eleman sorunu, yeterli düzeyde mamul üretim yapılamaması, iklim koşulları, iş makinesi yan sanayi veya makine servis hizmetlerinin yetersiz olması, işletme-

ye alma maliyetlerinin yüksek olması, sektöre girişin çok yüksek sermaye gerektirmesi, endüstriyel hammadde çalışmalarının yapılmaması, Ar-Ge'nin yetersiz olması ve Ar-Ge yapılabilecek imkânlar sınırlı olması, madencilik izni almada ciddi bürokratik sorunların bulunmasıdır.

Sektörün gelişmesi ve rekabette avantajlı hale gelebilmesi için geliştirilmesi gerekli unsurlar; lojistik maliyetlerin azaltılması, işletmelerin teknoloji düzeylerinin artırılması, sektörle ilgili yeni yatırım alanlarının belirlenmesi ve bu alanlara yatırım yapılması, işletmelerin öz sermayelerinin güçlendirilmesi, nitelikli işgücü temin imkânlarının artırılması, Ar-Ge ve inovasyon çalışmalarının artırılması, kapasite kullanım oranının artırılması, ürünlerin test edilmesi imkânlarının artırılması, enerji teminindeki sorunların giderilmesi, etkili bir insan kaynakları yönetimi sisteminin kurulması, yurtiçi ve yurtdışı satışların artırılması, çeşitli kurum ve kuruluşların desteklerinin sürdürülmesi olarak belirlenmiştir.

Sivas'ta doğaltaş sektörü öncelikli olarak kümelenme potansiyeli taşımaktadır. Kümelenme çalışmaları bu amaçla başlatılmıştır.

Metal cevherleri madenciliği konusunda sektörün bazı temel hammaddeleri üretiyor olması ve emek yoğun bir sektör olması nedeniyle iki temel özelliği vardır. Sektörün istihdam yaratma özelliği diğer sektörlerle orana daha yüksektir. Sektörde yatırımların geri dönüş süresinin uzun olması, ürünlerin üretiltikleri yerde işletilmesi gerekliliği, yüksek yatırım maliyetleri, ileri teknoloji gerekliliği sektörün önemli dezavantajlarıdır. Sektör-

Sivas'ta doğaltaş sektörü öncelikli olarak kümelenme potansiyeli taşımaktadır.

Kümelenme çalışmaları bu amaçla başlatılmıştır.

de 2010 yılındaki azalma hariç genel olarak üretimde yıllar itibarıyla artış söz konusudur. Metal cevheri madenciliği üretiminde son 6 yıl içerisinde ortalama olarak %13,11'lik bir artış olmuştur. Türkiye'de 2006-2012 yılları arasındaki ciro değişimi ise ortalama olarak %30,8'dir. Madencilik sektörünün en önemli sorunu; yer altından çıkarılan cevherlerin işleme tesisleri olmamasından dolayı satışın işlenmeden yapılması ve bu nedenle düşük kâr oranları ile çalışılmasıdır. Bu madenlerin işleme, zenginleştirme tesisleri Bölgeye kurularak bu sektörden elde edilen kazanç çok daha artırılabilir.

Daha çok Sivas'ın ön plana çıktığı metal cevherleri madenciliği sektöründe rekabet gücü üzerinde etkili olan faktörler şunlardır: Firmanın mevcut teknoloji düzeyi, kapasite kullanım oranı, ürünlerin testlerinin yaptırılması, kur riski, iç talepteki dalgalanma, makine

parkının kayıtlı değeri, hammadde üretiminin yeterliliği, hammadde tedarikinin yeterliliği, 2012 yılında stokların aktifler içindeki payı.

Bu kapsamda, işletmelerin teknoloji düzeylerinin artırılması, kapasite kullanım oranının artırılması, kur riskinin azaltılması, iç talepteki dalgalanmanın dengelenmesi, makine parkının geliştirilmesi, daha yüksek stok düzeylerinde çalışılmasının sağlanması ve lojistik maliyetlerinin azaltılması önemlidir.

Metal cevherleri madenciliği ve diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı konusunda bahse konu geliştirilmesi gereken alanlar ilgili öncelik altındaki tedbirler kapsamında değerlendirilecek olup, bu öncelik altında diğer tedbirlere yer verilmiştir.

Daha çok Sivas'ın ön plana çıktığı metal cevherleri madenciliği sektöründe rekabet gücü üzerinde etkili olan faktörler şunlardır: Firmanın mevcut teknoloji düzeyi, kapasite kullanım oranı, ürünlerin testlerinin yaptırılması, kur riski, iç talepteki dalgalanma, makine parkının kayıtlı değeri, hammadde üretiminin yeterliliği, hammadde tedarikinin yeterliliği, 2012 yılında stokların aktifler içindeki payı.

17.

Tablo: Geleneksel Sektörlerin (Tarım Hayvancılık ve Madencilik) Geliştirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Bölgedeki tarım işletmelerinin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması için işletmelerin optimum işletme büyüklüğüne ulaştırılması, modernizasyonu ve altyapılarının güçlendirilmesi sağlanacaktır.
2	Bölgede üretimde verimliliğin ve kalitenin yükseltilmesi, üretimde çeşitlenmenin sağlanması ve gen kaynaklarının korunması sağlanacaktır.
3	Tarımsal çevre, halk sağlığı, gıda kalitesi ve hijyeni, hayvan refahı, hayvan sağlığı, bitki sağlığı, atık yönetimi uygulamaları ve tarımda iyi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.
4	Bölgede kırsaldan/tarımdan ayrılan nüfus için ekonomik faaliyetler çeşitlendirilecektir.
5	Yerel ürünlerin coğrafi işaret kapsamına alınması, markalaştırılması ve ticarileştirilmesi sağlanacaktır.
6	Bölgede maden ürünlerini katma değeri yüksek ürünlere-mamul/yarı mamule -dönüştürmeye yönelik zenginleştirme ve işleme tesislerine dönük kapasite artırımı ve yatırım faaliyetleri geliştirilecektir.
7	Bölgede endüstriyel hammaddelerin değerlendirilmesine yönelik faaliyetler artırılabilecektir.
8	Bölgede maden arama faaliyetleri yaygınlaştırılacak, madencilik faaliyetlerinde yeni teknolojilerin kullanımı, Ar-Ge uygulamaları ve laboratuvar altyapısı geliştirilecektir.
9	Bölgede maden arama faaliyetleri yaygınlaştırılacak, madencilik faaliyetlerinde yeni teknolojilerin kullanımı, Ar-Ge uygulamaları ve laboratuvar altyapısı geliştirilecektir.

EKSEN2. SOSYAL KALKINMA

Bölge vizyonuna ulaşabilmek amacıyla “Sosyal Kalkınma” eksenini altında **Bölge ihtiyaçları doğrultusunda ulusal ve uluslararası politikalarla uyumlu 4 öncelik alanı ve bunlara bağlı tedbirler tanımlanmıştır.**

Yalnızca ekonomik göstergelerle açıklanması mümkün olmayan ve çok boyutlu bir süreç olan kalkınma politikaları, günümüzde sosyal politika alanının da temelini oluşturan insan odaklı kalkınma yaklaşımına doğru eksen kaydırmıştır. Bu durumda insanı merkeze alan ekonomik ve sosyal kalkınmayı bütünleştiren bir yaklaşım, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarının azaltılmasında etkili bir rol oynayabilmektedir. Toplumun her kesimine eğitim, sağlık, istihdam gibi alanlarda eşit fırsatlar sunan, cinsiyet dengesi ve diğer dezavantajlı grupları gözetken, yönetişimi güçlendiren politika yaklaşımları uluslararası politikaların olduğu kadar ulusal politikaların da ilgi alanı haline gelmiş, OKP’de de bu hususlara dikkat çekilmiştir.

Bu nedenle Bölge içinde olduğu kadar, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması amacıyla, yaşam kalitesinin yükseltilmesi, sağlık ve eğitimde erişilebilirliğin artırılması, cinsiyet dengeli olarak toplumun her kesiminin temel haklardan eşit derecede yararlanması, katılımcı kültürel ortamı güçlendirerek, kurumlar arası yönetişimin geliştirilmesi ve Bölgenin yaşam kalitesinin yükseltilmesi hedefiyle “Sosyal Kalkınma Eksenini”, Bölge Planının ana eksenlerinden birini oluşturmuştur.

Bölge vizyonuna ulaşabilmek amacıyla “Sosyal Kalkınma” eksenini altında Bölge ihtiyaçları doğrultusunda ulusal ve uluslararası politikalarla uyumlu 4 öncelik alanı ve bunlara bağlı tedbirler tanımlanmıştır (Tablo 18).

18.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksenî Öncelikler ve Tedbirler

SOSYAL KALKINMA EKSENİ		
Öncelik Alanı	Tedbir	
1 Beşeri, Sosyal Sermaye ve Kurumsal Kapasite ile Yönetişimin Geliştirilmesi	1.1.	Bölgedeki üniversiteler, STK'lar, özel sektör ve ilgili diğer kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliği seviyesi artırılacaktır.
	1.2.	Bölgedeki kurum ve kuruluşların ulusal ve uluslararası destek mekanizmalarından faydalanma düzeyi artırılacaktır.
	1.3.	Bölgedeki kurum ve kuruluşların yönetim ve idari kapasiteleri güçlendirilecek, Bölgede örgütlenme kültürünün il merkezlerinden ilçe merkezlerine yaygınlaşması sağlanacaktır.
	1.4.	Gençler ve kadınların sivil toplum faaliyetlerine katılım oranı artırılacak, katılımcı kültürel ortam geliştirilecektir.
	1.5.	Bölgedeki kurum ve kuruluşlar insan kaynakları, teknolojik imkânlardan faydalanma düzeyi ve kurumsal imaj bakımından geliştirilecektir.
	1.6.	Bölgede göçün azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
	1.7.	Bölgede sosyal sermayenin dönemsel olarak ölçülmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
	1.8.	Bölgede istihdam olanakları artırılacak ve kayıt dışı istihdamın nedenleri araştırılarak, kayıtlı istihdamı teşvik edici tedbirler alınacaktır.
	1.9.	Bölgede işgücü açığı kapatılacak, istihdamdan kopacak işgücü için gerekli önlemler alınacaktır.
	1.10.	Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin ve çalışanların sosyal güvence ve haklara yönelik bilinç seviyesi artırılacaktır.
2 Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi	2.1.	Sosyal alanda hizmet sunan kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon seviyesi geliştirilecek, sosyal alanda sağlanan yardımların tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde verilmesi sağlanacaktır.
	2.2.	Sosyal hizmetlerin geliştirilmesine yönelik bilgi, veri toplama ve analiz konusunda bilgi altyapısı güçlendirilecektir.
	2.3.	Dezavantajlı grupların da ihtiyaçlarını dikkate alan yenilikçi hizmet sunumu yöntemleri geliştirilecektir.
	2.4.	Dezavantajlı grupların sosyal uyum seviyeleri ve toplumsal hayata katılım düzeyleri artırılacak, tüm alanlarda, cinsiyet dengeli ve fırsat eşitliği temelli bir yaklaşım geliştirilecektir.
	2.5.	Sportif, kültürel ve sanatsal faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.
	2.6.	Bölgede yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacak, dezavantajlı grupları da dikkate alan bir yaklaşımla Bölgenin fiziksel, sosyal ve kültürel altyapısı geliştirilecektir.
	2.7.	İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmaları hakkında farkındalık düzeyi artırılacak, Bölgede halk sağlığı hizmetlerinin yanı sıra Bölgedeki çalışanlar için çalışma koşulları ve İş Sağlığı ve Güvenliği hizmetleri iyileştirilecektir.
3 Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi	3.1.	Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı güçlendirilecektir.
	3.2.	Eğitimin her kademesinde eğitim oranının artması sağlanacaktır.
	3.3.	Öğretmen, öğrenci ve aile işbirliğinin sağlanması ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması sağlanacak ve ailelerde her düzeyde eğitim bilincinin oluşturulması sağlanacaktır.
	3.4.	Beşeri sermaye için hayat boyu öğrenme sistemi altyapısı oluşturulması sağlanacaktır.
	3.5.	Mesleki eğitim yaygınlaştırılarak, Bölgede öne çıkan sektörlerle yönelik işgücü oluşması sağlanacaktır.
	3.6.	Bölgedeki üniversitelerin öğrenci ve öğretim elemanları tarafından tercih edilebilirliği artırılacak ve tanıtımı yapılacaktır.
	3.7.	Bölgede eğitim kalitesi öğrencilerin bilimsel araştırmalara ve girişimciliğe yönlendirilmesiyle artırılacak; yenilikçiliği ve araştırmayı benimseten bir yaklaşım uygulanacaktır.
	3.8.	Bölgede nitelikli eğitim yatırımlarının sayısı artırılacaktır.
	3.9.	Bölgedeki üniversitelerde yapılan uygulamaya dönük araştırma ve çalışmaların sayısı artırılacaktır.
4 Sağlık Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması ve Altyapısının Güçlendirilmesi	4.1.	Bölgede sağlık altyapısı (fiziki (uzman hekim, bina, cihaz vd.), bilgi altyapısı vb.) iyileştirilecek, Bölge içinden ve dışından sağlık hizmetine erişim artırılacaktır.
	4.2.	Bölgenin sağlık hizmetleri imkânları hedef bölgelerde tanıtılacak ve farkındalık yaratılacaktır.
	4.3.	Sağlık hizmetleri alanında yapılan araştırmalar artırılacak ve uygulamaya dönük stratejiler geliştirilecektir.
	4.4.	Hastaneler bazında uluslararası akreditasyon ve sertifikasyon sağlanması konusunda çalışmalar yürütülecektir.
	4.5.	Kamu ve özel sektör eliyle sağlık alanında yapılan yatırımlar artırılacaktır.
	4.6.	Sağlık personelinin niceliği artırılacak ve söz konusu personel hem teknik hem de iletişim becerilerini güçlendiren periyodik eğitimlerden geçirilecektir.

Öncelik 1. Beşeri, Sosyal Sermaye ve Kurumsal Kapasite ile Yönetişimin Geliştirilmesi

Bağımsız ve etkin bir sivil toplum, demokratik ülkelerde devletin daha etkin olmasını ve kontrol altında çalışmasını sağlayacak en önemli mekanizmadır. Bu nedenle, toplumsal ve siyasal yapının gelişmişliğin, sivil toplum devlet ilişkisiyle doğru orantılı olduğu kabul edilmektedir. Bölgede faaliyet gösteren STK'ların durumu incelendiğinde, Bölgede örgütlenme kültürünün yeterince gelişmediği, örgütlenmenin il merkezlerinde ve merkez ilçelerde yoğunlaştığı ve toplam dernek üye sayıları yıllar itibarıyla artış eğiliminde olmasına rağmen, kadın ve 26 yaş altı genç üye oranının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir.

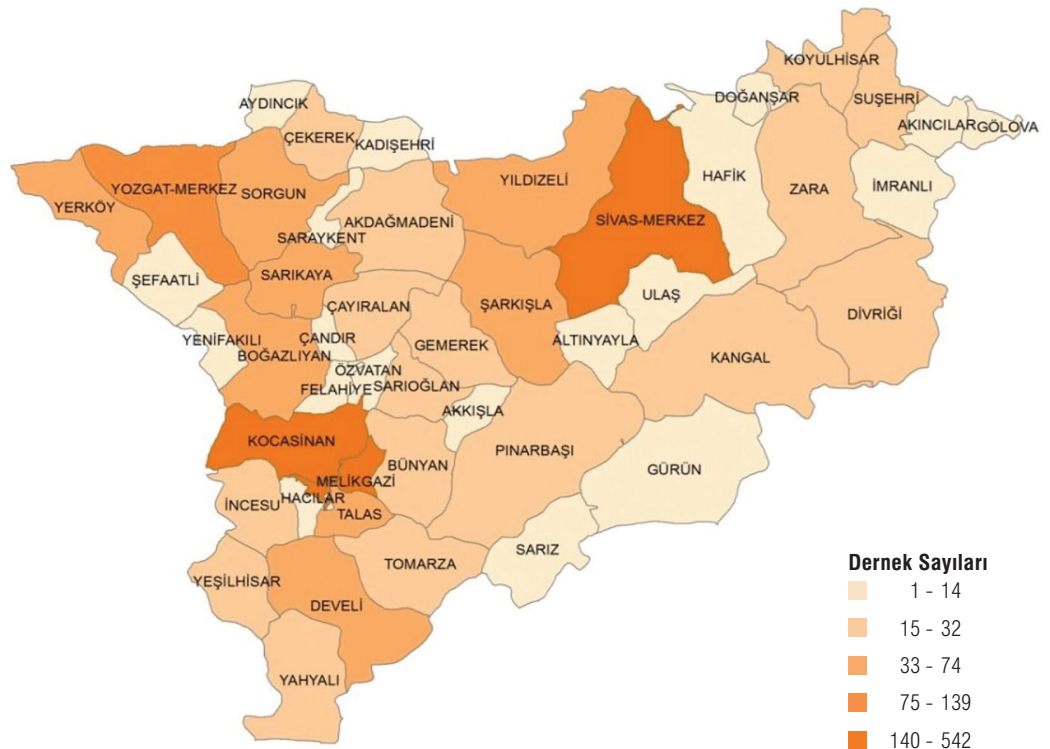
Ayrıca; kooperatif, birlik gibi örgütlü yapıların ilçelerde nitelik ve nicelik bakımından işlevsel

olmadıkları, STK gibi oluşumların ise çoğunlukla teşekkül etmediği, teşekkül edenlerin ise etki alanlarının zayıf olduğu görülmüştür. Bu bakımdan öngörülen öncelik alanının hedeflerinden biri Bölgede örgütlenme kültürünün geliştirilmesi ve dernekleşmenin toplumun tüm kesimlerinde katılımcı kültürel ortamın güçlendirilmesi amacıyla, il merkezlerinden ilçe merkezlerine yaygınlaştırılmasıdır (Şekil 16). Özellikle Sivas ve Yozgat önceliğinde Bölgede kadınların ve genç üyelerin sivil toplum faaliyetlerine katılım oranının artırılması önemlidir. Bölgede dernekler özellikle yönetim ve idari kapasiteleri açısından güçlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

Öte taraftan, Bölgenin kurumsal kapasite analizi değerlendirme sonuçlarına göre Bölgede insan kaynakları kapasitesi, proje uygulama ve hazırlama kapasitesi, teknolojik imkânların kullanımı, bölgesel kurumlarla ortak iş yapma

16.

Şekil: Bölgede Faal Derneklerin İlçelere Göre Dağılımı ((33) (34) (35))

Öncelik alanının hedeflerinden biri Bölgede örgütlenme kültürünün geliştirilmesi

ve dernekleşmenin toplumun tüm kesimlerinde katılımcı kültürel ortamın güçlendirilmesi amacıyla, il merkezlerinden ilçe merkezlerine yaygınlaştırılmasıdır.

kültürü ve işbirliği, kurumsal imaj/görünür-lük, arşiv sistemi ve kaynak bakımından geliştirmekle ihtiyaç duymaktadır.

Bölgede göç, Yozgat, Sivas ve Kayseri'nin kırsal kesimlerinde önemli bir sorundur. Yozgat ve Sivas 2000'li yıllardan beri göç vermekle birlikte, ülke genelinde en çok göç veren ilk yirmi il arasındadır. 2010-2011 yılı net göç hızları Yozgat'ta binde -11,5 ve Sivas'ta -24,8 değerlerini almıştır (1). TÜİK verilerine göre, 2012 yılında 453.211 olan Yozgat nüfusunun 2023 yılında 305.907'ye, 2012 yılında 623.535 olan Sivas nüfusunun ise 582.283'e düşmesi beklenmektedir (1). Göç dolayısıyla iki şehirde de genç nüfus azalmaktadır. TÜİK tarafından yapılan 2023 projeksiyonlarında, Sivas'ta ortanca yaş 2023 yılı için 35,5 olarak hesaplanırken, Yozgat'ta ise 41,6 olarak hesaplanmıştır. Göçü engelleyici tedbirler alınmadığı sürece bu illerde nüfus Türkiye ortalamasına göre hızlı bir biçimde yaşlanacaktır. Kayseri'de ise il/ilçe merkezleri son 5 yılda göç alırken, köy/belde merkezlerinde nüfus önemli ölçüde azalmıştır (%41,2) (1). Bu kapsamda göçün azaltılmasına ilişkin çalışmalar yapılacak ve yerel düzeyde göçe ilişkin istatistiki bilgilerin toplanmasını teminen bilgi sistemlerinin oluşturulması sağlanacaktır.

2011 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinin belirlenmesi amacıyla yapılan endeks çalışması sonuçlarına göre batıda yer alan bölgeler doğu ve güneydoğuda yer alan bölgelere göre sosyal sermaye açısından daha gelişmiştir. Bölge sosyal sermaye endeksinde göre 3. grupta yer almaktadır. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011 yılında yayımlanan bir çalışmaya göre, sosyal sermaye endeksi sıralamasında iller arasında Kayseri 27., Sivas 54., Yozgat ise 67. sıradadır (36) (37).

Göç bölgeler arası sosyal sermayenin taşınmasında da önemli unsurlardan biridir. Göçle ilintili istihdam ve işsizlik bir ülkenin ekonomisinin işleyişi hakkında fikir veren insanların refah düzeyi ile de doğrudan ilgili olan önemli iki göstergedir. Sosyal problemler de işsizlik neticesinde tetiklenmektedir. Türkiye'deki 27,3 milyon işgücünün, %90,8'i istihdam edilmiş olup, 2,5 milyon kişi ile %9,2'lik işsizlik oranı mevcuttur. 26 düzey2 bölgesi arasından işgücü bakımından 13. sırada bulunan Bölgede mevcut işgücü 852 bin kişi olup, 782 bin kişi istihdam edilmiştir. Bölgede işsizlik oranı %8,2 ile Türkiye ortalamasının altındadır. İşgücüne katılma oranında ise, Bölge %51,4 değeri ile Türkiye ortalamasının üzerinde bir değer olarak, düzey2 bölgeleri arasında 11. sırada yer almıştır. Son yıllarda, Bölgede işgücüne katılmada yükselen bir trend yakalanmış, Türkiye ortalaması geçilmiştir. Bu tablonun oluşmasına özellikle 2008-2012 yılları arasında yaşanan ekonomik krizin de etkileriyle güvenli liman olarak görülen tarım sektöründe oluşturulmuş olan 180 bin kişilik istihdam artışının sebep olduğu söylenebilir. Yozgat, işsizlik oranı en yüksek 21. ildir. 2010 yılı itibarıyla, Yozgat'ta istihdam oranı %40,9, işsizlik oranı %12,7 ve işgücüne katılma oranı %46,9 olarak gerçekleşmiş olup, her üç oranda da Bölgedeki diğer illere göre daha iyi performans sergilerken ülke ortalamasının gerisinde kalmaktadır (1).

Özellikle Sivas ve Yozgat'ın coğrafi konumları ve erişilebilirlik düzeyleri, sermaye birikiminin yetersizliği, ticaret pazarlarına uzaklığı, kamusal desteklerden ve yatırımlardan yeterince faydalanılamaması ve özel ve yerel girişimciliğin düşük olması gibi sebeplerle bir ölçüde tetiklenen işsizlik olgusu nedeniyle nitelikli ve çalışma çağındaki işgücü göre-

Yozgat ve Sivas 2000'li yıllardan beri göç vermekle birlikte, ülke genelinde en çok göç veren ilk yirmi il arasındadır.

TÜİK verilerine göre, 2012 yılında 453.211 olan Yozgat nüfusunun 2023 yılında 305.907'ye, 2012 yılında 623.535 olan Sivas nüfusunun ise 582.283'e düşmesi beklenmektedir.

Bu nedenle, göçün azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılması önemlidir.

Bölgede, işgücü piyasasının esnekliğinin artırılmasına

ve çalışanların kazanılmış haklarının korunarak, ekonomik ve sosyal hakları ile istihdam edilebilirliklerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

ce sanayileşmiş illere göç etmektedir. Bölge, üniversite mezunu istihdamı bakımından düzey2 bölgeleri arasında 10. sıradadır (1).

Genel olarak Kayseri’de aile şirketleri yaygındır. Erciyes Buluşmaları Türkiye 2023 Vizyonunda da Kayseri’de nitelikli işgücünün halen bir sorun olduğu vurgulanmıştır. Yozgat 2023 Kalkınma Çalıştayı sonuçlarına göre de sanayi, ticaret ve turizm oturumunda kalifiye eleman eksikliği ilk 5 sorun arasında görülmüştür.

Bölge toplam kayıt dışı istihdam sıralamasında düzey2 bölgeleri arasında 14. sırada gelmektedir. Detaylı olarak incelendiğinde kayıt dışı istihdamda 26 düzey2 bölgesi arasında tarımda ve hizmetler sektöründe 11., sanayide ise 19. sırada gelmektedir (11). Herhangi bir sosyal güvencesi olmadan çalışan nüfusun yoğun olduğu Bölgede ivedilikle önlemler alınması gerekmektedir. Özellikle Bölge sanayisinin kayıt dışı istihdam oluşturmalarının nedenlerinin araştırılması, Bölgeye özel çözümler üretilmesi

gerekmektedir. Bu bağlamda, sanayi, ticaret, turizm, tarım, inşaat, bilişim ve sağlık, tekstil ve hazır giyim, finans, madencilik gibi alanlarda Bölgede ihtiyaca dönük nitelikli işgücü önceliğinde hayat boyu eğitim programları temelinde işgücü açığı azaltılacak ve istihdam olanakları artırılarak, ulusal bir politika unsuru olarak kayıtlı istihdam teşvik edilecektir.

Ayrıca, Bölgede, işgücü piyasasının esnekliğinin artırılmasına ve çalışanların kazanılmış haklarının korunarak, ekonomik ve sosyal hakları ile istihdam edilebilirliklerinin geliştirilmesine yönelik uygulamalar yaygınlaştırılacaktır. Bununla birlikte, Bölgede dezavantajlı grupların (kadınlar, gençler, engelliler, uzun süreli işsizler) işgücüne katılım oranlarının ve istihdama katılımlarının teşvik edilerek, çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik uygulamaların yürütülmesi önemlidir. Bu çerçevede, plan çerçevesinde Ulusal İstihdam Stratejisinin (2014-2023) ve eylem planlarının bölgedeki uygulamaları sağlanacaktır.

19.

Tablo: Beşeri, Sosyal Sermaye ve Kurumsal Kapasite ile Yönetişimin Geliştirilmesi Önceliği-Tedbirler

1	Bölgedeki üniversiteler, STK’lar, özel sektör ve ilgili diğer kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliği seviyesi artırılabilecektir.
2	Bölgedeki kurum ve kuruluşların ulusal ve uluslararası destek mekanizmalardan faydalanma düzeyi artırılabilecektir.
3	Bölgedeki kurum ve kuruluşların yönetim ve idari kapasiteleri güçlendirilecek, Bölgede örgütlenme kültürünün il merkezlerinden ilçe merkezlerine yaygınlaşması sağlanacaktır.
4	Gençler ve kadınların sivil toplum faaliyetlerine katılım oranı artırılabilecek, katılımcı kültürel ortam geliştirilecektir.
5	Bölgedeki kurum ve kuruluşlar insan kaynakları, teknolojik imkânlardan faydalanma düzeyi ve kurumsal imaj bakımından geliştirilecektir.
6	Bölgede göçün azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.
7	Bölgede sosyal sermayenin dönemsel olarak ölçülmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
8	Bölgede istihdam olanakları artırılabilecek ve kayıt dışı istihdamın nedenleri araştırılarak, kayıtlı istihdamı teşvik edici tedbirler alınacaktır.
9	Bölgede işgücü açığı kapatılacak, istihdamdan kopacak işgücü için gerekli önlemler alınacaktır.
10	Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin ve çalışanların sosyal güvence ve haklara yönelik bilinç seviyesi artırılabilecektir.

Öncelik 2. Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi

Kırsal alanlarda OECD sınıflandırma sistemine göre, Bölge illeri arasında Sivas ve Yozgat, baskın kırsal alanlar, daha ileri bir ayrımla tamamen kırsal kategorisine girerken, Kayseri orta ya da önemli kırsal alanlar kategorisine girmektedir. Yozgat ve Sivas sosyal ve kentsel altyapı açısından hem Bölgede hem de ülke genelinde görece zayıf bir konumdadır. Kayseri'nin ise kırsal alanlarında durum benzerdir. Kayseri'yi tamamen kırsal kategorisine girmekten alıkoyan etmen, nüfusun, toplam il nüfusunun %75'inin yaşadığı merkez ilçeler olan Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinde yoğunlaşmasıdır. Bu durum, aslında Bölge illeri arasında en gelişmiş il olan Kayseri'nin merkez ilçeleri ile ard bölgeleri arasındaki gelişmişlik farkının fazla olduğunu göstermektedir. Kayseri'nin bazı ilçeleri Kalkınma Bakanlığı ve Bölge Plan hazırlık çalışmaları kapsamında yapılan sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi sıralamasında oldukça geri sıralardadır. Bölgede merkez ilçeler dışında ekonomi büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalı bir yapı sergilemekte; bu yapı, merkez ilçelerle diğer ilçeler arasında gelişmişlik farklarının artmasına neden olmaktadır.

BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen bölgesel çekim merkezleri arasında bulunduğu değerlendirilen Sivas'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasına yönelik politikaların, alt bölge veya kent bazında düzenlenecek programlar kapsamında yerel koşul ve ihtiyaçların dikkate alınarak belirlenip uygulamaya konulacağı belirtilmiştir. Ayrıca kentsel ve sınai alanın geliştirilmesi ise bir diğer öncelik alanı olarak bu kapsamda tanımlanmıştır. BGUS mekânsal

amaçlarında belirlenen Yapısal Dönüşüm İleleri içinde değerlendirildiği Yozgat'ın ise kentsel ve kırsal altyapının geliştirilmesine yönelik fiziki ve sosyal altyapı projeleri gerçekleştireceği ve ülke ortalamalarına yaklaşımlacağı belirtilmiştir.

Sosyal altyapı eksikliğiyle birlikte düzenlenen kültürel etkinlikler de Bölgede sınırlı sayıdadır. Bölgenin tek devlet tiyatrosu Sivas'tadır. Kayseri'de zaman zaman özel tiyatrolar turne kapsamında oyun sergilemesine rağmen, Bölge illerinde sergilenen oyun sayısı oldukça sınırlıdır. Yüz bin kişiye düşen sinema salon sayısı bakımındansa, Bölgedeki tüm iller Türkiye ortalamasının altındadır. Yozgat'ta ise bu durum daha da çarpıcıdır. Bölgede gerçekleştirilen konser organizasyonları da son derece yetersizdir. Tablo 20'de verilen müze ve öğren-yeri ziyaretçi sayılarından da anlaşılacağı üzere bu konuda zaten Türkiye'de çok önemli bir paya sahip olmayan Bölgede Yozgat daha da geri kalmaktadır.

Yozgat başta olmak üzere Bölge illerinde sosyal ve kültürel altyapının yetersizliği çeşitli çalıştaylarla da doğrulanmış olup, bu durum kırsal alanlarda daha da çarpıcıdır. Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması'na göre Yozgat sosyal performansına göre 60. sırada yer alırken Kayseri ve Sivas sırasıyla 13. ve 16. sıradadırlar. Sosyal performans kapsamında kültür/sanat kategorisi detayında inceleme yapılırsa Kayseri ve Sivas'ın 37. ve 36., Yozgat'ın ise 72. sıraya gerilediği görülecektir (3). Sivas'ta sosyal hayat diğer Bölge illerine göre bazı açılardan daha hareketli olmasına rağmen, altyapı bakımından geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Sos-

Sosyal altyapı eksikliğiyle birlikte düzenlenen kültürel etkinlikler de Bölgede sınırlı sayıdadır.

Bölgenin tek devlet tiyatrosu Sivas'tadır. Kayseri'de zaman zaman özel tiyatrolar turne kapsamında oyun sergilemesine rağmen, Bölge illerinde sergilenen oyun sayısı oldukça sınırlıdır.

20.

Tablo: Kültür ve Kültürel Altyapı Göstergeleri (38)

	Yıl	Kayseri	Sivas	Yozgat	TÜRKİYE	Bölge/TÜRKİYE (%)
Sinema salonu sayısı	2011	22	21	3	1.917	2,40
Yüz bin kişiye düşen sinema salonu sayısı	2011	1,75	3,35	0,64	2,57	-
Yüz bin kişiye düşen sinema salonu-il sıralaması	2011	44	7	65	-	-
Tiyatro salonu sayısı	2011	8	5	5	511	3,52
Orkestra, koro ve müzik topluluğu konser sayısı	2011	3	24	5	1.729	1,85
Gazete ve dergi tiraj yüzdesi (%) ³	2011	-	-	-	100	2,04
Yayımcı sayısı	2011	24	7	10	1.683	2,44
Yayınlanan kitap sayısı	2011	159	77	22	39.247	0,66
Halk kütüphanesi sayısı	2011	21	28	19	1.118	6,08
Müze ve öğrenyeri ziyaretçi sayısı	2012	95.240	85.357	9.891	28.781.308	0,66

Ortak kullanıma açık sosyal ve kültürel alanların artırılması, mevcut alanların altyapılarının geliştirilmesi yaşam kalitesinin zenginleştirilmesi açısından değer taşımaktadır.

yal yapının temel taşlarını oluşturan kültür, sanat, turizm ve spor alanlarında gelişimin sağlanması özellikle Yozgat ve Sivas önceliğinde olmak üzere Bölge illeri için son derece önemlidir. Bu nedenle “ortak kullanıma açık sosyal ve kültürel alanların artırılması, mevcut alanların altyapılarının geliştirilmesi” yaşam kalitesinin zenginleştirilmesi açısından değer taşımaktadır. Ayrıca, üniversite öğrencileri ve personeli için ihtiyaç doğrultusunda üniversite bünyesinde ve il ve ilçe merkezlerinde sosyo-kültürel altyapı iyileştirilecektir.

Ülkemizde dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardımlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), yerel yönetimler ve STK’lar tarafından sağlanmaktadır. Bölgede hali hazırda uygulamaları devam etmekle birlikte, özellikle mahalli idarelerin engelli, yaşlı, bakıma

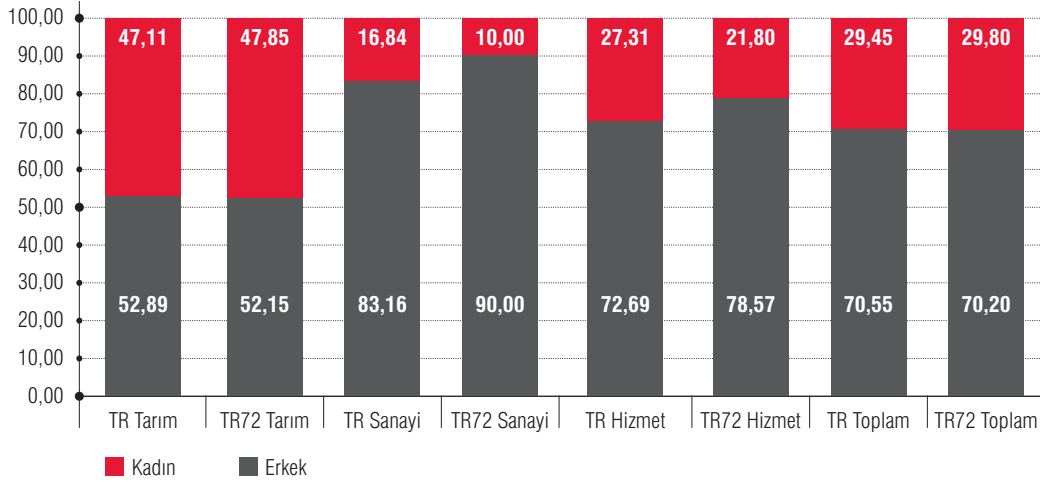
muhtaç, kadın ve çocukların ihtiyaçlarını dikkate alan yenilikçi hizmet sunumu yöntemleri geliştirmeleri sosyal kalkınmaya destek sağlayacaktır. Yardım dağıtan kuruluşlar arasında hali hazırda herhangi bir koordinasyon olmaması ve doğrudan ya da dolaylı olarak birden fazla kuruluşun aynı alana yönelmesi, arzu edilen etkiyi sağlamayı güçleştirmektedir. Bu nedenle yerel düzeyde sağlanan desteklerin ve politikaların yönlendirilmesinde bilgi ve veri toplama altyapısı ile analiz sürecinin geliştirilmesi önemli ölçüde yarar sağlayacaktır.

Öte taraftan, günümüzde geleneksel kalkınma yaklaşımlarından cinsiyet dengeli yaklaşımlara doğru yaşanan değişim, OKP’de de geliştirilmesi amaçlanan alanlardan biri olarak yerini bulmuştur. OKP’de “toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında, kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki rolünün

³ Tiraj yüzdesi bölgelerin Türkiye toplamı içindeki oranını vermektedir. Veri bölge bazlı olduğu için, il temelinde değer bulunmamaktadır.

17.

Şekil: Türkiye ve Bölge Ölçeğinde Temel İktisadi Faaliyet Kollarına Göre İstihdam Edilenlerin Cinsiyet Dağılımı, 2012 Yılı (1)

güçlendirilmesi, aile kurumunun korunarak statüsünün geliştirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin kuvvetlendirilmesi” amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, Bölgede çalışanların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, erkek ağırlığı göze çarpmaktadır. TÜİK (2012) verilerine göre Bölgede toplam çalışanların %29,80'i, 15-24 yaş arası istihdam edilenlerin %30,88'i, tarımda istihdam edilenlerin (15+ yaş) %47,90'ı, sanayide istihdam edilenlerin (15+ yaş) %10'u ve hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin (15+ yaş) %21,70'i bayandır. Kayseri, Sivas ve Yozgat İşgücü Piyasası Araştırmaları (2011) verilerine göre, erkek çalışanlar, çalışanların Kayseri'de %86,2'sini, Sivas'ta %85,5'ini, Yozgat'ta ise %89,1'ini oluşturmaktadır (1). Ayrıca, Bölgede tipik Anadolu özelliği olan kadının evde ev işleri ile meşgul olma sebebi ile çalışmaması yaygındır. Kadınlarda yükseköğretim mezunlarında bile ev işleri ile meşgul olmak işgücüne dâhil olmadaki en çok görülen nedendir. Bu durumda, Bölgede sanayi ve hizmet sektöründe ülke oranının altında pay alan kadınların işgücüne katılım oranlarının artırılmasına yönelik tedbirlere önem verilmesi gerekmektedir.

Bölgede halen Türkiye ortalamasının (%13) oldukça üzerinde olan ücretsiz aile işçiliği önemli bir pay almaktadır (%25). Ücretsiz aile işçiliğinin sektörel durumu irdelendiğinde, istihdam edilenlerin %93,85'i tarımda yer almaktadır. Ücretsiz aile işçilerinin cinsiyet bakımından dağılımında, çalışanların %73,85'inin kadın olduğu görülmektedir (1). Bu durumda, gelecek 10 yılda tarımdan hizmet ve sanayi sektörüne kaymayla birlikte göç olgusunu tetikleyen tarım sektöründe çözülmenin artmasının beklenmesi, kadınlar ve diğer dezavantajlı gruplar için Bölgede ilave tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir.

Bölgede tarımın geleneksel olarak küçük aile işletmeciliği şeklinde sürdürülmesi, profesyonelleşmiş ve uzmanlaşmış işletmelerin oransal olarak küçük bir pay alması, yukarıda ve ilgili bölümde değinildiği üzere, kırsal nüfusta gizli işsizlik unsuru olan ve en kırılgan gruplar olarak görülen kadınlar (Bölgede belde ve köylerde yaşayan nüfusun %50'sini oluşturmaktadır), çocuklar ile yaşlılar yanında kırsalın lokomotifleri olan gençlerin yaşam

Bölgede sanayi ve hizmet sektöründe ülke oranının altında pay alan kadınların

işgücüne katılım oranlarının artırılmasına yönelik tedbirlere önem verilmesi gerekmektedir.

Yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için

yaşanabilirliği hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözeterek mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının hayata geçirilmesi önemlidir.

koşullarının iyileştirilmesiyle bölge içi gelişmişlik farklarının ve sosyal içermenin azaltılması hedeflenmektedir.

Kayseri göç alan il konumundadır. Sivas ve Yozgat illerinde ise şehir merkezine göç son yıllarda oldukça azalmış olup, genelde bu şehirlerden büyük şehirlere göçler yaşanmaktadır. Göç eden nüfusun eğitim düzeyi ve mesleki becerileri geliştirilerek iş gücü piyasalarına katılımı kolaylaştırılmalı, kentsel altyapı ve hizmetler göç dinamiklerini dikkate alacak şekilde geliştirilmelidir.

Öte yandan yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği hedefleyen; fırsat eşitliğini ve hakkaniyeti gözeterek mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının hayata geçirilmesi önemlidir.

Tüm bu açıklamalar ışığında ve Bölgede nüfus, eğitimli işgücü varlığı, göç ve istihdam trendleri, Bölge illerinin yatırım çekme kapasitesi

ve gelişme vizyonları gibi unsurlar bir arada değerlendirildiğinde, kırsal alanlar ve önemli merkezlerde sosyal, kültürel ve kentsel altyapının geliştirilmesi, sosyal hayatın canlandırılması, temel sosyal hizmetlere erişimin artırılması, Bölgede yaşayan kadınlar, gençler ve diğer dezavantajlı grupların sosyal hayata katılım seviyelerinin yükseltilmesi ve her alanda fırsat eşitliğinin sağlanması bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması hedefinin başarılması açısından gereklidir.

İş kazası istatistikleri incelendiğinde Bölge illeri arasında en fazla iş kazası Kayseri'deyken (ülke genelinde 10. Sırada), meslek hastalığı sadece Sivas'ta istatistiklere yansımıştır (39). Kayseri başta olmak üzere Bölgede tarım, sanayi, hizmet sektörlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmaları hakkında farkındalık düzeyinin artırılması, Bölgede halk sağlığı hizmetlerinin yanı sıra Bölgedeki çalışanlar için çalışma koşulları ve İş Sağlığı Güvenliği hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik faaliyetler geliştirilmesi son derece önemlidir.

21.

Tablo: Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Sosyal alanda hizmet sunan kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon seviyesi geliştirilecek sosyal alanda sağlanan yardımların tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde verilmesi sağlanacaktır.
2	Sosyal hizmetlerin geliştirilmesine yönelik bilgi, veri toplama ve analiz konusunda bilgi altyapısı güçlendirilecektir.
3	Dezavantajlı grupların da ihtiyaçlarını dikkate alan yenilikçi hizmet sunumu yöntemleri geliştirilecektir.
4	Dezavantajlı grupların sosyal uyum seviyeleri ve toplumsal hayata katılım düzeyleri artırılacak, tüm alanlarda, cinsiyet dengeli ve fırsat eşitliği temelli bir yaklaşım geliştirilecektir.
5	Sportif, kültürel ve sanatsal faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.
6	Bölgede yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır, dezavantajlı grupları da dikkate alan bir yaklaşımla Bölgenin fiziksel, sosyal ve kültürel altyapısı geliştirilecektir.
7	İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmaları hakkında farkındalık düzeyi artırılacak, Bölgede halk sağlığı hizmetlerinin yanı sıra Bölgedeki çalışanlar için çalışma koşulları ve İş Sağlığı ve Güvenliği hizmetleri iyileştirilecektir.

Öncelik 3. Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi

Türkiye’de okuryazarlık oranı ilköğretimin zorunlu hale gelmesiyle son 10 yılda hızlı bir artış göstermiş, 2012 yılında ortalama %90,81 seviyelerine yükselmiştir. Bölge ise aynı dönemde gelişme gösterse de %88,01’lik oran ile ülke ortalamasının gerisinde kalmıştır. Bölgedeki genel gelişme, ilçelere aynı oranda yansıyamamış, özellikle Sivas’ta, Sivas merkez ilçe dışındaki ilçelerde okuryazarlık oranları geride kalmıştır. Bölgede okuryazarlık oranı düşük olan; Kayseri ilinden Felahiye, Özvatan ve Sarız ilçeleri, Sivas ilinden Akıncılar, Doğanşar, Gölova, İmranlı, Koyulhisar ve Zara ilçeleri, Yozgat ilinden ise Çandır ilçesinde okuryazarlık programları açılması ve halkın bilinçlendirilmesi önemlidir. Okul öncesi eğitimde de durum benzer olup, Bölge illerinde, okullaşma oranları sadece Yozgat ilinde Türkiye genel ortalamasının üzerinde iken, Sivas ve Kayseri illerinde düşük seviyelerde görülmektedir (40). Bölgede okul öncesi net okullaşma oranı artırılmaya ihtiyaç duymakla birlikte, ailelerin okul öncesi eğitime verdiği önemin artırılması gerekmektedir.

İlköğretim okullaşma oranlarında, Türkiye son yıllarda yapılan politikalar ile büyük bir başarı yakalamıştır. 2011/2012 eğitim-öğretim yılı verilerine göre, Türkiye ortalamada %98,67 oranına ulaşmıştır. Aynı başarıdan Bölgenin tüm illeri için söz etmek mümkün değildir. Kayseri ilinde, 2007/2008 yılında yüksek olan bu oranda (%99,57), 2011/2012 yılında düşüş görülmüştür. Sivas ilinde ise gösterilen gelişme Türkiye ortalamasını son yıllarda geçmiştir. Yozgat ilinde ise, son 5 yıllık dönemde ilköğretim okullaşma oranı her ne kadar gelişme eğrisi gösterse de Türkiye ortalamasının bir hayli altında seyretmiştir (40).

İlköğretimde derslik başına düşen öğrenci mevcudu ilçelere göre incelendiğinde; özellikle merkez ilçeler olan Kocasinan, Melikgazi, Talas, Sivas Merkez’de derslik başına düşen öğrenci mevcudunun yoğun olduğu görülmektedir. Alınan göçle birlikte düşünüldüğünde, Melikgazi, Talas ve Kocasinan ilçeleri için ilköğretim yaşı nüfusun projeksiyonu yapılarak, derslik ihtiyaç analizi yapılması önemlidir.

Öğretmen başına düşen öğrenci mevcudu 2011/2012 Öğretim Yılı için Türkiye’de ortalama 20 öğrencidir. Bölgede bu ortalama 18 iken Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinde sırasıyla 19, 17 ve 17 öğrencidir (41). İlçeler bazında bu değer incelendiğinde; Kayseri ilinden Kocasinan, Melikgazi, Talas ve Pınarbaşı ilçeleri, Sivas ilinden Altınyayla ilçesi ve Yozgat ilinden Aydıncık, Kadışehri, Akdağmadeni ve Sarıkaya ilçelerinde öğretmen başına düşen öğrenci mevcudunun diğer ilçelere göre yüksek olduğu görülmektedir.

Son 5 yılda Türkiye’de okullaşma oranları %10’a yakın artarak %67 değerlerine ulaşmıştır (40). Bölgede Yozgat ili ilköğretimde olduğu gibi Türkiye ortalamasının bir hayli altında değerler almaktadır. Bu sebeple, özellikle Yozgat ilinde ailelerin eğitim konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bölgede genel olarak kız öğrencilerde okullaşma oranı daha yüksek gözükmemektedir. Özellikle Türkiye’nin doğu illerinde görülen kız öğrencilerin okullaşma oranlarındaki düşüklük Bölgede gözlenmemektedir. Bölgede ortaöğretim eğitiminde cinsiyet eşitsizliğinin olmadığı söylenebilir.

Ortaöğretimde Bölgenin derslik başına ortalama 27 öğrenci ile Türkiye ortalaması olan derslik başına 31 öğrenciden iyi durumda

Türkiye’de okuryazarlık oranı ilköğretimin zorunlu hale gelmesiyle son 10 yılda hızlı bir artış göstermiş, 2012 yılında ortalama **%90,81** seviyelerine yükselmiştir. **Bölge ise aynı dönemde gelişme gösterse de %88,01’lik oran ile ülke ortalamasının gerisinde kalmıştır.**

22 yaş üstü nüfus
için fakülte veya üzeri
mezunların oranı
Türkiye'de ortalama
%13,26'dır.
İçinde 6
üniversiteyi
barındıran Bölge
%11,59
ortalama
ile Türkiye
ortalamasının
altında kalarak
düzey2 bölgeleri
arasında
13.
sıradadır.

olduğu görülmektedir. Aynı ortalama Kayseri için 29, Sivas için 28 ve Yozgat için 22'dir. Ancak ilçeler bazında; Melikgazi ilçesinde 37, Sivas Merkez ilçesinde 36, Yerköy ilçesinde 35 ve Talas ilçesinde 30 öğrenci ile dersliklerde öğrenci yoğunluğu olduğu görülmektedir (41). Özellikle Melikgazi, Sivas Merkez ve Yerköy ilçelerinde bu anlamda yapılacak analizler ile derslik ihtiyaçları belirlenmeli ve altyapı iyileştirilmelidir.

Ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısında Türkiye ortalaması 16'dır. Bölgenin ortalaması 15 öğrenci olup, Türkiye ortalamasından daha iyi bir durumda olduğu söylenebilir. Aynı ortalama Kayseri ve Yozgat illerinde 15, Sivas ilinde 16 öğrencidir (40). İlçeler incelendiğinde Kadışehri, Yıldızeli, Altınyayla, İmranlı ve Sarız ilçeleri öğretmen başına öğrenci yoğunluğu yaşamaktadır. Kadışehri ve Altınyayla ilçeleri hem ilköğretimde hem de ortaöğretimde aynı yoğunluğu yaşamaktadır.

Türkiye'de eğitimde başarıdaki ana ölçüt kriterlerinden, Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) 2010 yılı sonuçlarına göre Bölge illeri arasında Yozgat ilinde başarı sırası oldukça düşüktür (42). Yozgat 2023 Çalıştay sonuçlarında da ortaya çıkan bu sorun için ilde çözüm üretilmesi gerekmektedir.

Bölgede Kayseri ili toplam okul ve öğrenci sayısı ile ortaöğretimde mesleki eğitimde ağırlık sahibidir. Sivas ilinde okul sayısı Yozgat iline göre az olsa da öğrenci sayısı fazladır. Yozgat ili özellikle okul başına düşen öğrenci azlığı ile dikkat çekerken, ilde mesleki eğitimin öneminin vurgulanması ve öğrencilerin yönlendirilmesi önemlidir.

22 yaş üstü nüfus için fakülte veya üzeri mezunların oranı Türkiye'de ortalama %13,26'dır. İçinde 6 üniversiteyi barındıran Bölge %11,59 ortalama ile Türkiye ortalamasının altında kalarak düzey2 bölgeleri arasında 13. sıradadır. Kayseri ili %12,98 ortalama ile 81 il içinde 14. sırada, Sivas ili %11,38 oran ile 36. sırada ve Yozgat illi %7,99 oranı ile 76. sırada yer almıştır (1).

Yozgat şehrinde üniversite görece yeni bir kurum olduğu için, özellikle beyin göçü sebebi ile üniversite mezun sayısında bir hayli geride olan şehirde zaman içinde üniversite mezunu sayısında yükseliş beklenmektedir. Bölgede üniversite mezunu oranının düşük olmasının sebeplerinden biri de, sanayisi gelişmiş bir şehir olan Kayseri'nin bile üniversite mezunlarını cezbeden bir ekonomik yapıya sahip olmamasıdır. Özellikle İstanbul, Ankara gibi şehirlerin maaş skalalarının Bölgede yakalanamaması da nitelikli işgücünün göçmesine sebep olmaktadır. Türkiye'de her 7 öğretim elemanından 1'i profesör unvanına sahipken, bu oran Bozok Üniversitesi'nde 36'da 1, Cumhuriyet Üniversitesi'nde 9'da 1, Erciyes Üniversitesi'nde 6'da 1, Melikşah Üniversitesi'nde 17'de 1, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi'nde 10'da 1 ve Abdullah Gül Üniversitesi'nde 7'de 1 şeklindedir (43). Özellikle Bozok Üniversitesi'nde profesör sayısının az olması öğrencileri cezbetme yönünden bir dezavantaj olarak ortaya çıkmaktadır.

Bölgede hali hazırda uygulanan ve önümüzdeki dönemde uygulaması planlanan büyük projelerin Bölgenin işgücü piyasası üzerine olumlu etkilerde bulunması beklenmektedir. Bu çerçevede, Kayseri'de uygulanan Erciyes Master Pla-

ni, Sivas'ta hazırlanan Yıldızdağı Master Planı, Kalkın Balıklı Kaplıca tesisi, Kayaş- Elmadağ-Kırıkkale-Yerköy-Yozgat-Sivas, Sivas-Erzincan-Erzurum-Kars Hattı ve Yerköy-Kayseri hızlı tren hatları, Sivas-Merkez 2. OSB altyapı inşaatı, 2012 yılında uygulaması tamamlanmış, Sivas-Erzincan Kalkınma Projesi, Bölgede uygulaması devam eden kamu yatırımları programına girmiş sulama projeleri, hayvancılığın Bölgedeki gelişimi ve uygulanan IPARD programı ile diğer büyük çaplı projeler dikkate alındığında, Bölgenin nitelikli ve niteliksiz işgücü ihtiyacının önümüzdeki dönemde önemli ölçüde artacağı dikkate alınmalıdır. Bölgede işgücü ihtiyacı duyulan mesleklerde mesleki eğitim kursları açılması ve işgücü piyasasının talep ettiği nitelik ve becerilere yönelik eğitim sağlanması, İş ve Meslek Danışmanlığı faaliyetleri ile işsizler ve öğrencilerin işgücü piyasasının eleman ihtiyacı duyduğu mesleklere yönlendirilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

OKP'de "Eğitim sisteminde, bireylerin kişilik ve kabiliyetlerini geliştiren, hayat boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde işgücü piyasasıyla uyumunu güçlendiren, fırsat eşitliğine dayalı, kalite odaklı dönüşüm sürdürülmesi bir politika alanı olarak belirlenmiştir". Bölgede beşeri sermayenin güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Çalışan ve çalışmayan kesimin hayat boyu öğrenme sistemlerine erişimlerinin ve kurs sayısının artırılması gerekmektedir. Bölgede özellikle Erciyes Üniversitesi'nde farklı diller için bölümler bulunmasına karşı, ikinci öğretimde dil bölümü bulunmamaktadır. Bölgede dil kursu da sınırlı sayıdadır. Halk eğitim merkezleri genel olarak işgücüne yönelik olsa da çalışan insanların yönetim ve iletişim becerilerini artırmaya yönelik eğitim kurumu sınırlı sayıdadır. Ulusal politikaların bir unsuru olarak Bölgede öğrenme sistemi alt yapısı oluşturulması sağlanacaktır.

Bölgede işgücü ihtiyacı duyulan mesleklerde mesleki eğitim kursları açılması ve işgücü piyasasının talep ettiği nitelik ve becerilere yönelik eğitim sağlanması, İş ve Meslek Danışmanlığı faaliyetleri ile işsizler ve öğrencilerin işgücü piyasasının eleman ihtiyacı duyduğu mesleklere yönlendirilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

22.

Tablo: Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı güçlendirilecektir.
2	Eğitimin her kademesinde eğitim oranının artması sağlanacaktır.
3	Öğretmen, öğrenci ve aile işbirliğinin sağlanması ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması sağlanacak ve ailelerde her düzeyde eğitim bilincinin oluşturulması sağlanacaktır.
4	Beşeri sermaye için hayat boyu öğrenme sistemi altyapısı oluşturulması sağlanacaktır.
5	Mesleki eğitim yaygınlaştırılarak, Bölgede öne çıkan sektörlerle yönelik işgücü oluşması sağlanacaktır.
6	Bölgedeki üniversitelerin öğrenci ve öğretim elemanları tarafından tercih edilebilirliği artırılabilecek ve tanıtımı yapılacaktır.
7	Bölgede eğitim kalitesi öğrencilerin bilimsel araştırmalara ve girişimciliğe yönlendirilmesiyle artırılabilecek; yenilikçiliği ve araştırmayı benimseten bir yaklaşım uygulanacaktır.
8	Bölgede nitelikli eğitim yatırımlarının sayısı artırılabilecektir.
9	Bölgede eğitim kalitesini yükseltecek, uygulamaya dönük araştırma ve çalışmalar yapılacaktır.

Bölgede 10 bin kişi başına düşen uzman hekim sayısında Talas, Yozgat Merkez, Kocasinan ve Sivas Merkez ilçeleri öne çıkarken, **18 ilçede uzman hekim olmaması 47 ilçesi bulunan Bölgede sağlık hizmetlerinin dengeli dağılımı olmadığını göstermektedir.**

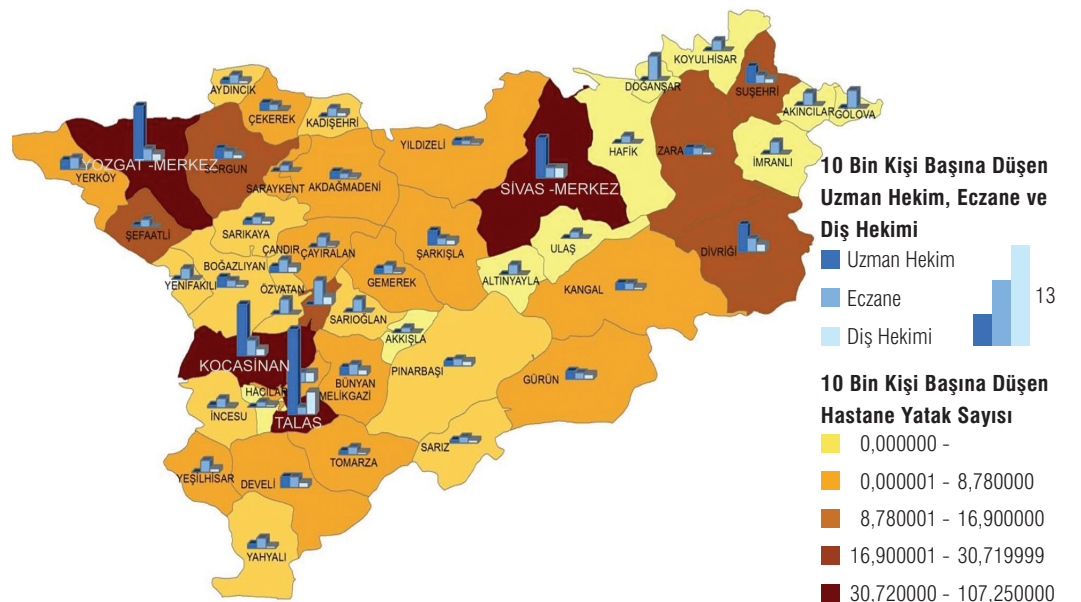
Öncelik 4. Sağlık Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması ve Altyapısının Güçlendirilmesi

Bölgede 100 bin kişi başına düşen hastane yatak sayısı verilerinde Kayseri ve Sivas illeri Türkiye ortalamasının üstünde bir değer alırken, Yozgat ortalamasının altında kalmaktadır. Ancak, OECD ülkelerinin 2010 ortalaması, yüz bin kişiye 490 yataktır (44). Buna göre hem Türkiye hem de Bölge ortalaması OECD ortalamasının altındadır. Altyapı olarak 3 şehirde de sağlık hizmetleri merkezlerde yoğunlaşmış olup, merkez dışı ilçelerin 10 tanesinde yataklı hasta kabul edilmemektedir. Bu ilçeler; Sivas ilinden Altunyayla, Ulaş, Hafik, Doğanşar, Koyulhisar, Akıncılar, Gölova ve İmranlı, Kayseri ilinden ise Hacılar ve Akkışla ilçeleridir. Özellikle Sivas ilinde bulunan 17 ilçeden 8'inde hasta kabul eden bir sağlık kuruluşu bulunmamaktadır. Yozgat ili hastane yatak sayısında ilçe bazında görece daha dengeli bir dağılıma sahip olsa da, Türkiye ortalamasını yakalaması için gerekli yatırımların yapılması gerekmektedir. Genel olarak kırsal alanda sağlık hizmetlerine erişimin güçlendirilmesi önemlidir.

Ayrıca, Yozgat'ta sağlık hizmetlerindeki yetersizlikler ve çevre illere bağımlılığın devam etmesi Yozgat 2023 Çalıştayın Sosyal Kalkınma oturumunda ilk 5 sorun arasında tespit edilmiştir. Kayseri merkez ilçeleri göç almaktadır ve doğacak ihtiyaca paralel, altyapının geliştirilmesine devam edilmesi önem arz etmekteyken, BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen bölgesel çekim merkezleri kapsamında değerlendirilen Sivas ve diğer bölgesel çekim merkezleri olarak değerlendirilen alanlar göçün yönlendirileceği alanlar olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, Sivas'ta da altyapının geliştirilmeye devam edilmesi önem taşımaktadır. Sivas ve Yozgat'ta birer özel hastane bulunmaktadır. Bölgede 10 bin kişi başına düşen uzman hekim sayısında Talas, Yozgat Merkez, Kocasinan ve Sivas Merkez ilçeleri öne çıkarken, 18 ilçede uzman hekim olmaması 47 ilçesi bulunan Bölgede sağlık hizmetlerinin dengeli dağılımı olmadığını göstermektedir. Kayseri ilinden Akkışla, Felahiye, Hacılar, Özvatan, Saroğlu ve Yeşilhisar, Sivas ilinden Akıncılar, Altunyayla, Doğanşar, Gölova, Hafik, İmranlı, Koyulhisar ve Ulaş, Yozgat ilinden de Çayıralan, Kadışehri,

18.

Şekil: İlçeler 10 Bin Kişi Başına Düşen Hastane Yatak, Uzman Hekim, Eczane ve Diş Hekimi Sayıları (46) (47) (50)

Saraykent ve Yenifakılı ilçelerinde uzman hekim bulunmamaktadır (45) (46) (47). Bu bakımdan ihtiyaç analizi dâhilinde uzman hekim sayısının artırılması önemlidir. Yozgat ili hastane yatak sayısı gerekli çalışmalar ile artırılarak Türkiye ortalaması yakalanabilecektir. Yozgat ilinde sağlık kampüsü ve bölge hastanesi ile özel hastane yatırımları teşvik edilecek, nitelikli sağlık personeli korunacak, ilçelerde personel açığı azaltılacaktır. Mevcut hastanelerde makine, teçhizat ve teknik altyapı yetersizliği azaltılacaktır.

Kayseri’de sağlık önemli bir sektördür ve gelişmeye devam etmektedir. Bu açıdan Kayseri ili bulunduğu Bölgede bir sağlık merkezidir. Hatta Bölgede gurbetçi sayısının yüksek olmasının da etkisiyle ildeki pek çok özel hastanenin yurtdışındaki bazı sigorta şirketleriyle anlaşmaları vardır. Kayseri, yurtdışı hasta kabul birimi olan kamu hastanesinin bulunduğu Türkiye’deki 18 ilden biridir (48). Ancak, Kayseri’nin sağlık hizmetleri imkânları hedef bölgelerde bilinmemektedir, farkındalık yaratılmamıştır. Kayseri’de iyi finanse edilmiş hastaneler bulunmasına rağmen, sağlık turizmi endüstrisine açıkça sahip çıkan ve yöneten bir kurum ve stratejisi bulunmamaktadır. Kayseri’nin bazı uzmanlık alanlarında avantajları bulunmakla birlikte, bazı uzmanlıklarda da Kayseri zayıf kalmaktadır. Kayseri’nin yurtdı-

şından gelen hastalara etkin bir hizmet vermek adına altyapı eksiklikleri söz konusudur (oteller, aktarmasız uçuşlar, yabancı dil bilen (çok dilli) çalışanlar vs.). Kayseri sağlık sektörü açısından bir çekim merkezi halini almıştır. Kayseri’de bu potansiyelin daha fazla değerlendirilebilmesi için ildeki hastanelerin bazı uluslararası sertifikalara sahip olması faydalı olacaktır. Örneğin, Kayseri’de JCI akreditasyonu olan hastane bulunmamaktadır. Ayrıca Kayseri ili için sektöre yönelik bir portal oluşturulması, bu portal aracılığı ile tanıtım ve rehberlik faaliyetlerinin yapılması önemli konulardan biridir (49).

Sivas ve Yozgat’ta bulunan termal turizm potansiyeli ve Bahıklı kaplıca gibi alternatif tedavi imkânlarının tanıtımı ve hizmet için gerekli altyapının geliştirilmesi Bölge ekonomisine olumlu katkı sağlayacaktır. Serbest tıp fakültelerinin kurulumu da sağlık turizmi alanında potansiyel taşıyan Bölge için önemlidir. Bu nedenle Bölge sağlık imkânları konusunda farkındalık yaratılması ve Bölgeye kazandırılması önem taşımaktadır.

Bölgede alınan tedbirlerle sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve altyapının güçlendirilmesi yoluyla sosyal kalkınmaya katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Kayseri, yurtdışı hasta kabul birimi olan kamu hastanesinin bulunduğu Türkiye’deki

18

ilden biridir.

Ancak, Kayseri’nin sağlık hizmetleri imkânları hedef bölgelerde bilinmemektedir, farkındalık yaratılmamıştır.

23.

Tablo: Sağlık Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması ve Altyapısının Güçlendirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Bölgede sağlık altyapısı (fiziki (uzman hekim, bina, cihaz vd.), bilgi altyapısı vb.) iyileştirilecek. Bölge içinden ve dışından sağlık hizmetine erişim artırılabilecektir.
2	Bölgenin sağlık hizmetleri imkânları hedef Bölgelerde tanıtılacak ve farkındalık yaratılacaktır.
3	Sağlık hizmetleri alanında yapılan araştırmalar artırılacak ve uygulamaya dönük stratejiler geliştirilecektir.
4	Hastaneler bazında uluslararası akreditasyon ve sertifikasyon sağlanması konusunda çalışmalar yürütülecektir.
5	Kamu ve özel sektör eliyle sağlık alanında yapılan yatırımlar artırılacaktır.
6	Sağlık personelinin niceliği artırılabilecek ve söz konusu personel hem teknik hem de iletişim becerilerini güçlendiren periyodik eğitimlerden geçirilecektir.

EKSEN3. SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE ENERJİ

Son zamanlarda yaşanan ekonomik ve mali gelişmeler, iklim değişikliği gibi global ve ulusal ölçekte politikaları etkileyen çevresel sorunlar **yeşil büyüme, yeşil ekonomi gibi kavramların gelişmesine yol açmış, global ve ulusal ölçekte politikaların etkilenmesine sebep olmuştur.**

Son dönemlerde global ve ulusal ölçekte tüm alanlara yatay bir politika aracı olarak entegre edilen çevre uygulamaları, sürdürülebilir kalkınmanın da vazgeçilmez bir unsurudur. Çevre ile sosyo-ekonomik gelişme arasında bağlantısı kurulmamış bir kalkınma stratejisi, bugün için ihtiyaçları karşılama da, gelecek nesillerin sürdürülebilir bir çevre hakkını tehlikeye atmaktadır. Son zamanlarda yaşanan ekonomik ve mali gelişmeler, iklim değişikliği gibi global ve ulusal ölçekte politikaları etkileyen çevresel sorunlar yeşil büyüme, yeşil ekonomi gibi kavramların gelişmesine yol açmış ve global ve ulusal ölçekte politikaların etkilenmesine sebep olmuştur. Bu nedenle, sürdürülebilirlik temelinde çevre, Bölgede gelecek 10 yıllık bir dönemde geliştirilmesi gerekli bir alan olarak Bölge Planının da temel eksenlerinden birini teşkil etmiştir.

Enerji ise artan nüfus ve refah seviyesi ve ekonomik kalkınma sonucu, gelişen teknoloji ve üretim tekniklerine paralel olarak gerek tüke-

timi ve gerekse içinde bulunduğumuz coğrafi alanda ve ülkemizde önemi giderek artan stratejik bir alan olarak önemini korumaktadır. Tüm sektörlerle ilişkisi nedeniyle yatay bir politika alanı olan enerji konusunda yüksek oranda dışa bağımlı olan ülkemiz için enerji verimliliği uygulamaları ve yerel kaynakların kullanımı daha da önem kazanmaktadır. Enerji kaynakları ve enerji kullanımıyla ilgili ulusal enerji politikalarının Bölge ölçeğindeki yansımaları çevre ve enerji ilişkisi nedeniyle Bölgedeki öncelikler temelinde aynı eksenle değerlendirilmiştir. OKP'de de sürdürülebilir çevre uygulamaları ve enerji konusu, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, yenilenebilir ve yerli enerji kaynaklarının kullanımına vurgu yapılarak ele alınmıştır.

Bölge vizyonuna ulaşabilmek amacıyla "Sürdürülebilir Çevre ve Enerji" ekseninde Bölge ihtiyaçları doğrultusunda ulusal ve uluslararası politikalarla uyumlu 6 öncelik alanı ve bunlara bağlı tedbirler tanımlanmıştır.

24.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Öncelik Alanları ve Tedbirler

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE ENERJİ EKSENİ		
Öncelik Alanı	Tedbir	
1 Bölgede Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve İklim Değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması	1.1.	Yerel ve bölgesel düzeyde hava kirliliği ve iklim değişikliğiyle mücadele ile iklim değişikliğine uyum sağlanmasına ilişkin kamu, özel sektör, STK, meslek kuruluşları önceliğinde tüm düzeylerde farkındalık artırılacaktır.
	1.2.	Yerel ve bölgesel kilit paydaşlar arasında iklim değişikliği ve hava kirliliği konusunda işbirliği mekanizmaları geliştirilecek ve aralarındaki koordinasyon güçlendirilecektir.
	1.3.	Başta imalat sanayi, tarım, enerji, ulaşım olmak üzere, ilgili tüm alanlarda düşük sera gazı emisyonlu teknolojilere yönelik Ar-Ge ve teknoloji transferi uygulamaları ve altyapı geliştirilecektir.
	1.4.	Bölgede iklim değişikliği ve hava kirliliğinin etkilerinin azaltılması konusunda araştırmalar yapılacaktır.
	1.5.	Çevre dostu ulaşım ve ulaşım alternatiflerine yönelik farkındalık artırılacaktır.
	1.6.	Hava kalitesini olumsuz etkileyen parametreleri üreten etmenlere ilişkin denetim faaliyetleri güçlendirilecektir.
	1.7.	Toplu taşıma araçlarında, binalarda, ilgili sektör ve alanlarda emisyon salım oranı daha düşük alternatif yakıt kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
2 Su Kaynaklarının Yönetimi ve Verimli Kullanılması	2.1.	Düzye2 bölgeleri arasında havza temelli su ve çevre yönetimi uygulamaları geliştirilecektir.
	2.2.	Su kaynaklarının havza bazlı yönetimine yönelik bilgi altyapısı iyileştirilecek, coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
	2.3.	Su kaynaklarının kontrollü ve verimli kullanımı konusunda bilinç seviyesi artırılacak ve tarım ve sanayi önceliğinde altyapı geliştirilecektir.
3 Su Kaynakları Kirlilik Yükünün Azaltılması ve Çevresel Altyapının Kent ve Kırsalda Geliştirilmesi	3.1.	Bölgede yeşil alan oranı artırılacaktır.
	3.2.	Erozyonu önlemeye yönelik farkındalık artırılacak ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.
	3.3.	Bölgede kırsal yerleşim birimlerinde (köy ve bağlısı) ve kent merkezlerinde kanalizasyon sistemleri altyapısı iyileştirilecektir.
	3.4.	Bölgede önemli kent merkezleri ve ilçelerinde içme suyu ve atıksu artma altyapısı iyileştirilecektir.
	3.5.	Bölgede çevreye duyarlı planlı kentsel gelişme uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
	3.6.	Su kaynaklarının kontrollü kullanımı ve kirlenmesi konusunda sanayi ve tarım alanında faaliyet gösterenler önceliğinde tüm paydaşların farkındalık ve uygulama düzeyi artırılacaktır.
	3.7.	Su kaynaklarının kontrollü kullanımı ve kirlenmesini önlemeye yönelik izleme sisteminin etkinliği artırılacak, bilgi altyapısı iyileştirilecektir.
4 Temiz Üretim ve Çevresel Atık Yönetimi Uygulamalarının Yaygınlaştırılması	4.1.	Bölgede katı atık hizmeti geliştirilecek ve katı atık kaynaklı çevre kirliliği azaltılacaktır.
	4.2.	Bölgeye özel atık yönetimi stratejisi geliştirilecek ve belediyeler ve OSB, KSS gibi sanayi odaklarının farkındalık düzeyi ile atık yönetimi kapasitesi artırılacaktır.
	4.3.	Geri dönüşüm ve yeniden kullanıma ilişkin farkındalık düzeyi artırılarak, Bölgedeki uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
	4.4.	Tehlikeli atık üretiminin bertaraf edilmesine yönelik altyapı geliştirilecektir.
	4.5.	Bölgede atıkların geri kazanımı ve maden atıklarının bertaraf edilmesine ilişkin altyapı geliştirilecektir.
	4.6.	OSB ve KSS'ler önceliğinde temiz üretim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
	4.7.	Sanayi alanlarında endüstriyel simbiyoz konusunda farkındalık yaratılacak ve işletmeler arasında yaygınlaştırılacaktır.
5 Doğal Yaşam Alanları ve Kültürel Mirasın Korunması	5.1.	Korunan alanlarda endemik türler (flora ve fauna) ile bu türlerin doğal yaşam alanlarının korunması sağlanacaktır.
	5.2.	Milli Parklar önceliğinde, Bölgede korunan alanlarda doğasına uygun şekilde turizm potansiyeli değerlendirilecektir.
	5.3.	Doğal afetlerin yoğun olduğu alanlarda koruma önlemleri artırılacaktır.
	5.4.	Kültürel mirasın korunması sağlanacak ve ulusal ve uluslararası arenada bilinirliği artırılacaktır.
6 Enerji Altyapısının İyileştirilmesi	6.1.	Enerjide yerli kaynakların ve yenilenebilir enerji kaynaklarının daha etkin kullanılması ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
	6.2.	Bölgede enerji verimliliği uygulamaları geliştirilecektir.
	6.3.	Isıtmada temiz enerji imkânı sunan doğalgazın belirlenen koşulları taşıyan ilçelere ulaştırılması sağlanacaktır.

Öncelik 1. Bölgede Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve İklim Değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması

Sağlıklı bir yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan hava kalitesinin artırılması için hem dünyada hem de Türkiye’de birçok çalışma yürütülmektedir. Hava kirliliği; insan sağlığını, çevre dengesi ve canlıların hayatını önemli ölçüde etkileyen bir çevre sorunudur. Bölgede karşılaşılan çevre sorunları arasında, atıklar, su kirliliği ve erozyonla birlikte her üç ilde de hava kirliliği ilk sıralarda gelmektedir. Bölgede hava kirliliği öncelikli olarak merkez ilçelerde karşılaşılan bir sorundur. Bölgedeki hava kirliliği esas itibariyle ısınma ve sanayi kaynaklı olmakla birlikte, tarım ve madencilik kapsayan geleneksel sektörlerin de Bölgede önemli bir yer tutması ve kent merkezlerinde artan trafik yoğunluğuyla motorlu taşıtların kullanımı kirlilik yükünü artırmaktadır.

Bölge karasal iklime sahip olduğu için kirlenici yoğunluğu kış aylarında daha yüksektir. Türkiye illerinin yaklaşık %70’inde olduğu gibi, hava kirliliğine neden olan etkenler arasında evsel ısınma önem açısından ilk sırada gelmektedir. Bölgede doğalgaz yerine kömür kullanımının yaygın olduğu semtlerde özellikle kalitesiz kömürün tercih edildiği düşük gelirli kesimlerde kış aylarında hava kalitesi hissedilir ölçüde düşmektedir (Şekil 19 ve Şekil 20).

Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanterine göre (53), özellikle Kayseri’de Bölgenin de rekabet gücünün yüksek olduğu mobilya ve ağaç ürünleri, elektrikli

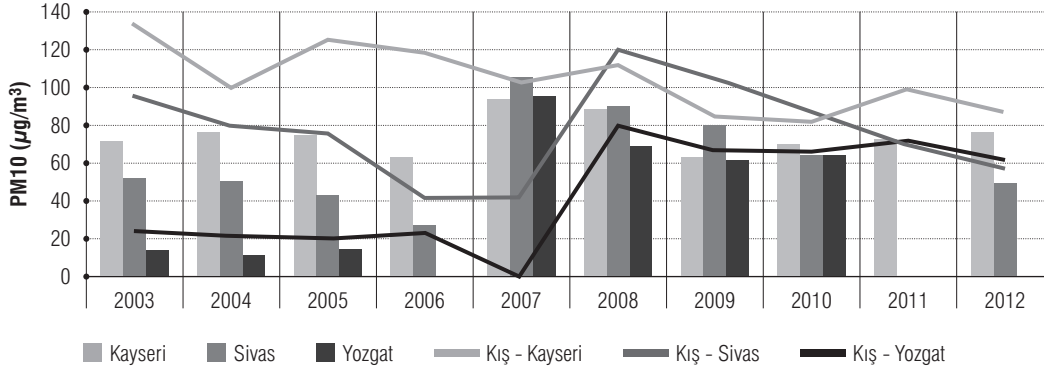
teçhizat, metal ve metal ürünleri sektörleri en çok hava kirliliği sorununa yol açmaktadır. Bu nedenle sanayi kaynaklı kirliliğin bertaraf edilmesi için Bölgede iyi uygulamaların yaygınlaştırılması gereklidir. 2008, 2009, 2010 ve 2012 yıllarında yayınlanan “Hava Kirliliğinin Kontrolü ve Önlenmesi” hakkında yayımlanan genelgelere göre Bölgedeki üç il (merkez ve merkez ilçeler) de ‘I. Grup’ kirli iller arasında yer almaktadır. Son dönemlerde özellikle Kayseri’de alınan önlemler neticesinde hava kirliliği eski şiddetini yitirmesine rağmen, artan yüksek nüfus, trafik baskısı, yoğun sanayi, kömür kullanımı ve Kayseri’nin çanak yapısı nedeniyle ventilasyonun yetersiz olması, Sivas ve Yozgat’la birlikte ilde halen hava kirliliğinin azaltılmasına dönük önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. 2008 yılında Yozgat’ın Sorgun ilçesi, Kayseri’nin Bünyan, Özvatan ve Tomarza ilçeleri ‘I. Grup’ kirli ilçe olarak değerlendirilmiştir. 2009, 2010 ve 2012 yıllarında Yozgat’ın Sorgun ilçesi üç genelgede de ‘I. Grup’ kirli ilçe olarak gösterilirken diğer ilçeler ‘II. Grup’ kirli ilçeler arasındadır. İl ve ilçe gruplarına göre kullanılacak kömür kalitesi belirlenerek, hava kalitesi artırılmaya çalışılmalıdır.

Öte yandan, global gündeme oturan bir sorun olan iklim değişikliği, yerel, bölgesel, ulusal ve global ölçekte önlem alınmadığı takdirde, doğal çevre ve yaşam alanları ile insan sağlığı üzerindeki görünür etkileri nedeniyle, insan yaşamını ve gelecek nesiller için sürdürülebilir bir çevrenin bırakılmasını tehdit etmektedir. Kyoto Protokolüne taraf olan ülkemizin her ne kadar ulusal iklim değişikliği eylem planında genel bir ulusal

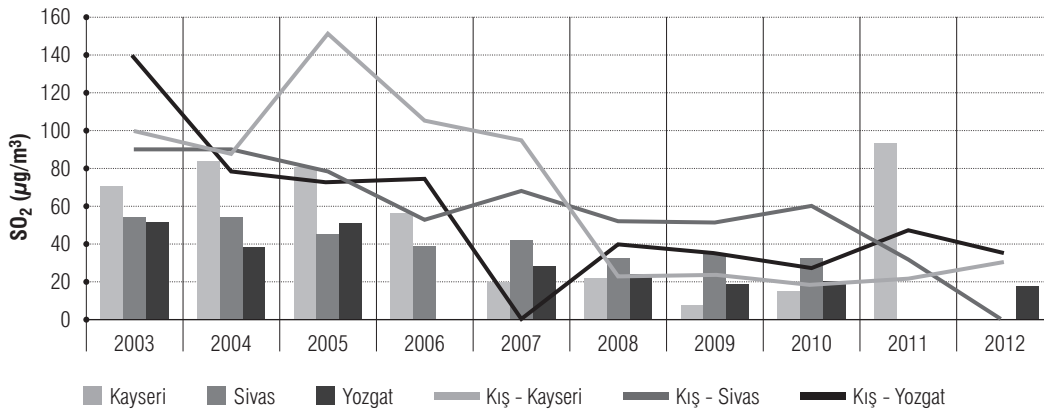
Bölgede karşılaşılan çevre sorunları arasında, atıklar, su kirliliği ve erozyonla birlikte **her üç ilde de hava kirliliği ilk sıralarda gelmektedir.**

19.

Şekil: Partikül Madde (PM10) Yıllık Ortalama Konsantrasyonu (51) (52)

20.

Şekil: Sülfür Dioksit (SO₂) Yıllık ve Kış Ayları Ortalama Konsantrasyonu ⁴ (51) (52)

sera gazı emisyon hedefi yer alması da AB üyelik sürecinde iklim değişikliğiyle mücadele ve özellikle iklim değişikliğine uyum sağlanmasına ilişkin tüm düzeylerde farkındalık yaratılması gerekmektedir (54). 2016 yılından itibaren bazı faaliyetlerden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının raporlanması zorunlu olacaktır. Divriği’de yer alan peletleme tesisi, Kangal’da bulunan termik santral, Kayseri’de yer alan doğalgaz çevrim santrali bu kapsamda değerlendirilecek tesisler arasındadır. Kapasitelerine göre kapsama dâhil

olabilecek başka tesisler de bulunmaktadır. Türkiye’de sera gazı emisyonlarının yaklaşık olarak dörtte üçü enerji üretimi faaliyetlerine aittir. Geriye kalan kısım ise endüstriyel, tarımsal ve atık bertarafı faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Endüstriler 2010 yılındaki sera gazı salınımının sekizde birinden sorumludur. 1990 yılına göre 2010 yılında sera gazı emisyonunda %100’ün üzerinde bir artış olmuştur (51). Kyoto Protokolünü kabul eden Türkiye’nin ilerleyen dönemde azaltım taahhüdünde bulunması durumun-

2016 yılından itibaren bazı faaliyetlerden kaynaklanan sera gazı emisyonlarının raporlanması zorunlu olacaktır.

Divriği’de yer alan peletleme tesisi, Kangal’da bulunan termik santral, Kayseri’de yer alan doğalgaz çevrim santrali bu kapsamda değerlendirilecek tesisler arasındadır.

⁴ Eksik olan sütunlar ve x-eksenini kesen (0 değerini gösteren) kış sezonu serisi, minimum ölçüm sayısının sağlanamamasına bağlı olarak ilgili dönem ve ilde ortalama hesaplanmadığını ve verinin olmadığını gösterir.

Öngörülen tedbirler ile Bölgede hava kalitesinin artırılması;

insan sağlığını ciddi ölçüde etkileyen ve yaşam kalitesini önemli ölçüde düşüren hava kirleticilerin emisyonlarının azaltılması ve yerel düzeyde iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesi hedeflenmektedir.

da önemli tedbirler alınması gerekecektir. Bu durumda enerji üretimi faaliyetleri ve sera gazı salınımı yüksek olan endüstriyel faaliyetler odak noktası olacaktır. Sera gazı salınımına katkı sağlayabilecek dolayısıyla iklim değişikliğine neden olabilecek imalat sanayi ve tarım gibi sektörler Bölgede ağırlıklı pay almaktadır. Ülkemizde 2011-2023 yıllarını kapsayan İklim Değişikliği Eylem Planı (2011-2023) hazırlanmış olup, planın ihtiyaçlar doğrultusunda bölgesel düzeydeki uygulamaları esas alınmıştır.

İntermodal taşımacılık sistemleri ile özellikle önemli merkezlerde görülen trafik yü-

künü azaltmak amacıyla kent içi ulaşımında toplu taşıma sistemlerinin kullanımı ile bisiklet ve yaya ulaşımının ve özellikle, imalat sanayinin yoğun olduğu alanlarda ve önemli merkezlerde yük ve yolcu taşımacılığına ilişkin bilgi altyapısının geliştirilmesi Bölge için önemlidir.

Öngörülen tedbirler ile Bölgede hava kalitesinin artırılması; insan sağlığını ciddi ölçüde etkileyen ve yaşam kalitesini önemli ölçüde düşüren hava kirleticilerin emisyonlarının azaltılması ve yerel düzeyde iklim değişikliğinin etkilerinin hafifletilmesi hedeflenmektedir.

25.

Tablo: Bölgede Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve İklim Değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması Önceliği Tedbirler

1	Yerel ve bölgesel düzeyde hava kirliliği ve iklim değişikliğiyle mücadele ile iklim değişikliğine uyum sağlanmasına ilişkin kamu, özel sektör, STK, meslek kuruluşları önceliğinde tüm düzeylerde farkındalık artırılacaktır.
2	Yerel ve Bölgesel kilit paydaşlar arasında iklim değişikliği ve hava kirliliği konusunda işbirliği mekanizmaları geliştirilecek ve aralarındaki koordinasyon güçlendirilecektir.
3	Başta imalat sanayi tarım, enerji, ulaşım olmak üzere, ilgili tüm alanlarda düşük sera gazı emisyonlu teknolojilere yönelik Ar-Ge ve teknoloji transferi uygulamaları ve altyapı geliştirilecektir.
4	Bölgede iklim değişikliği ve hava kirliliğinin etkilerinin azaltılması konusunda araştırmalar yapılacaktır.
5	Çevre dostu ulaşım ve ulaşım alternatiflerine yönelik farkındalık artırılacaktır.
6	Hava kalitesini olumsuz etkileyen parametreleri üreten etmenlere ilişkin denetim faaliyetleri güçlendirilecektir.
7	Toplu taşıma araçlarında, binalarda, ilgili sektör ve alanlarda emisyon salım oranı daha düşük alternatif yakıt kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

Öncelik 2. Su Kaynaklarının Yönetişimi ve Verimli Kullanılması

Bölge alanının büyük bir kısmı Kızılırmak havzasında yer almakla birlikte, Yeşilırmak Havzası, Seyhan Havzası, Dicle ve Fırat Havzası sınırları içerisinde yer almaktadır. Geçmiş dönemde Bölgede Kızılırmak ve Yeşilırmak Havzalarında aralarında Kayseri ve Sivas'ın da bulunduğu 6 ilde doğal kaynak yönetimine yönelik bir proje yürütölmüştür.

Ölkemizde su kaynaklarının koruma-kullanma dengesi gözetilerek, sucul çevrenin ekolojik ve kimyasal kalitesinin korunması ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla çalışmalar yürütölmektedir. Bu kapsamda havza temelli işbirliklerinin geliştirilmesi; su kaynaklarının korunması ve yönetimi ile su kaynakları üzerinde baskının azal-

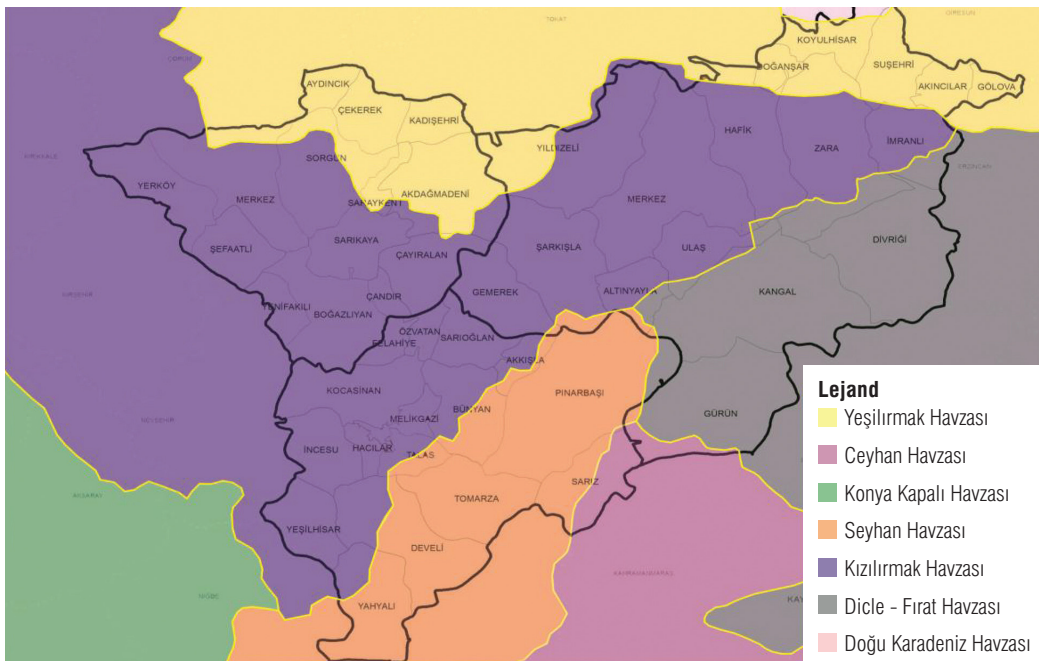
tılarak, yer altı ve yerüstü su kaynaklarının verimli kullanılması açısından değeri taşımaktadır.

Su kalitesi konusunda, nehir havzası yönetimi ve yüzey sularının yönetimine ilişkin AB mevzuatına uyumlu bir mevzuat kabul edilmiş olup, su kaynaklarının kontrollü ve verimli kullanımı konusunda Bölgede faaliyetin yoğun olarak gerçekleştirildiği tarım ve imalat sanayi uygulamaları dikkate alınarak, komşu bölgelerle işbirliğinin geliştirilmesi, bilgi altyapısının iyileştirilmesi ve havza bazlı koruma planlarının hazırlanması ve revizesi önem taşımaktadır.

Yıllık kişi başi su potansiyeli Türkiye için 3.000 m³'ün üzerindedir. Ancak kullanılabilir rezerv söz konusu olduğuunda bu değeri 1.519 m³'e düşmektedir. Bu durumda, Türkiye su sıkıntısı bulunan bir ölkedir (59).

21.

Şekil: Bölgede Yer Alan Havzalar

Havza temelli işbirliklerinin geliştirilmesi; su kaynaklarının korunması ve yönetimi ile su kaynakları üzerinde baskının azaltılarak, yer altı ve yerüstü su kaynaklarının verimli kullanılması açısından değeri taşımaktadır.

İl bazında yerüstü sularının yüzey alanı incelendiğinde, su potansiyelinde olduğu gibi su yüzeyi alanları açısından da Yozgat ili Kayseri ve Sivas'a göre fakir durumdadır.

Bölgede yüzey suyu dikkate alındığında Sivas, yeraltı suyu içinse Kayseri önde gelmektedir. Yakın zamanda yapılan araştırmalar neticesinde Kayseri'nin 2050 yılına kadar su sorununun olmayacağı dile getirilmektedir. Tablo 26'daki veri değerlendirildiğinde Sivas'ın da kişi başına su potansiyeline göre, su zengini bir il olduğu söylenebilmektedir. Ancak bu değerlerin güncellenmesi ve suyun erişilebilirliği ve kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi önemlidir.

Kullanılabilir su potansiyeli ile toplam su potansiyeli oranını ifade eden yıllık kişi başı kullanılabilir su potansiyeli bakımından Kayseri ve Yozgat'ın su kıtlığı çeken iller sınıfında olduğu söylenebilmektedir (Kayseri, 1.640 m³, Sivas, 4.956 m³, Yozgat

için 1.131 m³). Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınmanın benimsendiği günümüzde su potansiyeli yüksek olsa dahi sınırlı kaynakların verimli kullanımı vurgulanmalı ve su tüketimi kontrol altına alınmalıdır. Bu konuda, Bölgedeki çiftçi, sanayici ve halkın bilinçlendirilmesi ihtiyacı öne çıkmaktadır.

İl bazında yerüstü sularının yüzey alanı incelendiğinde, su potansiyelinde olduğu gibi su yüzeyi alanları açısından da Yozgat ili Kayseri ve Sivas'a göre fakir durumdadır. Kayseri'de yerüstü suyu alanları her ne kadar fazla olsa da su potansiyeli Sivas'a göre düşüktür. Bu öncelik kapsamında su kaynaklarının verimli kullanarak gelecek nesillere sürdürülebilir bir çevrenin bırakılması hedeflenmektedir.

26.

Tablo: Su Potansiyeli (59) (60) (61)

	Yüzey suyu (milyon m ³ /yıl)	Yeraltı suyu (milyon m ³ /yıl)	Toplam (milyon m ³ /yıl)	Kişi başı su potansiyeli (m ³ /kişi-yıl)
Kayseri	3.733	498	4.231	3.427
Sivas	6.308	342	6.650	10.355
Yozgat	1.033	92	1.125	2.363
TR72	11.074	932	12.006	5.103
TÜRKİYE	193.000	41.000	234.000	3.174

27.

Tablo: Su Kaynaklarının Yönetişimi ve Verimli Kullanılması - Tedbirler

1	Düzye2 bölgeleri arasında havza temelli su ve çevre yönetimi uygulamaları geliştirilecektir.
2	Su kaynaklarının havza bazlı yönetimine yönelik bilgi altyapısı iyileştirilecek, coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
3	Su kaynaklarının kontrollü ve verimli kullanımı konusunda bilinç seviyesi artırılabilecek ve tarım ve sanayi önceliğinde altyapı geliştirilecektir.

Öncelik 3. Su Kaynakları Kirlilik Yükünün Azaltılması ve Çevresel Altyapının Kent ve Kırsalda Geliştirilmesi

Bölgede kent merkezlerinde nüfusun artma eğilimi nedeniyle hızlı ve sağlıklı kentleşme, kentsel dönüşüm ve kent merkezlerinde genişleme ihtiyacı, konutlaşma, nüfus artışı vb. sebeplerle ortaya çıkan altyapı ihtiyacı ile kırsalda temel ihtiyaçları karşılayacak altyapı eksikliği, sanayinin ve tarımsal faaliyetlerin baskısı; sağlıklı yaşam koşulları, çevre kirliliği ve iklim değişikliğini tetikleyen unsurlar olup, çevresel altyapının kent merkezlerinde ve kırsalda geliştirilmesi gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu çerçevede, sürdürülebilir temelde yeşil alanların artırılması, çevresel tahribatın hafifletilmesi, planlı kentleşme uygulamaları ve kentsel dönüşümün gerçekleştirilerek yaşanabilir mekânların oluşturulmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Bölge ormanlar açısından Türkiye'deki %28'lik oran düşünüldüğünde ülke geneline göre fakir bir durumda olup, var olan orman potansiyeli içerisinde de bozuk orman alanları önemli bir pay almaktadır (Şekil 22).

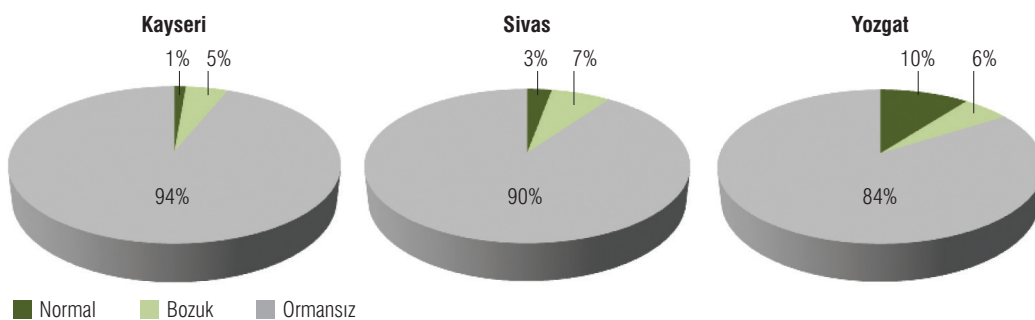
Bölgede orman alanlarının az olmasının en önemli nedeni iklim koşullarıdır. 2015 yılında Türkiye'de toplam orman alanının 22 milyon hektar olması hedeflenmektedir (62). Bu hedef doğrultusunda, Bölgede aynı oranda artış sağlanması için 122,2 hektar ormanlık alanın Bölgeye kazandırılması gerekmektedir. Öte taraftan yeşil alan eksikliği, Bölgede özellikle Kayseri ve Sivas'ta kent merkezlerinde de hissedilmektedir. Buna bağlı olarak Bölgede yeşil alanın artırılması ve buna yönelik gerek özel gerekse kamu eliyle ağaçlandırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanterine göre (2009-2010) (Tablo 28), Türkiye'de öne çıkan sorunlar hava kirliliği, atıklar ve su kirliliğidir. Bölgede de durum benzerdir. Bunlara ek olarak erozyonun da Kayseri ve Sivas için önemli bir sorun olduğu görülmektedir. Erozyonun nedenleri arasında her üç il için doğal yapı ve tarımsal faaliyetler ilk sıralarda yer almaktadır. Ayrıca, Bölgede mera alanlarının aşırı otlatma ve bilinçsiz kullanımı, yalnızca mera alanlarının azalması ya da kalitesinin bozulmasına yol açmamakta aynı zamanda çevre ve üzerindeki biyo-çeşitliliğin de olumsuz etkilenmesiyle birlikte

2015 yılında Türkiye'de toplam orman alanının 22 milyon hektar olması hedeflenmektedir. **Bu hedef doğrultusunda, Bölgede aynı oranda artış sağlanması için 122,2 hektar** ormanlık alanın Bölgeye kazandırılması gerekmektedir.

22.

Şekil: Orman Alanları (Normal ve Bozuk) ile Ormansız Alanların İl Yüzölçümüne Oranı (62)

28.

Tablo: Bölge İllerinde Çevresel Sorunların Önceliklendirilmesi, 2009-2010 (57)

	Kayseri	Sivas	Yozgat	1. sorun olduğu il sayısı yüzdesi
Hava kirliliği	4	1	2	40,74
Su kirliliği	2	3	1	27,16
Toprak kirliliği	5	5	4	1,23
Atıklar	1	4	3	28,40
Gürültü kirliliği	6	6	5	1,23
Erozyon	3	2	7	0,00
Doğal çevrenin tahribatı ⁵	7	7	6	1,23

Kanalizasyonla hizmet verilen belediye nüfusunun oranı
Yozgat'ta %87,
Kayseri ve Sivas'ta %95
civarındadır.

erozyonu da tetiklemektedir (57). Konuyla ilgili kurum ve kuruluşlar, örgütlü yapılar ve STK'lar önceliğinde erozyonun ülke ve verimlilik açısından zararları konusunda ilgili kesimler bilinçlendirilmesi, ilgili kesimler arasında işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi önemlidir. Ayrıca, erozyonu önlemeye dönük malçlama uygulamaları, arazinin örtücü bitkiyle kaplanması, tarım yapılan dik eğimli arazilerde mümkünse ve güvenliyse tesviye eğrisi boyunca sürüm yapılması, su kaynakları yakınlarına hayvanların kontrolsüz girişi ve otlatılmasının önlenmesi, mera alanlarının ıslahı ve korunması, arazinin nadasa bırakılsa dahi iyi koşulda tutulması, aşırı otlatmanın önlenmesi ve bilinçli kullanım gibi iyi uygulamaların çiftçilerce uygulanma oranı artırılacaktır. Bu öncelik kapsamında, tarımsal faaliyetlerin erozyon üzerindeki etkisini azaltacak tedbirler dikkate alınmıştır.

Kanalizasyonla hizmet verilen belediye nüfusunun oranı Yozgat'ta %87, Kayseri ve Sivas'ta %95 civarındadır (1). Ancak il özel

idarelerinin stratejik planlarında (63) (64) (62) ortaya konan mevcut duruma göre Kayseri ve Yozgat'ta kırsal ünitelerin (köy ve bağlısının) sırasıyla %31 ve %17'sinde kanalizasyon sistemi mevcuttur. Sivas'ta ise köylerin %36'sı kanalizasyon sistemine sahiptir. Bu bağlamda, Bölgede birçok kırsal yerleşim biriminin kanalizasyon gibi temel altyapısı geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Göç ve diğer sebeplerle kent merkezlerinin de genişleme ihtiyacı ve kentsel dönüşüm uygulamaları bu altyapının gelecek 10 yılda da geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kayseri'de üretilen atıksu büyük bir oranda artırılırken Yozgat'ta atıksuyun çok az bir kısmı arıtılmaktadır. Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun oranına bakıldığında Yozgat'ın çok geride kaldığı görülmektedir. Yozgat il merkezinde bulunan atıksu biyolojik arıtma tesisi mevcut ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Sivas'ta ise geçtiğimiz yıllarda uzun havalandırmalı aktif çamur tipi bir atıksu arıtma tesisi devreye alınmış

29.

Tablo: Belediye Atıksu İstatistikleri, 2010 (1)

	TÜRKİYE	TR72	Kayseri	Sivas	Yozgat
Belediyelerde kişi başı günlük atıksu miktarı (litre/kişi-gün)	182	160	160	144	187
Belediyelerde kanalizasyon şebekesinden deşarj edilen atıksu miktarı (bin m³/yıl)	3.582.131	108.999	63.429	24.709	20.861
Belediyeler tarafından arıtılan atıksu miktarı (bin m³/yıl)	2.719.151	81.654	58.826	15.528	7.300
Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusu içindeki payı (%)	62	70	88	65	19

ve Sivas'taki atıksuyun arıtıldıktan sonra Kızılırmak'a deşarj edilmesine başlanmıştır. Kırsal kesimde ise doğal arıtma yöntemi kullanılmakta olup, özellikle gelişme potansiyeli yüksek ve etrafı için cazibe merkezi olabilecek nitelikteki ilçeler için bu altyapının geliştirilmesi ihtiyacı doğmaktadır. Ayrıca bazı ilçelerde içme suyu için halen sağlık için olumsuz bulunan asbestli boru kullanımı yaygındır. Bu çerçevede altyapının iyileştirilme ihtiyacı mevcuttur.

Bölgede öne çıkan önemli sorunlardan biri de su kirliliğidir. Türkiye'de su kirliliğinin 1. öncelikli sorun olduğu iller Marmara Bölgesi'nde yoğunlaşmıştır. Bölgede ise su kirliliği Yozgat'ta 1., Kayseri'de 2., Sivas'ta ise 3. öncelikli sorundur (57). Su kirliliğinin en önemli nedenleri arasında ilçelerin çoğunda arıtma tesisinin bulunmaması ve atıksuların akarsulara veya göllere direk deşarjının yapılması bulunmaktadır.

Ayrıca, bazı firmaların kendi arıtma tesisi bulunmakla birlikte, Bölgede OSB'lere ait atıksu arıtma tesisleri bulunmamaktadır. Bu

nedenle endüstriyel atıksular genellikle ön arıtmaya tabi tutulmadan şehir şebekesine ya da doğrudan alıcı ortama deşarj edilmektedir. İlçelerde çoğunlukla akarsulara deşarj uygulanmaktadır. Bu da yüzey sularında kirlenmeye yol açmaktadır. Kayseri OSB'nin kendisine ait atıksu arıtma tesisi tamamlanmak üzeredir.

Tarımsal faaliyetlerde kullanılan gübre ve ilaçların da sızıntı suları ile yeraltı suyuna ve yüzey akışı ile yer üstü sularına karışması su kirliliğine neden olmaktadır. Bu nedenle, ilaç ve gübre kullanımı artma eğiliminde olan Bölgede tarımsal kaynaklı yeraltı ve yüzey sularının kirlenmesini önlemeye yönelik kontrollü ve bilinçli gübre ve ilaç kullanımı (iyi bitki koruma uygulamaları ve iyi tarım uygulamaları) yaygınlaştırılacaktır. Su kirliliği ile ilgili diğer etkenler arasında atıkların su kaynaklarına yakın yerlerde vahşi depolanması ve Bölgede özellikle Sivas'taki madencilik faaliyetleri sayılabilir. Ayrıca tesislerin işletmeye alınması ve sulak alanlarla ilgili eylem planlarının hayata geçirilmesi ile su kaynakları üzerinde oluşturulan baskı

Su kirliliğinin en önemli nedenleri arasında **ilçelerin çoğunda arıtma tesisinin bulunmaması ve atıksuların akarsulara veya göllere direk deşarjının yapılması bulunmaktadır.**

Özellikle Sivas ve Yozgat'ta kent merkezinin genişleme ihtiyacı söz konusudur.

Kentsel dönüşüm, planlama döneminde Bölgede çalışmaları devam eden ve gelecek 10 yıl içerisinde de üç ilde de gündeme gelen diğer bir husustur.

azalacaktır. Türkiye'de tüm sulak alanlarla ilgili eylem planlarının yapılması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu çerçevede, Bölgede ekolojik dengeyi tehdit eden kentsel kaynaklı ya da imalat sanayinin de katkısıyla sulara doğrudan noktasal ve noktasal olmayan bazda kirlletici deşarjların önlemesini sağlayacak uygulamaların yaygınlaştırılması ve altyapının hazırlanması son derece önem taşımaktadır.

Çarpık kentleşme ve şehrin mimari dokusunun zedelenmesine karşılık, kentsel dönüşüm ve planlı kentleşme ihtiyacı Bölgede öncelikli geliştirilmesi gereken bir başka alandır. Toprak kirliliği açısından plansız kentleşme, Kayseri'de 3, Yozgat'ta 1 ve Sivas'ta 5. öncelikli konudur (57). Yozgat'ta

tarım topraklarının amaç dışı kullanımı bulunmamakla birlikte, Bölgede tarım topraklarının amaç dışı kullanımına ilişkin nedenleri arasında Kayseri'de kentleşme/yapılaşma baskısı, Sivas'ta ise denetimsizlik ilk sıradadır. Özellikle Sivas ve Yozgat'ta kent merkezinin genişleme ihtiyacı söz konusudur. Kentsel dönüşüm, planlama döneminde Bölgede çalışmaları devam eden ve gelecek 10 yıl içerisinde de üç ilde de gündeme gelen diğer bir husustur. Yaşanabilir bir çevre için planlı kentleşme ve kentsel dönüşüm uygulamalarının takip edilmesi önemlidir. Bu nedenle planlı kentleşme uygulamalarıyla ilgili tedbirlerin alınması yoluyla hem çevre kirliliğinin azaltılması hem de yaşanabilir mekânların oluşturulması hedeflenmektedir.

30.

Kaynakları Kirlilik Yükünün Azaltılması ve Çevresel Altyapının Kent ve Kırsalda Geliştirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Bölgede yeşil alan oranı artırılabacaktır.
2	Erozyonu önlemeye yönelik farkındalık artırılacak ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.
3	Bölgede kırsal yerleşim birimlerinde (köy ve bağlısı) ve kent merkezlerinde kanalizasyon sistemleri altyapısı iyileştirilecektir.
4	Bölge önemli kent merkezleri ve ilçelerinde içme suyu ve atıksu arıtma altyapısı iyileştirilecektir.
5	Bölgede çevreye duyarlı planlı kentleşme uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

Öncelik 4. Temiz Üretim ve Çevresel Atık Yönetimi Uygulamalarının Geliştirilmesi

Temiz üretim ve çevresel atık yönetimi uygulamaları, iklim değişikliği, çevre kirliliği, insan ve canlı sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması bakımından önem taşımaktadır.

Bölgede atıklar konusu, endüstriyel faaliyetlere bağlı olarak bertaraf edilmesi gereken atıkların artmasıyla son dönemlerde daha önemli hale gelmiştir. Atık hizmeti verilen nüfus oranı Kayseri’de %90’ın üzerindeyken, Sivas ve Yozgat’ta %70’ler civarındadır. Türkiye’deki %83’lük oranla kıyaslandığında Sivas ve Yozgat’ta katı atık hizmetinin nispeten geri kaldığı ortaya çıkmaktadır (1). Bölgede katı atıkların neredeyse tamamı çöp depolama sahalarında bertaraf edilmektedir. Bölgedeki belediyelerin çoğunluğu Türkiye genelinde olduğu gibi katı atık bertarafı için kendi çöplüklerini kullanmaktadırlar. Düzenli depolama yöntemi kullanan belediye sayısı Bölgede çok düşüktür ve az da olsa bazı belediyeler halen açıkta yakma, gömme ve göle/dereye dökme gibi çevreye olumsuz etkileri olan yöntemler kullanmaktadır. Bu bilgiler katı atık yönetiminin Bölgede önemli çevresel sorunlar arasında yer aldığını göstermektedir.

Üretilen katı atıkların büyük bir kısmını ambalaj atıkları oluşturmaktadır. Türkiye 2020 yılında cam, plastik, metal ve kâğıt/karton ambalaj atıklarının her biri için %60 oranında geri kazanım hedeflemektedir. AB üyesi ülkelerde (AB-27) 2010 yılında ulaşılan ambalaj atığı geri kazanım oranı ise %63,2’dir. Kayseri’de 2010 yılında toplanan yaklaşık 8.000 ton ambalaj atığı ile geri kazanım oranı %15 civarındadır (66). Bu rakam AB ortalamasının çok gerisinde kaldığı gibi %37 olan Türkiye’nin 2010 yılı ambalaj atığı geri kazanım hedefinin de altındadır. Yozgat’ta ise lisans ya da geçici faaliyet belgesi alan herhangi bir firma yoktur (67). Sivas ve Yozgat’ta ambalaj atıkları ile ilgili faaliyetler nispeten düşük seviyededir. Geri dönüşüm aynı zamanda mobilya imalatı sektöründe yapılan rekabet gücü analizinde de rekabeti etkileyen faktörler arasında bulunmuş ve geliştirilmesi gerekli alan olarak tespit edilmiştir. Tehlikeli atıkların çevre üzerindeki etkileri nedeniyle diğer atıklardan ayrı bir şekilde ele alınması ve bertarafının gerçekleştirilmesi gereklidir.

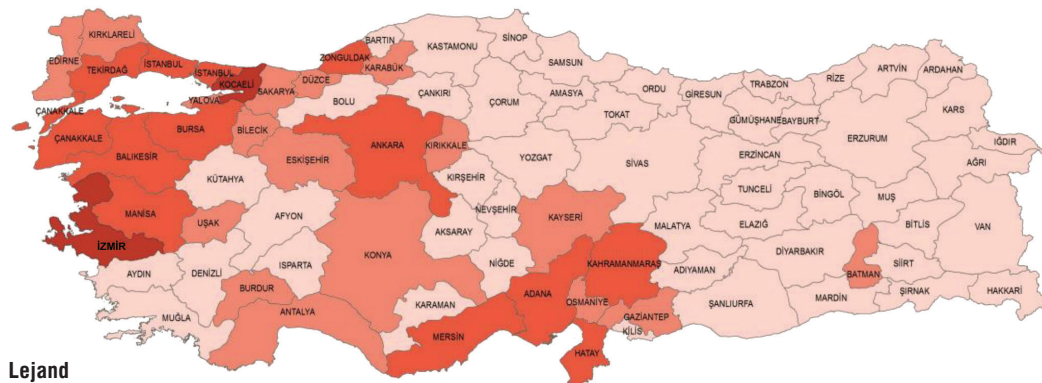
Bölgede imalat sanayisi ile öne çıkan Kayseri’nin tehlikeli atık üretiminde büyük bir farkla öne çıktığı görülmektedir (Şekil 23). Türkiye’de üretilen tehlikeli atığın %69’unun geri kazanımı sağlanmaktadır (68).

Atık hizmeti verilen nüfus oranı Kayseri’de %90’ın üzerindeyken, Sivas ve Yozgat’ta %70’ler civarındadır.

Türkiye’deki %83’lük oranla kıyaslandığında Sivas ve Yozgat’ta katı atık hizmetinin nispeten geri kaldığı ortaya çıkmaktadır.

23.

Şekil: Tehlikeli Atık Üretimi Dağılımı, 2009 (68)

Lejant

Türkiye İllerinde Tehlikeli Atık Miktarı (Ton)

1 - 1000 1001 - 10,000 10,001 - 100,000 100,001 - 161,145

Bölgede, sanayi Kayseri ilinde yoğunlaştığı için endüstri kaynaklı çevre kirliliği açısından en fazla risk bu ildedir.

Melikgazi ilçesi başta olmak üzere sanayinin yoğunlaştığı, Talas dışındaki merkez ilçelerde risk çok daha fazladır.

Bölge illerinde bitkisel ve diğer atık yağların geri kazanımı ile ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Atık yağlar toplandıktan sonra geri kazanımı Bölge dışında yapılmaktadır. Kayseri ve Sivas'ta atık akü geçici depolama alanı bulunmaktadır; ancak Bölgede bir geri kazanım tesisi yer almamaktadır (68).

Özellikle madencilik faaliyetlerinin bazı ilçelerde yoğun olduğu Bölgede il bazında veri bulmak zor olduğundan, maden atıkları ile ilgili çalışma yapılması yerinde olacaktır.

Türkiye'de de son yıllarda endüstriyel kirliliğin önlenmesi amacıyla gerçekleştirilen faaliyetler hız kazanmıştır. Bunun en büyük tetikleyicisi AB uyum sürecidir. Çevre mevzuatı büyük bir ölçüde uyumlaştırılmıştır. Entegre kirlilik önleme ve kontrolü ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Ayrıca doğal kaynakların korunarak çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik pek çok proje yürütülmektedir. Bölgede, sanayi Kayseri ilinde yoğunlaştığı için endüstri kaynaklı çevre kirliliği açısından en fazla risk bu ildedir. Melikgazi ilçesi başta olmak üzere sanayinin yoğunlaştığı, Talas dışındaki merkez ilçelerde risk çok daha fazladır. Ancak diğer ilçelerde de madencilik faaliyetlerinden doğan risk bulunmaktadır. Bu açıdan, madencilik faaliyetlerinin yoğun ol-

duğu Divriği, Kangal, Yahyalı ve Pınarbaşı gibi ilçeler riskli konumdadır. OSB'ler atık yönetimi konusunda düşük performans sergilememektedir. Evsel nitelikli atıkları genellikle belediyeler toplamaktadır. Geri dönüşüm konusunda da OSB'lerin geneline yaygınlaştırılmış bir çalışma bulunmamaktadır.

Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanterine göre, mobilya ve ağaç ürünleri, elektrikli teçhizat, metal ve metal ürünleri imalatı gibi Kayseri'de öne çıkan sektörler hava kirliliğinden sonra su kirliliği ve katı atık oluşturmaya neden olmaktadır. Bölgede yaygın olan madencilik faaliyetleri ise en çok hava kirliliği, toprak kirliliği, orman alanlarını etkilemesi ve görüntü kirliliği oluşturmaları ile ön plana çıkmaktadır. Sivas ilinde yoğun olan taş ve mermerin kesilmesi ile şekil verilmesi faaliyetlerinde ise katı atık oluşumu ile görüntü kirliliği öne çıkan çevresel sorunlardır. Madencilik faaliyetlerinde endüstriyel hammadde çıkarımı yaygın olduğu için toz emisyonu en çok neden olunan çevresel sorunlar arasındadır (57).

Endüstriyel kirliliğin önlenmesinde temiz üretim uygulamaları Türkiye'de son zamanlarda yaygınlaşmaktadır. Ancak temiz üretimin firmalara kazancının doğru ve detaylı bir şekilde aktarılması ve üreticilerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

31.

Tablo: Temiz Üretim ve Çevresel Atık Yönetimi Uygulamalarının Geliştirilmesi - Tedbirler

1	Bölgede katı atık hizmeti geliştirilecek ve katı atık kaynaklı çevre kirliliği azaltılacaktır.
2	Bölgeye özel atık yönetimi stratejisi geliştirilecek ve belediyeler ve OSB, KSS gibi sanayi odaklarının farkındalık düzeyi ile atık yönetimi kapasitesi artırılabilecektir.
3	Geri dönüşüm ve yeniden kullanıma ilişkin farkındalık düzeyi artırılarak, Bölgedeki uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
4	Tehlikeli atık üretiminin bertaraf edilmesine yönelik altyapı iyileştirilecektir.
5	Bölgede atıkların geri kazanımı ve maden atıklarının bertaraf edilmesine ilişkin altyapı geliştirilecektir.
6	OSB ve KSS'ler önceliğinde temiz üretim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.
7	Sanayi alanlarında endüstriyel simbiyoz konusunda farkındalık yaratılacak ve işletmeler arasında yaygınlaştırılacaktır.

Öncelik 5. Doğal Yaşam Alanları ve Kültürel Mirasın Korunması

Global ölçekte olduğu kadar ulusal ölçekte de doğal yaşam alanları ve kültürel mirasın korunmasına verilen önem artmaktadır. Doğal yaşam alanlarının korunması zengin biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemin denge içerisinde işlevini sürdürmesi ve üçüncü nesillere aktarılması bakımından değer taşımaktadır. Bölge sulak alanları, milli parkları, tabiat parkları gibi flora ve faunasıyla birçok endemik türü barındıran korunan alanlara ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye’de Ramsar Sözleşmesine konu 13 alandan biri olan Sultan Sazlığı ve ayrıca Aladağlar Milli Parkı Bölge illerinden Kayseri sınırları içinde bulunmaktadır (69). Sultansazlığı, kuş göç yolları üzerinde bulunan ve aralarında nesli

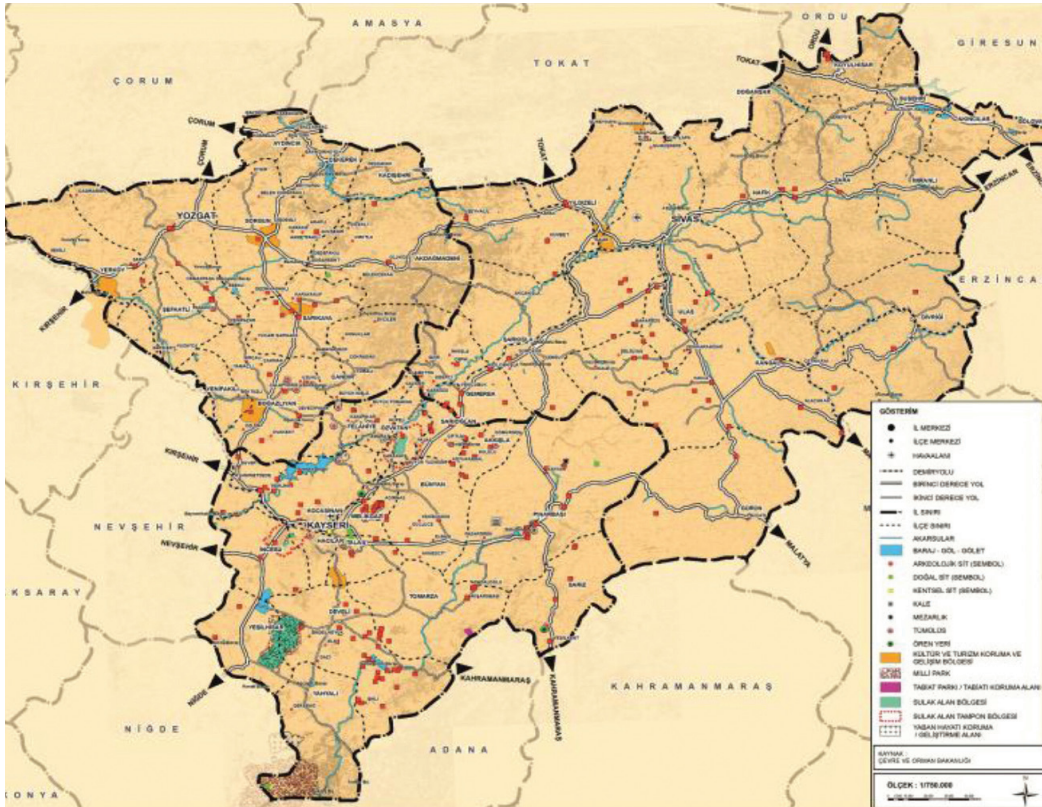
tehlikede olanların da yer aldığı birçok kuş türünün beslenme, barınma ve kuluçka alanıdır. Ayrıca birçok endemik türü de bünyesinde barındırmaktadır. Aladağlar milli parkı yaban hayata uygunluğu yanında, yöre için önemli bir turizm potansiyeli taşımaktadır. Türkiye’nin ilk milli parkı olan ve florasıyla ülke çapında önemli ölçüde ayrılan Çamlık Milli Parkı Yozgat kent merkezinde olup, alternatif turizmin geliştirilebileceği alanlardan biridir.

Korunan alanların, doğa ve biyolojik çeşitliliğin korunması, ziyaretler sebebiyle ekonomiye olan katkısı yanında sağlık, eğitim, temiz hava, su ile turizm konusunda sağladıkları pek çok yarar vardır. Korunan alanların sürdürülebilir kullanımı gözetilerek

Türkiye’nin ilk milli parkı olan ve florasıyla ülke çapında önemli ölçüde ayrılan Çamlık Milli Parkı Yozgat kent merkezinde olup, **alternatif turizmin geliştirilebileceği alanlardan biridir.**

24.

Şekil: Bölgedeki Korunan Alanlar Haritası

Anadolu'nun kalbinde yer alan Kayseri, Sivas ve Yozgat; tarih boyunca Hitit, Frig, Roma, Selçuklu, Osmanlı gibi birçok kültür ve medeniyetin beşiğinde yer almış olup, **bugüne kadar, sahip olunan eşsiz mimari ve dokunun, kültürel çeşitlilik ve zenginliğin harmanlanarak yoğunlaştığı alanlar olmuştur.**

korunması ve geliştirilmesi etrafında yaşayan yerel halka olduğu kadar, Bölge ekonomisine de olumlu katkı sağlamaktadır. Bölge, çoğu zaman altyapı ve tanıtım eksikliği nedeniyle bu potansiyelini yeterince kullanamamaktadır.

Korunan alanların sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi bakımından ilgi grupları arasında koordinasyonun güçlendirilmesi, korunan alanlar için amaca yönelik (koruma ve sürdürülebilirlik) alan yönetimi planları oluşturulması/revize edilmesi, korunan alanlarla ilgili bilinç seviyesinin artırılarak, otlatma, orman alanlarının tahribatı, kaçak kesim, kanalizasyon, plansız turizm, tarım gibi konuların korunan alanlar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltacak uygulamaların yaygınlaştırılması öncelik altında ele alınacaktır.

Ayrıca Bölge ve ülke ekonomisi açısından var olan potansiyelleri değere dönüştürmek için korunan alanların tanıtımı ile korunan alanlar ve çevresinde yöresel ürünlerin tanıtımı, pazarlanması ve diğer yerel ekonomik faaliyetler (ev pansiyonculuğu vb.) geliştirilecektir. Doğasına uygun bir şekilde turizmde değerlendirilebilecek korunan alanlara erişim - ulaşım ağları ile yiyecek, içecek ve konaklama altyapıları iyileştirilecektir.

Anadolu'nun kalbinde yer alan Kayseri, Sivas ve Yozgat; tarih boyunca Hitit, Frig, Roma, Selçuklu, Osmanlı gibi birçok kültür ve medeniyetin beşiğinde yer almış olup, bugüne kadar, sahip olunan eşsiz mimari ve dokunun, kültürel çeşitlilik ve zenginliğin harmanlanarak yoğunlaştığı

alanlar olmuştur. Özellikle Kayseri, içinde bulunduğu coğrafya itibarıyla bir bütün içerisinde değerlendirilmesi gereken Kapadokya'nın izlerini taşımaktadır. Bu nedenle, kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması kadar, Bölge sınırları dışına taşan alanlarda da işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi ve ortak kültürel mirasa sahip çıkılması göz ardı edilmemelidir. Kültür varlıklarının korunması ve bu doğrultuda izinsiz ve bilinçsiz kazıların önlenmesi yanında Anadolu'nun kalbinde harmanlanan ve son dönemlerde filizlenmiş Âşık Veysel, Mimar Sinan, Seyyid Burhaneddin Hz. gibi çeşitli dönemleri temsil eden önemli şahsiyetlerin Bölgede bıraktığı kültürel değerlerin ve akımların ülke ve dünya çapında tanıtımı ve paylaşımı da öne çıkan bir başka konudur. Bu doğrultuda, sınırları Bölge dışına taşan ortak kültürel mirasın tanıtımı, ülkeye kazandırılması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği geliştirilecektir. Kültürel değerlerin ve varlıkların Bölge ülke ve uluslararası arenada tanıtımı yapılacak ve turizme kazandırılması sağlanacaktır. Kültürel mirasa ilişkin envanter çalışmaları yapılacak/güncellenecek ve bilgi altyapısı geliştirilecektir. Ayrıca, izinsiz ve bilinçsiz kazı ve faaliyetlerin önlenmesine ve kent merkezleri içerisinde kalan kültür varlıklarının sürdürülebilir kullanımı ile kent ve mimari dokunun uyumluluğunun gözetilmesine özel önem verilecektir.

Doğal afetler bakımından Bölgenin büyük kısmı, yaklaşık olarak üçte ikisi dağlık, yüksek arazilerden ve dalgalı bir topografyadan oluşmaktadır. Bu karakterdeki

araziler, planlama Bölgesinin kuzeyinde, Yozgat-Sivas sınırlarındaki Akdağlar'dan başlayarak, Sivas ilinin hemen hemen tamamı ile Kayseri ilinin doğusu ve güneyinde bulunmaktadır. Bu dağlık alanlar, aynı zamanda, planlama bölgesinde bulunan jeolojik açıdan riskli alanların da yer aldığı bölgeleri oluşturmaktadır. Bölgede Kayseri, Sivas (iki, üç ve dördüncü kuşak) ve Yozgat Türkiye Deprem Haritasına göre üçüncü derecede deprem kuşağındadır. Bölgenin en çok maruz kaldığı afet türleri arasında kaya düşmesi ve lokal alanlarda sel riskleri de mevcuttur. Risk taşıyan afet türlerine yönelik risk analizleri yapılarak, risk haritaları çıkarılması, riskli alanların yönetimine yönelik eylem planları geliştirilmesi ve risk yönetimi bilgi altyapısının iyileştirilmesi öncelik altında ele alınacaktır. Öte yandan, ilgi grupları arasında afet

yönetimi konusunda işbirliği ve koordinasyon mekanizmaları güçlendirilecek ve afet durumunda müdahale etkinlikleri artırılacaktır. Afetler ve etkileri konusunda riskli alanlar önceliğinde Bölgede bilinç düzeyi artırılacak, özellikle deprem riski taşıyan alanlarda planlı kentleşme uygulamaları yaygınlaştırılacak, deprem riskine dayanıklı yapılaşma geliştirilecektir.

Bu çerçevede, öncelik kapsamında, korunan alanlarda endemik türler ile bu türlerin doğal yaşam alanlarının korunması, milli parklar önceliğinde korunan alanların doğasına uygun şekilde turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve doğal afetlerin yoğun olduğu alanlarda koruma tedbirlerinin etkinliğinin artırılması, kültürel mirasın korunması ve tanıtımının yapılması tedbirler olarak ele alınmıştır.

Afetler ve etkileri konusunda riskli alanlar önceliğinde Bölgede bilinç düzeyi artırılacak, özellikle deprem riski taşıyan alanlarda planlı kentleşme uygulamaları yaygınlaştırılacak, deprem riskine dayanıklı yapılaşma geliştirilecektir.

32.

Tablo: Doğal Yaşam Alanları ve Kültürel Mirasın Korunması Önceliği Tedbirler

1	Korunan alanlarda endemik türler (flora ve fauna) ile bu türlerin doğal yaşam alanlarının korunması sağlanacaktır.
2	Milli Parklar önceliğinde, Bölgede korunan alanlarda doğasına uygun şekilde turizm potansiyeli değerlendirilecektir.
3	Doğal afetlerin yoğun olduğu alanlarda koruma önlemleri artırılabilecektir.
4	Kültürel mirasın korunması sağlanacak ve ulusal ve uluslararası arenada bilinirliği artırılabilecektir.

Bölge Türkiye Kurulu
gücünün
%2'sine
sahiptir
ve ülke elektriğinin
%2'sini,
doğalgazın ise
%1,6'sını
tüketmektedir.

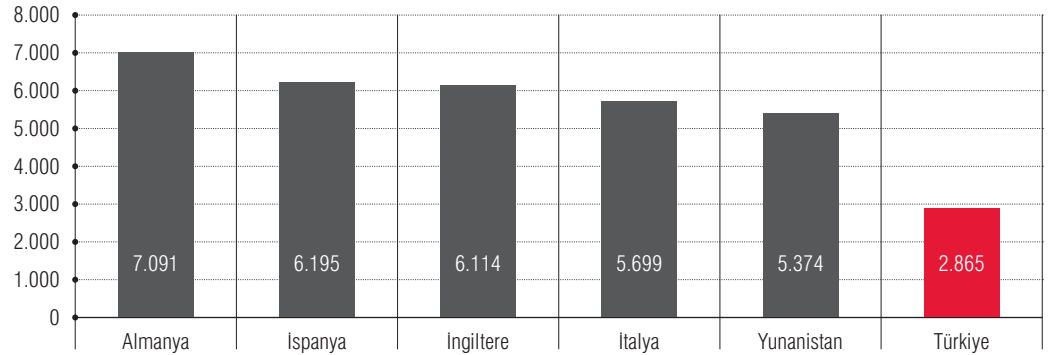
Öncelik 6. Enerji Altyapısının İyileştirilmesi

Gelişen teknoloji ve üretim teknikleri, ekonomik kalkınma, artan nüfus ve refah seviyesi dünya enerji tüketimini giderek artırmaktadır. Dünya enerji arzında fosil yakıtlar önemli bir pay almaktadır. Ülkemizde birincil enerji tüketiminde fosil yakıtlar kullanımı dünya ile paralel olarak %88 oranındadır. Türkiye birincil enerji tüketiminde %73 oranında dışa bağımlıdır. Petrol ve doğalgazın büyük çoğunluğu ithal edilmektedir. Elektriğimizin %45-50'si ithal ettiğimiz doğalgazdan üretilmektedir. Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi'nde, enerjide dışa bağımlılığın azal-

tilması ve yerli kaynakların etkin kullanılması hedefine yönelik olarak 2023'e kadar elektrik üretiminde hidrolik enerji dâhil yenilenebilir enerji kaynaklarının payının %30'a çıkarılması, doğalgazın payının %30'a düşürülmesi, kömür payının %30'a çıkarılması ve kalan %10'unun da nükleer enerjiden sağlanması hedeflenmektedir. Bölge Türkiye Kurulu gücünün %2'sine sahiptir ve ülke elektriğinin %2'sini, doğalgazın ise %1,6'sını tüketmektedir. Türkiye'de kişi başı elektrik tüketimi AB ülkelerine göre oldukça düşüktür (66). Bu durum gelişmekte olan bir ülke için ihtiyaç duyulan enerji yatırımlarının önemini göstermektedir. Bölge ise Türkiye ortalamasının da altındadır.

25.

Şekil: Kişi Başı Elektrik Tüketimi (kwh/kişi), 2011 Yılı (66)

33.

Tablo: Türkiye, Bölge ve Bölge İlleri Kişi Başı Elektrik Tüketimi (kwh/kişi) 2011 Yılı (1)

	Kişi Başı Toplam Elektrik Tüketimi	Kişi Başı Sanayi Elektrik Tüketimi	Kişi Başı Mesken Elektrik Tüketimi	Kişi Başı Toplam Elektrik Tüketimi Türkiye Sırası
Kayseri	2.301	1.205	501	28/81
Sivas	1.837	991	418	44/81
Yozgat	1.250	391	370	62/81
TR72	1.968	986	453	16/26
Türkiye	2.490	1.177	592	-

Bölgenin ekonomik anlamda gelişmişlik seviyesinin artması, önümüzdeki yıllarda beklenen sanayi ve hizmetler sektörüne kaymayla birlikte özellikle sanayinin ihtiyaç duyacağı enerji kullanımının dolayısıyla enerji miktarının da artması öngörülmektedir.

Hem dünyada, hem ülkemizde ana enerji kalemlerinden olan kömür stratejik öneme sahiptir. Enerjide dışa bağımlılığı azaltma hedefi kapsamında yerli kaynakların azami derecede kullanılması önem kazanmıştır. Toplam dünya linyit rezervinin yaklaşık %1,6'sı ülkemizde bulunmaktadır. Bölgede önemli kömür rezervleri Sivas'ın Kangal ilçesi ve Yozgat'ın Sorgun ilçesinde bulunmaktadır. Kangal'da 202,6 milyon ton olan linyit rezervleri, yine ilçede yer alan yıllık 4,2 milyon ton/yıl kapasiteli 457 MW kurulu güçteki termik santralde kullanılmaktadır. Sorgun'da kömürün yanı sıra uranyum rezervi de tespit edilmiş olup Türkiye toplam rezervinin yarısı olduğu tahmin edilmektedir. Fizibilite çalışmaları sonrası Bölgeden çıkarılabilecek uranyumun Mersin'de ve Sinop'ta kurulması planlanan nükleer santrallerde yakıt olarak kullanılabileceği öngörülmektedir.

Bölgede yenilenebilir enerji kaynakları arasında güneş enerjisi bakımından, Bölgenin güneyinden başlayıp kuzeydoğu yönünde uzanan bir kuşak dikkati çekmektedir. Güneşlenme süreleri ve global radyasyon değerleri dikkate alındığında, Kayseri'de Pınarbaşı ve Sarız ilçeleri, Sivas'ta ise Gürün ilçesi güneş enerjisi santrali kurulumu açısından uygun alanlar içermektedir. Rüzgâr enerjisi bakımından ise Kayseri'de Yahyalı, Sarız ve Pınarbaşı ilçeleri, Sivas'ta Gürün il-

çesi ile Yıldızeli'nin kuzeydoğusu, nispeten düşük olmakla beraber Yozgat'ta Sorgun-Akdağmadeni hattı potansiyele sahip görünmektedir. EPDK'da yer alan il bazlı potansiyel bilgisine göre Bölgedeki toplam rüzgâr güç potansiyeli 4.600 MW civarındadır. Teknik ve ekonomik nedenlere bağlı olarak bu potansiyellerin tamamı değerlendirilemese de, mevcut kurulu güç yeni yatırımlarla artırılabilir. Ayrıca Kayseri'de mevcut durumda termik ve hidrolik kaynaklardan yararlanan otoprodüktörler yerine yenilenebilir enerji kaynağı kullanan otoprodüktörler yaygınlaştırılabilir. Bölgede Yozgat jeotermal sahalarıyla öne çıkmaktadır. Ancak bu sahalardaki kaynaklar sıcaklık ve debi açısından elektrik üretimi için uygun olmamakla birlikte, kaplıca turizmi ve sera ısıtılmasında kullanılmaktadır. 2011 yılı itibarıyla Yozgat'ın Sorgun, Yerköy ve Sarıkaya ilçelerinde konut ısıtması amaçlı jeotermal enerji kullanımı mevcuttur. Sivas'ta bulunan, su sıcaklığı 35°C-45°C olan Sıcak Çermik daha çok sağlık amaçlı kullanılmaya elverişlidir. Bu nedenle bahse konu potansiyellerin hayata geçirilmesi Bölgede önemli bir katkı sağlayacaktır.

Biyokütle açısından, Bölgede yaygın bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak buğday, şeker pancarı ve aspir gibi biyoyakıt hammaddesi bitkiler için Bölge iklimi uygundur ve buğday ile şeker pancarı Bölgede yaygın olarak yetiştirilmektedir. Uygun programlar geliştirildiği takdirde enerji bitkilerinin yetiştirilmesi kırsal kalkınmaya önemli katkı sağlayabilir. Ayrıca yaygın olan hayvancılık faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların da enerjiye dönüştürülme potansiyeli değerlendirilebilir.

Güneşlenme süreleri ve global radyasyon değerleri dikkate alındığında,
Kayseri'de Pınarbaşı ve Sarız ilçeleri, Sivas'ta ise Gürün ilçesi güneş enerjisi santrali kurulumu açısından uygun alanlar içermektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, enerji verimliliği uygulamaları ve yerli enerji kaynaklarının kullanımı OKP'nin de kapsadığı alanlardan biridir. Enerjide yüksek oranda dışa bağımlı olan ülkemiz için enerji verimliliği uygulamaları önemini artırmaktadır. 2023 yılında ülkemizde, birim hâsıla üretmek için harcanan enerjiyi ifade eden enerji yoğunluğunun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planına göre 2008 yılı değerinden %20 oranında azaltılması hedeflenmiştir. 2011-2014 dönemine ilişkin olarak yayımlanan “Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi”nde (67), “Enerji verimliliği hususunda alınacak tedbirlerle 2020 yılına kadar sanayide, binalarda ve ulaştırma sektöründe daha az enerji kullanımının sağlanması” öngörülmektedir. 2017’den itibaren zorunlu olması hedeflenen Enerji Kimlik Belgesi ile ısı yalıtımı yapılmayan bina kalmaması hedeflenmektedir. Öte taraftan sanayide kullanılan elektrik enerjisi kullanan ekipmanlar içinde elektrik motorları en büyük paya sahiptir. Bu nedenle özellikle sanayide elektrik motor sistemlerinde verimliliğin iyileştirilmesi elektrik enerjisinin verimli kullanımı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda Kayseri OSB’de çalışmaları devam eden “dağıtım altyapısının iyileştirilmesi, fabrikaların ısıtma sistemlerinin iyileştirilmesi, makine ve ekipman tüketimlerin analiz edilmesi ve iyileştirilmesi” konularında verimlilik çalışmalarının Bölgedeki tüm OSB’ler ve önemli üretim oranına sahip KSS’ler önceliğinde yaygınlaştırılması önemlidir. Bölgede faaliyet gösteren firmaların enerji verimliliğinin artırılması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaştırılmasına yönelik mevcut finans kaynaklarından yararlanma oranının ve farkındalıklarının artırılması hem bölgesel hem de ulusal anlamda yarar sağla-

yacaktır. Enerji Performans Sözleşmeleri enerji verimliliği ya da yenilenebilir enerji projeleri sayesinde elde edilen maliyetteki azalmaları kullanarak, bu tür projeleri finanse edebilmek için sermaye oluşturmayı sağlayan oldukça başarılı ve yaratıcı bir finansman yöntemidir. Özellikle sanayi tesislerinde enerji verimliliği sağlamak amacıyla “Enerji Performans Sözleşmeleri” uygulamasıyla enerji verimliliği danışmanlık şirketi, finans kuruluşu ve tesis sahibi şirketin bir araya gelerek kazanç sağlaması söz konusudur.

Bölgede özellikle tarımsal sulama ve arıcılıkta elektrik dağıtım şebekesi üretim alanlarından uzaktadır. Tarımsal sulamada elektrik üretiminde benzin ve dizel yakıt yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu alanda güneş ve rüzgâr enerjisinden ve hayvansal atığın çok olduğu yerlerde biyogaz enerjisinden daha çok faydalanılmalıdır.

Bu çerçevede, tarımda ve özellikle tarımsal sulamada güneş, rüzgâr ve biokütle gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, Bölgede yetiştirilebilecek enerji bitkilerinin ve yetiştirilebilecek alanların tespiti, yerli enerji kaynaklarının kullanımına ve çeşitlendirilmesine yönelik araştırma faaliyetleri yanında bu alanda Bölgede yapılacak yatırımların artırılması önemlidir. Ayrıca, Sivas ve Yozgat illerinde şehir merkezi çöp toplama merkezlerinde çöp gazından enerji üretim tesislerinin kurulması, Yozgat Sorgun ilçesindeki uranyum rezervlerinin nükleer santral yakıtı olarak kullanılabilmesi konusunda fizibilite çalışmalarının yapılması, Bölgede enerji kaynağı olarak kullanılabilecek yerli kaynaklar ve değerlendirilmelerine ilişkin araştırma çalışmalarının yürütülmesi

Sanayide elektrik motor sistemlerinde verimliliğin iyileştirilmesi **elektrik enerjisinin verimli kullanımı açısından büyük önem taşımaktadır.**

Bölgenin ekonomisi ve ulusal hedeflere katkı sağlanması açısından önem taşımaktadır. Jeotermal potansiyeli olan alanlarda jeotermal enerjinin sera ve konut ısınmasında daha etkin kullanılması Bölge için önem taşıyan bir başka konudur.

Öncelik kapsamında, enerji verimliliği uygulamalarının tüm sektörlerle ve kamusal alanlara yaygınlaştırılması, yeni yapılacak binalarda tasarım ve uygulamada yenilenebilir enerji kaynaklarını dikkate alarak, akıllı bina ve yeşil bina uygulamalarına geçiş sağlanması, mevcut binalarda ısı yalıtımı, aydınlatma vb. enerji verimliliğini sağlamaya dönük uygulamalar yaygınlaştırılması, şehir ve caddeler ile ortak kullanıma açık diğer alanlarda tedbirler alınarak enerji verimliliği uygulamalarına katkı sağlanması hedeflenmektedir. Ayrıca, enerji verimliliği alanında etkinliğin artırılması için, enerjinin verimli kullanılmasına yönelik tüm düzeylerde farkındalığın artırılması, kurumlar ve ilgi grupları arasında işbirliğinin geliştirilerek, ihtiyaç duyulan kapasitenin artırılması gereklidir.

Bölgedeki 3 ilde de doğalgaz kullanımı mevcuttur. Kayseri’de Kocasinan, Melikgazi, Talas, Hacılar, İncesu ilçelerinde, Sivas’ta Merkez, Suşehri ve Şarkışla (Cemel Beldesi dahil) ilçelerinde, Yozgat’ta ise Merkez, Boğazlıyan, Sorgun ve Yerköy ilçelerinde doğalgaz arzı

sağlanmıştır. Doğalgazın ülke genelinde yaygınlaştırılması hedefi doğrultusunda, merkez nüfusu 10 binin üzerindeki ilçelerden belirlenen koşulları taşıyanlara doğalgaz ulaştırılması planlanmaktadır (68). 2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) bilgilerine göre bu kapsama, Kayseri’den Bünyan, Develi, Pınarbaşı ve Yahyalı; Sivas’tan Divriği, Kangal ve Zara; Yozgat’tan ise Akdağmadeni, Sarıkaya ve Çekerek ilçeleri girmektedir. Doğalgazın yaygınlaştırılması, hava kirliliği kaynaklı çevresel sorunun hafifletilmesine de önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Öncelik kapsamında enerjide dışa bağımlılığın azaltılması amacıyla yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin kullanılması ve yaygınlaştırılması, enerji verimliliği uygulamalarının teşvik edilmesi ve belirli ilçelere doğalgaz ulaştırılmasına yönelik tedbirler geliştirilmiştir. Bu bağlamda, seçilen öncelik alanı ve tedbirler imalat sanayi başta olmak üzere, Bölgede enerji verimliliği, enerji yönetim sistemleri ile STK’ların ve yerel yönetimlerin kapasitelerinin geliştirilmesi dahil yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşviki, sera gazı emisyon oranının azaltılması ve düşük karbon yoğunluğuna geçişi de beraberinde getirerek, iklim değişikliğinin etkilerini hafifletmeye katkı sağlayacaktır.

Enerji verimliliği alanında etkinliğin artırılması için, enerjinin verimli kullanılmasına yönelik

tüm düzeylerde farkındalığın artırılması, kurumlar ve ilgi grupları arasında işbirliğinin geliştirilerek, ihtiyaç duyulan kapasitenin artırılması gereklidir.

34.

Tablo: Enerji Altyapısının İyileştirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Enerjide yerli kaynakların ve yenilenebilir enerji kaynaklarının daha etkin kullanılması ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır.
2	Bölgede enerji verimliliği uygulamaları teşvik edilecektir.
3	Isıtmada temiz enerji imkânı sunan doğalgazın merkez nüfusu 10 binin üzerindeki ilçelerden belirlenen koşulları taşıyan ilçelere doğalgaz ulaştırılacaktır.

EKSEN4. KENTSEL VE KIRSAL ALTYAPI

Özellikle göç veren Bölge illerinden Sivas ve Yozgat'ta **ulaşım ve bilgi teknolojileri altyapı yatırımları göçü tersine çevirmede kullanılacak etkili politikaların başında gelmektedir.**

Kalkınmanın önemli kriterlerinden birisi de bölgelerin erişilebilirlikleri, bilgi ve teknoloji kaynaklarını kullanım kabiliyetleridir. Bölge içi gelişmişlik farklarının açık bir şekilde hissedilmekte olduğu Bölgede, bu gelişmişlik farklarını giderme açısından kentsel ve kırsal altyapı oldukça önemlidir. Ayrıca son yıllarda yaşanan hızlı şehirleşme ile kent merkezlerinde altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasında ilerlemeler sağlanmasına rağmen hizmet kalitesinin artırılması ve ileriki yıllarda artacak nüfus ile birlikte altyapı ihtiyaçlarının karşılanmasının sürdürülmesi de önem arz etmektedir. Özellikle göç veren Bölge illerinden Sivas ve Yozgat'ta ulaşım ve bilgi teknolojileri altyapı yatırımları göçü tersine çevirmede kullanılacak etkili politikaların başında gelmektedir. Konuyla ilgili öncelik ve tedbirler, Planın eki olan Mevcut Durum Analizi ve ulaşım konusunda üst ölçekli plan ve politika belgeleri dikkate alınarak oluşturulmuştur.

OKP'de de yerleşim merkezlerinin dağılım ve düzeninin, çalışma ve yaşam alanlarının kalitesinin mevcut gelir ve kalkınma düzeyine uygun hale getirilmek istendiği belirtilmiştir. Bu kapsamda Bölgede de "Kentsel ve Kırsal Altyapı" ekseninde ulaşım, lojistik ve bilgi teknolojileri öncelik alanlarında tedbirler belirlenmiştir.

Bu eksende amaç; gerek kentsel gerekse kırsal alanlarda temel yaşam kalitesi standartlarının sağlanması ve fırsat eşitliği için mekânsal dezavantajlardan doğan engellerin ortadan kaldırılması, bölgenin erişilebilirliğinin ve lojistik kapasitesinin artırılmasıdır.

Konuyla ilgili öncelik ve tedbirler, Planın eki olan Mevcut Durum Analizi ve ulaşım konusunda üst ölçekli plan ve politika belgeleri dikkate alınarak oluşturulmuştur.

35.

Tablo: Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Öncelikler ve Tedbirler

KENTSEL VE KIRSAL ALTYAPI EKSENİ		
Öncelik Alanı	Tedbir	
1 Bölgeye Erişilebilirliğin Artırılması ve Kent İçi Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi	1.1.	Bölgede demiryolu, karayolu ve havayolu bağlantıları geliştirilecektir.
	1.2.	Bölgenin önemli il ve ilçe merkezlerinin metropol, diğer çevre il ve limanlarla bağlantısı sağlanarak erişilebilirliği ve etkileşimi artırılacaktır.
	1.3.	Ulaşım alanındaki kuruluşlar arasındaki koordinasyon geliştirilecektir.
	1.4.	Bölge içi ulaşımında çevre dostu alternatifler ve toplu taşımacılık yaygınlaştırılacaktır.
	1.5.	Kent içi ulaşım türleri arasındaki entegrasyon geliştirilecektir.
2 Lojistik Kapasitesinin Artırılması	2.1.	Bölge genelinde lojistik faaliyetler güçlendirilecek ve "Bölge Lojistik Master Planı" hazırlanacaktır.
	2.2.	Taşımacılık ve ticarete kullanılan araçların modernizasyonu sağlanacaktır.
	2.3.	Özellikle özel önem gerektiren ürünlerin depo ve dağıtım merkezlerine yönelik standardizasyonun oluşturulması sağlanacak ve bu depo ve merkezlerin bu standartlara uyumu teşvik edilecektir.
	2.4.	Bölgede yapımı devam etmekte ve planlanmış olan Kayseri - Boğazköprü ve Sivas Lojistik Köyü (Organize Lojistik İhtisas Bölgeleri) tam olarak faaliyete geçmesi sağlanacaktır.
	2.5.	Madencilik, sanayi, tarım gibi ekonomik faaliyetlerin yoğun olarak gerçekleştirildiği alanlarda lojistik altyapısı iyileştirilecektir.
	2.6.	Özellikle, imalat sanayinin yoğun olduğu alanlarda ve önemli merkezlerde yük ve yolcu taşımacılığına ilişkin bilgi altyapısı geliştirilecektir.
3 Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Artırılması	3.1.	Farkındalık oluşturularak internet erişimi ve bilgisayar okuryazarlığı arttırılacaktır.
	3.2.	Bölgedeki kuruluşların bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı ve bilgi ve teknoloji kaynaklarından yararlanma oranı geliştirilecektir.
	3.3.	Bilişim sektörüne yönelik Ar-Ge sektörünün tesisi sağlanacaktır.

Bölgedeki potansiyelin yanı sıra fiziki altyapı ve kurumsal eksiklikler bulunmaktadır.

Şehirlerarası koridorlarda ulaşım nispeten eski altyapı üzerinde sağlanmakta olup, demiryolu altyapısı ise hızlı ve kaliteli bir ulaşımaya uygun değildir.

Öncelik 1. Bölgeye Erişilebilirliğin Artırılması ve Kent İçi Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi⁶

Coğrafi açıdan düşünüldüğünde Türkiye erişilebilirlik açısından önemli bir konumdadır. Asya ve Avrupa, Karadeniz ve Akdeniz arasında köprü konumunda olup Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasındadır. Bölge de böylesine önemli bir coğrafi bölgede bulunan Türkiye'nin tam ortasında, coğrafi açıdan önemli bir alanda bulunmaktadır (Şekil 26).

Bölgeye ulaşım kara yolu, demir yolu ve hava yolu (Kayseri ve Sivas Hava Limanı) ile sağlanmaktadır. Bölge Samsun, Mersin, İskenderun ve Adana Liman ve Lojistik Köylerine (Gelemen ve Yenice Lojistik Köyü) erişim açısından merkezi bir konumda bulunması nedeni ile de önemli bir potansiyele sahiptir. Sivas ve Kayseri illeri Türkiye'de

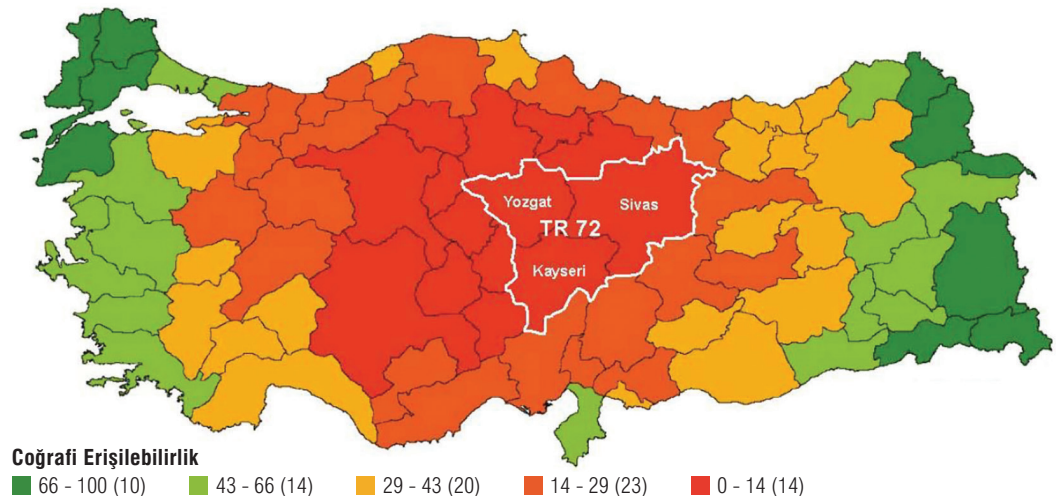
kara ve demir yollarının kavşak noktası oluşturduğu illerdir.

Bölgede, demiryolu ulaşımının direkt olarak il merkezinden sağlanamadığı tek il Yozgat'tır. Yine Yozgat ili Bölgede havaalanı bulunmayan tek ildir. Tedbirler kapsamında Yozgat'ın çevre illerle demiryolu ulaşım bağlantısı güçlendirilmesi de ele alınacaktır.

Bölgedeki potansiyelin yanı sıra fiziki altyapı ve kurumsal eksiklikler bulunmaktadır. Şehirlerarası koridorlarda ulaşım nispeten eski altyapı üzerinde sağlanmakta olup, demiryolu altyapısı ise hızlı ve kaliteli bir ulaşımaya uygun değildir. Bölgede ulaşım taleplerine uygun olarak özellikle demiryolu altyapısının yeterince geliştirilmemesi ve kapıdan kapıya taşımacılık için en uygun olan yöntemin karayolu taşımacılığı olması yük ve insan taşımacılığında ağırlığın karayoluna verilmesine sebep olmuştur. Bu durum ise taşıma modaları arasında verim-

26.

Şekil: Türkiye Geneli ve Bölgenin Coğrafi Erişilebilirlik Endeksi (16)

⁶ TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planının eki olan Mevcut Durum Analizinde Bölgede hali hazırda konuyla ilgili devam eden projeler ve 2014-2023 döneminde uygulanması planlanan projelere yer verilmiş olup, ayrıca ulaşım altyapısıyla ilgili detay bilgi yine Mevcut Durum Analizinde sunulmuştur.

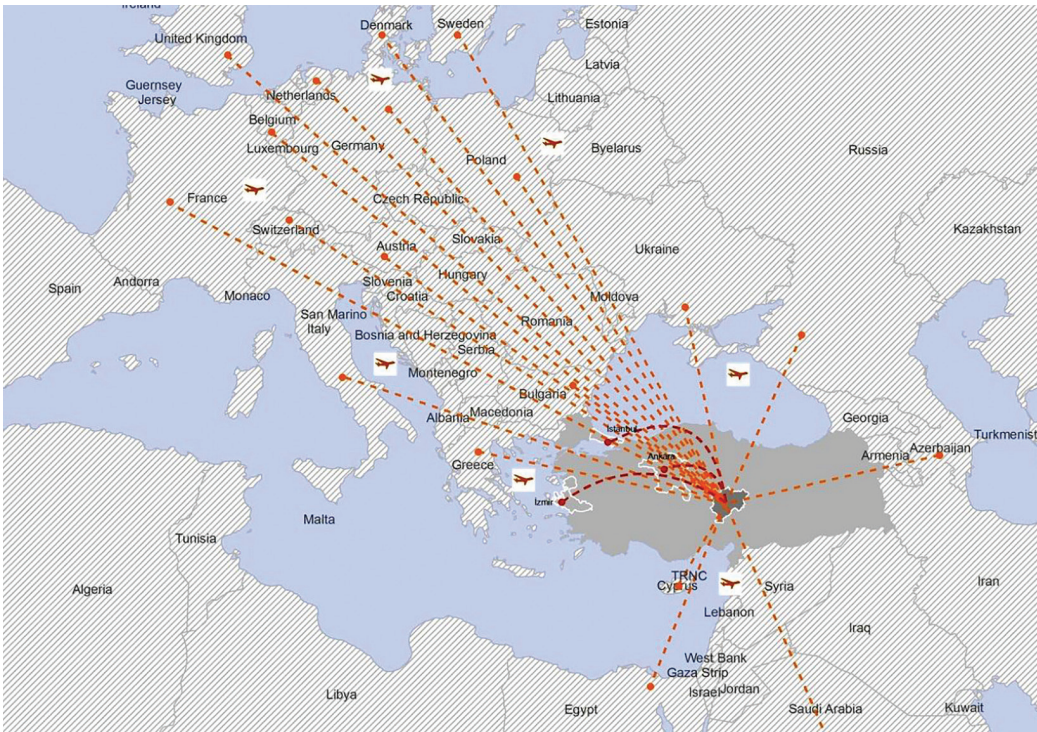
27.

Şekil: Türkiye Geneli ve Bölgenin Demir Yolu Ağı (69)

28.

Şekil: Bölgenin Yurt İçi ve Yurt Dışı Hava Ulaşım Ağı (70)

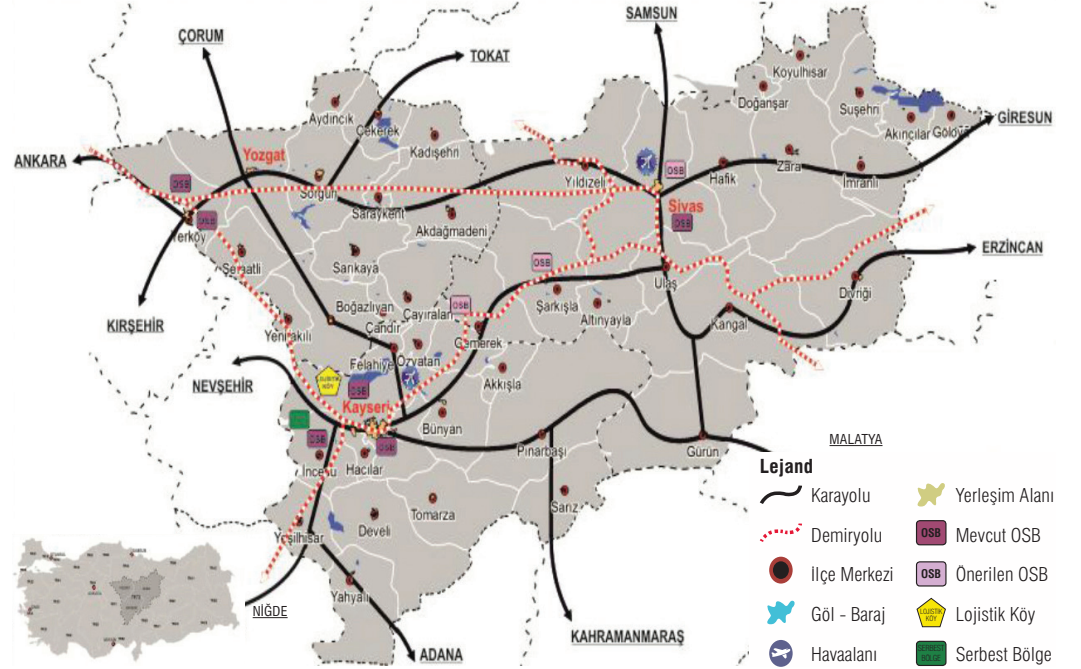
siz ve dengesiz bir ulaşım sisteminin oluşmasına sebep olmuştur. Ancak son dönemde bu durum gerek karayolu gerekse demiryolunda, devlet yatırımları ile giderilmeye başlamıştır. Bölge içinde ise Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) projeleri tamamlana-

arak kırsal kesim ile kentsel kesim arasındaki erişilebilirlik iyileştirilecektir. Bölgede yürütülen KÖYDES projelerinin tamamlanmasına hız verilerek kırsal kesimdeki ulaşım altyapısı güçlendirilecek ve önemli kent merkezleri ile bağlantısı sağlanacaktır.

Bölge içinde ise Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) projeleri tamamlanarak kırsal kesim ile kentsel kesim arasındaki erişilebilirlik iyileştirilecektir.

29.

Şekil: Bölgenin Ulaşım Ağı

YHT'nin Sivas'taki sektörler üzerine etkisinin araştırıldığı, "Sivas-Ankara Yüksek Hızlı Tren Projesi'nin Sektörel Etki Analizi" raporuna göre, ulaşım sektörünün genelinde (kamu ve özel) YHT'nin Bölgeye gelişinin net etkisinde **%20'lik** bir artış beklenmektedir.

Bölgenin üç ili de hızlı tren yatırımlarının geçiş güzergâhındadır. Planlanan Kayseri-Ankara Arası Hızlı Tren Projesi (Yerköy-Kayseri Hızlı Tren Projesi) ile Ankara-Kayseri arasındaki seyahat süresinin 6 saatten yaklaşık 2 saate kısalarak, yüksek standartlı bir demiryolu hattının hizmete sunulması beklenmektedir. Ayrıca çalışmaları süren hızlı tren yatırımı, ekonomik anlamda Kayseri ekonomisinin girdileri ile üretilen mamullerinin iç ve dış pazarlara ulaştırılması açısından önemli bir projedir. Bu sayede ticaret ve turizm başta olmak üzere birçok alanda Bölge yeni yatırım fırsatlarına kavuşacaktır.

Ankara-Sivas Hızlı Tren Projesi, Yerköy-Yozgat-Sivas Kesimi ile Ankara-Sivas güzergâhı; bir taraftan ülkemizin batı sınırından doğu sınırına kadar uzanan demiryolu ağının boylandığına ana arterin bir parçasını oluşturmakta, diğer taraftan ise Avrupa-İran, Avrupa-Ortadoğu ve Kafkas ülkelerinin demiryolu bağlantısı

üzerinde bulunmaktadır. Proje tamamlandığında Ankara-Sivas arasındaki 12 saatten 2 saat 51 dakikaya, 21 saat olan İstanbul Sivas arası ise 5 saat 49 dakikaya inmesi beklenmektedir. Avrupa'dan gelip İstanbul-Ankara-Sivas demiryolu ile devam edecek bu hat, Doğu sınırımıza kadar ulaşarak Avrupa'yı Hem Kafkaslara hem de Ortadoğu'ya bağlayacaktır. Buna ilaveten, Ankara-İstanbul ve Ankara-İzmir Hızlı Tren hatlarının işletmeye açılması ile birlikte, ülkemizin doğusu ile batısı arasındaki bağlantıyı sağlayacak olan bu güzergâhta çok yoğun demiryolu trafiği olacağı tahmin edilmektedir.

YHT'nin Sivas'taki sektörler üzerine etkisinin araştırıldığı, "Sivas-Ankara Yüksek Hızlı Tren Projesi'nin Sektörel Etki Analizi" raporuna göre, ulaşım sektörünün genelinde (kamu ve özel) YHT'nin Bölgeye gelişinin net etkisinde %20'lik bir artış beklenmektedir. Ancak YHT'nin özel sektöre göre, ulaşım sektörünün kamu kesiminde %34 oranında olumlu etkile-

mesi beklenmektedir. YHT sonrasında, ulaşım sektörü kamu kesimini %17 ile eğitim, %15 ile sağlık, %14 ile turizm, %12 ile hizmet, %8 ile ticaret izlemektedir. Bu durumda en fazla gelişmesi beklenen sektör ulaşımken, en az gelişmesi beklenen sektöre ticarettir.

Ayrıca mevcut yatırımla, Yozgat ilinin erişilebilirliği artmasıyla birlikte, ilin termal turizm potansiyelinin değerlendirilmesine olumlu katkı da bulunacağı öngörülmektedir.

Türkiye’de yol hiyerarşisine paralel olarak, Bölgedeki yol ağı da devlet yolları, il yolları ve köy yolları olarak ayrılmaktadır. Ankara-Sivas karayolu ile Samsun-Kayseri-Mersin karayolları Yozgat’tan geçmektedir. Bu yollar, uluslararası taşımacılıkta önemli bir yere sahiptir. Ülkemizden ve Avrupa ülkelerinden Ortadoğu’ya yapılan ticaret, bu yolların önemi daha da artırmaktadır.

TR72 Bölgesini de kapsayan “Karadeniz-Akdeniz Bölünmüş Oto Yol Projesi (KAP)”, “Koyulhisar-Pülümür Otoyol Projesi” gibi proje-

ler, çevre illerle ve limanlarla bağlantı yanında ticaretin kolaylaşması, ulaşım mesafelerinin kısılması gibi birçok olumlu katkıda bulunacaktır. Karadeniz’i Akdeniz’e bağlayacak olan bu otoyol projesi sadece Bölgeyi değil birçok komşu bölgeyi ve hatta ülkeleri de ilgilendiren bir projedir. Tamamlanmasından sonra sağlayacağı zaman ve yakıt tasarrufu ile ulaşımı kolaylaştıracak yük ve insan taşımacılığına yapacağı olumlu etkilerle bölgeler hatta komşu ülkelerle olan etkileşimi artıracaktır. Ayrıca Bölgenin hava alanlarına, lojistik köylere, OSB’ler, serbest bölge ve önemli şehir ve merkezlere erişilebilirliği artırılacaktır.

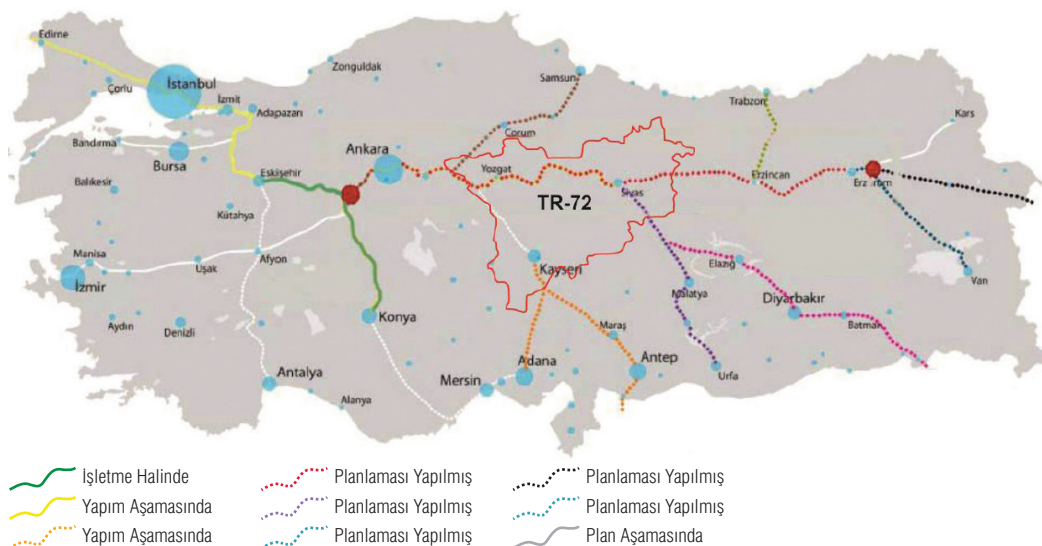
Fiziki altyapı sorunlarının yanı sıra Bölgede ulaşım sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar arasında bir koordinasyon eksikliği bulunmaktadır. Bölgede ulaşım ile ilgili sorumlu kuruluşlar Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ve bu Bakanlığa bağlı Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları (TCDD), Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) ile Büyükşehir Belediyesi, İl ve İlçe Belediyeleri, Valilikler gibi kurum/kuruluşlardır. Bu ku-

Ankara-Sivas karayolu ile Samsun-Kayseri-Mersin karayolları Yozgat’tan geçmektedir.

Bu yollar, uluslararası taşımacılıkta önemli bir yere sahiptir.

30.

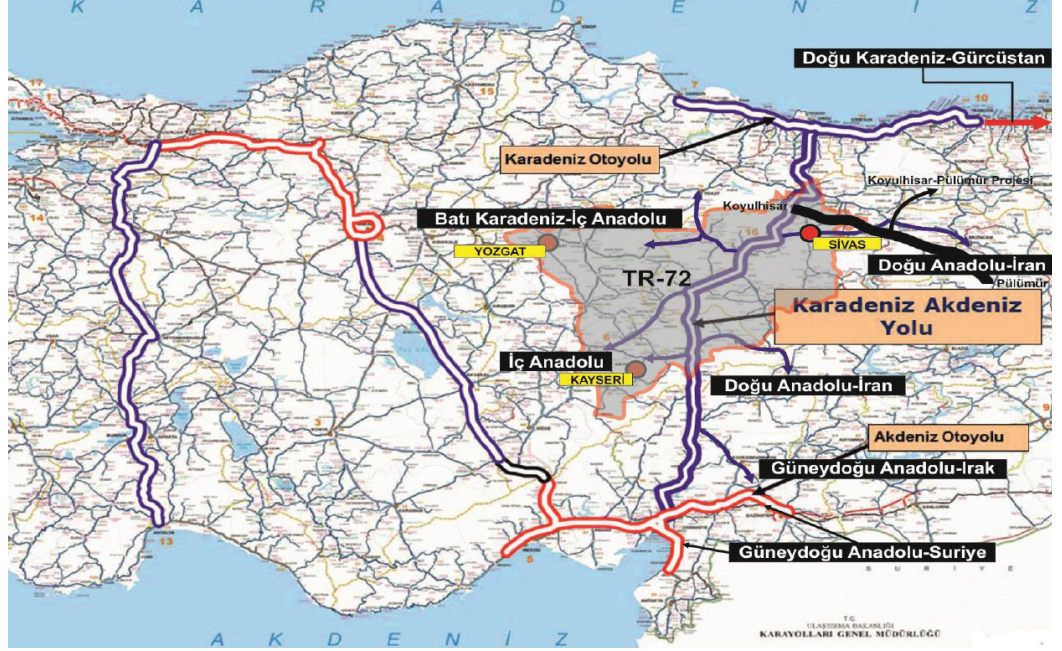
Şekil: Türkiye Geneli Hızlı Tren Güzergâhları (71)

**Bisiklet ve
yaya yollarının
artırılması ve
mevcutların
iyileştirilmesi de**
hem ulaşım hem de
çevre açısından olumlu
etkiler yapacaktır.

31.

Şekil: KAP Projesi (72)

rum ve kuruluşlar arasında ortak işbirliği ve koordinasyon iyileştirilerek, Bölgede ulaşım yatırımlarının daha etkin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Kent içinde ulaşım ise Bölgede özel ve belediye ait otobüsler, dolmuşlar, ticari taksiler ve özel otolarla sağlanmaktadır. Kayseri’de raylı sistem de mevcuttur. Son yıllarda özellikle Kayseri’de araç mobilizasyonunu artırıcı alt-üst geçit, tünel ve köprü gibi altyapı yatırımları ile Trafik Elektronik Denetleme Sistemi (TEDES) gibi bilgi teknolojilerin trafikte kullanıldığı sis-

temler aracılığı ile ortalama araç hızlarında artış sağlanmıştır. Ama sadece bu gelişmeler yerleşim merkezlerinde özellikle il merkezlerinde gelecekte yetersiz kalabilecektir. Bu kapsamda toplu taşımacılık sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Böylece kent içi ulaşım maliyetleri düşürülmüş, araç ve yaya trafiği hem rahat hem daha güvenli hale getirilmiş ve çevre kirliliği asgari seviyeye indirilmiş olacaktır. Bisiklet ve yaya yollarının artırılması ve mevcutların iyileştirilmesi de hem ulaşım hem de çevre açısından olumlu etkiler yapacaktır.

36.

Tablo: Bölgeye Erişilebilirliğin Artırılması ve Kent İçi Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi Önceliği - Tedbirler

1	Bölgede demiryolu, karayolu ve havayolu bağlantıları geliştirilecektir.
2	Bölgenin önemli il ve ilçe merkezlerinin metropol, diğer çevre il ve limanlarla bağlantısı sağlanarak erişilebilirliği ve etkileşimi artırılabilecektir.
3	Ulaşım alanındaki kuruluşlar arasındaki koordinasyon geliştirilecektir.
4	Bölge içi ulaşımında çevre dostu alternatifler ve toplu taşımacılık yaygınlaştırılacaktır.
5	Kent içi ulaşım türleri arasındaki entegrasyon geliştirilecektir.

Öncelik 2. Lojistik Kapasitesinin Artırılması

Rekabet edebilirliğinin artırılması için üzerinde durulan, Bölgedeki tüm sektörleri etkileyen bir alan da lojistik sektörüdür. OKP'de de belirtildiği gibi önümüzdeki yıllarda lojistiğin tüm ülke genelinde öneminin artması beklenmektedir. Ülkenin lojistik bir üs haline getirilerek, lojistik maliyetlerin düşürülmesi, ticaretin geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılması temel amaçtır. Bu beklenti ve amacın, sanayi ve ticaret açısından önemli bir konumda; kuzeyi güneye, doğuyu batıya bağlayan temel ulaşım aksları üzerinde bulunan Bölgede de olumlu etkiler oluşturulması beklenmektedir.

Bir ürünün lojistik gideri, sektörden sektöre, ürünün ürüne değişmekle beraber ürünün satış fiyatının %4 - %20'sidir. Türkiye'de yük taşımacılığının önemli bir kesimi karayolları ile yapıldığı için lojistik maliyetlerine bu durum ekstra maliyet olarak yansımaktadır. Diğer ulaşım modlarının da sisteme dâhil edilmesi,

entegrasyonun sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de atılan adımlardan biri TCDD tarafından yürütülen lojistik köy projeleridir. Bölgede Kayseri'de yapımı devam eden 1 adet, Sivas'ta ise proje aşamasında 1 adet olmak üzere toplam 2 adet lojistik köy projesi bulunmaktadır. Lojistik köylerin karayolu, demiryolu, denizyolu hava yolu bağlantıları olması gerekmektedir. Lojistik köyler lojistikle ilgili hizmetleri aynı çatı altında kullanıcılarına sunduğu için bir ölçek ekonomisi oluşturmaktadır. Lojistikte Bölge değerlendirmesi, coğrafi, fiziksel ve kurumsal altyapıya göre yapılmalı, kurulmaları sırasında özellikle OSB'lerin dikate alınması gerekmektedir.

Şekil 32, Şekil 33, Şekil 34'de çevreleri ile ilişkileri gösterilen Lojistik Köy projelerinin tamamlanması ile taşımacılık maliyetleri düşürülecek, daha hızlı ve güvenli bir taşımacılık sistemi geliştirilecektir. Bu yüzden kısa sürede bu projelerin hayata geçirilmesi Bölge rekabet edebilirliğine katkıda bulunacaktır.

Bölgede Kayseri'de yapımı devam eden **1 adet, Sivas'ta ise proje aşamasında 1 adet olmak üzere toplam 2 adet lojistik köy projesi bulunmaktadır.**

32.

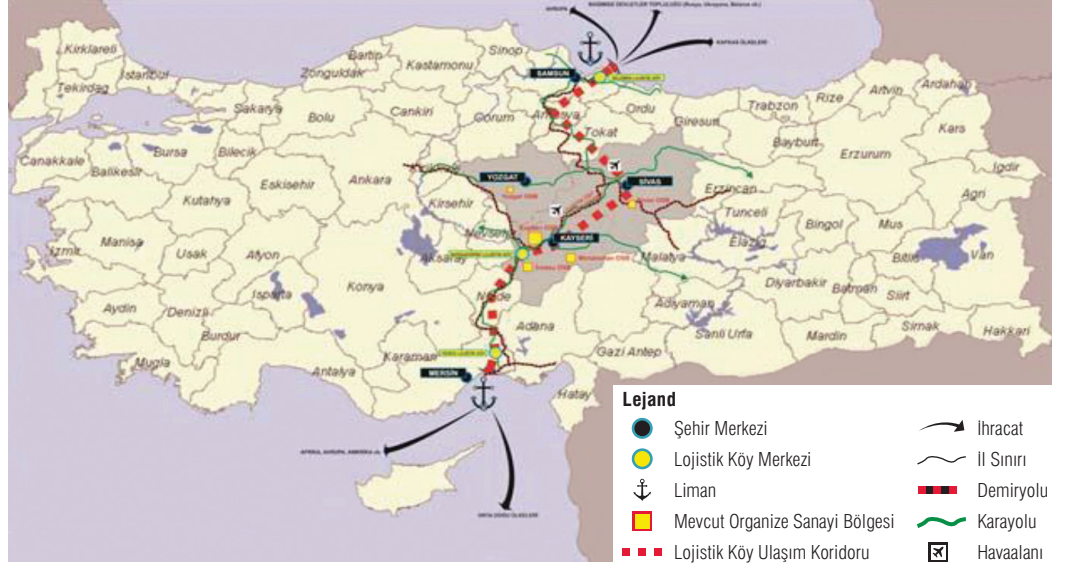
Şekil: Türkiye Genelinde Lojistik Köy Merkezleri, Limanlar ve Demiryolu Bağlantıları

Lojistik köy projelerinin tamamlanmasından önce Bölgedeki tüketicilerin hizmet ihtiyacının belirlenmesi için **tedarik zinciri analizi ile Bölgenin ve Türkiye'nin sanayi ve ticaret envanteri ile projeksiyonlarının yapılmasını gerektiren Lojistik Master planı** hazırlanacaktır.

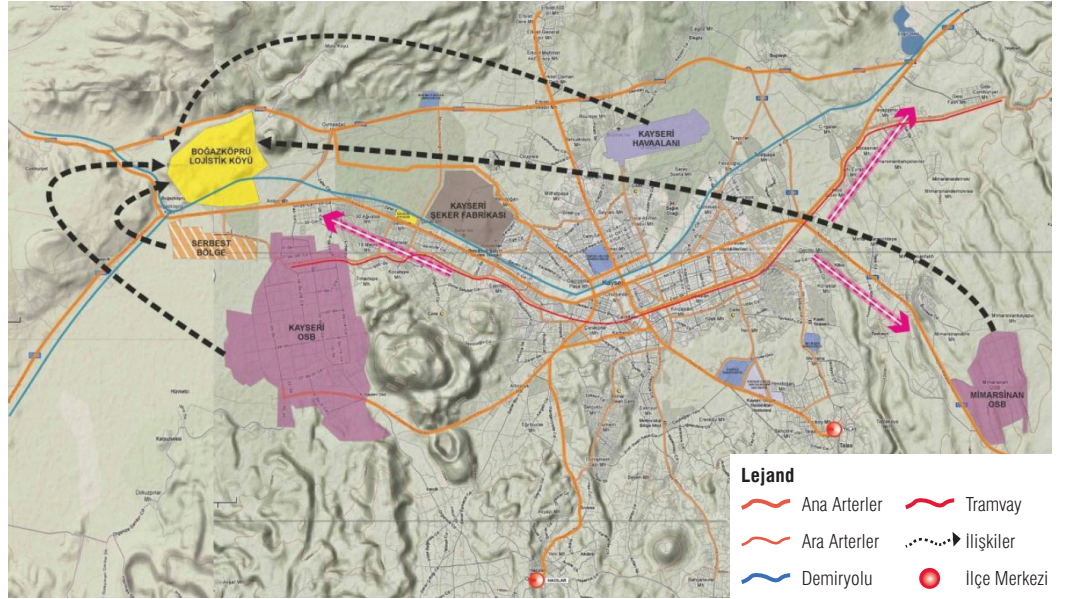
33.

Şekil: Bölgenin Boğazköprü-Yenice-Gelemen Lojistik Köy ve Limanlarla İlişkisi

34.

Şekil: Kayseri-Boğazköprü Lojistik Köyü-OSB-Serbest Bölge-Havaalanı İlişkisi

Coğrafi açıdan Bölge avantajlı konumda olmasına rağmen günümüz şartlarında bu avantaj yeterli olmamaktadır. En az coğrafi konum kadar fiziksel ve kurumsal alt yapılar da önemlidir.

Lojistik köy projelerinin tamamlanmasından önce Bölgedeki tüketicilerin hizmet ihtiyacı-

nın belirlenmesi için tedarik zinciri analizi ile Bölgenin ve Türkiye'nin sanayi ve ticaret envanteri ile projeksiyonlarının yapılmasını gerektiren Lojistik Master planı hazırlanacaktır.

Bölgede demiryolu, havayolu ve karayolu bağlantısı olmayan sanayi bölgeleri, serbest

bölgeler ve şirketlerinin ulusal ve uluslararası tüm ulaşım ağına bağlanması sağlanacaktır.

Demiryolu trafik yoğunluğu açısından Bölge AB ülkeleri ile kıyaslandığında yoğun olmayan bir trafiğe sahiptir. Ancak lojistik merkezlerin tam olarak faaliyete geçmesi ile birlikte mevcut demiryollarının kapasitesi ve kalitesi yetersiz kalacaktır. Bu olumsuz durumda lojistik köyler faaliyete geçmeden önce, yapılacak tespit ve analizler ışığında, tüm taşımacılık ve ticaret alt yapısındaki kapasite ve kalite yetersizlikleri

azaltılarak lojistik açıdan kalitesi artırılacaktır. Ayrıca lojistik alanda kullanılan araçların da modernizasyonu sağlanacaktır.

Ayrıca lojistik sadece taşımacılık olarak değerlendirilmeden; depo ve dağıtım merkezlerine yönelik tedbirler de alınacaktır. Bu bağlamda özellikle özel önlem gerektiren ürünlerin depo ve dağıtım merkezlerine yönelik standardizasyonun oluşturulması sağlanacaktır. Bölgedeki depo ve dağıtım merkezlerinin bu standartlara uyumu teşvik edilecektir.

Demiryolu trafik yoğunluğu açısından Bölge AB ülkeleri ile kıyaslandığında yoğun olmayan bir trafiğe sahiptir.

Ancak lojistik merkezlerin tam olarak faaliyete geçmesi ile birlikte mevcut demiryollarının kapasitesi ve kalitesi yetersiz kalacaktır.

37.

Tablo: Lojistik Kapasitesinin Artırılması Önceliği - Tedbirler

1	Bölge genelinde lojistik faaliyetler güçlendirilecek ve "Bölge Lojistik Master Planı" hazırlanacaktır.
2	Taşımacılık ve ticarete kullanılan araçların modernizasyonu sağlanacaktır.
3	Özellikle özel önlem gerektiren ürünlerin depo ve dağıtım merkezlerine yönelik standardizasyonun oluşturulması sağlanacak ve bu depo ve merkezlerin bu standartlara uyumu teşvik edilecektir.
4	Bölgede yapımı devam etmekte ve planlanmış olan Kayseri - Boğazköprü ve Sivas Lojistik Köyü (Organize Lojistik İhtisas Bölgeleri) tam olarak faaliyete geçmesi sağlanacaktır.
5	Madencilik, sanayi, tarım gibi ekonomik faaliyetlerin yoğun olarak gerçekleştirildiği alanlarda lojistik altyapısı iyileştirilecektir.
6	Özellikle, imalat sanayinin yoğun olduğu alanlarda ve önemli merkezlerde yük ve yolcu taşımacılığına ilişkin bilgi altyapısı geliştirilecektir.

Öncelik 3. Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Artırılması

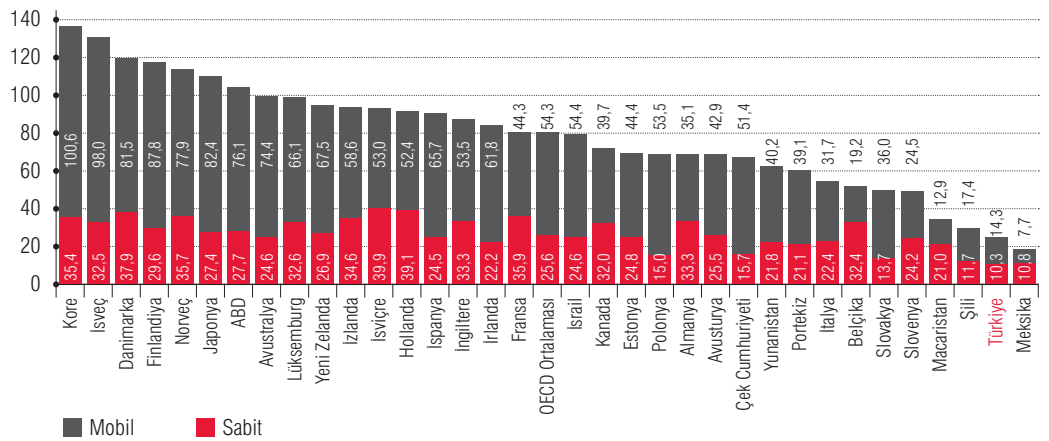
Günümüzde bölgelerin gelişimini etkileyen temel unsurlardan biri de erişilebilirlik düzeyleri ve bilgi ve teknoloji kaynaklarını kullanım seviyeleridir. Bu öncelik ile; bölgenin rekabetçi seviyesini koruyabilmesi ve gelişebilmesi için bilgi teknolojileri altyapısının iyileştirilerek bilgi ve teknolojiye erişim imkanlarının artırılması hedeflenmektedir.

Son yıllarda bu sektörde yapılan gerek kamu gerekse özel sektör altyapı yatırımları artsa da Şekil 35’de görüldüğü gibi gelişmiş ülkeler ile kıyaslandığında hala yetersiz durumdadır.

Altyapı yatırımları açısından Bölgede durum Türkiye’deki ile paralel gelişmeler göstermektedir. Son yıllarda yapılan altyapı yatırımları artsa da gelecekte bu sektörde yaşanacak ge-

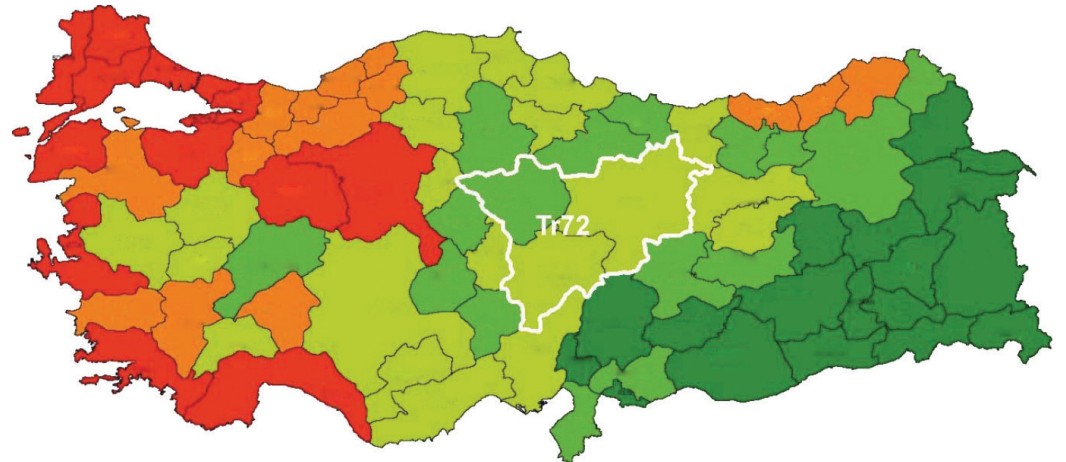
35.

Şekil: OECD Ülkelerinde Sabit-Mobil Genişbant İnternet Penetrasyon Oranları

36.

Şekil: Genişbant İnternet Abone Sayısı (1000 kişi) 2011 (16)

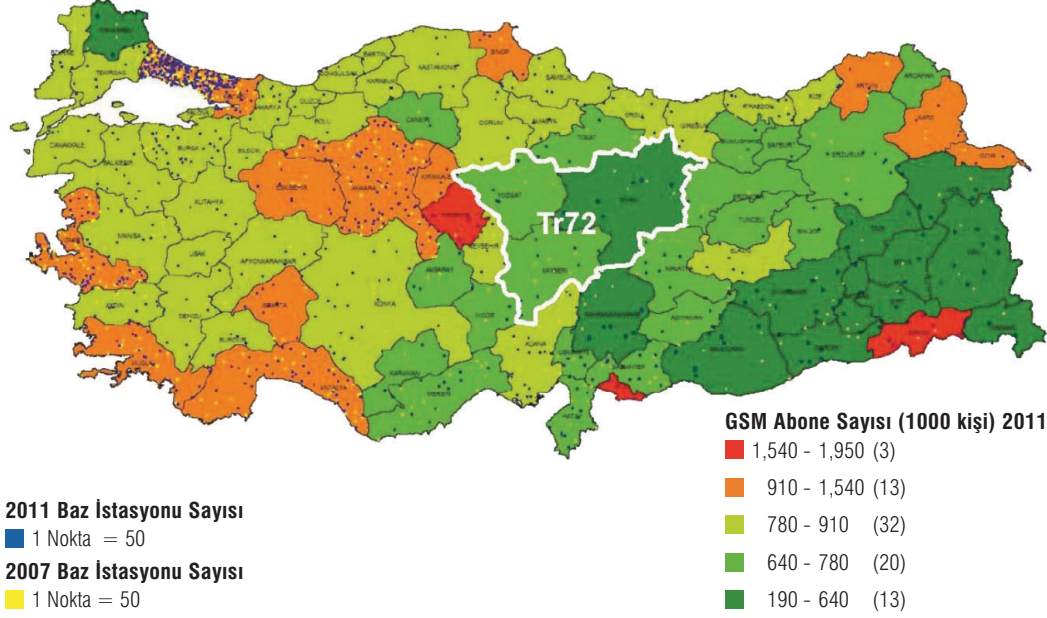
Genişbant İnternet Abone Sayısı (1000 kişi)

■ 119 - 163 (13) ■ 93 - 119 (14) ■ 73 - 93 (20) ■ 51 - 73 (16) ■ 19 - 51 (18)

Bölgenin rekabetçi seviyesini koruyabilmesi ve gelişebilmesi için **bilgi teknolojileri altyapısının iyileştirilerek bilgi ve teknolojiye erişim imkanlarının artırılması hedeflenmektedir.**

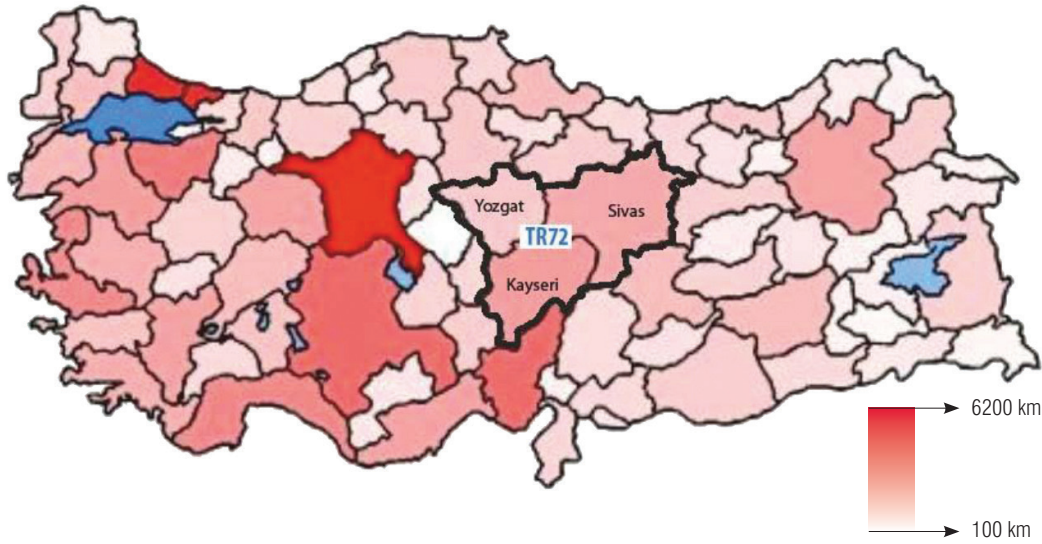
37.

Şekil: Baz İstasyonu Sayısı ve GSM Abone Sayısı (1000 kişi) 2011 (16)

38.

Şekil: İl Bazında Türk Telekom Fiber Altyapısı (73)

lişmeler de dikkate alındığında yapılan yatırımların artarak devam etmesi gerektiği görülmektedir. Bölge Geniş Bant İnternet Abone Sayısı, Baz İstasyonu Sayısı ve GSM Abone Sayısı göstergelerinde Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır (Şekil 36, Şekil 37 ve Şekil 38). TÜİK tarafından yayınlanan “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” ra-

poruna göre; TR7 Bölgesi’nde internete erişim imkânı olan hanehalkı oranı %41, bilgisayar kullanım oranı ise %44,6’dır. Bu göstergelerde Bölge 12 düzeyli bölgesi arasında 7. sıradadır.

Erişim imkânı ile paralel olarak Bölgede internet ve bilgisayar kullanım oranı Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgede bi-

TÜİK tarafından yayınlanan “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” raporuna göre;
TR7 Bölgesi’nde internete erişim imkânı olan hanehalkı oranı %41, bilgisayar kullanım oranı ise %44,6’dır.

Bölgede internet erişimi yaygınlaştırılarak Bölge halkına internet ve bilgisayar kullanım eğitimi verilerek **internet erişimi ve bilgisayar okuryazarlığı artırılacaktır.**

İletişim teknolojileri ile ilgili olarak tanıtım yapılarak vatandaşlar arasında farkındalık artırılacaktır. Bölgede internet erişimi yaygınlaştırılarak Bölge halkına internet ve bilgisayar kullanım eğitimi verilerek Bölgede internet erişimi ve bilgisayar okuryazarlığı artırılacaktır.

Ayrıca OKP'de de belirtildiği gibi ülkemizde bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe kalifiye insan kaynağı açığı bulunmaktadır. Bu açığı kapatmak üzere Bölge çeşitli eğitim ve yetiştirme programları gibi uygulamalı eğitim faaliyetleri ile Bölge de ihtiyaç duyulan kalifiye insan kaynağı yetiştirilecektir. Bu sayede bilişim altyapısının iyileştirilmesi ve Bölgenin

bilgi ve teknolojiye erişim imkânının artırılması sağlanacaktır.

Bilişim ve teknoloji alanında yapılan yatırımların GSYİH'ye oranında Türkiye, gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaktadır. Bölgede bulunan ve açılacak olan TEKNOPARK'larda bilişim teknolojileri alanında Ar-Ge yapacak işletmelerin kurulması sağlanacaktır.

Bilgi ve teknolojinin kalkınmada hızlandırıcı rolünden azami ölçüde yararlanılması, bilgi toplumunun oluşturulması ile her alanda rekabet gücünün artırılması, gelişmiş ülkeler düzeyine çıkılması yolunda aşağıdaki tedbirler alınmıştır (Tablo 38).

38.
Tablo: Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Artırılması Önceliği - Tedbirler

1	Bilişim sektörü alanında kalifiye insan kaynağı açığı giderilecektir.
2	Farkındalık oluşturularak, internet erişimi ve bilgisayar okuryazarlığı arttırılacaktır.
3	Bölgedeki kuruluşların bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı ve bilgi ve teknoloji kaynaklarından yararlanma oranı geliştirilecektir.
4	Bilişim sektörüne yönelik Ar-Ge sektörünün tesisi sağlanacaktır.

5. TEDBİRLERİN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLARLA İLİŞKİLENDİRİLMESİ

5. TEDBİRLERİN ÜST ÖLÇEKLİ PLANLARLA İLİŞKİLENDİRİLMESİ

39.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 1. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi							
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013	Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016	Orta Vadeli Program 2014-2016	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Ar-Ge ve yenilik eksenli bilgi üretimi artırılarak, sonuç odaklı araştırmaların ve markalaşmanın artırılması sağlanacaktır.	446., 480., 626., 628., 630., 671., 689., 695., 697., 710. Maddeler	338., 345., 346., 369., 549. Maddeler	74 c., 77., 78., 215., 218. Maddeler	Stratejik Alan 4 Hedef 1, Hedef 2	D1.1.5, D2.1.4., D3.1.2, Y2.1.1., Y2.1.3. Y4.1.3.	95., 110., 293. Maddeler	—
Ar-Ge altyapısının iyileştirilmesi sağlanacaktır.	627., 632., 698., 708., 926. Maddeler	363., 346., 396. Maddeler	80 i Maddesi	—	D1.1.6, D2.1.5., Y1.3.2., Y4.1.6. Y5.1.1.	293. Madde	—
Bölgede Ar-Ge, yenilik ve endüstriyel tasarım kültürü işletmecilere kazandırılacaktır.	122., 446., 480., 624., 671., 680., 689., 697., 704., 926. Maddeler	338. Madde	74 a., 80 ı, 214., 215., 216. Maddeler	Stratejik Alan 4 Hedef 1	D1.1.7, D2.1.1., D2.1.4., Y1.2.1., Y4.1.4.	95., 110. Maddeler	Amaç 1 Hedef 2.
Bölgesel yenilik stratejisi geliştirilecektir.	913. Madde	363., 550., 552. Maddeler	—	—	—	—	—
Ar-Ge ve yenilik konularında işbirliği mekanizmaları güçlendirilecektir.	632., 633., 634., 635., 639., 643., 662., 696. Maddeler	345., 363., 586. Maddeler	80 n, 80 h Maddeler	Stratejik Alan 4 Hedef 3	D1.1.3, D2.1.5., D2.1.6., D3.2.3., Y3.1.4., Y3.1.7., Y4.1.1., Y4.1.2	—	Amaç 1 Hedef 5

39.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 2. İmalat Sanayinin Geliştirilmesi							
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013	Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016	Orta Vadeli Program 2014-2016	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Katma değeri yüksek yenilikçi ve stratejik sektörel oluşumlar desteklenecektir.	610., 611., 675., 681., 769., 819., 926. Maddeler	359. Madde	74 b, 77., 150. Maddeler	—	Y2.1.4.	—	Amaç 1 Hedef 1
Üreticilerin yeni teknolojik gelişmeler ile ilgili bilgilendirilmesi sağlanacak ve teknoloji düzeyi yüksek sektörlerle yatırımlar desteklenecektir.	443., 446., 624., 649., 650., 652. 673., 677., 689., 926 Maddeler	338., 362. Maddeler	74 a., 74 c., 76., 77., 78., 80 i., 80 ö., 165., 214., 215.,	Stratejik Alan 2 Hedef 2	D2.1.4. Y3.1.4. Y4.1.3.	90., 95. Maddeler	Amaç 1 Hedef 2
Mevcut üretim tesislerinin modernizasyonu geliştirilecektir.	650., 768. Maddeler	338. Madde	—	—	—	—	Amaç 1 Hedef 3
Bölgede rekabetçi sektörler geliştirilecektir	661., 662., 671. Maddeler	361. Madde	—	—	—	—	Amaç 1 Hedef 2
Sektörel kümelenme ve ihtisaslaşma geliştirilecektir.	662., 696., 924. Maddeler	336., 345., 534., 565., 566. Maddeler	80 n, 80 p Maddesi	Stratejik Alan 2 Hedef 3	—	111. Madde	—
Ortaklıklar ve işbirlikleri geliştirilecektir.	662., 696. Maddeler	336., 345., 366., 494. Maddeler	80 n. Maddesi	Stratejik Alan 2 Hedef 3	D1.1.3	—	Amaç 1. Hedef 5
Üreticilerin kalite güvence sistemleri konusunda bilinçlendirilmeleri sağlanacak ve standartlara uyum düzeyi artırılabilecektir.	660. Madde	367. Madde	80 ç., 115., 116., Maddeler	Stratejik Alan 2 Hedef 5	—	—	—
KOBİ'lerin yönetim becerilerinin ve kurumsal yetkinliklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır	448., 664., 697. Maddeler	338. Madde	80 e. Madde	Stratejik Alan 2 Hedef 1, Hedef 4, Hedef 5	—	110. Madde	—

39.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 3. Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi						
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Turizm Stratejisi 2023	T.C. Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan 2013-2017	Orta Vadeli Program (2014-2016)	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Bölgede turizm (kış, sağlık, doğa, kültür-inanç, eko, termal) altyapısı geliştirilecektir.	870., 871., 876., Maddeler	375., Madde	3.6., 3.7., 3.10., 3.11.	Hedef 4.5	205., 206. Maddeler	Amaç 3 Hedef 4
Bölgede turizm alanında tanıtım ve markalaşma çalışmaları yapılacaktır.	870., 874. Maddeler	383., 580. Madde	—	—	205. Madde	Amaç 3 Hedef 4
Turizm alanında kurumlar arasında işbirliği geliştirilecek, ortak tur programları belirlenecektir.	873., 875. Maddeler	576., Madde	3.3, 3.13	—	—	Amaç 3 Hedef 4
Bölgede toptan ve perakende ticaret ile inşaat sektörleri geliştirilecektir.	860., 861., 883., 885.	337., 386., 390., 391. Maddeler	—	—	—	Amaç 1 Hedef 4

39.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 4. Dış Ticaretin Güçlendirilmesi								
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2013	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013	2023 Türkiye İhracat Stratejisi	Orta Vadeli Program	TR72 Bölge Planı 2010-2013	Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023)
Bölge ihracatında eş değer öneme sahip sektör ve pazar sayısı arttırılacak, ihraç edilen ürünlerde çeşitlenme sağlanacaktır.	478., 482., 611., 650., 675. Maddeler	—	140., 141. Maddeler	—	1 Nolu Eylem 5 Nolu Eylem 6 Nolu Eylem 7 Nolu Eylem	185., 186., 189., 192. Madde	—	Sektör Stratejileri
Teknoloji seviyesi ve katma değeri yüksek ürün ihracatı sürdürülebilir bir şekilde arttırılacaktır.	477., 649., 652. Maddeler	—	74 b Maddesi	Stratejik Alan 4, Hedef 1	1 Nolu Eylem 10 Nolu Eylem 21 Nolu Eylem 22 Nolu Eylem 23 Nolu Eylem 41 Nolu Eylem 49 Nolu Eylem 54 Nolu Eylem 55 Nolu Eylem 57 Nolu Eylem 58 Nolu Eylem	97. Madde	Amaç 1. Hedef 1, Hedef2,	Sektör Stratejileri
İhracatçı sayısı ve ihracat kapasitesi arttırılacaktır.	480., 481., 485., 607., 695., 887. Maddeler	335., 359., 387. Maddeler	141. Madde	Stratejik Alan 2 Hedef 2	1 Nolu Eylem 3 Nolu Eylem 4 Nolu Eylem 10 Nolu Eylem 11 Nolu Eylem 24 Nolu Eylem 41 Nolu Eylem 57 Nolu Eylem 58 Nolu Eylem 63 Nolu Eylem 65 Nolu Eylem 66 Nolu Eylem	97., 110., 185., 190. Maddeler	Amaç 1. Hedef 4.	Sektör Stratejileri

39.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksenî - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 5. Girişimcilik Altyapısının ve Kültürünün Geliştirilmesi								
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2013	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013	MEB 2010- 2014 Stratejik Planı	Orta Vadeli Program	TR72 Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı	Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023)
Bölgede "Girişimcilik" konusunda farkındalık seviyesinin yükseltilmesi ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması sağlanacaktır.	634., 690., 919. Maddeler	408., 409., 538., 554., 561. Maddeler	92. Madde	Stratejik Alan 1 Hedef 1	Stratejik Hedef 10.7	—	—	Sektör Stratejileri
Girişimcilerin bilgiye ve finansal kaynaklara erişimleri arttırılacaktır ve ortak iş kültürü yaygınlaştırılacaktır	691., 692., 694., 929. Maddeler	393., 399., 394., 395., 554., 555., 557., 562. Maddeler	76., 80 g Maddeleri	Stratejik Alan 1 Hedef 2 Stratejik Alan 5 Hedef 1, Hedef 2, Hedef 3	—	229. Madde	—	Sektör Stratejileri
Bölgede potansiyel girişimcilerin temel iş kurma ve işletme becerileri arttırılacaktır.	919. Maddeler	364., 393., 397., 399., 557. Maddeler	80 e. Madde	Stratejik Alan 1. Hedef 2, Hedef 3	—	—	—	Sektör Stratejileri
Bölgedeki girişimcilik altyapısı geliştirilecektir.	632., 691., 692., 698. Maddeler	393., 396., 398., 557., 558., 560.	93., 95. Maddeler	Stratejik Alan 1 Hedef 2	—	—	—	Sektör Stratejileri

39.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksenî - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 6. Yatırım Ortamının İyileştirilmesi						
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013	Orta Vadeli Program	TR72 Bölge Planı 2010-2013
İşletmelerin finansal kaynaklara ve hizmetlere erişimi iyileştirilecektir.	663., 929. Maddeler	553., 554., 555. Maddeler	76. Md. 80 g., 187. Maddeler	Stratejik Alan 5 Hedef 1, Hedef 2, Hedef 3	229. Madde	Amaç 3. Hedef 1.
Yatırımcılar için uygun ve cazip maliyetli arsalar üretilmesi sağlanacaktır.	615. Madde	337. Madde	—	Stratejik Alan 3 Hedef 1	100. Madde	Amaç 3. Hedef 1.
OSB ve serbest bölge başta olmak üzere yatırım alanlarının enerji, ulaşım, lojistik ve çevre ile ilgili altyapıları iyileştirilecek ve etkin kullanımı sağlanacaktır.	447., 698., 929. Maddeler	360. Madde	76., 80 d.,	—	101., 102., 140., 142. Maddeler	Amaç 3. Hedef 1
Ürünlerin kalite kontrollerinin ve testlerinin yapılacağı laboratuvar altyapısı geliştirilecektir.	659., 662. Maddeler	367. Madde	80 ç. Maddesi	—	—	—

39.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 7. Geleneksel Sektörlerin Geliştirilmesi (Tarım Hayvancılık ve Madencilik)								
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi	Tarım Stratejisi	MTA Stratejik Plan	2013-2017 Stratejik Plan (sayfa 43)	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Bölgedeki tarım işletmelerin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması için işletmelerin optimum işletme büyüklüğüne ulaştırılması, modernizasyonu ve altyapılarının güçlendirilmesi sağlanacaktır.	758., 759., 760., 762., 763., 768., 1019. Maddeler	415., 418., 420. Maddeler	—	Öncelik 1.1.	Stratejik Amaç 1, Stratejik Amaç 2 (Alt Sektör Öncelikleri)	—	—	Amaç 3-Hedef 3, Strateji 1, Hedef 2, Strateji 2, 3, 4, Amaç 1-Hedef 3, Strateji 1
Bölgede üretimde verimliliğin ve kalitenin yükseltilmesi, üretimde çeşitlenmenin sağlanması ve gen kaynaklarının korunması sağlanacaktır.	767., 771., 917., 1039. Maddeler	Bölüm 4.4.4, 463. Madde	—	Öncelik 1.1.	Stratejik Amaç 1	—	—	Kısmen (Amaç 1-Hedef 3, Strateji 4-5-6)
Tarımsal çevre, halk sağlığı, gıda kalitesi ve hijyeni, hayvan refahı, hayvan sağlığı, bitki sağlığı, atık yönetimi uygulamaları ve tarımda iyi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	761., 771., 773. Maddeler	Bölüm 4.4.4	—	Öncelik 1.1., 5.4	Stratejik Amaç 1	—	Uygun	Amaç 2-Hedef 2, Strateji 2, Hedef 3, Strateji 1, 2, 3, Amaç 1-Hedef 3, Strateji 3
Bölgede kırsaldan/ tarımdan ayrılan nüfus için ekonomik faaliyetler çeşitlendirilecektir.	917., 1018. Maddeler	415. Madde	—	5.1-Öncelik 1.2	Stratejik Amaç 4	—	—	—
Yerel ürünlerin coğrafi işaret kapsamına alınması, markalaştırılması ve ticarileştirilmesi sağlanacaktır.	927. Madde	338, 369. 383. Maddeler	34. Madde	5.1. Stratejik Amaç 1.	—	—	—	—
Bölgede maden ürünlerini katma değeri yüksek ürünlere-mamul/yarı mamule -dönüştürmeye yönelik zenginleştirme ve işleme tesislerine dönük kapasite artırımı ve yatırım faaliyetleri geliştirilecektir.	804., 810. Maddeler	462. Madde	—	—	—	Stratejik Amaç 4, Hedef2	—	Amaç 3, Hedef 5, Strateji 3, 4, 5
Bölgede endüstriyel hammaddelerin değerlendirilmesine yönelik faaliyetler artırılacaktır.	804. Madde	464. Madde	—	—	—	Stratejik Amaç 4, Hedef2	—	Amaç 3, Hedef 5, Strateji 5
Bölgede maden arama faaliyetleri yaygınlaştırılacak, madencilik faaliyetlerinde yeni teknolojilerin kullanımı, Ar-Ge uygulamaları ve laboratuvar altyapısı geliştirilecektir.	804., 806. Maddeler	464. Madde	—	—	—	Stratejik Amaç 2, Hedef2, Stratejik Amaç 4, Hedef4	—	Amaç 3, Hedef 5, Strateji 1, 2

40.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 1. Beşeri, Sosyal Sermaye ve Kurumsal Kapasite ile Yönetişimin Geliştirilmesi										
Tedbir	OKP (2014- 2018)	BGUS (2014- 2023)	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2013-2017 Strateji Belgesi	Sağlık Bakanlığı, Stratejik Plan 2013- 2017	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013- 2017	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi	SGK Stratejik Planı 2010- 2014	OVP 2014- 2016	TR72 Bölge Planı 2010- 2013	Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023)
Bölgedeki üniversiteler, STK'lar, özel sektör ve ilgili diğer kurumlar arasındaki koordinasyon ve işbirliği seviyesi arttırılacaktır.	363., 760., 834., 913., 917., 932., 933. Maddeler	348., 350., 366., 385., 493., 494. Maddeler	Stratejik Amaç 2, Alt Amaç 2.1., Alt Amaç 2.3.	—	—	Stratejik Amaç 2 Öncelik 2.3	—	152., 414. Maddeler	Amaç 4, Hedef 2, Strateji 5	—
Bölgedeki kurum ve kuruluşların yönetim ve idari kapasiteleri güçlendirilecek, Bölgede örgütlenme kültürünün il merkezlerinden ilçe merkezlerine yaygınlaşması sağlanacaktır.	375., 934., 1026. Maddeler	355., 385., 492. Maddeler	Stratejik Amaç 5.	S.H.2.1.	Amaç 6	Stratejik Amaç 2, Öncelik 2.3	—	110., 146., 414. Maddeler	—	—
Bölgedeki kurum ve kuruluşların ulusal ve uluslararası destek mekanizmalarından faydalanma düzeyi arttırılacaktır.	934., 1000. Maddeler	498. Maddeler	Stratejik Amaç 1, Alt Amaç 1.2.	—	Amaç 6.9	—	—	—	—	—
Gençler ve kadınların sivil toplum faaliyetlerine katılım oranı arttırılacak, katılımcı kültürel ortam geliştirilecektir.	233., 251., 268., 934. Maddeler	497. Madde	—	—	—	—	—	—	—	—
Bölgedeki kurum ve kuruluşlar insan kaynakları, teknolojik imkânlardan faydalanma düzeyi ve kurumsal imaj bakımından geliştirilecektir.	381., 388., 544., 934., 1026. Maddeler	7., 498. Maddeler	Stratejik Amaç 5., Alt Amaç 5.3., 5.4.	SH. 2.8., SH 2.9.	Amaç 5, Amaç 6.3	—	Amaç 2, Hedef 2	167., 408., 414. Madde	Amaç 2, Hedef 1 ve Hedef 2 ve Hedef 3	—
Bölgede göçün azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	353., 899., 918. Maddeler	381., 419., 535. Maddeler	—	—	—	—	—	—	—	—
Bölgede sosyal sermayenin dönmşel olarak ölçülmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	917. Madde	496. Madde	—	—	—	—	—	—	—	—
Bölgede istihdam olanakları arttırılacak ve kayıt dışı istihdamın nedenleri araştırılarak, kayıtlı istihdamı teşvik edici tedbirler alınacaktır.	314., 315., 316., 919. Maddeler	371., 423. Maddeler	—	—	—	—	—	58. Madde	Amaç 2, Hedef 1	İşgücü Piyasasında Güvence ve Esnekliğin Sağlanması Eksenli İstihdam-Sosyal Koruma İlişkisinin Güçlendirilmesi Eksenli, Sektör Stratejileri
Bölgede işgücü açığı kapatılacak, istihdamdan kopacak işgücü için gerekli önlemler alınacaktır.	314., 317. Maddeler	349., 379., 380., 409., 411., 412. Maddeler	—	—	—	—	—	152. Madde	Amaç 2, Hedef 1 ve Hedef 2	İşgücü Piyasasında Güvence ve Esnekliğin Sağlanması Eksenli, Sektör Stratejileri
Bölgede faaliyet gösteren işletmelerin ve çalışanların sosyal güvence ve haklara yönelik bilinç seviyesi arttırılacaktır.	321., 323. Maddeler	—	—	S.H. 1.6	—	—	—	234. Madde	—	İşgücü Piyasasında Güvence ve Esnekliğin Sağlanması Eksenli

40.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 2. Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi									
Tedbir	OKP (2014- 2018)	BGUS (2014- 2023)	Kültür ve Turizm Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Plan	Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan 2013- 2017	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013-2017	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi	OVP 2014- 2016	TR72 Bölge Planı 2010-2013	Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023)
Sosyal alanda hizmet sunan kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon seviyesi geliştirilecek, sosyal alanda sağlanan yardımların tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde verilmesi sağlanacaktır.	252., 280. Maddeler	493., 494. Maddeler	—	—	Amaç 1.4. Amaç 3.4	—	136. Madde	Amaç 4, Hedef 2, Strateji 5	İstihdam-Sosyal Koruma ilişkisinin Güçlendirilmesi Eksen
Sosyal hizmetlerin geliştirilmesine yönelik bilgi, veri toplama ve analiz konusunda bilgi altyapısı güçlendirilecektir.	280. Madde	7. Madde	—	—	Amaç 3.1, Amaç 6.6	—	—	—	İstihdam-Sosyal Koruma ilişkisinin Güçlendirilmesi Eksen
Dezavantajlı grupların da ihtiyaçlarını dikkate alan yenilikçi hizmet sunumu yöntemleri geliştirilecektir.	250., 257., 282., 285. Madde	6. Madde	—	Hedef 3.2.	Amaç 3.1., 3.2, Amaç 4.6	—	—	Amaç 4, Hedef 2, Strateji 6	—
Dezavantajlı grupların sosyal uyum seviyeleri ve toplumsal hayata katılım düzeyleri artırılacak, tüm alanlarda, cinsiyet dengeli ve fırsat eşitliği temelli bir yaklaşım geliştirilecektir.	144, 147, 148, 251, 278, 279, 284, 314, Madde	382. Madde	—	Hedef 3.2.	Amaç 2.2., 2023 Vizyonu Bölümü	Stratejik Amaç 2, Öncelik 2.1.	—	Amaç 2, Hedef 3, Strateji 1 Strateji 2 ve Strateji 3, Amaç 2, Hedef 2, Strateji 4, Amaç 4, Hedef 2, Strateji 3	İşgücü Piyasasında Güvence ve Esnekliğin Sağlanması Eksen, İstihdam-Sosyal Koruma ilişkisinin Güçlendirilmesi Eksen Sektör Stratejileri
Sportif, kültürel ve sanatsal faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.	145., 269., 295., 338., 339. Maddeler	371., 376., 405. Maddeler	S.A.3. H.1, Strateji 5	—	—	—	—	Amaç 4, Hedef 2, Strateji 7	—
Bölgede yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacak, dezavantajlı grupları da dikkate alan bir yaklaşımla Bölgenin fiziksel, sosyal ve kültürel altyapısı geliştirilecektir.	342., 343., 305., 591. Maddeler	347., 371., 376., 381., 382., 407., 419. Maddeler	S.A.2. H.1, Strateji 12	—	—	Stratejik Amaç 3, Öncelik	142. Madde	Amaç 4, Hedef 2, Strateji 7 ve 8	İstihdam-Sosyal Koruma ilişkisinin Güçlendirilmesi Eksen
İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmaları hakkında farkındalık düzeyi artırılacak, Bölgede halk sağlığı hizmetlerinin yanı sıra Bölgedeki çalışanlar için çalışma koşulları ve İş Sağlığı ve Güvenliği hizmetleri iyileştirilecektir.	323, 330	—	—	Hedef 1.6.	—	—	—	—	İşgücü Piyasasında Güvence ve Esnekliğin Sağlanması Eksen Sektör Stratejileri

40.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 3. Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi							
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	MEB 2010- 2014 Stratejik Planı	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi	OVP 2014- 2016	TR72 Bölge Planı 2010-2013	Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023)
Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı güçlendirilecektir.	589. Madde	377. Madde	8. Tema, Stratejik Amaç 14	—	134. Madde	Amaç 4, Hedef 2, Strateji 1	—
Eğitimin her kademesinde eğitim oranının artması sağlanacaktır.	146. Madde	—	1. Tema Stratejik Amaç 1, 2. Tema Stratejik Amaç 2, 3. Tema Stratejik Amaç 3 ve 4	Stratejik Amaç 2, Öncelik 2.1.	—	Amaç 4, Hedef 2, Strateji 2	—
Öğretmen, öğrenci ve aile işbirliğinin sağlanması ve rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması sağlanacak ve ailelerde her düzeyde eğitim bilincinin oluşturulması sağlanacaktır.	144., 150. Maddeler	—	5. Tema Stratejik Amaç 6 ve 7	—	—	—	—
Beşeri sermaye için hayat boyu öğrenme sistemi altyapısı oluşturulması sağlanacaktır.	144., 158. Maddeler	380., 413. Maddeler	7. Tema	—	112. Madde	Amaç 2, Hedef 1 ve Hedef 2	Eğitim-İstihdam ilişkisinin güçlendirilmesi Eksen
Mesleki eğitim, yaygınlaştırılarak, Bölgede öne çıkan sektörlerle yönelik işgücü oluşması sağlanacaktır.	156. Madde	379., 411. Maddeler	H4.1., H4.5., H4.6	Stratejik Amaç 1, Öncelik 1.2.	231	Amaç 2, Hedef 1, Strateji 3	Eğitim-İstihdam ilişkisinin güçlendirilmesi Eksen Sektör Stratejileri
Bölgedeki üniversitelerin öğrenci ve öğretim elemanları tarafından tercih edilebilirliği artırılacak ve tanıtımı yapılacaktır.	161., 165. Maddeler	—	—	—	—	—	—
Bölgede eğitim kalitesi öğrencilerin bilimsel araştırmalara yönlendirilmesiyle artırılabilecek; yenilikçiliği ve araştırmayı benimseten bir yaklaşım uygulanacaktır.	144., 161. Maddeler	377., 378. Maddeler	8. Tema Stratejik Amaç 16	—	—	—	Eğitim-İstihdam ilişkisinin güçlendirilmesi Eksen
Bölgede nitelikli eğitim yatırımlarının sayısı artırılabilecektir.	144., 589. Maddeler	—	4. Tema, Stratejik Amaç 5,	—	131., 143. Maddeler	—	Eğitim-İstihdam ilişkisinin güçlendirilmesi Eksen
Bölgedeki üniversitelerde yapılan uygulamaya dönük araştırma ve çalışmaların sayısı artırılabilecektir.	161., 634. Maddeler	—	6. Tema, Stratejik Amaç 9	—	—	Amaç 1, Hedef 5, Strateji 1	—

40.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 4. Sağlık Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması ve Altyapısının Güçlendirilmesi

Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan 2013-2017	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi	OVP 2014- 2016	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Bölgede sağlık altyapısı (fiziki (uzman hekim, bina, cihaz vd.), bilgi altyapısı vb.) iyileştirilecek, Bölge içinden ve dışından sağlık hizmetine erişim artırılabilecektir.	178., 589. Maddeler	377. Madde	Hedef 2.3.2.5., 2.9	Stratejik Amaç 2, Öncelik 2.1.	143. Madde	—
Sağlık hizmetleri imkânları hedef bölgelerde tanıtılacak ve farkındalık yaratılacaktır.	872. Madde	—	Hedef 4.4., Hedef 4.5.	—	205. Madde	Amaç 3, Hedef 4, Strateji 5, 6 ve 7
Sağlık hizmetleri alanında yapılan araştırmalar artırılacak ve uygulamaya dönük stratejiler geliştirilecektir.	634., 638. Maddeler	—	Hedef 4.3.	—	—	Amaç 1, Hedef 5, Strateji 2
Hastaneler bazında uluslararası akreditasyon ve sertifikasyon sağlanması konusunda çalışmalar yürütülecektir.	173., 174., 175., 176., 872. Maddeler	—	Hedef 2.1	—	—	—
Kamu ve özel sektör eliyle sağlık alanında yapılan yatırımlar artırılacaktır.	589. Madde	—	Hedef 4.1., Hedef 4.5.	—	143. Madde	—
Sağlık personelinin niceliği artırılacak ve söz konusu personel hem teknik hem de iletişim becerilerini güçlendiren periyodik eğitimlerden geçirilecektir.	178. Madde	—	2.3, 2.8	—	—	Amaç 2, Hedef 1, Strateji 1 ve Strateji 4

41.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksenî - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 1. Bölgede Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve İklim Değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması						
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014	İklim Değişikliği Eylem Planı	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Yerel ve bölgesel düzeyde hava kirliliği ve iklim değişikliğiyle mücadele ile iklim değişikliğine uyum sağlanmasına ilişkin kamu, özel sektör, STK, meslek kuruluşları önceliğinde tüm düzeylerde farkındalık artırılacaktır.	1033., 1034., 1040. Maddeler	Bölüm 3.6. 625. Madde	Eylem No: 53, 56, 59, 61, 62	UA2.1.2., UA2.3.1., UA2.3.2.	Hava Sektörü 4, 5. 6.Amaç, Endüstriyel Kirlilik Amaç 4	—
Yerel ve bölgesel kilit paydaşlar arasında iklim değişikliği ve hava kirliliği konusunda işbirliği mekanizmaları geliştirilecek ve aralarındaki koordinasyon güçlendirilecektir.	1040. Madde	Bölüm 3.6. 625. Madde	—	Uygun	Hava Sektörü Amaç 3	—
Başta imalat sanayi, tarım, enerji, ulaşım olmak üzere, ilgili tüm alanlarda düşük sera gazı emisyonlu teknolojilere yönelik Ar-Ge ve teknoloji transferi uygulamaları ve altyapı geliştirilecektir.	1034., 1041. Madde	Bölüm 3.6, 627. Madde	Eylem No: 31	Uygun	Hava Sektörü Amaç 6	—
Bölgede iklim değişikliği ve hava kirliliğinin etkilerinin azaltılması konusunda araştırmalar yapılacaktır.	1034. Madde	Bölüm 3.6.	—	Uygun	Hava Sektörü Amaç 3	—
Çevre dostu ulaşım ve ulaşım alternatiflerine yönelik farkındalık artırılacaktır.	975., 984., 1041. Madde	629. Madde	—	Uygun	Hava Sektörü, Amaç 4	—
Hava kalitesini olumsuz etkileyen parametreleri üreten etmenlere ilişkin denetim faaliyetleri güçlendirilecektir.	1034. Madde	625. Madde	—	Uygun	Hava Sektörü, Amaç 4	—
Toplu taşıma araçlarında, binalarda, ilgili sektör ve alanlarda emisyon salım oranı daha düşük alternatif yakıt kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	835., 976. Maddeler	625. madde	—	Uygun	Hava Sektörü, Amaç 5	—

41.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksenli - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 2. Su Kaynaklarının Yönetimi ve Verimli Kullanılması				
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Düzye2 bölgeleri arasında havza temelli su ve çevre yönetimi uygulamaları geliştirilecektir.	1044., 1048., 1049., 1050. Maddeler	238. Madde	Su Sektörü, Amaç 4, Amaç 5	—
Su kaynaklarının havza bazlı yönetimine yönelik bilgi altyapısı iyileştirilecek, coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	1050. Madde	614., 615. Madde	Su Sektörü, Amaç 1	—
Su kaynaklarının kontrollü ve verimli kullanımı konusunda bilinç seviyesi artırılacak ve tarım ve sanayi önceliğinde altyapı geliştirilecektir.	1051., 1052., 1055. Madde	627. madde	Su Sektörü, Amaç 3, Amaç 4	Ama. 3, Hedef 2, Strateji 2

41.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksenli - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 3. Su Kaynakları Kirlilik Yükünün Azaltılması ve Çevresel Altyapının Kent ve Kırsalda Geliştirilmesi							
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Erozyonla Mücadele Eylem Planı	İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2023	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi	Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023)	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Bölgede yeşil alan oranı artırılacaktır.	775. Madde	244. madde	Uyumlu	—	—	—	Yeni
Erozyonu önlemeye yönelik farkındalık artırılacak ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.	1053. Madde	627. madde	Uyumlu	—	—	—	Yeni
Bölgede kırsal yerleşim birimlerinde (köy ve bağlısı) ve kent merkezlerinde kanalizasyon sistemleri altyapısı iyileştirilecektir.	589., 981. Maddeler	453. Madde	—	—	Su Yönetimi, 2. Amaç	—	Yeni
Bölgede önemli kent merkezleri ve ilçelerinde içme suyu ve atıksu arıtma altyapısı iyileştirilecektir.	981. Madde	612. Madde	—	—	Su Yönetimi, 2. Amaç	—	Amaç 4-Hedef 1, Strateji 1
Bölgede çevreye duyarlı planlı kentleşme uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	303., 656., 944., 952., 960., 966 Maddeler	626. Madde	—	U2.2.1.2	—	4.2 Hedef 2: Strateji 2.1	Yeni
Su kaynaklarının kontrollü kullanımı ve kirlenmesi konusunda sanayi ve tarım alanında faaliyet gösterenler önceliğinde tüm paydaşların farkındalık ve uygulama düzeyi artırılacaktır.	1052. Madde	611. Madde	—	—	Su Yönetimi 1. Amaç, 4. Amaç, Su Yönetimi 3. Amaç	—	Amaç 2, Hedef 2, Strateji 2, Amaç 3, Hedef 2, Strateji 2
Su kaynaklarının kirliliğine yönelik izleme sisteminin etkinliği artırılacak, bilgi altyapısı iyileştirilecektir.	1050. Madde	614. Madde	—	—	Su Yönetimi 1. Amaç	—	Yeni

41.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 4. Temiz Üretim ve Çevresel Atık Yönetimi Uygulamalarının Yaygınlaştırılması						
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014	İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2023	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Bölgede katı atık hizmeti geliştirilecek ve katı atık kaynaklı çevre kirliliği azaltılacaktır.	982. Madde	374., 612. Madde	—	Atık, Amaç A1, Hedef A1.2	Atık Sektörü, 1. Amaç	Amaç 4-Hedef 1, Strateji 5
Bölgeye özel atık yönetimi stratejisi geliştirilecek ve belediyeler ve OSB, KSS gibi sanayi odaklarının farkındalık düzeyi ile atık yönetimi kapasitesi artırılacaktır.	981., 982., 1034. Madde	374., 455., 612. Madde	Eylem No: 57	Atık, Amaç A1	Su Yönetimi 1. Amaç, 6. Amaç	Amaç 4-Hedef 1, Strateji 1, 2
Geri dönüşüm ve yeniden kullanıma ilişkin farkındalık düzeyi artırılarak, Bölgedeki uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	665., 982. Maddeler	374. Madde	—	Amaç US2, Hedef US2.2	Atık Sektörü, 2, 3, 4 ve 5. Amaç	Amaç 4, Hedef 1, Strateji 4
Tehlikeli atık üretiminin bertaraf edilmesine yönelik altyapı geliştirilecektir.	982. Madde	374. Madde	Yatay Sanayi Politikası Alanları, Çevre I, m, 267	—	Atık Sektörü 4 ve 6. Amaç	Yeni
Bölgede atıkların geri kazanımı ve maden atıklarının bertaraf edilmesine ilişkin altyapı geliştirilecektir.	665., 809., 982. Maddeler	374. Madde	—	—	5.2.5 Atık Sektörü Yatırım İhtiyacı	Amaç 4, Hedef 1, Strateji 4
OSB ve KSS'ler önceliğinde temiz üretim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	1035. Madde	627., 630. Madde	—	Amaç Y7, Hedef Y7.1	Su Sektörü, 6. Amaç	Yeni
Sanayi alanlarında endüstriyel simbiyoz konusunda farkındalık yaratılacak ve işletmeler arasında yaygınlaştırılacaktır.	1035. Madde	627., 630. Madde	—	Amaç Y7, Hedef Y7.1	Su Sektörü, 6. Amaç	Yeni

41.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 5. Doğal Yaşam Alanları ve Kültürel Mirasın Korunması

Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Turizm Stratejisi 2023	Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Korunan alanlarda endemik türler (flora ve fauna) ile bu türlerin doğal yaşam alanlarının korunması sağlanacaktır.	1039., 1053. Maddeler	383., 483. 616. Madde	Uygun	Amaç 1, Hedef 1.1, 1.2, 1.3, Amaç 2, Hedef 1.2	Doğa Koruma Sektörü Amaç	Madde 1, Madde 6, Madde 8	Yeni
Milli Parklar önceliğinde, Bölgede korunan alanlarda doğasına uygun şekilde turizm potansiyeli değerlendirilecektir.	872., 877., 1023. Maddeler	483. Madde	Uygun (ve Eylem Planı- Eylem No: 63)	—	—	Madde 8 (e)	Amaç 3, Hedef 4, Strateji 7
Doğal afetlerin yoğun olduğu alanlarda koruma önlemleri artırılabilecektir.	1064., 1065., 1066., 1067., 1068., 1069. Maddeler	634. Madde	—	—	—	—	Yeni
Kültürel mirasın korunması sağlanacak ve ulusal ve uluslararası arenada bilinirliği artırılacaktır.	295., 296., 298., 303., 304., 616. Maddeler	383., 483. Madde	Uygun (ve Eylem Planı- Eylem No: 12, 20, 47, 66, 68)	—	—	—	Yeni

41.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 6. Enerji Altyapısının İyileştirilmesi

Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2011-2014	İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2023	Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı	Enerji Verimliliği Strateji Belgesi	TR72 Bölge Planı 2010-2013
Enerjide yerli kaynakların ve yenilenebilir enerji kaynaklarının daha etkin kullanılması sağlanacaktır.	787., 805., 1035. Maddeler	632. Madde	Eylem No: 53, Eylem No: 54	Uyumlu	—	Amaç-2	—	—
Bölgede enerji verimliliği uygulamaları geliştirilecektir.	676., 794., 890. Maddeler	629., 630. Madde	Eylem No: 55, 56	Uyumlu	—	—	Amaç-2	—
Isıtmada temiz enerji imkânı sunan doğalgazın belirlenen koşulları taşıyan ilçelere ulaştırılması sağlanacaktır.	789. Madde	243. Madde	—	Uyumlu	Madde 8.4.	Amaç-2, Hedef-2.2;	—	—

42.

Tablo: Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 1. Bölgeye Erişilebilirliğin Artırılması ve Kent İçi Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi			
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014
Bölgede demiryolu, karayolu ve havayolu bağlantıları geliştirilecektir.	105., 814., 845., 921., 971. Maddeler	39, YA-6, 322, 450	2.2.1, 2.2.4
Bölgenin önemli il ve ilçe merkezlerinin metropol, diğer çevre il ve limanlarla bağlantısı sağlanarak erişilebilirliği ve etkileşimi artırılacaktır.	140., 377., 909., 921., 971. Maddeler	45., 341., 450., 845. Maddeler	—
Ulaşım alanındaki kuruluşlar arasındaki koordinasyon geliştirilecektir.	105., 938. Maddeler	—	2.2.1
Bölge içi ulaşımında çevre dostu alternatifler ve toplu taşımacılık yaygınlaştırılacaktır.	105., 835., 971., 984. Maddeler	324., 628. Maddeler	—
Kent içi ulaşım türleri arasındaki entegrasyon geliştirilecektir.	657., 841., 938., 986. Maddeler	322., 324., 376., 450. Maddeler	2.2.3, 3.7.4

42.

Tablo: Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 2. Lojistik Kapasitesinin Artırılması			
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014
Bölge genelinde lojistik faaliyetler güçlendirilecek ve “Bölge Lojistik Master Planı” hazırlanacaktır.	831. Madde	—	2.2.2
Taşımacılık ve ticarete kullanılan araçların modernizasyonu sağlanacaktır.	428., 841. Madde	—	4.2.3.2
Özellikle özel önlem gerektiren ürünlerin depo ve dağıtım merkezlerine yönelik standardizasyonun oluşturulması sağlanacak ve bu depo ve merkezlerin bu standartlara uyumu teşvik edilecektir.	829. Madde	388. Madde	3.5.3.2, 3.5.3.3, 3.6.3.2
Bölgede yapımı devam etmekte ve planlanmış olan Kayseri - Boğazköprü ve Sivas Lojistik Köyü (Organize Lojistik İhtisas Bölgeleri) tam olarak faaliyete geçmesi sağlanacaktır.	105., 126., 832. Maddeler	—	3.2.3.3
Madencilik, sanayi, tarım gibi ekonomik faaliyetlerin yoğun olarak gerçekleştirildiği alanlarda lojistik altyapısı iyileştirilecektir.	832. Madde	359. Madde	—
Özellikle, imalat sanayinin yoğun olduğu alanlarda ve önemli merkezlerde yük ve yolcu taşımacılığına ilişkin bilgi altyapısı geliştirilecektir.	973. Maddeler	359., 387. Maddeler	3.5.3.1, 4.2.3.2

42.

Tablo: Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Tedbirlerin Üst Ölçekli Planlarla İlişkisi

Öncelik 3. Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Artırılması				
Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2014	Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023)
Farkındalık oluşturularak internet erişimi ve bilgisayar okuryazarlığı artırılacaktır.	859., 1015. Madde	452. Madde	3.7.3.3	—
Bölgedeki kuruluşların bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı ve bilgi ve teknoloji kaynaklarından yararlanma oranı geliştirilecektir.	987. Madde	17., 69., 70., 301., 452. Maddeler	4.2.3.1	—
Bilişim sektörüne yönelik Ar-Ge sektörünün tesisi sağlanacaktır.	328., 1041. Maddeler	70., 309. Maddeler	4.2.3.4	Sektör Stratejileri

6. ALT BÖLGELER

6. ALT BÖLGELER

Bölgeyi alt bölgeler içerisinde tanımlamak için, demografik yapı, eğitim, sağlık, işgücü ve sanayi, tarım ve hayvancılık, mali ve yaşam kalitesi göstergeleri olmak üzere 7 farklı grupta veri seti kullanılarak, ilçeler arasında yapılan Kalkınmışlık Endeksi Çalışması yürütülmüştür. Ayrıca, tarım, imalat sanayi, madencilik, hizmetler

sektörü ve sosyal durum olmak üzere Bölgede önem taşıyan alanlarda detayları mevcut durumda sunulan sektörel alt bölge çalışmaları yapılmıştır. Alt bölgelerin oluşturulmasında istatistiksel analiz yöntemleri kadar, İlçe Stratejik Analiz Toplantıları, ilçe anketleri ve “Sektörel Çalışma Grubu” raporlarından elde edilen bulgular da dikkate alınmıştır.

Bölgeyi alt bölgeler içerisinde tanımlamak üzere, demografik yapı, eğitim, sağlık, işgücü ve sanayi, tarım ve hayvancılık, mali ve yaşam kalitesi göstergeleri olmak üzere

7 farklı grupta veri seti kullanılarak, ilçeler arasında yapılan Kalkınmışlık Endeksi Çalışması yürütülmüştür.

6.1 TR72 Bölgesi Kalkınmışlık Endeksi Çalışması ve Sektörel Alt Bölgeler

Kalkınma Bakanlığı tarafından son dönemde yapılan İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması çalışmasında 81 il içerisinde Bölge illerinden Kayseri 17. sırada, Sivas 49. sırada ve Yozgat 65. sırada yer almıştır. Bu durum, ülke genelinde illerin konumunu gösterdiği kadar, Bölgedeki üç il arasında da büyük bir sosyo-ekonomik gelişmişlik farkı olduğunu göstermektedir (74).

Bölge illeri arasında görülen bu gelişmişlik farkı Bölge ilçeleri arasında da kendini göstermektedir. Diğer taraftan kırsal alanlarda OECD sınıflandırma sistemine göre, Bölge illeri arasında Sivas ve Yozgat, baskın kırsal alanlar, daha ileri bir ayrımla tamamen kırsal kategorisine girerken, Kayseri orta ya da önemli kırsal alanlar kategorisine girmektedir. Kayseri'yi tamamen kırsal kategorisine girmekten alıkoyan etmen, nüfusun, toplam il nüfusunun yaklaşık %75'inin yaşadığı merkez ilçeler olan Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinde yoğunlaşmasıdır. Bu durum, aslında Bölge illeri arasında en gelişmiş il olan Kayseri'nin merkez ilçeleri ile

43.

Tablo: İlçeler Kalkınmışlık Sıralaması

İlçe	Endeks	Kalkınmışlık Endeks Sıralaması
Melikgazi	3,841284238	1
Kocasinan	2,901925099	2
Sivas Merkez	2,732739916	3
Talas	1,58385085	4
Yozgat Merkez	1,325449833	5
Yerköy	0,920832209	6
Divriği	0,355345786	7
Sorgun	0,352672154	8
Şarkışla	0,352506134	9
Develi	0,259235629	10
Hacılar	0,245266078	11
Suşehri	0,111657192	12
Boğazlıyan	0,108710039	13
İncesu	0,056481134	14
Akdöğmen	-0,00189693	15
Gürün	-0,050252752	16
Sarıkaya	-0,056624364	17
Gemerek	-0,088013557	18
Yahyalı	-0,125966694	19
Kangal	-0,13060165	20
Zara	-0,134984144	21
Şefaatli	-0,135974798	22
Bünyan	-0,137363807	23
Yeşilhisar	-0,226589113	24
Pınarbaşı	-0,2341	25
Çayıralan	-0,27917	26
Özvatan	-0,33695	27
Yenifakılı	-0,40159	28
Çandır	-0,43428	29
Yıldızeli	-0,43885	30
Tomarza	-0,45204	31
Çekerek	-0,47942	32
Sarıoğlu	-0,50507	33
Saraykent	-0,61303	34
Akkışla	-0,63303	35
Gölova	-0,66256	36
Altınyayla	-0,68275	37
Ulaş	-0,68864	38
Sarız	-0,70265	39
Felahiye	-0,70647	40
Akıncılar	-0,71288	41
İmranlı	-0,71747	42
Kadışehri	-0,7342	43
Hafik	-0,78442	44
Koyulhisar	-0,83797	45
Aydıncık	-0,94669	46
Doğanşar	-1,07548	47

Kalkınma Bakanlığı tarafından son dönemde yapılan İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması çalışmasında 81 il içerisinde

Bölge illerinden Kayseri 17, Sivas 49, Yozgat 65. sırada yer almıştır.

Bölgenin en gelişmiş ilçeleri, 1. kalkınmışlık seviyesinde yer alan Melikgazi, Kocasinan ve Sivas Merkez ilçeleridir.

Yüksek endekse sahip ilçeler Yozgat'ta bulunmazken, düşük endekse sahip ilçeler ise nispeten Sivas'ta yoğunlaşmıştır.

diğer ilçeler arasındaki gelişmişlik farkının da fazla olduğunu ve Kayseri içerisinde Kocasinan, Melikgazi ve Talas ilçelerinin diğer ilçelerden ayrı değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. "TR72 Bölgesi Kalkınmışlık Endeksi Çalışması" ile Bölge 5 alt bölgeye ayrılmıştır.

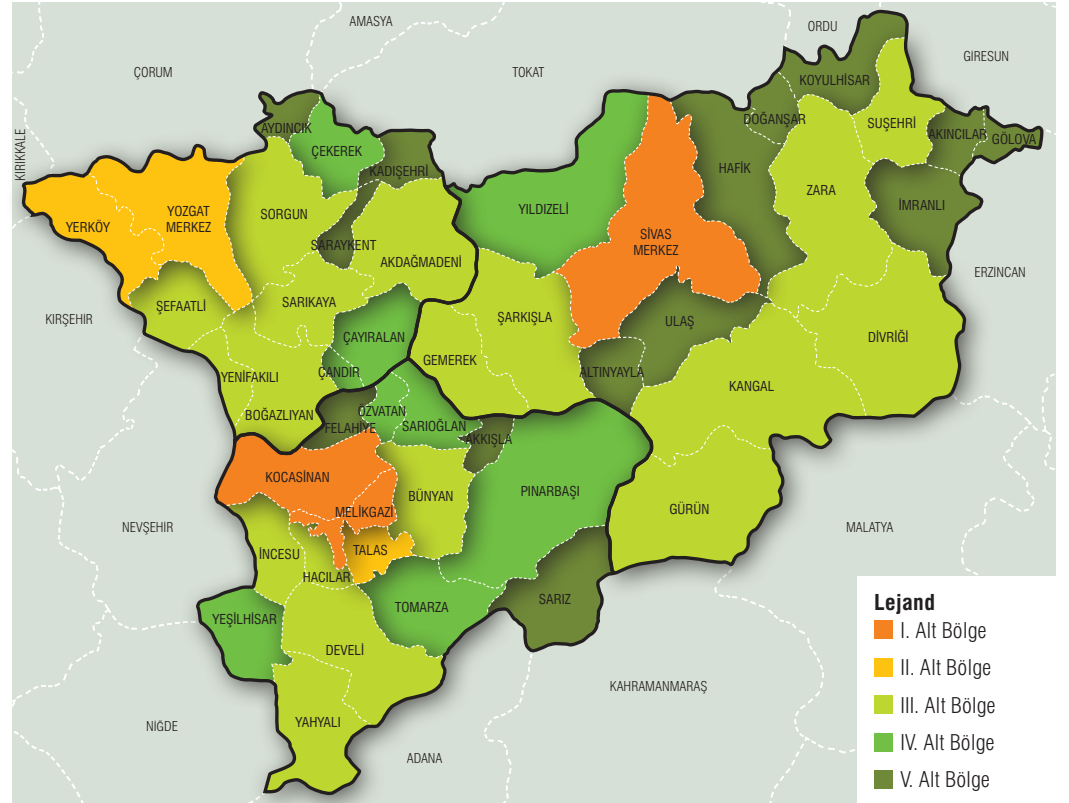
Buna göre, Bölgenin en gelişmiş ilçeleri, 1. kalkınmışlık seviyesinde yer alan Melikgazi, Kocasinan ve Sivas Merkez ilçeleridir. Yüksek

endekse sahip ilçeler Yozgat'ta bulunmazken, düşük endekse sahip ilçeler ise nispeten Sivas'ta yoğunlaşmıştır.

Kalkınmışlık endekslerini etkileyen değişkenler, nüfus büyüklüğüyle benzer yapıda bir özellik göstermektedir. Genellikle; nüfusu nispeten fazla olan ilçelerde, eğitim, sağlık, yaşam kalitesi, mali ve sanayi göstergeleri de yüksek değerler alma eğilimi mevcuttur.

39.

Şekil: Alt Bölge Değerlendirme Haritası

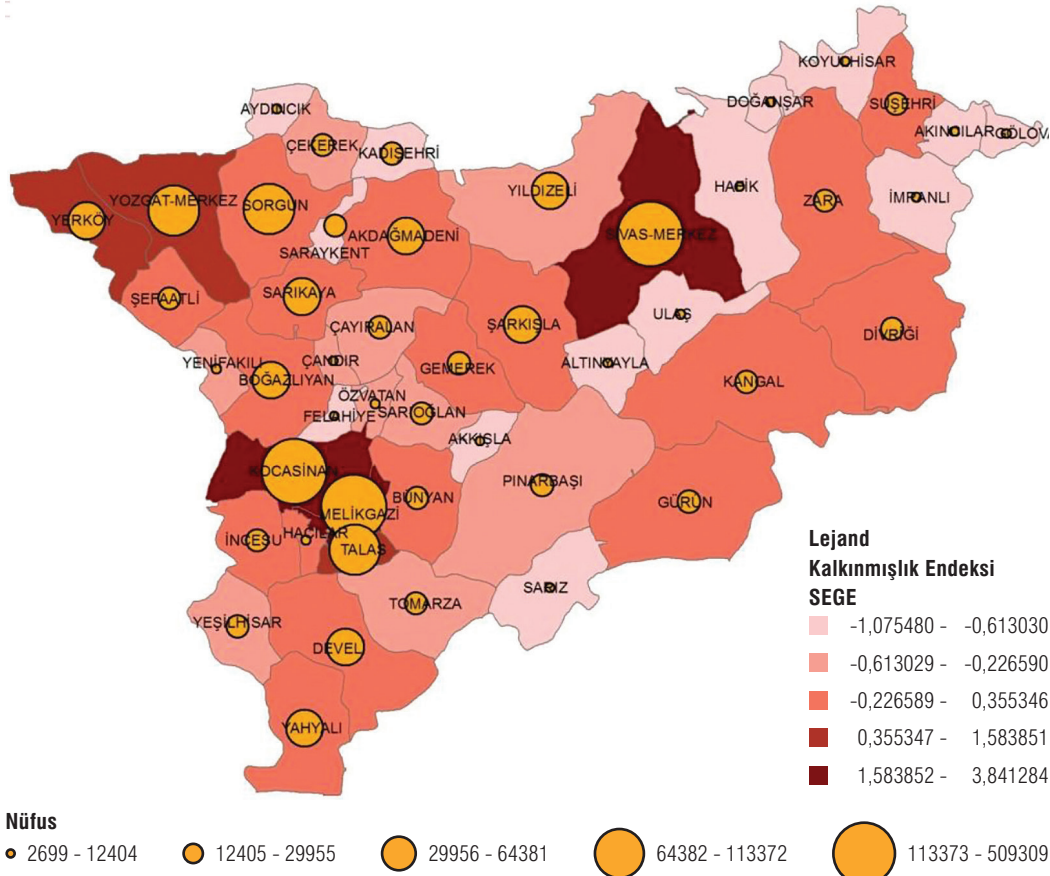
44.

Tablo: İllerin İlçeler Bakımından Kalkınmışlık Grupları Dağılımları

	1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup	5. Grup
Kayseri	2	1	5	5	3
Sivas	1	-	7	1	8
Yozgat	-	2	5	4	3

40.

Şekil: Bölgenin Kalkınmışlık Endeksi ve Nüfus Haritası

Kalkınmışlık endekslerini etkileyen değişkenler, nüfus büyüklüğüyle benzer yapıda bir özellik göstermektedir.

Genellikle; nüfusu nispeten fazla olan ilçelerde, eğitim, sağlık, yaşam kalitesi, mali ve sanayi göstergeleri de yüksek değerler alma eğilimi mevcuttur.

6.2 Alt Bölgelerin Değerlendirilmesi

6.2.1 I. Alt Bölge: Kocasinan, Melikgazi ve Sivas Merkez

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, Kocasinan, Melikgazi ve Sivas Merkez ilçeleri en gelişmiş grupta yer almaktadır. Bu ilçeler, madencilik ve sanayiye yakın olmaları açısından Bölgede endüstriyel hammadde-lerin de yoğunlaştığı ilçeler arasındadır. Sivas merkez özellikle doğaltaşın Bölgede yoğunlaştığı ve kümelenme potansiyeli taşıdığı alandır. Bölgede bulunan 6 üniversiteden 5'i bu alt bölgededir. Bu grup, Bölgede özellikle Kocasinan başta olmak üzere, Sivas merkez ilçe ile sağlık altyapısının ve ayrıca hizmetler sektörünün de ön plana çıktığı; Bölge ilçeleri ve çevre illeri için çekim merkezi konumundadır. Anadolu Harikalar Diyarı, alışveriş merkezi (AVM)'ler ile cazibe merkezi olmasının yanı sıra, 1583 yataklı hastane inşaatı projesi, özel ve kamu hastaneleri varlığıyla Kocasinan ilçesi Bölgede sağlık turizminin geliştirilmesi açısından potansiyel taşıırken, Melikgazi ilçesi Erciyes Dağı nedeniyle kış turizmi açısından Türkiye'nin ve Avrupa'nın sayılı merkezleri arasında yer alabilecek konumdadır. Sivas Merkez ilçe ise Yıldızdağı Kayak Merkezi projesiyle kış turizminin Bölgede geliştirilmesi için potansiyel taşıyan bir başka alandır. Bölgede hizmetler sektörü (turizm, ulaşım hizmetleriyle, toptan perakende ve ticaret, inşaat ve lojistik, finans ve faktöring, bilişim sektörleri, konaklama ve yiyecek) öncelikle bu alt bölgede geliştirilecektir.

ikincil düzeyde yer almaktadır. Bu alt bölgede serbest bölge, TGB, lojistik köy ile OSB'lerin üçü bulunmaktadır. Sanayi alanları ve madencilik potansiyeliyle, çevreye duyarlı üretim teknikleri ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, dış ticaret, Ar-Ge ve yenilikçilik, kümelenme uygulamalarının öncelikle bu alanlarda yaygınlaştırılması ve stratejik sektörlerin öncelikle bu alanlarda geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bölgedeki hava alanlarının da yer aldığı alt bölge, Bölgeye erişimin en güçlü olduğu alt bölgedir. Ancak bu üç ilçe de derslik başına düşen öğrenci sayısının yoğun olduğu alanlardır. Gelecek 10 yıldaki nüfus ve göç eğilimleri dikkate alındığında, okul ve derslik sayısının artırılması gerekecektir. Bu ilçelerde sosyo-kültürel altyapının, nüfus yoğunluğu sebebiyle yaşam kalitesinin ve şehir içi ulaşım ağlarının gelecek yıllar içinde iyileştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Sivas merkez ilçede yerleşim alanlarının genişleme ihtiyacı söz konusudur. Hızlı tren hattı ve planlanan demiryolu ağları, şehrin erişilebilirliğini ve çevre illerle bağlantısını oldukça güçlendirecektir.

Bu alt bölge, sanayiden sonra hayvancılık ve hayvansal üretim açısından da Bölgede ön plana çıkmaktadır. Sivas Merkez ilçesi süt üretiminin ve arıcılık faaliyetlerinin, Kocasinan ilçesi ise alabalık yetiştiriciliğinin Bölgede en yoğun yapıldığı alanlardan biridir. Kocasinan, Melikgazi ve Sivas Merkez ilçeleri süt işleme tesisleri bakımından da Bölgede ilk sıralarda gelen ilçelerdir. Bölgede kesimhaneler ve kombinalar Kocasinan ilçesi Erkilet mevkiinde yoğunlaşmakta, hem kırmızı ve beyaz et üretiminde, hem de yumurta üretiminde Bölge içinde ilk sırada gelmektedir. Sivas Merkez ilçe ve Melikgazi

I. Alt Bölge, sanayiden sonra hayvancılık ve hayvansal üretim açısından da Bölgede ön plana çıkmaktadır.

Sivas Merkez ilçesi süt üretiminin ve arıcılık faaliyetlerinin, Kocasinan ilçesi ise alabalık yetiştiriciliğinin Bölgede en yoğun yapıldığı alanlardan biridir.

Kocasinan ve Melikgazi ilçeleri sanayinin Bölgede en fazla yoğunlaştığı; ulusal, hatta uluslararası düzeyde firmaların yer aldığı alanlardır. Sivas Merkez ise Kocasinan ve Melikgazi ilçelerinden sonra sanayi bakımından Bölge içinde

Özellikle Sivas merkez ilçede kentsel altyapının, art bölgelerde ise kırsal altyapının geliştirilme ihtiyacı daha fazladır.

6.2.2 II. Alt Bölge: Talas, Yozgat Merkez ve Yerköy

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, Talas, Yozgat Merkez ve Yerköy ilçeleri en gelişmiş ikinci grupta yer almaktadır. Yozgat Merkez ilçede Bozok Üniversitesi, Yerköy'de bu üniversiteye bağlı Adalet Meslek Yüksekokulu (MYO) mevcuttur. Bozok Üniversitesi'nin özellikle öğrenciler ve öğretim üyeleri tarafından tercih edilebilirliği artırılmalıdır. Merkez ilçe başta olmak üzere, Yozgat'ta yaşam kalitesi ve şehrin sosyo-kültürel altyapısı öncelikli olarak iyileştirilmelidir. Bu dönemde faaliyete girmesi planlanan Ankara-Yerköy YHT hattı şehrin tercih edilebilirliğini bir ölçüde artırabileceği gibi, sosyo-kültürel altyapı iyileştirilmediği takdirde, özellikle Yozgat'ın en çok göç verdiği metropol Ankara'da ikameti güçlendirme riski doğabilecektir. Ayrıca Yerköy ve Yozgat Merkez demiryolu bağlantısının olmaması (hızlı tren hattı ile sağlanması planlanmakla birlikte) ve Merkez ilçenin civar ilçeler ve iller ile ulaşım modlarının zayıf olması, Merkez ilçenin tercih edilebilirliğini de zayıflatmaktadır. Talas Merkez ilçe olması nedeniyle ulaşım ve sağlık altyapısı oldukça iyidir. Kayseri ilinde özellikle I. alt bölgede yer alan Kocasinan, Melikgazi ile Talas koridoru Bölgenin sağlık merkezini oluşturmaktadır. Yozgat Merkez ilçe (il içinde diğer ilçelere göre sağlık altyapısının güçlü olduğu bir ilçe olmasına karşılık) ve Yerköy ilçesinin sağlık altyapısının iyileştirilmesi gerekmektedir. Talas ve Yozgat Merkez önceliğinde bu ilçelerin art bölgeleriyle gelişmişlik farklarının azaltılması ve art bölgelere erişimin iyileştirilmesi önemlidir.

Talas, endüstriyel hammaddeler ve sanayi alanlarına yakın olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Yapı malzemeleri bakımından değer taşıyan pomza, Talas ilçesindedir. Yerköy'de ise kaya tuzu kısmen potansiyel taşımaktadır. Talas Bölge içerisinde I. alt bölgede yer alan Kocasinan ve Melikgazi ile birlikte hizmetler sektörünün en çok geliştiği ilçeler arasındadır. Yozgat Merkez ile Yerköy ilçeleri ise hizmetler sektörünün nispeten az geliştiği alanlardır. Talas ve Yozgat merkezde hizmet sunum kalitesi ile konaklama ve yiyecek-içecek sektörünün geliştirilmesi gerekliken Yerköy'de hizmet türlerinin çeşitlendirilmesi ihtiyacı ön plandadır. Bölgede Yozgat Merkez imalat sanayi bakımından, Kayseri Merkez ilçeler ve Sivas Merkez ilçesinden sonra üçüncü gelişmişlik seviyesindedir. Yozgat Merkez ilçede OSB bulunmamakla birlikte KSS bulunmaktadır. Yozgat Merkezin bir alt düzeyindeki Yerköy'de yer alan OSB ise Yozgat Merkezden beslenmektedir. Bu nedenle OSB'nin geliştirilmesi, mevcut altyapının değerlendirilmesi bağlamında önemlidir; ancak, ilçe dinamikleriyle sanayinin etkileşimi sağlanmalıdır.

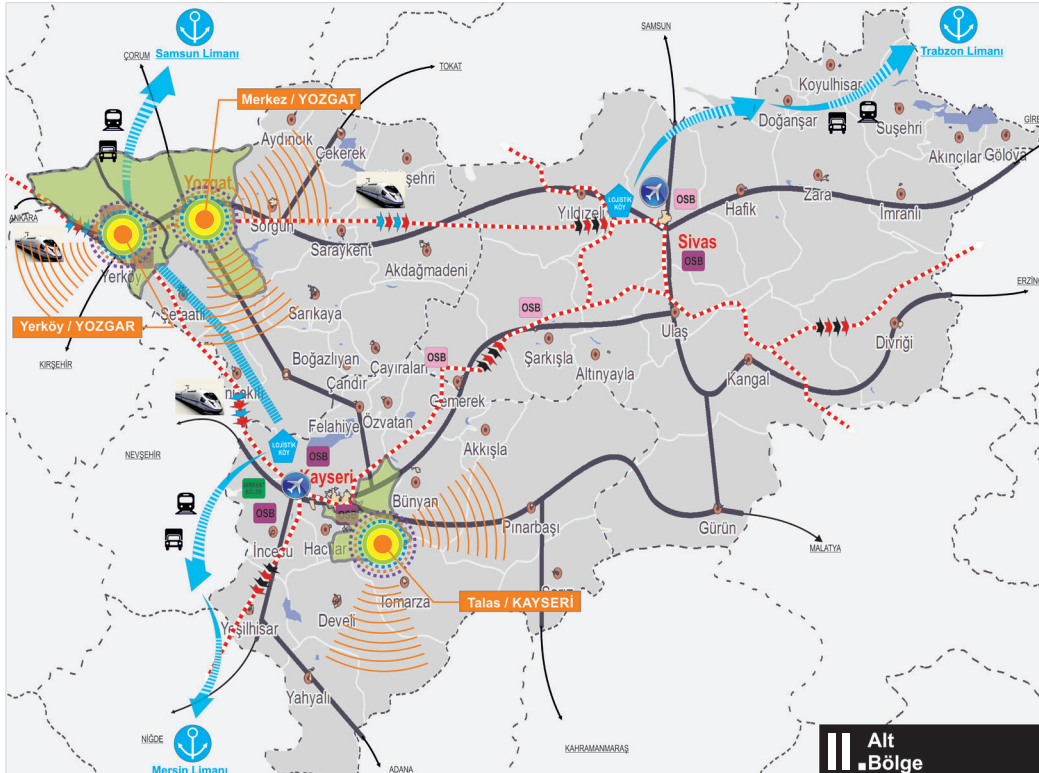
Yozgat Merkez ilçe yerleşim alanının genişleme ihtiyacı söz konusudur. Çamlık Milli Parkı Yozgat Merkez'dedir. Bu alanın, turizm ve rekreasyon alanı kapsamında değerlendirilmesi potansiyel olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Yerköy jeotermal enerji kaynaklarının bulunduğu sahadır. Bu potansiyeller, değerlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

Kanath ve yumurta üretiminde Yozgat Merkez ve Talas ilçeleri Bölge içerisinde ön plana çıkmaktadır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık ve buna dayalı süt üretiminde başta Yozgat Merkez ve ardından Yerköy ilçesi önemli bir pay almaktadır.

Bu dönemde faaliyete girmesi planlanan Ankara-Yerköy YHT hattı şehrin tercih edilebilirliğini bir ölçüde artırabileceği gibi, **sosyo-kültürel altyapı iyileştirilmediği takdirde, özellikle Yozgat'ın en çok göç verdiği metropol Ankara'da ikameti güçlendirme riski doğabilecektir.**

42.

Şekil: II. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması

Lejand

Alt Bölgede Öne Çıkan Sektörel Faaliyetler

- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Turizm Faaliyeti
- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Tarımsal Faaliyet
- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Hayvancılık Faaliyeti

 Bölgenin Önemli Limanlara ve illere Erişimi için Güçlendirilecek Ulaşım ve Lojistik Aksları

- Mevcut OSB
- Önerilen OSB
- Lojistik Köy
- Serbest Bölge

Alt Bölgede Eksikliği Giderilmesi Gereken Sektörel Faaliyetler

- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Sanayi Faaliyeti
- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Madencilik Faaliyeti
- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Hizmet Faaliyeti

 Yerleşim Alanı

- Karayolu
- Demiryolu
- İlçe Merkezi
- Göl - Baraj
- Havaalanı

 Demiryolu Taşımacılığı Karayolu Taşımacılığı
Liman

Alt Böl

 Diğer illere ve Alt Bölgelere Etkisi Olarak Hinterlandı

Yerköy tarla bitkileri, yumru bitkiler-soğan; Yozgat Merkez ise baklagil, tarla bitkileri, yumru bitkiler-patates açısından olmak üzere bitkisel üretim açısından ön planda olan ilçelerdir. Her ne kadar diğer sektörlerle kıyaslandığında ekonomik açıdan ön plana çıkmasa da Yozgat Merkez meyve üretiminde de Bölge içerisinde önde gelmektedir.

Yerköy her ne kadar II. alt bölgede yer alsa da, III. alt bölgelerle büyük benzerlik taşımakta, bu nedenle II. ve III. alt bölge arasında geçiş özelliği göstermektedir.

Sektörel Gelişme Alanları: Madencilik (Talas-endüstriyel hammaddeler), Hizmetler, Tarım ve Hayvancılık

**II. Alt Bölgedeki
Talas Bölge
içerisinde I. Alt
Bölgede yer
alan Kocasinan
ve Melikgazi ile
birlikte hizmetler
sektörünün en çok
geliştiği ilçeler
arasındadır.**

Yozgat Merkez ile Yerköy ilçesi ise hizmetler sektörünün nispeten az geliştiği alanlardır. Talas ve Yozgat merkezde hizmet sunum kalitesi ile konaklama ve yiyecek-içecek sektörünün geliştirilmesi gerekliken Yerköy’de hizmet türlerinin çeşitlendirilmesi ihtiyacı ön plandadır.

6.2.3 III. Alt Bölge: Sorgun, Şefaati, Akdağmadeni, Sarıkaya, Boğazlıyan, Bünyan, Hacılar, İncesu, Develi, Yahyalı, Gemerek, Şarkışla, Suşehri, Zara, Divriği, Kangal, Gürün

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, üçüncü grupta yer alan bu alanların ortak özelliği, Bölge jeotermal kaynaklarının büyük bir bölümünün (II. ve III. Alt Bölgeler arasında geçiş özelliği gösteren Yerköy, Boğazlıyan, Sorgun, Sarıkaya, Suşehri ve Şarkışla) ve korunmuş alanların da önemli bir kısmının (Aladağlar, Sultan Sazlığı Milli Parkları vd.) bu alt bölgede olmasıdır. Söz konusu kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanımıyla, termal, doğa, kültür ve eko turizmin öncelikli geliştirileceği alanlardır. Ayrıca, bu alt bölge, Bölgede merkez ilçelerden sonra etrafında bulunan ilçeler için önemli bir çekim merkezi olan görece gelişmiş ilçeleri (Boğazlıyan, Şarkışla, Şefaati, Sorgun, Suşehri, İncesu, Develi, Yahyalı, Zara, Akdağmadeni) bünyesinde barındırmaktadır. Sosyo-kültürel altyapı ve yaşam kalitesi öncelikli olarak bu alanlarda geliştirildiği takdirde, belirtilen ilçelerin Bölge içerisindeki konumları güçlenecektir.

Bu alt bölge madencilik alanında da büyük potansiyel taşımaktadır. Bölgede madencilik bakımından, Gemerek (doğaltaş), Zara ve Hacılar ilçeleri endüstriyel hammaddelerin yoğunlaştığı ilçeler olup, Hacılar özellikle sanayi alanlarına yakın olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Bünyan, Develi mermer ve doğaltaşın ağırlıklı olduğu, diğer endüstriyel hammadde çeşitlerinin az olduğu, metalik

madenler bakımından ikincil derecede öne çıkan ilçeler grubudur. Yahyalı, Zara, Divriği ilçelerinin metalik maden açısından sadece Bölge için değil, Türkiye için de önemi tartışılmayacak kadar büyüktür. Sorgun'un Yozgat'ta madencilik sektöründe başı çeken ilçe olduğu, ancak Sorgun'da bulunan uranyum ve manganez yataklarının MTA haritalarında yer almadığı dikkate alınmalıdır. Şefaati ise beyaz taş açısından geliştirilebilir bir madencilik potansiyeli taşımaktadır.

Bu bölge aynı zamanda Bölgedeki MYO'ların da odak noktasıdır. Akdağmadeni, Boğazlıyan, Sorgun, Gemerek, Gürün, Kangal, Suşehri, Yıldızeli, Şarkışla, Zara'da MYO bulunurken, Develi'de Ziraat Fakültesi mevcuttur. Aynı zamanda Suşehri'nde Sağlık Yüksek Okulu, Zara'da ise Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu mevcuttur. Öğrenciler için bu ilçelerde konaklama ve yiyecek içecek sektörünün geliştirilmesi ve sosyo-kültürel altyapının iyileştirilmesi ihtiyacı bir kez daha güçlenmektedir. Bu alt bölgede hizmet sunumunda kalitenin iyileştirilmesi, hizmet türlerinin çeşitlendirilmesi ve temel ihtiyaçları karşılayacak hizmet altyapısının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu ilçeler arasında 10 bin kişi başına düşen yatak sayısı bakımından en zayıf ilçe Hacılar'dır. Ancak, merkez ilçelere çok yakın olması sebebiyle ulaşım ve sağlık altyapısından yeterince yararlanabilmektedir. Hacılar ilçesi ise hizmetler sektörünün nispeten az geliştiği alanlardır. Hacılar'da hizmet türlerinin çeşitlendirilmesi ve Hacılar ile Develi ilçesinin Erciyes Master Planı'ndan daha fazla yararlanması ihtiyacı vardır. Bu grupta bir tek Zara'da halkın okuryazarlık oranı düşük

Bölgenin jeotermal kaynaklarının büyük bir bölümü ve korunmuş alanların da önemli bir kısmı III. alt bölgededir.

Bu alt bölge, Bölgede Meslek Yüksek Okullarının da odak noktasıdır.

**III. Alt Bölgede,
sosyo-kültürel
altyapı yanında
temel ihtiyaçları
karşılacak
hizmet altyapısının
geliştirilmesi,
hizmet sunumunda
kalitenin iyileştirilmesi
ve hizmet türlerinin
çeşitlendirilmesi
gerekmektedir.**

Tarıma dayalı sanayi öncelikli olarak IV. alt bölgeyle birlikte bu alt bölgede geliştirilecek olup, tarım ve hayvancılık yatırımlarının artırılması önem taşımaktadır.

leri Bölge içerisinde öne çıkmamaktadır. Şefaati, Sarıkaya, Kangal Boğazlıyan, Develi, Sorgun tarla bitkileri; Sorgun, Gürün, Kangal, Yahyalı ve Divriği baklagiller; Boğazlıyan ve Gemerek şekerpancarı; Zara, Gürün, Divriği yem bitkileri (yonca); Şarkışla ve Develi patates; ekonomik değer taşımasa da İncesu, Develi, Yahyalı ve Gemerek sebze; Bölge ve ülke ekonomisinde değer taşıyan ve Bölgede lokal olarak öne çıkan meyve üretiminde ise Yahyalı, İncesu, Bünyan, Gürün ve Develi ilçeleri ön plana çıkmaktadır.

Bölge hayvancılık ve hayvansal üretimde de önemli bir pay almaktadır. Bölgede Zara ve Divriği özellikle arıcılık potansiyeli bakımından ön plana çıkarken, Sorgun, Develi, Pınarbaşı, Şarkışla, Zara ve Suşehri ilçeleri büyükbaş hayvancılıkta ve ayrıca Kangal, Divriği, Gürün, Develi ve Yahyalı ilçeleri küçükbaş hayvancılıkta ön plandadır.

Sorgun özellikle yumurta üretiminde Bölgede öne çıkmaktadır. Sorgun, Zara, Suşehri, Gemerek, Gürün, Develi, Sarız, Bünyan, Yahyalı ilçeleri alabalık yetiştiriciliği bakımından potansiyel taşımaktadır. Suşehri ilçesinde alabalık işleme tesisi kurulum çalışmaları sürdürülmektedir. Bölgedeki ve ülkedeki en büyük iki hayvan pazarı da bu gruptadır (Boğazlıyan'da ve Şarkışla'da). Diğer ruhsatlı hayvan pazarlarının da önemli bir kısmı yine buradadır. Tarıma dayalı sanayi öncelikli olarak IV. alt bölgeyle birlikte bu alt bölgede geliştirilecek olup, tarım ve hayvancılık yatırımlarının artırılması önem taşımaktadır.

Sektörel Gelişme Alanları: Madencilik (metalik ve endüstriyel hammaddeler), bitkisel ve hayvansal üretim, tarıma dayalı sanayi, sanayi, hizmetler

6.2.4 IV. Alt Bölge: Yıldızeli, Çekerek, Yenifakılı, Çayıralan, Çandır, Pınarbaşı, Tomarza, Yeşilhisar, Özvatan, Sarıoğlu

Bu ilçelerin ortak özelliği sanayinin fazla gelişmemiş olması ve ilçelerde tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonominin var olmasıdır. Çayıralan, Çandır, Özvatan diğerlerine nazaran az gelişmiştir. Ancak bu grupta Yıldızeli, Pınarbaşı, Tomarza, Yeşilhisar ve Sarıoğlu tarım ve hayvancılık bakımından hem bu alt bölgede hem de Bölge içinde önemli ölçüde ön plana çıkmaktadır. Pınarbaşı alabalık yetiştiriciliğinde Bölgede ilk sıradadır. Ürünlerinin tamamını yurtdışına ihraç eden Bölgedeki tek işleme tesisi yine Pınarbaşı'ndayken Yıldızeli ilçesi yavru balık üretiminde önemli bir yerdedir. Yıldızeli, Yenifakılı tarla bitkileri, Yıldızeli ve Pınarbaşı yem bitkileri (yonca ve korunga), Yeşilhisar şekerpancarı, ayçiçeği, patates ve meyve, Çekerek yumru bitkiler (soğan), Tomarza yumru bitkiler (patates), Özvatan meyve üretiminde Bölge içinde önemli bir pay almaktadır. Yıldızeli büyükbaş hayvan sayısı bakımından Bölgede ilk sıralarda gelirken

Pınarbaşı Kayseri ilinde ilk sıradadır. Yıldızeli ilçesi Sivas merkezle birlikte Bölgede en fazla süt üretiminin bulunduğu gruptur. Ancak ilçede süt işleme tesisi bulunmamaktadır. Pınarbaşı da süt üretiminde Bölgede ilk sıralarda yer almaktadır. Tomarza ve Pınarbaşı ilçeleri, Çayıralan mermer ve doğaltaş; Pınarbaşı metalik madenler açısından önemli bir kaynaktır.

Çandır ve Özvatan ilçelerinde okuryazarlık oranının artırılması gerekmektedir. Yıldızeli'nde bir MYO mevcuttur. Sağlık hizmetleri önceki üç gruba göre daha az gelişmiştir. Hizmetler bakımından en alt düzeyde olup, temel ihtiyaçları karşılayacak hizmet dallarının geliştirilmesi önemlidir. Bu alt bölge kırsal kalkınma tedbirlerinin geliştirilmesi (ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi) ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve doğal kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanımına ihtiyaç duymaktadır.

Sektörel Gelişme Alanları: Bitkisel ve hayvansal üretim, tarıma dayalı sanayi, madencilik (doğaltaş ve metalik madenler)

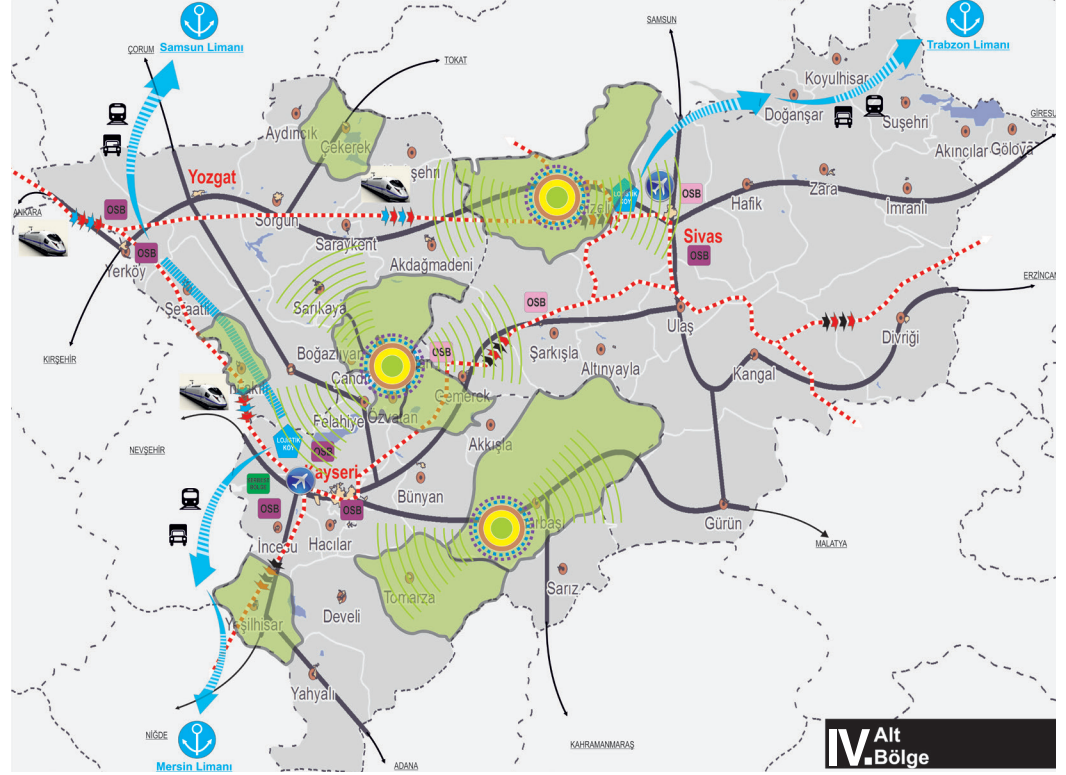
IV. Alt Bölgede, sanayi fazla gelişmemiş ve ilçelerde tarım ve hayvancılığa dayalı bir ekonomi mevcuttur. Pınarbaşı alabalık yetiştiriciliğinde Bölgede ilk sıradadır.

Ürünlerinin tamamını yurtdışına ihraç eden Bölgedeki tek işleme tesisi Pınarbaşı'ndayken Yıldızeli ilçesi yavru balık üretiminde önemli bir yerdedir.

Bu alt bölge kırsal kalkınma tedbirlerinin geliştirilmesi (ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi) ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine ve doğal kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanımına ihtiyaç duymaktadır.

44.

Şekil: IV. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması

Lejant

Alt Bölgede Öne Çıkan Sektörel Faaliyetler

- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Madencilik Faaliyeti
- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Tarımsal Faaliyet
- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Hayvancılık Faaliyeti

Bölgenin Önemli Limanlara ve Illere Erişimi için Güçlendirilecek Ulaşım ve Lojistik Aksları

- OSB Mevcut OSB
- OSB Önerilen OSB
- Lojistik Köy Lojistik Köy
- Serbest Bölge Serbest Bölge

Alt Bölgede Eksikliği Giderilmesi Gereken Sektörel Faaliyetler

- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Sanayi Faaliyeti
- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Hizmet Faaliyeti

- ★ Yerleşim Alanı
- Karayolu
- Demiryolu
- İlçe Merkezi
- ★ Göl - Baraj
- ✈ Havaalanı

- Demiryolu Taşımacılığı
- Karayolu Taşımacılığı
- Liman
- Alt Bölgenin Sektörel Olarak Diğer Illere ve Alt Bölgelere Etkisi Olarak Hinterlandı

6.2.5 V. Alt Bölge: Koyulhisar, Akıncılar, Gölova, İmranlı, Doğanşar, Hafik, Ulaş, Altınyayla, Akkışla, Felahiye, Kadişehri, Saraykent, Aydıncık, Sarız

ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, en az gelişmişlik seviyesi gösteren gruptur. Bu ilçelerin ortak özelliği sağlık altyapısının en az gelişmişlik seviyesine sahip olması ve ilçe ekonomisinin diğerlerine nazaran Bölgede ön plana çıkmaması da IV. alt bölge gibi tarım ve hayvancılığa dayalı olmasıdır. Hizmetler sektörü ve sanayi neredeyse hiç gelişmemiş olup, bu sektörler temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Ulaş ilçesinde endüstriyel hammadde ön plana çıkmaktadır. Bunun dışında madencilikte de bu alt bölge geri plandadır.

Hafik ve İmranlı'da birer MYO bulunmaktadır. Gölova ve Koyulhisar, Divriği'den sonra merkeze en uzak ilçelerdir. Hafik, Ulaş, Yıldızeli ile birlikte merkeze en yakın ilçelerdir. İlçe Stratejik Analiz toplantılarında merkeze yakın olan ilçelerde kamu kurum kuruluşlarında çalışan görevlilerin Merkezde ikamet etme eğilimlerinin ilçelerin az gelişmesinde etkili olduğu görüşü dile getirilmiştir. Öte yandan bir kısım ilçelerin de merkeze uzak olmaları bu ilçelerin gelişmişlik seviyesini etkileyen unsurlar arasındadır. Sosyal altyapının geliştirilmesi ihtiyacı bu alt bölgede öne çıkmaktadır. Felahiye, Sarız, Akıncılar, Doğanşar, Gölova, Koyulhisar ilçeleri okuryazar oranının düşük olduğu ilçelerdir. Kadişehri, Altınyayla, İmranlı ve Sarız ilçeleri ilköğretim ve orta öğretimde öğretmen başına öğrenci yoğunluğu yaşayan ilçelerdir. Bu anlamda, eğitim altyapısının geliştirilmesi ihtiyacı mevcuttur.

Koyulhisar, Gölova, Akıncılar ilçeleri cazibe merkezi konumundaki Suşehri ilçesinden temel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Kadişehri ilçesi uygulanan Devci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi ile meyvecilik ve tarıma dayalı sanayi anlamında gelecek yıllarda ön plana çıkabilecektir. Proje sayesinde ilçeye tersine göç başlamıştır. Koyulhisar Karadeniz sınırları içinde yer alan Eğriçimen Yaylası ile geliştirilmesi halinde yayla turizmine açık hale gelebilecektir. Henüz bir ekonomik anlam ifade etmese de Bölgede Ulaş ilçesi organik tarım faaliyetlerinin başlatıldığı yer olup, organik tarım kümelenmesine uygundur. Saraykent ilçesi jeotermal kaynaklar bakımından potansiyel taşıyan ilçeler arasındadır. Ancak Kadişehri hariç hiçbir ilçe gerçek anlamda potansiyelini ön plana çıkaramamıştır.

İmranlı arıcılık faaliyetlerinin Bölgede en yoğun yapıldığı alan olup, Koyulhisar, Hafik ikinci grupta yer almaktadır. Bu alanlar, arıcılık bakımından Divriği ve Zara ile potansiyel olarak kümelenmeye uygun alanlardır. Tüm ilçelerde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık az ya da çok yapılmaktadır. İlçeler arasında Akkışla küçükbaş hayvancılıkla, Aydıncık soğan üretimiyle, Hafik buğday üretimiyle Bölge içerisinde ön plandadır. Akkışla'da hayvanların yayılması sebebiyle, aileler çocuklarını ya ilçe halkından kalanlara bırakmakta ya da yarılarında götürerek eğitimlerinin yarıda kalmasına sebep olmaktadır.

Bu alt bölgede uygun alanlarda tarım ve hayvancılık yatırımlarının artırılması, ilçe ve il ekonomisine olumlu katkıda bulunacaktır. Doğal kaynakların değerlendirilmesi ve sürdürülebilir kullanımıyla yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ihtiyacı ön plandadır.

Sektörel Gelişim Alanları: Bitkisel ve hayvansal üretim, lokal alanlarda madencilik ve turizm.

V. Alt Bölge, ORAN tarafından yapılan Kalkınmışlık Endeksi çalışmasına göre, en az gelişmişlik seviyesi gösteren gruptur. Bu ilçelerin ortak özelliği sağlık altyapısının en az gelişmişlik seviyesine sahip olması ve ilçe ekonomisinin diğerlerine nazaran Bölgede ön plana çıkmaması da

IV. alt bölge gibi tarım ve hayvancılığa dayalı olmasıdır. Hizmetler sektörü ve sanayi neredeyse hiç gelişmemiş olup, bu sektörler temel ihtiyaçları karşılayacak düzeyde geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

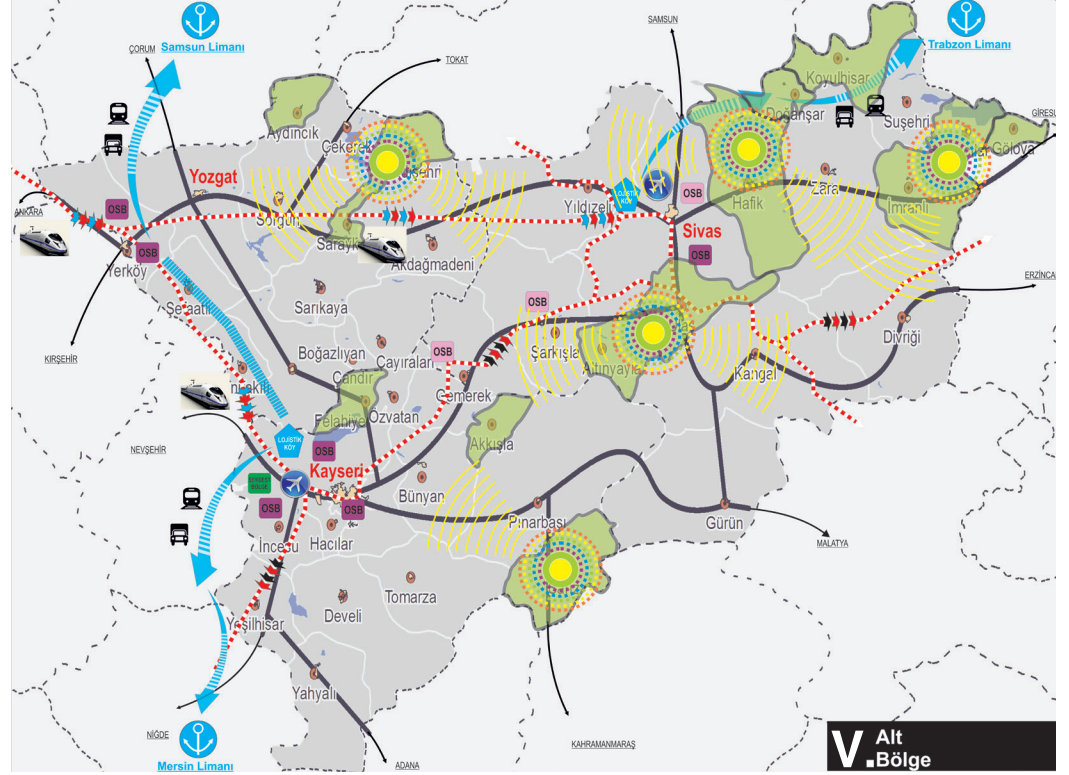
Kadıışehri ilçesi uygulanan Deveci Havzası Meyvecilik Entegrasyon Projesi ile meyvecilik ve tarıma dayalı sanayi anlamında gelecek yıllarda ön plana çıkabilecektir. Proje sayesinde ilceye tersine göç başlamıştır.

Koyulhisar Karadeniz sınırları içinde yer alan Eğriçimen Yaylası ile geliştirilmesi halinde yayla turizmine açık hale gelebilecektir.

Ulaş ilçesi organik tarım kümelenmesi potansiyeli taşımaktadır.

45.

Şekil: V. Alt Bölge Mekânsal Gelişim Şeması

Lejant

Alt Bölgede Öne Çıkan Sektörel Faaliyetler

- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Tarımsal Faaliyeti
- Bölgedeki Mevcut Ekonomik Hayvancılık Faaliyeti

Alt Bölgede Eksikliği Giderilmesi Gereken Sektörel Faaliyetler

- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Sanayi Faaliyeti
- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Madencilik Faaliyeti
- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Hizmet Faaliyeti
- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Tarımsal Faaliyet
- Bölgede Geliştirilmesi Gereken Hayvancılık Faaliyeti

Bölgenin Önemli Limanlara ve Illere Erişimi için Güçlendirilecek Ulaşım ve Lojistik Aksları

- OSB Mevcut OSB
- OSB Önerilen OSB
- Lojistik Köy
- Serbest Bölge

Yerleşim Alanı

Karayolu

Demiryolu

İlçe Merkezi

Göl - Baraj

Havaalanı

Demiryolu Taşımacılığı

Karayolu Taşımacılığı

Liman

Alt Bölgenin Sektörel Olarak Diğer Illere ve Alt Bölgelere Etkisi Olarak Hinterlandı

6.3 Tedbirlerin Mekânsallaştırılması

Bölgedeki ilçeler arasında önemli gelişmişlik farkları bulunmaktadır. İlçelerin potansiyellerini, gelişme alanlarını irdelemek, ilçeler arasındaki farkları analiz etmek amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan ilki, Bölgedeki 42 ilçede gerçekleştirilen “İlçe Stratejik Analiz” toplantıdır. Bu toplantılar ve öncesinde ilçede bulunan kurumlardan edinilen bilgiler ışığında, ilçelerin potansiyelleri, gelişme alanları, sorunları hakkında detaylı bilgiler edinilmiştir. Diğer bir çalışma, ilçeleri gruplandırmak amacıyla gerçekleştirilen alt bölge çalışmalarıdır. “Bölüm 6. Alt Bölgeler” başlığında da belirtildiği üzere; alt bölge çalışmaları 2 kısımdan oluşmaktadır. Bunlardan bir tanesi ilçeleri sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesine göre sınıflandırmak amacıyla

yapılmış olan “İlçe Kalkınmışlık Endeksi” çalışmasıdır. Bu çalışmayla ilçeler belirlenen bir takım kriterlerde gösterdikleri performanslara göre 5 gruba ayrılmıştır. Diğer alt bölge çalışmasında ise, ilçeler; imalat sanayi, hizmetler, tarım ve madencilik sektörlerinde belirlenen birtakım kriterler bazında incelenerek gruplandırılmıştır. İlçeler bazında yapılan bu çalışmalar neticesinde oluşan bilgi birikimi, Bölge Planı kapsamında tespit edilmiş olan tedbirlerin mekânsallaştırılmasında kullanılmıştır. Tedbirlerin özellikle uygulanacağı ilçeler “İlçe Kalkınmışlık Endeksi”nde belirtilen gruplarıyla birlikte belirtilmiştir. Tedbirlerin mekânsallaştırılması, tedbirlerin gerçekleştirilmesi için özellikle üzerinde durulması gereken alanların belirlenerek, odaklanılmasını sağlayacaktır.

Bölge Planında yer alan eksen, öncelik ve tedbirler,
TR72 Bölgesi (Kayseri, Sivas, Yozgat) dâhilinde belirlenen alt bölgeler bazında farklılaştırılmıştır.

45.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksenini - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler

Öncelik	Tedbir	I. Alt Bölge	II. Alt Bölge	III. Alt Bölge	IV. Alt Bölge	V. Alt Bölge
1	1.1.	Tüm İlçeler	Yerköy			
	1.2.	Tüm İlçeler	Yerköy			
	1.3.	Melikgazi, Sivas Merkez	Yerköy	İncesu, Hacılar		
	1.4.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.5.	Tüm İlçeler	Yerköy			
2	2.1.	Tüm İlçeler				
	2.2.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	2.3.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	2.4.	Tüm İlçeler				
	2.5.	Tüm İlçeler	Yerköy			
	2.6.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	2.7.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	2.8.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
3	3.1.	Tüm İlçeler	Talas, Yerköy	Hacılar, Develi, Yahyalı, Divriği, Kangal, Gürün	Yeşilhisar	
	3.2.	Tüm İlçeler	Talas, Yerköy	Hacılar, Develi, Yahyalı, Divriği, Kangal, Gürün	Yeşilhisar	
	3.3.	Tüm İlçeler	Talas, Yerköy	Hacılar, Develi, Yahyalı, Divriği, Kangal, Gürün	Yeşilhisar	
	3.4.	Sivas Merkez	Talas, Yerköy	Hacılar		
4	4.1.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	4.2.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	4.3.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
5	5.1.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	5.2.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	5.3.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	5.4.	Tüm İlçeler				

45.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Ekseni - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler

Öncelik	Tedbir	I. Alt Bölge	II. Alt Bölge	III. Alt Bölge	IV. Alt Bölge	V. Alt Bölge
6	6.1.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	6.2.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	6.3.	Tüm İlçeler	Yerköy	İncesu, Hacılar, Şarkışla		
	6.4.	Tüm İlçeler	Yerköy			
	7.1.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
7	7.2.	Sivas Merkez, Kocasinan	Yozgat Merkez, Yerköy, Talas	Sorgun, Boğazlıyan, Sarıkaya, Akdağmadeni, Şefaattli, Kangal Gürün, Divriği, Develi, Yahyalı Suşehri	Pınarbaşı, Yıldızeli, Çekerek	Akkışla, Akıncılar, Gölova İmranlı, Doğanşar, Ulaş
	7.3.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	7.4.	Sivas ve Yozgat IPARD Programı Kırsal Alan Tanımına Uygun Alanlar	Sivas ve Yozgat IPARD Programı Kırsal Alan Tanımına Uygun Alanlar	Sivas ve Yozgat IPARD Programı Kırsal Alan Tanımına Uygun Alanlar	Sivas ve Yozgat IPARD Programı Kırsal Alan Tanımına Uygun Alanlar	Sivas ve Yozgat IPARD Programı Kırsal Alan Tanımına Uygun Alanlar
	7.5.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	7.6.			Divriği, Kangal, Yahyalı	Pınarbaşı	Akıncılar, Doğanşar, İmranlı Koyulhisar
	7.7.	Tüm İlçeler	Talas	Hacılar, İncesu, Gemerek, Sorgun	Yıldızeli	
	7.8.	Tüm İlçeler	Talas, Yerköy	Sorgun, Şefaattli, Divriği, Kangal, Gemerek, Zara, İncesu, Hacılar Bünyan, Develi	Çayıralan, Yıldızeli, Tomarza, Yeşilhisar	Ulaş, Akıncılar, Doğanşar İmranlı, Koyulhisar

46.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksenî - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler

Öncelik	Tedbir	I. Alt Bölge	II. Alt Bölge	III. Alt Bölge	IV. Alt Bölge	V. Alt Bölge
1	1.1.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.2.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.3. ⁷	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.4. ⁸	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
	1.5. ⁹	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.6. ¹⁰		Yerköy	Zara, Şarkışla, Suşehri, Kangal Gürün, Divriği, Gemerek, Akdağmadeni, Boğazlıyan, Sarıkaya, Sorgun, Şefaattli Yenifakılı	Yıldızeli, Çandır, Çayıralan, Çekerek	Hafik, Ulaş, Doğanşar, Akıncılar, Altınyayla, Aydıncık, Kadışehri Saraykent, Koyulhisar
	1.7.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.8.	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Akdağmadeni, Şefaattli, Sorgun, Sarıkaya, Zara, Gürün, Kangal, Suşehri, Divriği, Develi	Çekerek, Yıldızeli, Tomarza, Çayıralan	
	1.9. ¹¹	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Develi	Pınarbaşı, Yıldızeli	
	1.10.	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Akdağmadeni, Şefaattli Sorgun, Sarıkaya, Zara, Gürün, Kangal, Suşehri, Divriği, Develi	Çekerek, Yıldızeli, Tomarza, Çayıralan	
2	2.1.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
	2.2.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
	2.3.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	2.4.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	2.5.	Tüm İlçeler	Talas Yozgat Merkez			
	2.6.	Sivas Merkez	Yozgat Merkez	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	2.7.	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Akdağmadeni, Şefaattli Sorgun, Sarıkaya, Zara, Gürün, Kangal, Suşehri, Divriği, Develi	Çekerek, Yıldızeli, Tomarza, Çayıralan	

⁷ İdari kapasite tüm ilçelerde güçlendirilecek olup, örgütlenme kültürünün yaygınlaştırılması sadece ilçe merkezlerinde önceliklidir.

⁸ Katılımcı kültürel ortamın geliştirilmesi il merkezleri hariç tüm ilçelerde önceliklidir.

⁹ İnsan kaynakları açısından Yozgat önceliklidir.

¹⁰ Kayseri'nin de göç veren kırsal alanları bu kapsamda değerlendirilecektir.

¹¹ İstihdamdan kopacak işgücü için 3, 4 ve 5. alt bölge ilçeleri önceliklidir.

46.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksen - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler

Öncelik	Tedbir	I. Alt Bölge	II. Alt Bölge	III. Alt Bölge	IV. Alt Bölge	V. Alt Bölge
3	3.1.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Talas, Yerköy			
	3.2.		Yozgat Merkez, Yerköy	Zara, Sorgun, Şefaattli, Akdağmadeni, Sarıkaya	Çandır, Sarız, Özvatan, Çekerek, Yenifakılı, Çayıralan, Pınarbaşı, Aydıncık	Akincılar, Gölöva, İmranlı, Doğanşar, Koyulhisar, Felahiye, Kadişehri, Saraykent
	3.3.		Yozgat Merkez, Yerköy	Sorgun, Şefaattli, Akdağmadeni, Sarıkaya	Çandır, Çekerek, Yenifakılı, Çayıralan, Pınarbaşı, Aydıncık	Kadişehri, Saraykent
	3.4.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.5.	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Develi	Pınarbaşı, Yıldızeli	
	3.6.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
	3.7.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.8.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.9.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
4	4.1.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez	Şefaattli	Özvatan, Sarıoğlu, Yeşilhisar, Çayıralan, Yenifakılı	Akışla, Felahiye, Akincılar, Altınyayla, Doğanşar, Gölöva, Hafik, İmranlı, Koyulhisar, Ulaş, Kadişehri, Saraykent
	4.2.	Tüm İlçeler	Yerköy	Sorgun, Kangal, Sarıkaya, Boğazlıyan		
	4.3.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
	4.4.	Kocasinan, Melikgazi				
	4.5.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez	Sorgun, Kangal, Sarıkaya, Boğazlıyan, Altınyayla		Koyulhisar, Akincılar, Gölöva, İmranlı, Doğanşar, Akışla, Ulaş
	4.6.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez	Şefaattli	Özvatan, Sarıoğlu, Yeşilhisar, Çayıralan, Yenifakılı	Akışla, Felahiye, Akincılar, Altınyayla, Doğanşar, Gölöva, Hafik, İmranlı, Koyulhisar, Ulaş, Kadişehri, Saraykent

47.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksenli - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler

Öncelik	Tedbir	I. Alt Bölge	II. Alt Bölge	III. Alt Bölge	IV. Alt Bölge	V. Alt Bölge
1	1.1.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.2.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.3.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.4.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
	1.5.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Talas			
	1.6.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	1.7.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Yerköy	Sorgun		
2	2.1. ¹²	Kızılırmak, Yeşilirmak, Dicle ve Fırat, Ceyhan, Seyhan Doğu Karadeniz Havzaları	Kızılırmak, Yeşilirmak, Dicle ve Fırat, Ceyhan, Seyhan, Doğu Karadeniz Havzaları	Kızılırmak, Yeşilirmak, Dicle ve Fırat, Ceyhan, Seyhan, Doğu Karadeniz Havzaları	Kızılırmak, Yeşilirmak, Dicle ve Fırat, Ceyhan, Seyhan, Doğu Karadeniz Havzaları	Kızılırmak, Yeşilirmak, Dicle ve Fırat, Ceyhan, Seyhan, Doğu Karadeniz Havzaları
	2.2. ¹³	Kocasinan, Sivas Merkez	Yozgat Merkez			
	2.3.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
3	3.1.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.2.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.3.	Kocasinan, Melikgazi, Sivas Merkez (kırsal yerleşim birimleri)	Tüm İlçeler (kırsal yerleşim birimleri)	Tüm İlçeler (kırsal yerleşim birimleri)	Tüm İlçeler (kırsal yerleşim birimleri)	Tüm İlçeler (kırsal yerleşim birimleri)
	3.4.		Yozgat Merkez	Şefaati, Develi, Bünyan, Divriği, Doğanşar, Gürün, Kangal, Zara Sarıkaya		Akıncılar, Gölöva, Hafik, Ulaş Aydıncık
	3.5.	Tüm İlçeler	Talas, Yozgat Merkez			
	3.6.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.7.	Kocasinan, Sivas Merkez	Yozgat Merkez			

¹² Alt bölge yaklaşımından ziyade havza bazlı yaklaşım baz alınmıştır.

¹³ Öncelikli olarak sorumlu kurum ve kuruluşların altyapısı iyileştirilecektir.

47.

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler

Öncelik	Tedbir	I. Alt Bölge	II. Alt Bölge	III. Alt Bölge	IV. Alt Bölge	V. Alt Bölge
4	4.1.	Sivas Merkez	Yozgat Merkez			
	4.2.	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Akdağmadeni, Şefaattli, Sorgun, Sarıkaya, Zara, Gürün, Kangal, Suşehri, Divriği, Develi	Çekerek, Yıldızeli, Tomarza, Çayıralan	
	4.3.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	4.4.	Kocasinan, Melikgazi		İncesu, Develi	Tomarza	
	4.5.		Yozgat Merkez, Talas	Yahyalı, Divriği, Kangal, Zara, Sorgun, İncesu, Hacılar, Gemerek	Pınarbaşı, Gemerek	İmranlı, Koyulhisar
	4.6.	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Akdağmadeni, Şefaattli, Sorgun, Sarıkaya, Zara, Gürün, Kangal, Suşehri, Divriği, Develi	Çekerek, Yıldızeli, Tomarza	
	4.7.	Tüm İlçeler	Yerköy, Yozgat Merkez	Gemerek, Şarkışla, İncesu, Boğazlıyan, Akdağmadeni, Şefaattli, Sorgun, Sarıkaya, Zara, Gürün, Kangal, Suşehri, Divriği, Develi	Çekerek, Yıldızeli, Tomarza	
5	5.1.	Sivas Merkez	Yozgat Merkez	Yahyalı, Yeşilhisar, Sorgun, Akdağmadeni, Hacılar, Develi, Zara	Çekerek, Sarıoğlan, Pınarbaşı	Hafik, Ulaş
	5.2.		Yozgat Merkez	Yahyalı, Develi	Yeşilhisar	
	5.3.	Melikgazi		Zara, Suşehri, Kangal	Tomarza, Çekerek	İmranlı, Gölova, Doğanşar Koyulhisar, Akıncılar
	5.4.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
6	6.1.	Kocasinan, Sivas Merkez	Yerköy	Gürün, Yahyalı, Sorgun, Kangal Sarıkaya, Divriği, Şarkışla, Suşehri, Zara, Boğazlıyan, Bünyan, Akdağmadeni	Pınarbaşı, Yıldızeli, Çekerek	Sarız, İmranlı, Saraykent Koyulhisar, Akıncılar, Aydıncık
	6.2.	Kocasinan, Melikgazi, Sivas Merkez	Yozgat Merkez, Talas, Yerköy	İncesu, Gemerek, Şarkışla, Boğazlıyan, Şefaattli, Sorgun, Suşehri, Develi, Zara, Hacılar, Divriği, Gürün, Akdağmadeni, Sarıkaya, Yahyalı		
	6.3.			Bünyan, Develi, Yahyalı, Divriği Kangal, Zara, Akdağmadeni, Sarıkaya	Pınarbaşı, Çekerek	

48.

Tablo: Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksen - Tedbirlerin Özellikle Uygulanacağı İlçeler

Öncelik	Tedbir	I. Alt Bölge	II. Alt Bölge	III. Alt Bölge	IV. Alt Bölge	V. Alt Bölge
1	1.1.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez	Akdağmadeni	Tomarza, Özvatan, Yeşilhisar, Yıldızeli, Çekerek, Boğazlıyan, Sarıkaya, Sorgun, Çayıralan	Felahiye
	1.2.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Özvatan	Koyulhisar, Akıncılar, İmranlı, Doğanşar, Kadişehri, Aydıncık
	1.3.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Yerköy, Sorgun			
	1.4.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Talas			
	1.5.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
2	2.1.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Yerköy	İncesu, Şarkışla, Gemerek		
	2.2.	Tüm İlçeler				
	2.3.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Yerköy	Bünyan, İncesu, Develi, Yahyalı, Suşehri, Gürün	Yıldızeli, Çayıralan, Çandır, Pınarbaşı, Yeşilhisar	
	2.4.	Tüm İlçeler				
	2.5.	Sivas Merkez,	Yozgat Merkez, Yerköy	Bünyan, Develi, Divriği, Kangal, Gemerek, Sorgun, Akdağmadeni, Boğazlıyan, Şefaatli	Tomarza, Pınarbaşı, Yıldızeli, Çayıralan	
	2.6.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez			
3	3.1.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.2.	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler	Tüm İlçeler
	3.3.	Tüm İlçeler	Yozgat Merkez, Yerköy, Talas			

7. MEKÂNSAL ORGANİZASYON VE KADEMELLENME

Bölge, BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen metropol alanlar kapsamına girdiği değerlendirilen **Ankara, Mersin ve Adana illerine ve İstanbul-Ankara-Adana-Gaziantep ana gelişme koridoruna mekânsal olarak yakınlığı nedeniyle doğal olarak bir etkileşim ilişkisi oluşturmaktadır.**

7. MEKÂNSAL ORGANİZASYON VE KADEMELENME

Nüfus, tarım, sanayi, ticaret, ulaştırma, lojistik, eğitim, sağlık gibi konulardaki politika ve kararların sonuçları mekânların şekillenmesinde önemli unsurlardır. Mekânsal analizler bölgelerin anlaşılmasında ve kalkınma politikalarının oluşturulmasında bizlere sağlıklı ipuçları verebilmektedir.

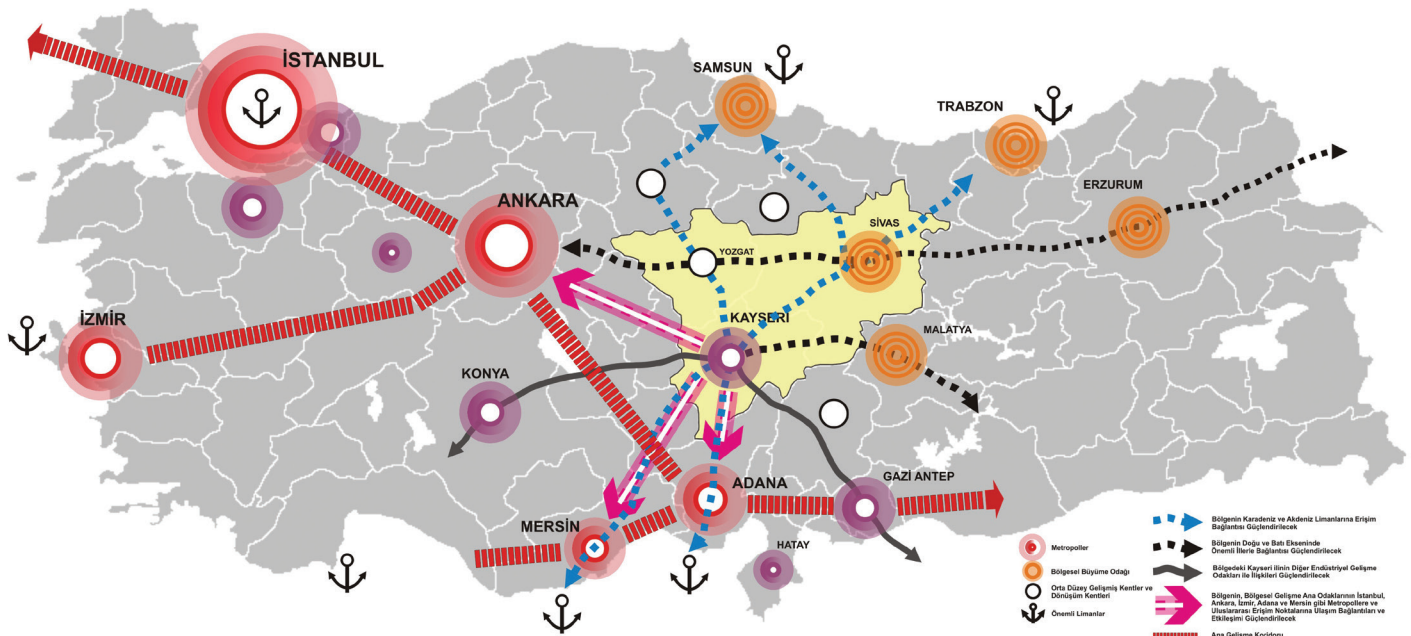
BGUS'ta önemli politikalardan biri de "Cazibe Merkezleri" politikasıdır. Bu politika kapsamında ülkenin görece az gelişmiş bölgelerinde merkez niteliği taşıyan kentlerde sanayi ve hizmetlerin yoğunlaşmasına bağlı olarak gelişimin hızlandırılması hedeflenmektedir. Bu şekilde az gelişmiş bölgelerde bu merkezler etrafında gelişme hızlandırılarak, uzun vadede ülke genelinde daha dengeli ve etkin bir yerleşme yapısı oluşturabileceği öngörülmektedir. Bu anlamda, ca-

zibe merkezlerinin (OSB'ler, Lojistik Merkezler, Üniversiteler, Ar-Ge Merkezleri, Serbest Bölgeler, Havaalanları, Demiryolu, Karayolu, Toplu Taşımacılık gibi) mekânsal organizasyonu kalkınmada önemli bir faktör olarak görülmektedir.

Türkiye genelinde İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve Mersin gibi iller sosyo-ekonomik alanda önemli cazibe merkezleridir. Kocaeli, Bursa, Eskişehir, Konya, Gaziantep, Hatay ve Kayseri illerinin ise önemli BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen büyüme odakları kapsamına girdiği değerlendirilmektedir. Bölge BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen metropol alanlar kapsamına girdiği değerlendirilen Ankara, Mersin ve Adana illerine ve İstanbul-Ankara-Adana-Gaziantep ana gelişme koridoruna mekânsal olarak yakınlığı nedeniyle doğal olarak bir et-

46.

Şekil: Bölge için Ulusal Düzeyde Bölgesel Gelişme Senaryosu

kileşim ilişkisi oluşturmaktadır. Bunun dışında, Bölge BGUS mekânsal amaçlarında belirlenen önemli büyüme odakları kapsamında olduğu değerlendirilen Konya ve Gaziantep illeri ile de mekânsal yakınlığından dolayı önemli bir etkileşim ilişkisine sahiptir. Bölgenin Samsun, Trabzon, Mersin ve Adana illerindeki limanlara yakınlığı da kuzey-güney ekseninde önemli bir ulaşım ve lojistik gelişme eksenini oluşturmaktadır (Şekil 46). Bu etkileşimler nedeniyle, mekânsal planlama açısından anlamlı sosyo-ekonomik olgular da mekân üzerinde belirlenebilmektedir. Örneğin, nüfus belirli alanlarda yoğunlaşmakta, üretim belirli alanlara yığılmaktadır. Gelişen teknoloji, mesafenin insan davranışları üzerindeki etkisini azaltabilmekte, trafik ve iletişim akımları güçlenmektedir.

Şekil 47'de görüleceği gibi Bölge Planı kapsamında hazırlanan bölge mekânsal gelişme şemasında, mevcut durum analizleri sonucunda belirlenen mevcut ve atıl potansiyellerin, Bölgenin geleceğine yönelik nasıl bir gelişme eğiliminde olacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca ekonomik, sosyo-kültürel ve mekânsal faaliyetlerin yer alacağı alanların belirlenmesi ve Bölgeye yönlendirilecek yatırımların yer seçim kararlarının verilmesine altlık oluşturulması yine bu kapsamda ortaya konulmaya çalışılmıştır.

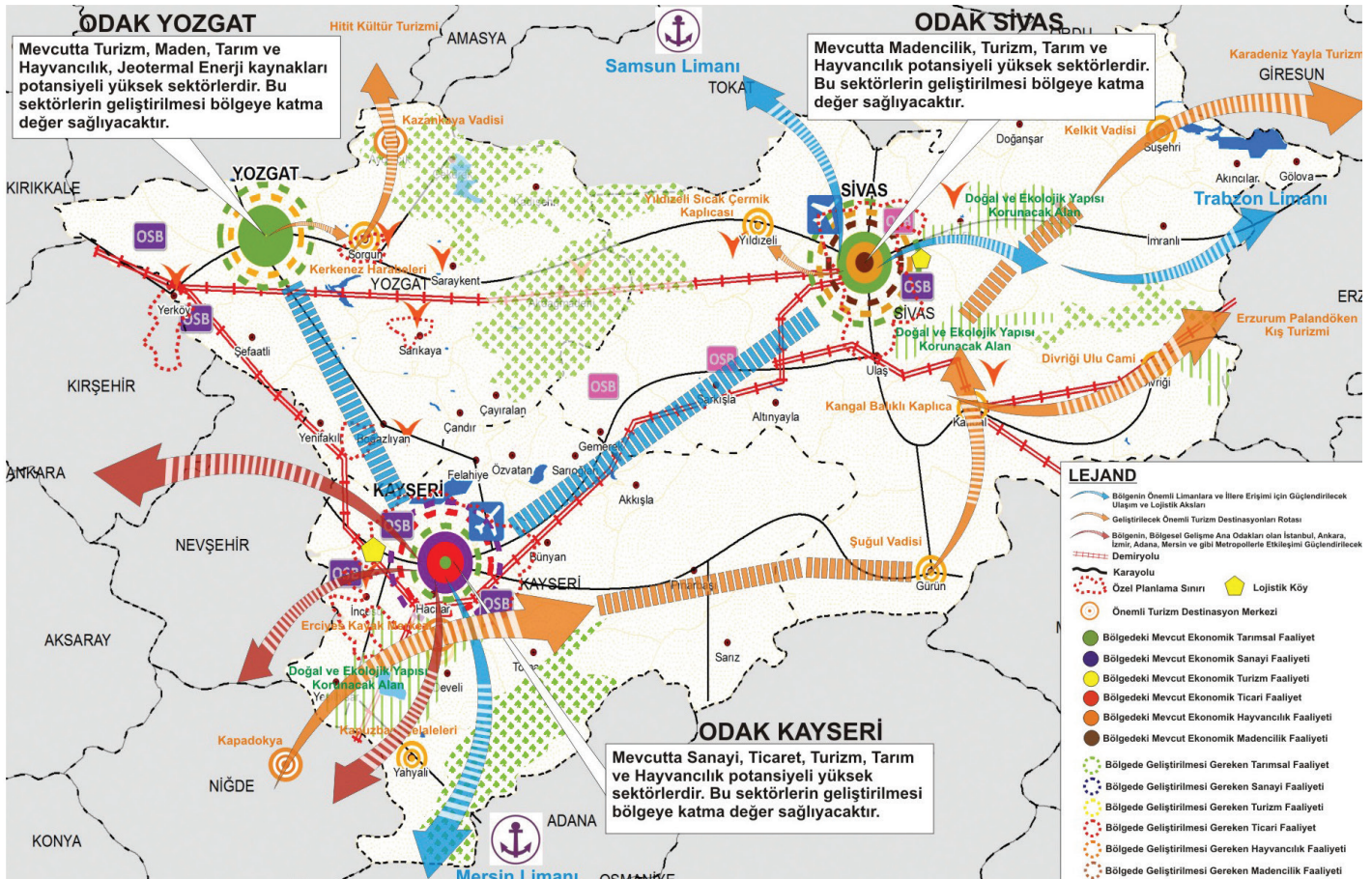
Yapılan mevcut durum analizi değerlendirmesi sonucunda Bölgenin sanayi, ticaret, maden, turizm, tarım ve hayvancılık alanlarında önemli potansiyeller taşıdığı tespit edilmiştir. Ayrıca Bölge, yenilenebilir ve sürdürülebilir bir enerji

Bölgenin Samsun, Trabzon, Mersin ve Adana illerindeki limanlara yakınlığı

kuzey-güney ekseninde önemli bir ulaşım ve lojistik gelişme eksenini oluşturmaktadır.

47.

Şekil: Bölge İçin Bölgesel Düzeyde Mekânsal Gelişme Senaryosu

Yapılan mevcut durum analizi değerlendirmesi sonucunda Bölgenin sanayi, ticaret, maden, turizm, tarım ve hayvancılık alanlarında önemli potansiyeller taşıdığı tespit edilmiştir.

**Ayrıca Bölge,
yenilenebilir ve
sürdürülebilir bir
enerji kaynağı
olarak öne
çıkan jeotermal
enerji kaynakları
açısından da
oldukça zengindir.**

kaynağı olarak öne çıkan jeotermal enerji kaynakları açısından da oldukça zengindir.

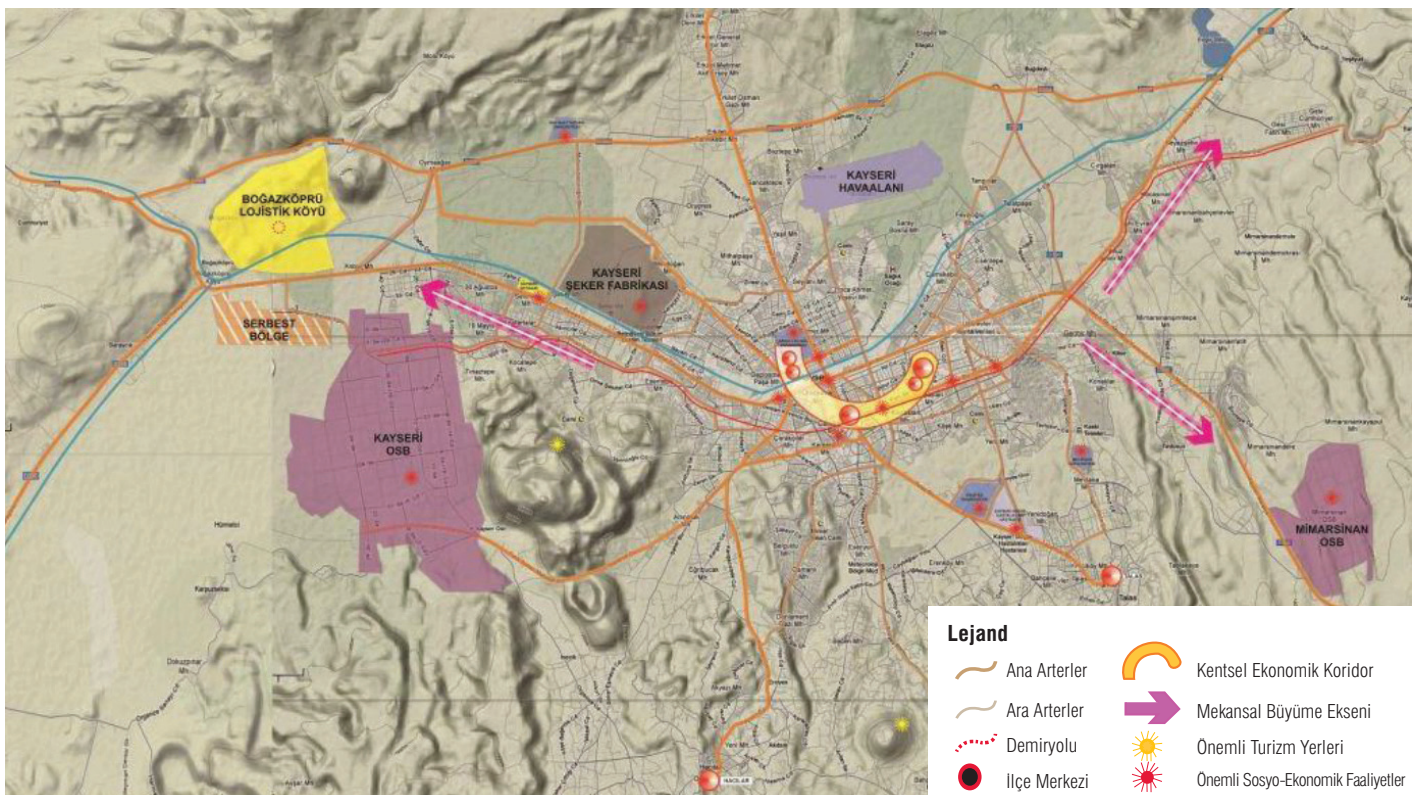
Mevcut verilere göre, Kayseri ilinin sanayi, ticaret, turizm, tarım ve hayvancılık sektörlerinde önemli potansiyeller taşıdığı görülmektedir. Bu sektörler önemli çekim merkezleri ve odak noktaları oluşturacak niteliktedir. Bölge planı kapsamında Kayseri’de mevcut sanayi, ticaret, tarım ve hayvancılık sektörlerinin geliştirilmesi öngörülmüştür. Özellikle bu sektörlerdeki talep ve ihtiyaçlara hızlı ve dinamik bir şekilde cevap verebilecek uygulanabilir bir plan hazırlamak hedeflenmektedir.

Kayseri, konumu itibariyle, karayolu ve demiryolu aksları, havayolu ulaşım imkânları ile önemli bir lojistik merkezdir. Bu durum Kayseri'nin ticaret ve sanayi alanında gelişme eğilimleri göstermesinde oldukça önemli bir etkidir. Kent mer-

kezinde kaldığı için gücünü yitiren yük garının yerine, etkin bir karayolu-demiryolu ağı bulunan bir alanda ve yük-lojistik ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte yeniden yapılandırılması amacıyla Boğazköy'de önemli bir çekim merkezi olacak lojistik köy kurulmuştur. Gelecekte, demiryolu ve karayolu yük taşımacılığı bu merkezden yapılacak böylece, ülkenin doğu ile batısı arasında ve kuzeyi ile güneyi arasında bir yük köprüsü olarak üretim yapanların pazarlara ulaşımını sağlayacaktır. Bölgenin önemli odak noktalarından biri olarak karışımıza çıkan lojistik köy, kurulduğu alan ve çevresine çekeceği yatırımlar ile de birçok açıdan Bölge ekonomisini harekete geçirecektir. Kayseri ayrıca bünyesinde barındırdığı Erciyes kayak merkezi ile de önemli bir kış turizmi potansiyeline sahiptir. Erciyes master planı tamamlandığında Kayseri kış turizmi için önemli bir merkez olacaktır. Tarım ve hayvancılık ise Kayseri ilinde potansiyel bir sektördür ve geliştirilmesi gerekmektedir.

48.

Şekil: Kayseri İli Mekânsal Gelişim Şeması

Yerköy-Kayseri YHT projesi tamamlandığında Ankara Kayseri arasında 6 saat olan seyahat süresi 2 saate inecektir. Erişim süresinin hissedilir ölçüde kısılması Bölgenin çevresiyle olan etkileşimini güçlendirerek Bölgenin önemini artıracaktır. Bölgenin kalkınması adına geleceğe yönelik önemli bir potansiyeli açığa çıkarmış olacak ve demiryolu güzergâhında bulunan il, ilçe ve çevrelerinde büyük oranda ekonomik ve sosyal değişim oluşturacaktır.

Şekil 48'de Kayseri il merkezinin mekânsal şemasından görüleceği gibi Kayseri OSB, Mimarşinan OSB, Serbest Bölge, Kayseri Şeker Fabrikası, Bo-

ğazköprü Lojistik Köyü, Kayseri Havaalanı, Erciyes Üniversitesi, Melikşah Üniversitesi, Abdullah Gül Üniversitesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Erciyes Kayak Merkezi, Yerköy-Kayseri YHT projesi, KAP projesi (Ordu-Sivas-Kayseri-K.Maraş-Osmaniye-Hatay Otoyol Projesi) yatırımları ve önemli ilçe merkezleri Kayseri'nin mekânsal gelişim şemasının şekillenmesinde önemli cazibe çekim merkezleri olarak mekânsal organizasyonu kalkınmada önemli bir faktör olarak belirlemektedir.

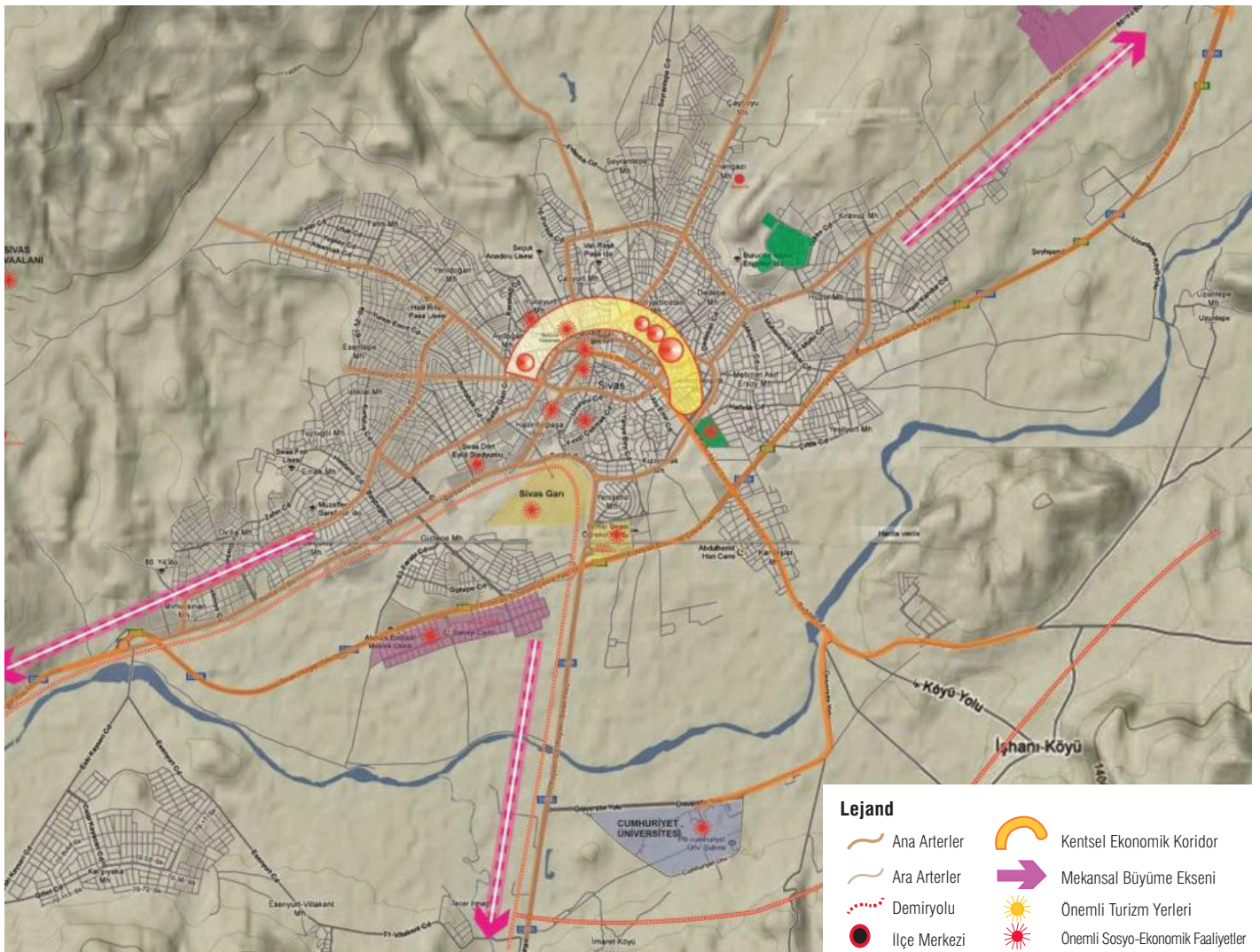
Sivas ilinde ise, tarım, hayvancılık, turizm ve maden sektörleri öne çıkmaktadır. Yine plan kapsamında taşıdıkları mevcut ve atıl potansiyellerle

Yerköy-Kayseri YHT
projesi tamamlandığında
Ankara Kayseri arasında 6
saat olan seyahat süresi 2
saate inecektir.

Erişim süresinin hissedilir ölçüde kısalması Bölgenin çevresiyle olan etkileşimini güçlendirerek Bölgenin önemini artıracaktır.

49.

Şekil: Sivas İli Mekânsal Gelişim Şeması

Yozgat ilinde, tarım ve hayvancılık sektörünün taşıdığı potansiyelleri değerlendirmek, turizm potansiyelini aktif hale geçirmek, jeotermal enerji ile rüzgâr enerjisi kaynaklarının kullanım alanlarını genişletmek **ve Bölgenin gücünü öne çıkaracak projeleri yönlendirmek üzere gelişme hedeflenmektedir.**

ön plana çıkan bu alanlarda gelişme öngörülerek, bu sektörlerin Bölge ve ülke için önemli sektörel merkezler olarak öne çıkarılması hedeflenmiştir. Bölge Planı kapsamında Sivas ilinde mevcut madencilik, turizm, tarım ve hayvancılık sektörlerinin geliştirilmesi Bölgeye önemli şekilde katma değer sağlayacağı düşünülmektedir. Sivas ili de konumu itibarıyla, karayolu ve demiryolu aksları, havayolu ulaşım imkânları ile önemli bir lojistik merkezdir. Ulaştırma Bakanlığı tarafından Sivas ilinde lojistik köy kurulması önerilmiştir. Lojistik Köy kurulması için yer tespit çalışmaları devam etmektedir. Bölgenin önemli odak noktalarından biri olarak karşımıza çıkan Sivas Lojistik Köyü, kurulduğu alan ve çevresine çekeceği yatırımlar ile de birçok açıdan Bölge ekonomisini harekete geçirecektir.

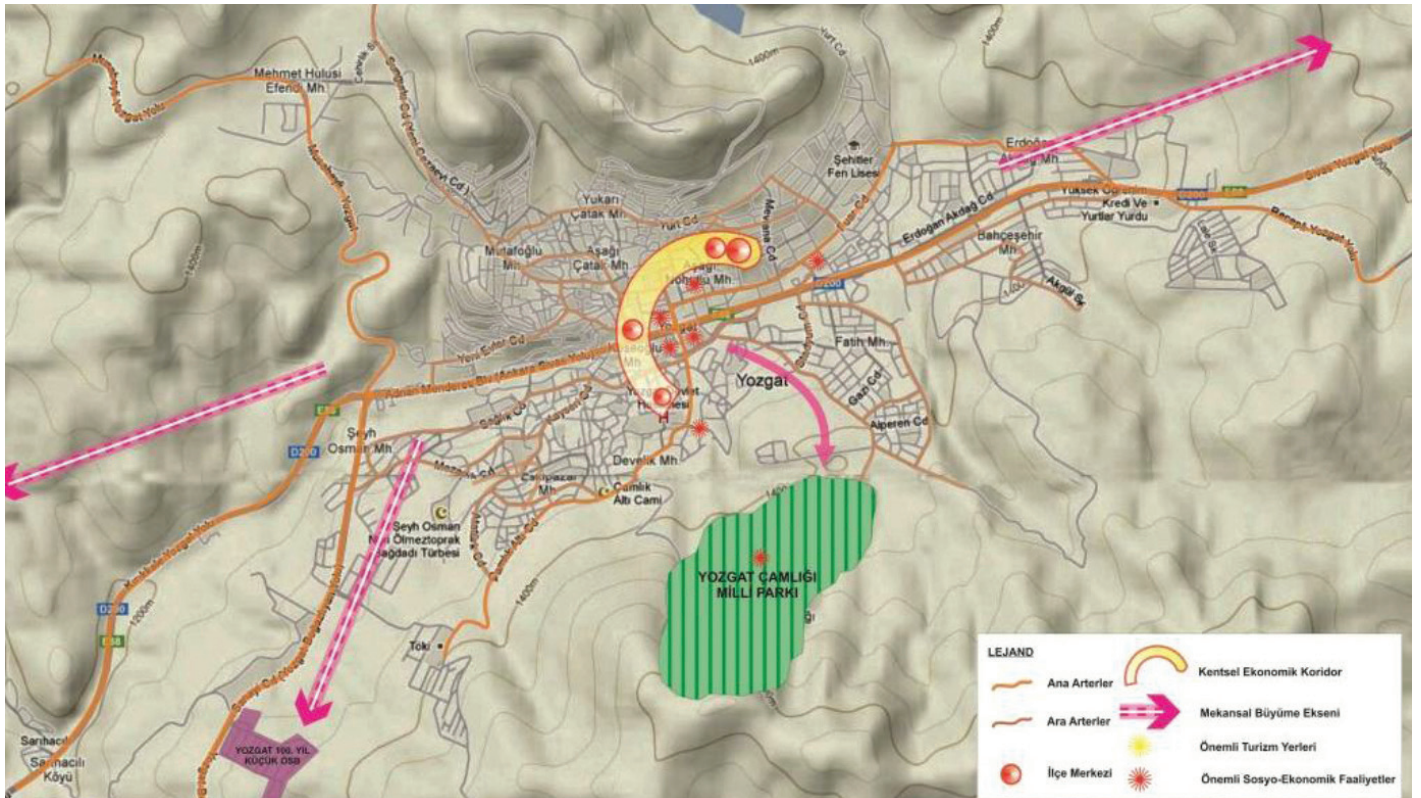
Sivas İl Merkezinin mekânsal şemasını (Şekil 49) incelediğimizde; Sivas OSB, Sivas Havaalanı, Cumhuriyet Üniversitesi, Ankara-Yozgat-

Sivas Hızlı Tren Projesi, KAP Projesi (Ordu-Sivas-Kayseri-Kahramanmaraş-Osmaniye-Hatay Otoyol Projesi) ve önemli ilçe merkezleri Sivas'ın mekânsal gelişim şemasının şekillenmesinde önemli cazibe çekim merkezleri olarak, mekânsal organizasyonun kalkınmada önemli bir faktör olduğunu göstermektedir.

İpek Yolu YHT projesinin ilk etabını oluşturan Ankara-Yozgat-Sivas demiryolu hattının Yerköy-Sorgun-Sivas kısmında altyapı ve inşaat çalışmaları devam etmektedir. Proje tamamlandığında, Bölgenin kalkınması adına geleceğe yönelik önemli bir potansiyeli açığa çıkarmış olacak ve demiryolu güzergâhında bulunan il, ilçe ve çevrelerinde büyük oranda ekonomik ve sosyal değişim yaratacaktır. Hızlı tren projesi ile beraber erişim süresinin hissedilir ölçüde kısaltılması Bölgenin çevresiyle olan etkileşimini güçlendirerek Bölgenin önemini artıracaktır.

50.

Şekil: Yozgat İli Mekânsal Gelişim Şeması

Yozgat ilinde, tarım ve hayvancılık sektörünün taşıdığı potansiyelleri değerlendirmek, turizm potansiyelini aktif hale geçirmek, jeotermal enerji ile rüzgâr enerjisi kaynaklarının kullanım alanlarını genişletmek ve Bölgenin gücünü öne çıkaracak projeleri yönlendirmek üzere gelişme hedeflenmektedir.

Şekil 50'de Yozgat il merkezinin mekânsal şemasını incelediğimizde Yozgat 100. Yıl KSS, Bozok Üniversitesi, Ankara-Yozgat (Yerköy) YHT projesi yatırımları ve önemli ilçe merkezleri Yozgat'ın mekânsal gelişim şemasının şekillenmesinde önemli cazibe çekim merkezleri olarak mekânsal organizasyonu kalkınmada önemli bir faktör olarak belirlemektedir.

Yozgat, Sivas ve Kayseri sosyo-ekonomik yapı ve kentsel çekim oluşturma kriterleri bakımından temelde bazı farklılıklar gösteren üç ildir. Kayseri, üç il arasında temel göstergeler açısından bir adım ileride olup, ikinci derecede gelişmiş iller grubundaki 20 il arasındadır. Bu gruptaki illerin sosyo-ekonomik göstergeleri

ülke ortalamasının üzerinde olmakla birlikte, birinci derecede gelişmiş illerin performansına yetişememektedir. Kayseri, son yıllarda "Anadolu Kaplanları" olarak adlandırılan ve sanayileşmenin belirli düzeye ulaştığı ve toplam istihdam içinde sanayi sektör payı en yüksek olan illerden biridir. Yozgat ve Sivas ise dördüncü derecede gelişmiş 19 il arasında yer almaktadır. İki il, genel olarak tarımsal karakterli bir yapı sergilemekte, ancak tarımsal verimin düşük olması nedeniyle önemli oranda işsizlik ve göç sorunu yaşanmaktadır.

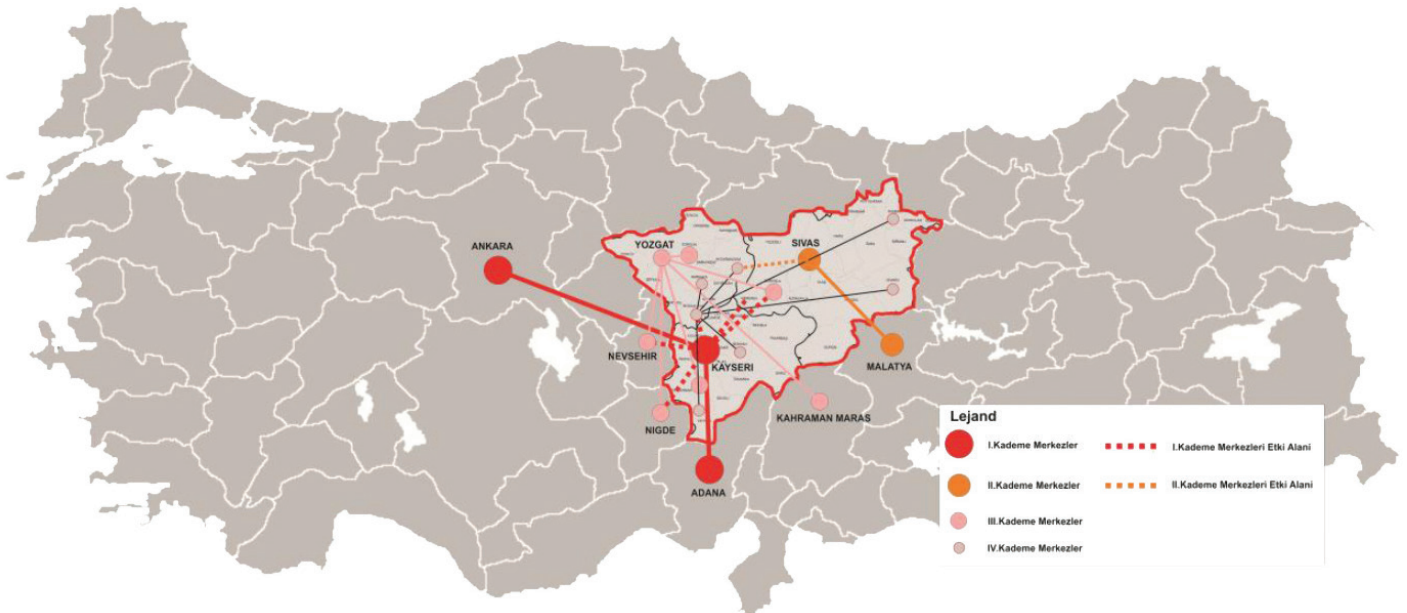
Bölgede, mülga Devlet Planlama Teşkilatının (DPT)'nin 1982'de yayımlamış olduğu "Türkiye'de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi" araştırmasının yapıldığı günden bugüne gerçekleşen sosyo-ekonomik değişime paralel olarak, söz konusu araştırmadaki kademelenmeden çok da farklı olmayan, ancak güncel dinamikleri yansıtan bir kademelenme yapılmıştır. Buna göre, Bölgedeki yerleşimler, Bölge ile etkileşim halinde bulunan yakın çevre dikkate alınarak 4 kademeye ayrılmıştır.

Kayseri ikinci derecede gelişmiş iller grubundaki 20 il arasındadır. Yozgat ve Sivas ise dördüncü derecede gelişmiş 19 il arasında yer almaktadır.

İki il, genel olarak tarımsal karakterli bir yapı sergilemekte, ancak tarımsal verimin düşük olması nedeniyle önemli oranda işsizlik ve göç sorunu yaşanmaktadır.

51.

Şekil: Bölgenin Kentsel Kademelenmesi ve Etki Alanı

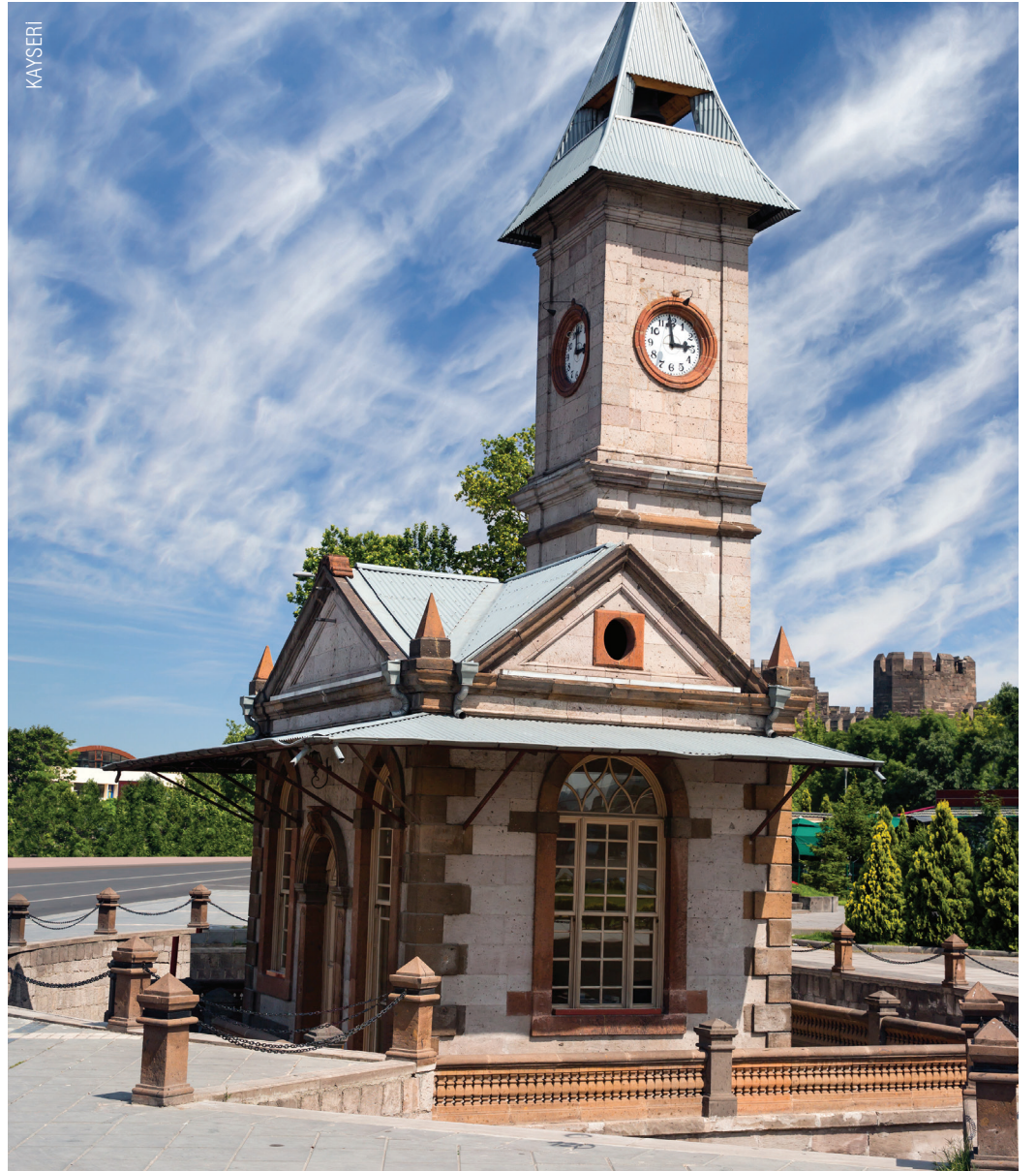

7.1 I. Kademe Merkezler: Ankara, Kayseri, Adana

Bölgenin I. kademedeki tek kenti olan Kayseri, büyükşehir statüsünde olup, Bölgenin nüfus açısından en büyük kentidir. Hizmetler sektörünün, Bölgede ilk sırada yer aldığı Kayseri, sanayi sektöründeki yoğunlaşmayla da dikkati çekmektedir. En üst düzeydeki mal ve hizmetlerin sağlandığı yerleşim olarak Kayseri, il bü-

tünündeki tüm yerleşimlerin yanında, Yozgat'ın Boğazlıyan; Sivas'ın Şarkışla ve Gemerek ilçeleri ile Nevşehir ve Niğde illerini de etki alanı içine almaktadır. Bölge dışındaki I. kademe merkezlerden Ankara; Yozgat Merkez, Yerköy ve Şefaftli ilçelerini, Adana ise Yahyalı ilçesini etki alanı içine almaktadır (6).

Bölgenin 1. kademedeki tek kenti olan Kayseri, il bütünündeki tüm yerleşimlerin yanında, **Yozgat'ın Boğazlıyan; Sivas'ın Şarkışla ve Gemerek ilçeleri ile Nevşehir ve Niğde illerini de etki alanı içine almaktadır.**

7.2 II. Kademe Merkezler: Malatya, Sivas

Bölgenin II. kademedeki tek merkezi olan Sivas, il içindeki diğer yerleşimlere oranla büyük gelişmişlik farkına sahip olduğundan, bölgesel bir merkez olarak III. kademe merkezlerden bir adım ileride; ancak sektörel uzmanlaşma

ve çeşitliliği üst merkezler kadar sağlayamadığından I. kademe merkezlerden de bir adım geridedir. Sivas, il bütünündeki tüm yerleşimlerin yanında, Akdağmadeni ilçesini de etki alanı içine almaktadır (6).

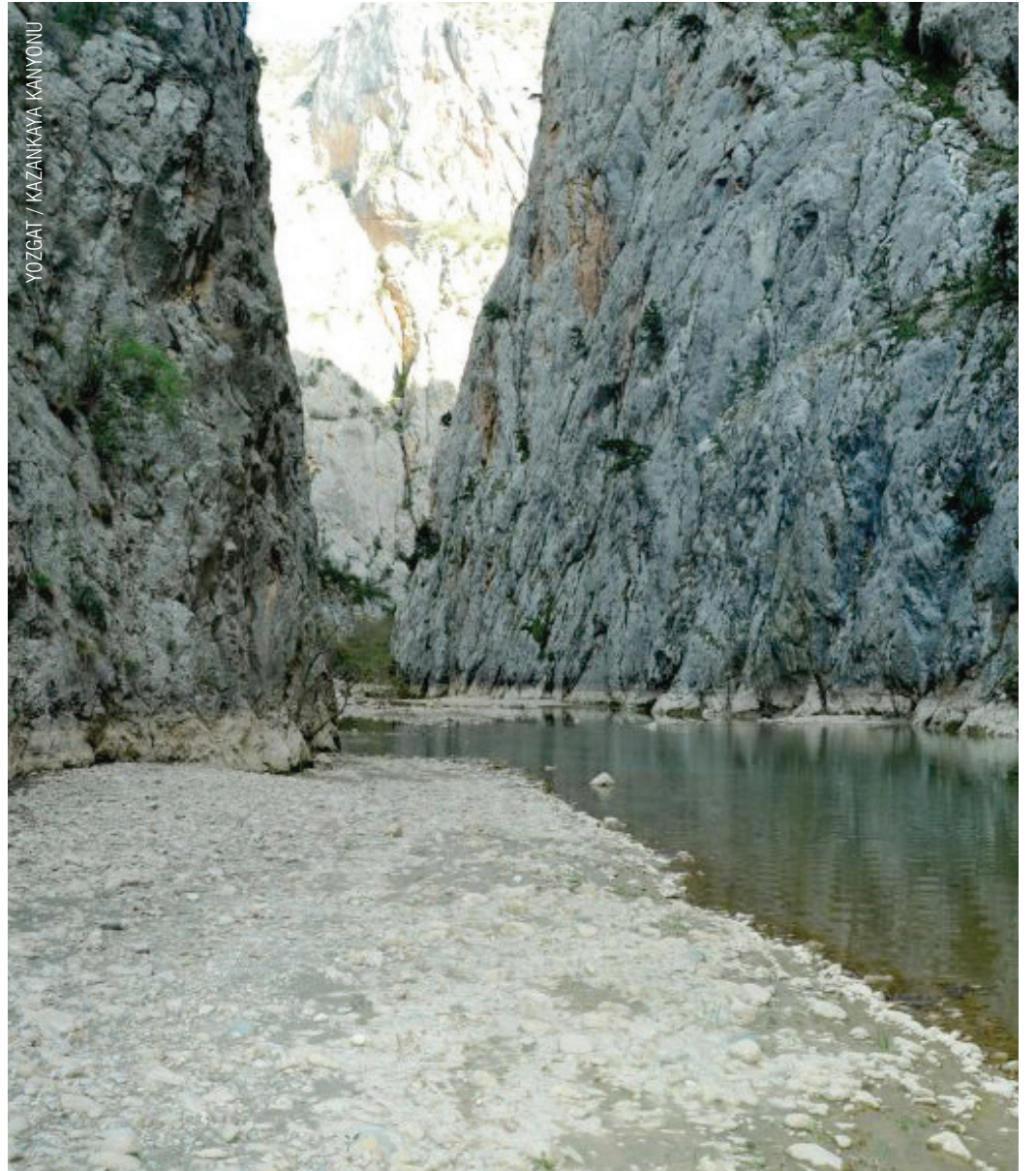
Bölgenin 2. kademedeki tek merkezi olan Sivas, **il bütünündeki tüm yerleşimlerin yanında, Akdağmadeni ilçesini de etki alanı içine almaktadır.**

7.3 III. Kademe Merkezler: Yozgat, Sorgun, Şarkışla, Develi, Nevşehir, Niğde, Kahramanmaraş

Bu kademedeki yerleşimler, iller içinde birer alt-bölge merkezleridir. Hizmetler sektörünün işgücüne oranının çevre yerleşimlere göre oldukça yüksek olduğu bu merkezler, hızlı bir kentsel gelişim sergilemekte, sanayi yatırımları

da dikkat çekmektedir. Gelecek yıllarda Yozgat-Sorgun bütünleşmesinin daha da belirginleşmesi ve bu iki kentin belirli kentsel işlevleri birlikte ve birbirlerini tamamlar biçimde yerine getirmesi öngörülmektedir (6).

Hizmetler sektörünün işgücüne oranının çevre yerleşimlere göre oldukça yüksek olduğu bu merkezler, **hızlı bir kentsel gelişim sergilemekte, sanayi yatırımları da dikkat çekmektedir.**

YOZGAT / KAZANKAYA KANYONU

7.4 IV. Kademe Merkezler: Boğazlıyan, Sarıkaya, Akdağmadeni, Suşehri, Divriği, Yahyalı, Bünyan

Bu yerleşimler, çevre kentsel ve kırsal yerleşimler için yerel birer alt merkez konumundadır. Hizmetler ve sanayi sektöründeki artışın dikkat

çektiği bu yerleşimler, temel kentsel ve sosyal işlevleri barındırmaktadır. Buna karşın, temelde tarımsal niteliklerini de sürdürmektedir (6).

Bu yerleşimler, çevre kentsel ve kırsal yerleşimler için yerel birer alt merkez konumundadır **ve temelde tarımsal niteliklerini de sürdürmektedir.**

8. PERFORMANS GÖSTERGELERİ

8. PERFORMANS GÖSTERGELERİ

49.

Tablo: Rekabet Edebilirlik Eksenî Performans Göstergeleri

REKABET EDEBİLİRLİK EKSENİ						
Öncelik Alanı	No	Gösterge	Birim	Baz Değer	Hedef (2023)	Doğrulama Kaynakları
Ar-Ge ve Yenilikçilik Kapasitesinin Geliştirilmesi	1	Kişi başına düşen GSKD	TL	9.972 (2010 Yılı)	18.000	TÜİK
	2	Patent başvuru sayısı	Adet/Yıl	87 (2012 Yılı)	251	TPE, TSO
	3	Endüstriyel tasarım başvuru sayısı	Adet/Yıl	448 (2012 Yılı)	1.200	TPE, TSO
	4	Marka başvuru sayısı	Adet/Yıl	1.564 (2012 Yılı)	4.658	TPE, TSO
	5	Firmalara yönelik bilgi merkezi sayısı	Adet	-	3	OSB Müdürlükleri, Üniversiteler
İmalat Sanayinin Geliştirilmesi	6	Modernize edilen üretim tesisi sayısı	Adet	-	400	ORAN, KOSGEB
	7	Bölgede oluşturulan küme sayısı	Adet	0	2	Ekonomi Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Odaları, Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
	8	Bölgedeki orta yüksek ve yüksek teknolojlili işyeri sayısının toplamının, toplam işyeri sayısına oranı	%	12,5 (2010 Yılı)	20	TÜİK verilerinden hareketle, ORAN hesaplaması
Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi	9	Bölgedeki belediye belgeli tesislerde geceleme sayısı	Gece/Yıl	424.621 (2012 Yılı)	750.000	Kültür ve Turizm Bakanlığı
	10	Bölgedeki seyahat acente sayısı	Adet	90 (2012 Yılı)	150	TURSAB
Dış Ticaretin Güçlendirilmesi	11	Bölgenin orta-yüksek teknoloji düzeyindeki sektörlerdeki ihracatının Bölgenin toplam imalat sanayi ihracatındaki payı	%	26 (2012 Yılı)	30	TÜİK (ISIC Rev.3 imalat sanayi) verilerinden hareketle ORAN hesaplaması
	12	Bölgenin yüksek teknoloji düzeyindeki sektörlerdeki ihracatının Bölgenin toplam imalat sanayi ihracatındaki payı	%	0,48 (2012 Yılı)	2	TÜİK (ISIC Rev.3 imalat sanayi) verilerinden hareketle ORAN hesaplaması
	13	İhracatçı sayısı	Adet	888 (2012 Yılı)	1.000	Ekonomi Bakanlığı
	14	İhracat miktarı	ABD Doları	1.685.125,76 (2012 Yılı)	3.000.000,00	TÜİK, TIM

Tablo: Rekabet Edebilirlik Ekseni Performans Göstergeleri

REKABET EDEBİLİRLİK EKSENİ						
Öncelik Alanı	No	Gösterge	Birim	Baz Değer	Hedef (2023)	Doğrulama Kaynakları
Girişimcilik Altyapısının ve Kültürünün Geliştirilmesi	15	Bölgede kurulan işyeri sayıları	Adet/On Bin Kişi	22 (2012 Yılı)	200	TOBB
	16	Bölgede düzenlenen uygulamalı girişimcilik eğitim sayısı	Kişi	-	60	KOSGEB, İŞKUR
Yatırım Ortamının İyileştirilmesi	17	OSB yatırım alanı	ha	4.220 (2012 Yılı)	10.000	OSBÜK, OSB Müdürlükleri
	18	Kurulan ihtisas OSB sayısı	Adet	-	2	OSBÜK, OSB Müdürlükleri
	19	İmalat sanayine hizmet veren yeni laboratuvar sayısı	Adet	-	5	OSB Müdürlükleri, Üniversiteler
Geleneksel Sektörlerin (Tarım Hayvancılık ve Madencilik) Geliştirilmesi	20	Bölgede uygulanan sulama projeleriyle sulamaya açılacak alan	ha	-	241.001	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
	21	Bölgede toplulaştırılan arazi alanı	ha	57.900 (Devam Eden) (2011 Yılı)	123.870	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
	22	Bölgede tarım ve hayvancılık ihracat miktarı	ABD Doları	27.720.866 (2012 Yılı)	108.000.000	TUIK
	23	Ruhsatlı hayvan pazarı sayısı	Adet	8 (2012 Yılı)	13	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Belediyeler
	24	Tarım sektöründe yer alan ücretsiz aile işçilerinin oranı	%	93,85 (2012 Yılı)	65	TUIK
	25	Organik tarım yapılan alanların miktarı	ha	1.330 (2010 Yılı)	12.967	TUIK
	26	Bölgenin madencilik ve taşocağı sektörü ihracat miktarı	ABD Doları	122.018.373 (2012 Yılı)	950.000.000	TUIK

50.

Tablo: Sosyal Kalkınma Eksen - Performans Göstergeleri

SOSYAL KALKINMA EKSENİ						
Öncelik Alanı	No	Gösterge	Birim	Baz Değer	Hedef (2023)	Doğrulama Kaynakları
Beşeri, Sosyal Sermaye ve Kurumsal Kapasite ile Yönetişimin Geliştirilmesi	1	İşgücüne katılım oranı	%	51 (2012 Yılı)	55	TOIK, İŞKUR
	2	Kadınların işgücüne katılım oranı	%	30,3 (2012 Yılı)	35	İŞKUR, TOIK
	3	Net göç hızı - Yozgat	Binde	-11,50 (2012 Yılı)	0,05	TOIK
	4	Net göç hızı - Sivas	Binde	-24,80 (2012 Yılı)	0,05	TOIK
Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi	5	Tiyatro salonu sayısı	Adet	18 (2011 yılı)	25	TOIK
	6	Sinema salonu sayısı	Adet	46 (2011 yılı)	60	TOIK
Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi	7	Okul öncesi okullaşma oranı	%	3-5 Yaş; Kayseri: 27,4 Sivas: 26,6 Yozgat: 31 (2011-2012 Öğretim Yılı)	40	MEB
	8	Derslik başına düşen öğrenci sayısı	Öğrenci/Derslik	İlköğretim: 24, Ortaöğretim: 27 (2011-2012 Öğretim Yılı)	22	İl Millî Eğitim Müdürlükleri
	9	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	Öğrenci/Öğretmen	İlköğretim: 18, Ortaöğretim: 15 (2011-2012 Öğretim Yılı)	14	İl Millî Eğitim Müdürlükleri
Sağlık Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması ve Altyapısının Güçlendirilmesi	10	Hastane yatak sayısı	Adet/Yüzbin Kişi	309 (2012 Yılı)	350	Sağlık Bakanlığı
	11	Uzman hekim sayısı	Adet/Yüzbin Kişi	168 (2012 Yılı)	200	Sağlık Bakanlığı
	12	Kayseri ilindeki JCI akredite hastane sayısı	Adet	0	2	Sağlık Bakanlığı ve Özel Hastaneler

Tablo: Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Ekseni-Performans Göstergeleri

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE ENERJİ EKSENİ						
Öncelik Alanı	No	Gösterge	Birim	Baz Değer	Hedef (2023)	Doğrulama Kaynakları
Bölgede Hava Kalitesinin İyileştirilmesi ve İklim Değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması	1	Çevre sorunları ve öncelikleri envanterine göre hava kirliliğinin Bölge illerindeki önem düzeyi	Sıra	Sivas: 1, Yozgat: 2, Kayseri: 4 (2011 Yılı)	Sivas: 5<, Yozgat: 5<, Kayseri: 5<	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Su Kaynaklarının Yönetişi ve Verimli Kullanılması	2	Bölgede yeşillendirilecek alan	ha	-	122,00	Belediyeler, Orman ve Su İşleri Bakanlığı
	3	Kanalizasyonla hizmet verilen belediye nüfusunun oranı	%	Kayseri: 95 Sivas: 95, Yozgat: 87 (2009 Yılı)	Kayseri, Sivas ve Yozgat: 98	Belediyeler, İl Özel İdareleri
	4	Kanalizasyon sistemine sahip kırsal ünitelerin (köy ve bağılısı) bölgedeki oranı	%	Kayseri: 31, Yozgat: 17, Sivas: 36 (2009 Yılı)	50	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İl Müdürlükleri, İl Özel İdareleri, Belediyeler
Su Kaynakları Kirlilik Yükünün Azaltılması ve Çevresel Altyapının Kent ve Kırsalda Geliştirilmesi	5	Yenilenen atıksu arıtma altyapısı	Adet	-	2	Belediyeler
	6	Atıksu arıtma tesisi bulunan OSB sayısı	Adet	0	3	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, OSB Müdürlükleri
Temiz Üretim ve Çevresel Atık Yönetimi Uygulamalarının Yaygınlaştırılması	7	Katı atığı düzenli depolayan belediye sayısı	Adet	Yozgat: 3, Sivas: 0 (Mevcut durum)	Yozgat: 10, Sivas: 10	Belediyeler
Doğal Yaşam ve Kültürel Mirasın Korunması	8	Bölgenin doğal ve kültürel değerlerinin tanıtımı için düzenlenen ulusal/ uluslararası etkinlik sayısı	Adet	-	3	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Enerji Altyapısının İyileştirilmesi	9	Nüfusu 10.000'in üzerinde olan tüm yerleşim yerlerinde doğalgaz altyapısı	Adet	Yok	Var	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

52.

Tablo: Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksenî - Performans Göstergeleri

KENTSEL ve KIRSAL ALTYAPI EKSENİ						
Öncelik Alanı	No	Gösterge	Birim	Baz Değer	Hedef (2023)	Doğrulama Kaynakları
Bölgeye Erişilebilirliğin Artırılması ve Kent içi Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi	1	Bölünmüş yol uzunluğu	km	1.550 (2012 Yılı)	2.150	KGM
	2	Bölgede hızlı tren bağlantısı sağlanan il sayısı	Adet	0	3	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
	3	Bölgeden geçen otoban sayısı	Adet	0	1	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
Lojistik Kapasitesinin Artırılması	4	Tamamlanan lojistik köy sayısı	Adet	-	2	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Artırılması	5	TR72 Bölgesi'nde internet erişim imkânı olan hane halkı oranı	%	41 (2012 Yılı)	60	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu
	6	Bölgede bilgisayar kullanım oranı	%	44,6 (2012 Yılı)	60	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu
	7	Bölge içi fiber optik kablo uzunluğu	km	9.000 (2013 Yılı)	40.000	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu

9. FİNANSMAN

9. FİNANSMAN

Bölge Planı uygulama dönemi içerisinde planda belirtilen öncelikler ve tedbirler çerçevesinde gerçekleştirilecek faaliyetlerin Bölge Planı eksenlerinin tam anlamıyla yerine getirilmesinde kullanılacak finans kaynaklarının etkinliği önem arz etmektedir. Bu finansal kaynakları kamu ve özel sektör kaynakları olarak temelde ikiye ayırmak yerinde olacaktır.

Kalkınma Bakanlığı tarafından yıllık yatırım programları kapsamında illere tahsis edilen kamu yatırımları, ORAN tarafından her yıl Bölgede kullandırılan mali destekler, Bölgede uygulanan Sosyal Destek Programı (SODES), KÖYDES gibi programlar kapsamında Bölgeye sağlanan kaynaklar kamu kaynaklı finansal kaynaklardır. Özel sektör tarafından yapılacak yatırımlar da dolaylı olarak uygulama sürecine etki edecektir.

2005-2013 yılları arasında KÖYDES kapsamında Bölgeye toplam 357.000.000 TL ödenek aktarılmıştır. Bölge illerinden Yozgat SODES kapsamına alınmıştır. 2013 yılı ödeneği yaklaşık 4.000.000 TL'dir. Plan döneminde kamu kaynaklı programlardan yaklaşık 550.000.000 TL ödenek aktarılacaktır.

Bölgede 2010-2012 yılları arasında yaklaşık 1.500.000.000 TL değerinde kamu yatırımı gerçekleştirilmiştir. 2014-2023 yıllarını kapsayan plan döneminde ise Bölgede yaklaşık 5.000.000.000 TL civarında bir kamu yatırımının yapılması beklenmektedir.

ORAN mali destek programları kapsamında 2013 yılında yaklaşık 20.000.000 TL aktarılmış olup, 2014 -2023 yılları arasındaki plan döneminde, 5449 sayılı kanunun 19. maddesinde belirtilen ajansların gelir kalemleri dikkate alındığında yaklaşık 300.000.000 TL kaynak Bölgeye mali destek, faaliyet desteği ve güdümlü proje desteği olarak aktarılacaktır. Eş finansman oranı %50 olarak düşünüldüğünde bu destekler toplamda 600.000.000 TL'lik yatırım kaynağını harekete geçirecektir.

2012 yılında Kayseri ilinde 6.684.000.000 TL, Sivas ilinde 2.406.000.000 TL ve Yozgat ilinde 1.288.000.000 TL olmak üzere toplam mevduat kullanılmıştır. Aynı yıl kredi olarak kullanılan miktarlar ise Kayseri ilinde 9.243.000.000 TL, Sivas ilinde 2.666.000.000 TL ve Yozgat ilinde ise 1.744.000.000 TL şeklindedir.

Yatırım Teşvik Belgesi Programı kapsamında 2009-2012 yılları arasında Kayseri, 2.222.000.000 TL, Sivas 999.957.000 TL, Yozgat ise, 322.050.000 TL sabit yatırım çekmiştir. Plan döneminde yeni teşvik sistemine geçilmesi ile Bölgeye toplamda 10.000.000.000 TL civarında sabit yatırım çekilecektir.

Tarım sektörünün sürdürülebilir kalkınmasına ve mevcut durumun modernizasyonu sağlamak üzere kurulmuş olan TKDK, Bölge illerinden Sivas ve Yozgat'ta projeleri desteklemektedir. Bu kapsamda 2007-2012

TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planında tanımlanan eksen, öncelik ve tedbirlerin hayata geçirilmesi amacıyla kamu ve özel sektör kaynak ve yatırımları Bölgeye yönlendirilecektir.

yılları arasında yaklaşık 85.000.000 TL'lik bir fon Bölgede kullanılmıştır. Plan döneminde de bu kurum marifeti ile yaklaşık 200.000.000 TL civarında bir kaynak kullanılması beklenmektedir.

KOSGEB destekleri kapsamında Bölgeye 2011-2012 yıllarında toplam 17.000.000 TL aktarılmıştır. Plan dönemi olan 2014-2023 yılları arasında 180.000.000 TL civarında bir desteğin KOSGEB tarafından KOBİ'lere sağlanması öngörülmektedir.

Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP) kapsamında desteklenecek olan “Sivas İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Projesi” ile önümüzdeki dönemde Sivas iline 7.200.000 Euro tutarında kaynak aktarılacaktır.

Plan döneminde Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı bileşenleri, AB 7. Çerçeve Programı gibi diğer AB kaynakları kapsamında açılan programlara Bölge Planı amaçları doğrultusunda, Bölgedeki kurum ve kuruluşların başvurularıyla, finansman kaynağı sağlanacaktır.

Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (BROP) kapsamında desteklenecek olan

“Sivas İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Projesi” ile önümüzdeki dönemde Sivas iline yaklaşık 7.200.000 Euro tutarında bir kaynak aktarılacaktır.

10. UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME

10. UYGULAMA, İZLEME VE DEĞERLENDİRME

TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, Bölgenin sosyo-ekonomik kalkınması için atılması gereken adımları OKP, BGUS ve diğer üst ölçekli planlarla uyumlu olacak şekilde **“Bölge önceliklerini gerçekçi bir temelde yansıtan, sahiplenilen, uygulanabilir bir plan”** hedefiyle hazırlanmıştır.

Bölgenin durumunu ortaya koymak, öncelik verilmesi gereken alanları tespit etmek amacıyla, öncelikli olarak **gerçekçi temellere** dayanan **“Mevcut Durum Analizi”** hazırlanmıştır. Mevcut durum analizi de dâhil **plan hazırlık sürecinin** her aşamasında paydaşların görüşleri derinlemesine mülakatlar, odak grubu toplantıları, resmi toplantılar, çalıştaylar ve anketler yoluyla alınmıştır.

Katılımcılık esaslı hazırlanan Bölge Planı, Bölgenin planıdır. ORAN, gerek kendi faaliyetleriyle, gerekse tanıtılması, ilgili taraflar tarafından benimsenilmesi yoluyla planın uygulanmasına katkı sağlayacaktır. Bölge Planı, 2014-2023 döneminde Ajans tarafından verilecek mali ve teknik desteklerin de çerçevesini oluşturmaktadır. Ayrıca, Ajans Yatırım Destek Ofisleri'ne Bölge hakkında bilgi almak, danışmak amacıyla başvuran yatırımcılar, Bölge Planına uygun şekilde yönlendirileceklerdir. Böylece, gerek destekler, gerek yatırımların yönlendirilmesi gerek diğer faaliyetler yoluyla ORAN, planın uygulamasına katkı sağlamış olacaktır.

ORAN Bölge Planı kapsamında kurumların kal-

kınmaya yönelik gerçekleştirecekleri faaliyetlerde, bu kapsamda işbirliklerinin geliştirilmesinde koordinasyon görevini de üstlenecektir.

Bölge Planının uygulamasında Bölgedeki paydaşlar da üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidirler. Planlama hiyerarşisinde, altında yer alan planların çerçevesini oluşturan Bölge Planı'nda yer alan öncelik alanlarının, tedbirlerin uygulanmasında ilgili tüm paydaşlar rol alacak olup, Bölgedeki kurum ve kuruluşlar bölgesel gelişmeyi ilgilendiren faaliyetlerinde “TR72 Bölgesi 2014-2023 Dönemi Bölge Planı”nı esas alacaklardır. Ulusal düzeyde Bölgeye yönelik belirlenen kamu yatırımlarının önceliklendirilmesinde de Bölge Planı ile uyumun gözetilmesi gerekmektedir.

Bölge Planının katılımcılık esaslı oluşturulması, sahiplenilme düzeyini de arttıracaktır. Planın uygulanması sürecinde de, planın değişime ayak uydurabilmesi adına **paydaşların sürece aktif katılımı gözetilecek**, tarafları ortak platformlarda buluşturacak organizasyonlar düzenlenecektir.

Planın uygulamasının yanı sıra uygulamada verimliliğin sağlanması amacıyla, **izleme ve değerlendirme** yapılacaktır. İzleme ve değerlendirme, planda yer alan öncelik ve tedbirlerin, belirlenmiş olan performans kriterleri dikkate alınarak ne derece gerçekleştiğinin tespiti için yapılacaktır. Bu süreçte tespit edilen sorunların en kısa sürede çö-

TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, Bölgenin sosyo-ekonomik kalkınması için atılması gereken adımları Onuncu Kalkınma Planı, BGUS ve diğer üst ölçekli planlarla uyumlu olacak şekilde **“Bölge önceliklerini gerçekçi bir temelde yansıtan, sahiplenilen, uygulanabilir bir plan”** hedefiyle hazırlanmıştır.

zülmesi için çalışmalar yapılacak, öncelikler ve tedbirler gelişmeler ışığında değerlendirilecek, gerektiği takdirde güncellenecektir. Planlamanın diğer süreçlerinde olduğu gibi izleme sürecinde de işbirliği ve katılımıcılık esas alınacak olup, Ajans bu süreçte de koordinasyon görevini yerine getirecektir.

Bölge Planı uygulaması kapsamında eylem planları hazırlanacak, ayrıca; İzleme ve Değerlendirme Komitesi oluşturulacaktır. Bölge Planı İzleme Komitesi eylem planında yer alan faaliyetlerin uygulanıp uygulanmadığını, sonuçlarını ve başarısını değerlendirci nitelikte yıllık raporlar hazırlayacak ve kamuoyuna

sunacaktır. Bu raporun hazırlanması sürecinde sektörel ve/veya tematik alt gruplar oluşturulması planlanmaktadır. Bu gruplardan çıkan sonuçlar Ajans tarafından genel bir izleme raporu olarak kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Ayrıca ileriki dönemlerde Bölge Planı değerlendirme faaliyetlerinin yapılması da planlanmaktadır. Bağımsız Değerlendiricilere hizmet alımı marifeti ile yaptırılacak olan değerlendirme faaliyetlerinin 3 yılda bir yapılması ve Bölge Planı uygulama dönemi sonunda genel bir değerlendirme raporu hazırlanması planlanmaktadır.

TR72 Bölgesi 2014-2023
Bölge Planının izleme ve
değerlendirmesine ilişkin
çalışmalar,
**paydaşlar
arası işbirliği
ve katılımı**
**esas alan bir
yaklaşımla Ajans
koordinasyonunda
yürütülecektir.**

11. KAYNAKÇA

1. TÜİK. Bölgesel İstatistikler. Türkiye İstatistik Kurumu. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/Bolgesel/menuAction.do>.
2. TÜRKONFED. Orta Gelir Tuzağı'ndan Çıkış: Hangi Türkiye? [Çevrimiçi] Aralık 2012. http://eyeldan.yasar.edu.tr/TURKONFED_Cilt1_2012_Final.pdf.
3. MasterCard. Türkiye'nin Şehirleri Sürdürülebilirlik Araştırması. Boğaziçi Üniversitesi. [Çevrimiçi] Nisan 2013. http://www.mastercard.com/tr/personal/tr/promotions/Turkiyenin_Illeri_Surdu-rulebilirlik_Arastirmasi.pdf.
4. URAK. İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2009-2010. [Çevrimiçi] Deloitte, 2012 Aralık. http://www.urak.org/haberler/URAK_IllerarasiRekabet-cilikendeksi2009-2010.pdf.
5. Türk Patent Enstitüsü. Yıllık istatistikler. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.tpe.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=136>.
6. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.csb.gov.tr/gm/mpgm/index.php?Sayfa=sayfaicerik&IcId=500>.
7. OECD. ISIC REV. 3 TECHNOLOGY INTENSITY DEFINITION-Classification of manufacturing industries into categories based on R&D intensities. [Çevrimiçi] Nisan 2013. <http://www.oecd.org/sti/ind/48350231.pdf>.
8. Taşkesenlioğlu, Z. Hizmet Sektör Raporu, MÜSİAD Araştırma Raporları: 63. İstanbul : Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği, 2010.
9. TÜİK. Ülkelere Göre İhracat-İthalat. 2012.
10. Ekonomi Bakanlığı, TİM. 2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120613-31-1.pdf>.
11. TÜİK. Hanehalkı İşgücü İstatistikleri. [Çevrimiçi] Mart 2013. http://www.google.com.tr/url?sa=t&rc=tj&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&sqi=2&ved=0CCkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.tuik.gov.tr%2FicerikGetir.do%3Fistab_id%3D25&ei=eA3dUeqPK8jmswaL1YCQAg&usg=AFQjCNHbmPLIGRwVOAijh1gdK65LYae3w&sig2=g5cWVZhQiK3no7vIj8u57g&bv. ISSN 0259-5036.
12. TOBB. 2012 Yılı Aralık Ayı Kurulan/Kapanan Şirket İstatistikleri. [Çevrimiçi] Şubat 2013. <http://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.aspx>.
13. İstanbul Sanayi Odası. Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu- 2012. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/turkiye-nin-500-buyuk-sanayi-kurulusu--iso-500-raporunun-sonuclari.html>.
14. İstanbul Sanayi Odası. Türkiye'nin İkinci Büyük 500 Sanayi Kuruluşu - 2012. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.iso.org.tr/tr/web/besyuzbuyuk/turkiye-nin-ikinci-500-buyuk-sanayi-kurulusu--iso-500-raporunun-sonuclari.html>.
15. BOZKURT, Ö. Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi : Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler. Ankara: s.n., 2011.

- 16.** T.C. Kalkınma Bakanlığı. Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2013-2023.
- 17.** Kayseri Serbest Bölgesi. Kayseri Serbest Bölgesi. Kayseri A.Ş. Hakkında. [Çevrimiçi] Şubat 2013. <http://www.kayser.com.tr/hakkimizda.php>.
- 18.** Erciyes Teknopark. Sektörel Dağılımlar. [Çevrimiçi] Mart 2013. <http://www.erciyesteknopark.com/Sektorel.aspx#>.
- 19.** GÖKYURT, F. Kamu Yatırımlarının Programlama ve İzleme Sürecine Yerelin Katılımı. Ankara: Kalkınma Bakanlığı, 2010.
- 20.** Ekonomi Bakanlığı. Yatırım Teşvik İstatistikleri. [Çevrimiçi] Mart 2013. <http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EE7EE7B1-D8D3-8566-45201CE77E5F0FDD>.
- 21.** ORAN. Yozgat İmalat Sanayi Raporu. Kalkınma Bankası, 2013.
- 22.** TKDK. İmzalanan Sözleşmeler. [Çevrimiçi] Şubat 2013. <http://www.tdk.gov.tr/Imzalanan-Sozlesmeler.aspx>.
- 23.** KOSGEB İl Müdürlükleri. Kayseri, Sivas, Yozgat: KOSGEB İl Müdürlükleri.
- 24.** Sivas İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. Sivas Kurum Brifingi. Sivas: Sivas İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2013.
- 25.** Yozgat İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. 2012 Yılı Kurum Brifingi. Yozgat: Yozgat İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2013.
- 26.** Dönmez, E. Türkiye Florası Ve B6 Karesi Bitkilerine Genel Bir Bakış, Doktora Semineri, Sivas: C. Ü. Fen Bil. Ens., 1999.
- 27.** Yüksel, B. TR72 Bölgesi Tarım Raporu. Kayseri: Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013.
- 28.** Orta Anadolu Kalkınma Ajansı. TR72 Bölge Planı 2010-2013. Kayseri: s.n., 2010.
- 29.** Kayseri İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü. Kayseri 2012 Yılı Kurum Brifingi. Kayseri. Kayseri: Kayseri Valiliği, Kayseri İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, 2013.
- 30.** Akkoyunlu, Ş. . Sözlü Görüşme (29.07.2011). Özkoyuncu Madencilik İşletmeler Müdürü Sn. Şefik AKKOYUNLU. s.l.: Özkoyuncu Madencilik, 2011.
- 31.** ERMADEN 2011. Kuruluşumuz. Erdemir Madencilik San. ve Tic. A.Ş. [Çevrimiçi] 2011. http://www.erdemirmaden.com.tr/common/17_icerik_Kurulusumuz.htm.
- 32.** ORAN Yozgat Enerji ve Madencilik Sektörel Çalışma Grubu. Enerji ve Madencilik Raporu . 2011.
- 33.** Sivas Valiliği, İl Dernekler Müdürlüğü. İlçelere Bazında Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı (Elektronik Belge). Sivas: s.n., 2013.
- 34.** Yozgat Valiliği, İl Dernekler Müdürlüğü. İlçelere Bazında Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı (Elektronik Belge). Yozgat: s.n., 2013.
- 35.** Kayseri Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü. Brifing (13.02.2013 tarih ve 1429 sayılı yazı). Kayseri: s.n., 2013.
- 36.** Kalkınma Bakanlığı. SEGE 2011. Ankara : s.n.
- 37.** TÜYSÜZ, Nurettin. Sosyal Sermayenin Ekonomik Gelişme Açısından Önemi ve Sosyal Sermaye Endeksi. [Çevrimiçi] Mart 2013. <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/13735/tez-ntuysuz.pdf>.

- 38.** Kültür ve Turizm Bakanlığı. İstatistikler. Kültür ve Turizm Bakanlığı. [Çevrimiçi] 2013. <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/TR,50930/istatistikler.html>.
- 39.** SGK. İstatistik Yıllıkları. [Çevrimiçi] Şubat 2013. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler/sgk_istatistik_yilliklari!/ut/p/b1/hZLLcrJAEIWfxQcgDDNcl8BwU0G5DAgbCqMiN8WgIPPO8U9lk0Xy966rv-4651SzGbtjs0sxVmVxr66Xov3XZ2JucZalaJwK5BAA4HCQj0HocxbmX0D6O-Dw4Oe-tYH4NcYmMVc8B5YSm7C74-H1W8OCUpoHPMTLPS.
- 40.** MEB. Milli Eğitim İstatistikleri. [Çevrimiçi] 2012-2013. <http://sgb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-2012-2013/icerik/79>. ISSN 1300-0993.
- 41.** T.C. Kalkınma Bakanlığı. TR72 İlçe Verileri. 2013.
- 42.** MEB. 2010 Yılı Anadolu Liseleri İl Koduna Göre Sıralaması. [Çevrimiçi] Nisan 2013. http://ogm.meb.gov.tr/istat_oss.asp#.
- 43.** ÖSYM. 2011-2012 Yılı Yükseköğretim İstatistikleri. [Çevrimiçi] Mart 2013. <http://www.osym.gov.tr/belge/1-13575/2011-2012-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html>.
- 44.** OECD. OECD Health Data 2012 - Frequently Requested Data. [Çevrimiçi] Ekim 2012. <http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=oeed%20hospital%20beds%20per%201000&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.oecd.org%2Fels%2Fhealth-systems%2Foecdhealthdata2012-frequentlyrequesteddata.htm&ei=HQxMUyqmK4LWPYSdgiAG&usg=AFQjCNFYx>.
- 45.** Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü. İlçeler Bazında Sağlık Verileri. Kayseri: s.n., 2013.
- 46.** Sivas İl Sağlık Müdürlüğü. İlçeler Bazında Sağlık Verileri. Sivas: s.n., 2013.
- 47.** Yozgat İl Sağlık Müdürlüğü. İlçeler Bazında Sağlık Verileri. Yozgat: s.n., 2013.
- 48.** Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı. Sağlık Turizmi El Kitabı. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı. [Çevrimiçi] 2012. <http://www.saglik.gov.tr/SaglikTurizmi/dosya/1-75590/h/saglik-turizmi-el-kitabi-08052012.pdf>.
- 49.** IBM. Kayseri ve Bölgesinde Sağlık Turizmi. [Çevrimiçi] 2011. http://www.oran.org.tr/materyaller/Editor/document/PlanlamaBirimi/IBM_Saglik_Turizmi/Health_Tourism_Presentation_Turkish_IBM.ppt.
- 50.** Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü. İlçeler Bazında Sağlık Verileri. Kayseri: s.n., 2013.
- 51.** TÜİK. Çevre İstatistikleri. Türkiye İstatistik Kurumu. [Çevrimiçi] Ocak 2013. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=10.
- 52.** Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü. Hava Kalitesi Bülteni. Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü. [Çevrimiçi] Nisan 2013. <http://www.csb.gov.tr/gm/cygm/index.php?Sayfa=sayfahtml&Id=1494>.
- 53.** Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Envanteri Raporu. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. [Çevrimiçi] 2012. http://www.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/cevre_sorun_2012.pdf.
- 54.** Avrupa Komisyonu. 2013 Yılı Türkiye İlerleme Raporu. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=49207&tl=1>.

- 55.** DSİ. Toprak ve Su Kaynakları. DSİ Genel Müdürlüğü. [Çevrimiçi] 2010. <http://www2.dsi.gov.tr/topraksu.htm>.
- 56.** DSİ 12. Bölge Müdürlüğü. 2011 Yılı Yatırım Programı ve Bütçe Takdim Raporu. Kayseri: s.n., 2010.
- 57.** DSİ 19. Bölge Müdürlüğü. 2010 Yılı Yatırım Programı Değerlendirmesi. Sivas: s.n., 2010.
- 58.** Orman Genel Müdürlüğü. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.ogm.gov.tr/>.
- 59.** Kayseri İl Özel İdaresi. Stratejik Plan 2010-2014. Kayseri: s.n., 2009.
- 60.** Sivas İl Özel İdaresi. Stratejik Yatırım Planı 2010-2014. Sivas: s.n., 2009.
- 61.** Yozgat İl Özel İdaresi. 2010-2014 Yılı Stratejik Planı.
- 62.** Kayseri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. Kayseri İl Çevre Durum Raporu. s.l.: Kayseri Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2011.
- 63.** Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü. İzin Lisans ve Geçici Faaliyet Belgesi Alan İşletmeler. Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.csb.gov.tr/gm/ced/index.php?sayfa=anasayfa>.
- 64.** Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. Türkiye Çevre Durum Raporu. 2011.
- 65.** Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. Doğa Koruma ve Milliparklar Genel Müdürlüğü Resmi İstatistik Tabloları. [Çevrimiçi] Şubat 2013. <http://www.milliparklar.gov.tr/Anasayfa/istatistik.aspx?sflang=tr>.
- 66.** Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. Dünyada ve Türkiye’de Enerji Görünümü. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. [Çevrimiçi] Şubat 2013. http://www.enerji.gov.tr/yayinlar_raporlar/Dunyada_ve_Turkiyede_Enerji_Gorunumu.pdf.
- 67.** Bilim Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2010-2014). [Çevrimiçi] Mayıs 2013. http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/sanayi_stratejisi_belgesi_2011_2014.pdf.
- 68.** Resmi Gazete. 28631 sayılı Resmi Gazete. [Çevrimiçi] Nisan 2013. www.rega.gov.tr.
- 69.** TCDD. [Çevrimiçi] Mart 2013. <http://www.tcdd.gov.tr/upload/Files/ContentFiles/2010/basin-kiti/harita.jpg>.
- 70.** Devlet Hava Meydanı İşletmesi Genel Müdürlüğü. DHMİ. [Çevrimiçi] Şubat 2013. <http://www.dhmi.gov.tr/>.
- 71.** TCDD. Yüksek Hızlı Tren. [Çevrimiçi] Şubat 2013. <http://hizlitren.tcdd.gov.tr/#/photos/img1.gif>.
- 72.** KGM. [Çevrimiçi] Şubat 2013. <http://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Projeler/Projeler-BolunmusYol.aspx>.
- 73.** Türk Telekom. Fiber İnternet. [Çevrimiçi] Ocak 2013. <http://www.turktelekom.com.tr/ttportal/Guncel/Detay/Fiber-Internet>.
- 74.** Kalkınma Bakanlığı. İllerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması. 2011.

KAYSERİ
SİVAS
YOZGAT

**ORTA ANADOLU
KALKINMA AJANSI
TR72 BÖLGESİ
2014-2023
BÖLGE PLANI**

ORAN Orta Anadolu
Kalkınma Ajansı
Central Anatolia Development Agency

www.oran.org.tr
yatirim.oran.org.tr

KAYSERİ

Barbaros Mahallesi

Sümer Yerleşkesi

Kümeevler No:1

38080 Kocasinan / KAYSERİ

Tel: 0 (352) 352 6726

SİVAS

Akdeğirmen Mahallesi

Höllüklük Caddesi

No:39

58040 SİVAS

Tel: 0 (346) 222 0800

YOZGAT

Medrese Mahallesi

Hastane Caddesi

İş Bankası Üstü 5. Kat

66100 YOZGAT

Tel: 0 (354) 217 6726

Dijital versiyon için
QR kodu okutunuz.